Inspraak- en reactiebundel

Zienswijzen en reacties op Ontwerp-instemmingsbesluit ‘GASWINNINGSPLAN DE BLESSE-BLESDIJKE’

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Inspraakpunt Winningsplan De Blesse-Blesdijke
Postbus 248
2250 AE Voorschoten
http://www.nlog.nl/opslag-en-winningsplannen-ter-inzage

INHOUDSOPGAVE

WOORD VOORAF…… 3

KENNISGEVING…….. 4

MONDELINGE EN SCHRIFTELIJKE REACTIES EN ZIENSWIJZEN :

OPZOEKTABEL

REGISTRATIENUMMER VERSUS REACTIE- EN ZIENSWIJZENUMMER…….. 6

ALFABETISCH OVERZICHT ORGANISATIES EN REACTIES / ZIENSWIJZEN……. 7

REACTIENUMMER R016, R018, R022…….. 8

ZIENSWIJZENUMMER 1 TOT EN MET 29……. 15

Augustus 2019

Woord vooraf

Van donderdag 13 juni 2019 tot en met woensdag 24 juli 2019 lag het ontwerp-instemmingsbesluit voor het 'GASWINNINGSPLAN DE BLESSE-BLESDIJKE' ter inzage. Een ieder kon naar aanleiding van het ontwerp-instemmingsbesluit een zienswijze inbrengen. Overheden konden een zienswijze in de vorm van een reactie geven.

Wat staat er in het winningsplan De Blesse-Blesdijke?
Vermilion Energy Netherlands B.V. (hierna: Vermilion) heeft een verzoek tot instemming met het winningsplan De Blesse- Blesdijke ingediend bij de Minister van Economische Zaken en Klimaat. Het betreft de gasvelden De Blesse, Blesdijke en Blesdijke-East gelegen binnen het gebied van de winningsvergunning Gorredijk en Steenwijk. Geografisch gezien liggen de gasvelden in de provincies Fryslân en Overijssel, in de gemeenten Weststellingwerf en Steenwijkerland en in het verzorgingsgebied van het Wetterskip Fryslân en het Waterschap Drents Overijsselse Delta.

Sinds 1999 wordt er gas gewonnen uit het gasveld De Blesse en sinds 2009 wordt er gas gewonnen uit het gasveld Blesdijke. De verwachte einddatum van de productie is voor het gasveld De Blesse in het jaar 2035, voor het gasveld Blesdijke in het jaar 2024 en voor het gasveld Blesdijke-East in het jaar 2028.

Ontwerp-instemmingsbesluit en onderliggende stukken
Het winningsplan De Blesse-Blesdijke is voorgelegd voor advies aan de betrokken decentrale overheden. Daarnaast zijn Staatstoezicht op de Mijnen (SodM), de Technische commissie bodembeweging (Tcbb) en de Mijnraad om advies gevraagd. De uitgebrachte adviezen zijn meegenomen in de beoordeling in het ontwerp-instemmingsbesluit en zijn bijgesloten bij de onderliggende stukken die ter inzage lagen**.**

Zienswijzen en reacties
Op het ontwerp-instemmingsbesluit zijn binnen de inspraaktermijn in totaal 54 zienswijzen binnengekomen (waarvan 26 uniek) en 3 reacties van overheden. De zienswijzen en reacties zijn integraal opgenomen in deze bundel. U kunt deze inspraak- en reactiebundel downloaden van http://www.nlog.nl/opslag-en-winningsplannen-ter-inzage.

Registratie en verwerking
De ontvangen zienswijzen en reacties zijn geregistreerd. Aan de indieners is een ontvangstbevestiging gezonden met daarin een registratienummer. Met de opzoektabel op pagina 6 kan bij het ontvangen registratienummer het bijbehorende reactie- of zienswijzenummer worden opgezocht.

Verdere procedure
Bij het instemmingsbesluit in de antwoordnota op de zienswijzen en reacties wordt aangegeven of en hoe met de zienswijzen en reacties rekening is gehouden. Het moment waarop de ter visie legging plaatsvindt wordt te zijner tijd aangekondigd in onder andere lokale huis-aan-huis bladen en op http://www.nlog.nl/opslag-en-winningsplannen-ter-inzage. Een belanghebbende die op het ontwerp van een instemmingsbesluit een zienswijze heeft ingebracht, kan later tegen dat besluit beroep instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

STAATSCOURANT
Officiële uitgave van het Koninkrijk der Nederlanden sinds 1814.
Nr. 33078
12 juni
2019

Kennisgeving ontwerp-instemmingsbesluit gaswinningsplan De Blesse-Blesdijke, Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

De Minister van Economische Zaken en Klimaat heeft het ontwerpbesluit opgesteld voor de instemming met het gaswinningsplan De Blesse-Blesdijke. Van 13 juni 2019 tot en met 24 juli 2019 ligt het ontwerp-instemmingsbesluit ter inzage. Een ieder kan reageren op het ontwerp-instemmingsbesluit met een zienswijze. In deze kennisgeving staat hoe dat gaat.

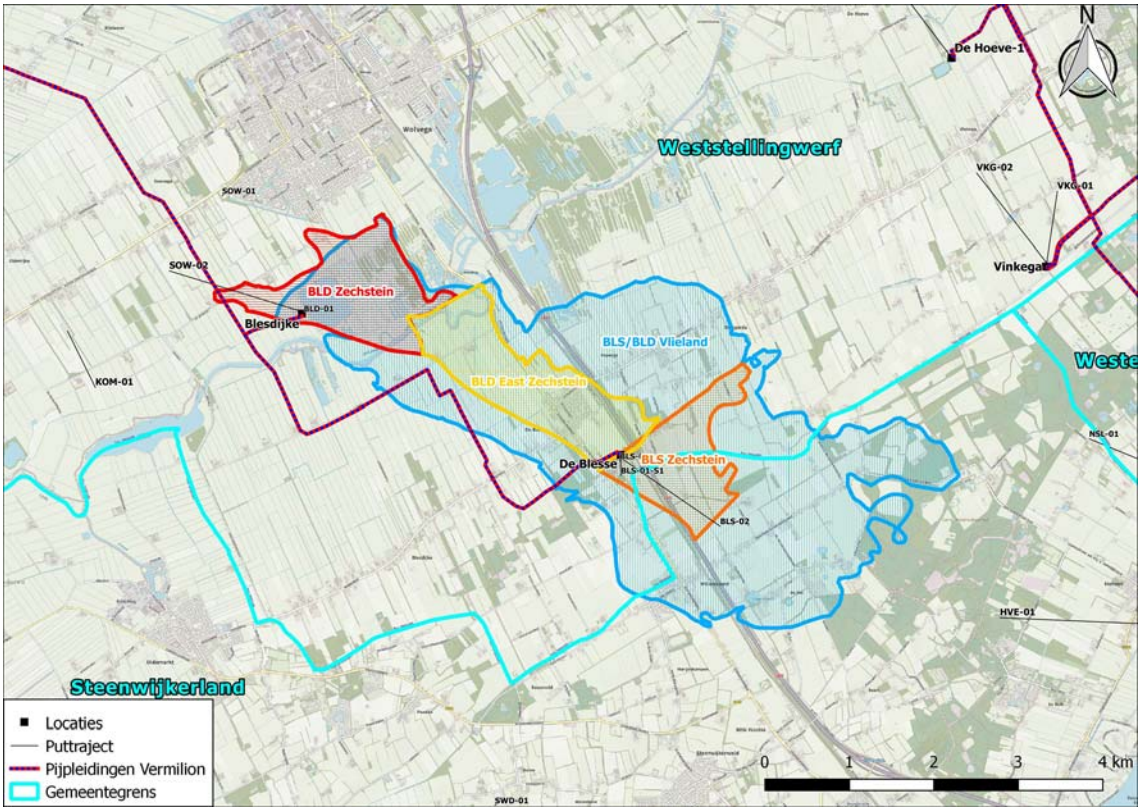

Wat staat er in het winningsplan De Blesse- Blesdijke?

Vermilion Energy Netherlands B.V. (hierna: Vermilion) heeft een verzoek tot instemming met het winningsplan De Blesse- Blesdijke ingediend bij de Minister van Economische Zaken en Klimaat. Het betreft de gasvelden De Blesse, Blesdijke en Blesdijke-East gelegen binnen het gebied van de winningsvergunning Gorredijk en Steenwijk. Geografisch gezien liggen de gasvelden in de provincies Fryslân en Overijssel, in de gemeenten Weststellingwerf en Steenwijkerland en in het verzorgingsgebied van het Wetterskip Fryslân en het Waterschap Drents Overijsselse Delta.

Sinds 1999 wordt er gas gewonnen uit het gasveld De Blesse en sinds 2009 wordt er gas gewonnen uit het gasveld Blesdijke. De verwachte einddatum van de productie is voor het gasveld De Blesse in het jaar 2035, voor het gasveld Blesdijke in het jaar 2024 en voor het gasveld Blesdijke-East in het jaar 2028.

Ontwerp-instemmingsbesluit en onderliggende stukken

Het winningsplan De Blesse-Blesdijke is voorgelegd voor advies aan de betrokken decentrale overheden. Daarnaast zijn Staatstoezicht op de Mijnen (SodM), de Technische commissie bodembeweging (Tcbb) en de Mijnraad om advies gevraagd. De uitgebrachte adviezen zijn meegenomen in de beoordeling in het ontwerp-instemmingsbesluit en zijn bijgesloten bij de onderliggende stukken die ter inzage liggen.

Waar kunt u de stukken inzien?

U kunt van 13 juni 2019 tot en met 24 juli 2019 het ontwerp-instemmingsbesluit en de onderliggende stukken inzien op http://www.nlog.nl/opslag-en-winningsplannen-ter-inzage en tijdens reguliere openingstijden op de volgende locaties:

- Gemeentehuis Weststellingwerf, Griffioenpark 1 te Wolvega
- Gemeentehuis Steenwijkerland, Vendelweg 1 te Steenwijk
- Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, Bezuidenhoutseweg 73 te Den Haag

Uw zienswijze indienen

Vindt u dat er onjuistheden in het besluit staan of dat uw belangen onvoldoende zijn meegewogen? Dan kunt u van 13 juni 2019 tot en met 24 juli 2019 een zienswijze indienen op het ontwerp-instemmingsbesluit, het winningsplan en de onderliggende stukken. U kunt hierbij denken aan:

- Staan er naar uw mening onjuistheden in het ontwerpbesluit?
- Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?
- Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dit toelichten?

U dient in uw zienswijze duidelijk aan te geven op welke onderdelen van welk ontwerp-instemmingsbesluit u reageert en uw zienswijze te onderbouwen met argumenten.

Het is goed om te weten dat alleen personen of instanties die op het ontwerp-instemmingsbesluit een zienswijze hebben ingebracht en belanghebbende in de zin van de wet zijn, later tegen het instemmingsbesluit beroep kunnen instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Hoe kunt u reageren?

U kunt uw zienswijze schriftelijk indienen door een brief te sturen naar: Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, Inspraakpunt winningsplan De Blesse-Blesdijke, Postbus 248, 2250 AE Voorschoten.

Uw brief kan alleen als zienswijze in behandeling worden genomen als u ondertekent met uw naam en adres. Dit geldt ook voor eventuele medeondertekenaars. Zienswijzen per e-mail worden in deze procedure niet geaccepteerd.

Wat zijn de vervolgstappen?

Alle zienswijzen en reacties worden betrokken bij de definitieve instemmingsbesluiten. In een Nota van Antwoord wordt opgenomen of en op welke wijze de zienswijzen en reacties in het definitieve instemmingsbesluit zijn verwerkt. Hierop staat beroep open. Dit wordt te zijner tijd aangekondigd in onder andere de Staatscourant en in huis-aan-huisbladen. Tevens krijgen alle indieners van een geldige zienswijze persoonlijk een brief van het ministerie thuisgestuurd ter kennisgeving van de publicatie van de definitieve besluiten.

Wilt u meer weten?

Kijk op www.hoewerktgaswinnen.nl voor meer informatie hoe gas gewonnen wordt. Voor nadere informatie over het winningsplan De Blesse-Blesdijke en mondeling inspreken over het ontwerp-instemmingsbesluit kunt u op maandag t/m donderdag van 9.00u tot 12.00u contact opnemen met de heer H.S. de Vries (tel.: 06 – 24 35 21 36).

Opzoektabel mondelinge en schriftelijke reacties en zienswijzen

In onderstaande tabel kunt u met het registratienummer het nummer van de reactie of zienswijze opzoeken. De reacties zijn vanaf pagina 8 opgenomen. De zienswijzen vindt u vanaf pagina 15.

Zienswijzen en reacties op ontwerp-instemmingsbesluit ‘GASWINNINGSPLAN DE BLESSE-BLESDIJKE’

Registratienummer	Zienswijzenummer	Reactienummer
GW73-OIB-0001	0001	
GW73-OIB-0002	0002	
GW73-OIB-0003	0003	
GW73-OIB-0004	0004	
GW73-OIB-0005	0005	
GW73-OIB-0006	0006	
GW73-OIB-0007	0007	
GW73-OIB-0008	0008	
GW73-OIB-0009	0009	
GW73-OIB-0010	0010	
GW73-OIB-0011	0011	
GW73-OIB-0012	0012 (+ 27 identiek)	
GW73-OIB-0013	0013	
GW73-OIB-0014	0014	
GW73-OIB-0015	0015	
GW73-OIB-R016		R016
GW73-OIB-0017	0017 (+ 1 identiek)	
GW73-OIB-R018		R018
GW73-OIB-0019	0019	
GW73-OIB-0020	0020	
GW73-OIB-0021	0021	
GW73-OIB-R022		R022
GW73-OIB-0023	0023	
GW73-OIB-0024	0024	
GW73-OIB-0025	0025	
GW73-OIB-0026	0026	
GW73-OIB-0027	0027	
GW73-OIB-0028	0028	
GW73-OIB-0029	0029	

Alfabetisch overzicht organisaties en reacties / zienswijzen

Zienswijzen en reacties op ontwerp-instemmingsbesluit ‘GASWINNINGSPLAN DE BLESSE-BLESDIJKE’

Zienswijze- / reactienummer	Organisatie
R016	Gemeente Steenwijkerland, College van Burgemeester en Wethouders, STEENWIJK
R022	Gemeente Westerveld, College van Burgemeester en Wethouders, HAVELTE
R018	Gemeente Weststellingwerf, College van Burgemeester en Wethouders, WOLVEGA
0015	PVDA Steenwijkerland, PAASLOO
0027	Stichting GAS DrOvF, STEENWIJK

Reactie R016, R018, R022

Steenwijkerland

20 JUL 2019

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Inspraakpunt winningsplan De Blesse-Blesdijke
Postbus 248
2250 AE VOORSCHOTEN

behandeld door
afdeling Leefomgeving
telefoon 140521
ons kenmerk
uw kenmerk DGETM-EO/18273241
bijlagen

Steenwijk
(verzenddatum) 18 JULI 2019

Onderwerp Zienswijze ontwerp-instemmingsbesluit gaswinningsplan De Blesse-Blesdijke

Geachte heer/mevrouw,

De minister van Economische Zaken en Klimaat heeft het ontwerpbesluit opgesteld voor de instemming met het gaswinningsplan De Blesse-Blesdijke. Het ontwerpbesluit is ter inzage gelegd van 13 juni 2019 tot en met 24 juli 2019. Hierbij wordt een ieder in de gelegenheid gesteld om binnen die periode een zienswijze in te dienen. Van die mogelijkheid maken wij hierbij gebruik.

Algemeen
Diverse provincies en gemeenten, waaronder de gemeente Steenwijkerland, worden geconfronteerd met een aanzienlijke toename in de gaswinning uit de bij ons in de omgeving gelegen kleine velden. Voor veel van onze inwoners en ondernemers een spannende of zelfs angstige ontwikkeling, met veel onzekerheid over schaderisico's, in een periode waarin wij vanuit de duurzaamheidsgedachte steeds meer (financiële) inspanningen verwachten van onze inwoners. De onzekerheid wordt versterkt door de potentiële gevolgen van het overlappen van effectgebieden rondom de kleine velden. U stelt steevast dat een aanvraag en de daaraan gekoppelde risico's op hun eigen merites dienen te worden beoordeeld. In juridisch opzicht kan dit een juiste conclusie zijn, maar voor inwoners en ondernemers die binnen de invloedssfeer van drie gasvelden vallen is dat echter allerminst geruststellend. Wij verzoeken u dan ook gedegen onderzoek te laten doen naar de mogelijke consequenties voor gebieden en woningen die binnen de invloedssfeer van meerdere gasvelden vallen.

Het ontwerpbesluit
In afwijking van vorige besluiten, is in het ontwerpbesluit de bouwkundige opname niet als voorwaarde opgenomen. De bouwkundige opname is bedoeld om te helpen het causaal verband tussen schade en gaswinning aan te tonen. De Tcbb heeft in een advies aangegeven dat de bouwkundige opname hiervoor onvoldoende betekenis heeft en stelt voor andere maatregelen in het 'Schadeprotocol kleine velden' op te nemen. Wij constateren dat u in het ontwerpbesluit wél aansluit bij het advies van de Tcbb voor wat betreft het niet langer voorschrijven van de bouwkundige opname, maar (nog) niet de vervangende zekerheden vaststelt. Voor onze inwoners

Adresgegevens Postbus 162, 8330 AD Steenwijk • • telefoon 14 0521 • fax (0521) 53 85 09
e-mail info@steenwijkerland.nl • www.steenwijkerland.nl • bankrekeningnummer 2850.92.421

Gemeentelijke producten kunt u ook aanvragen via de Digitale Balie op onze website.

en ondernemers lijkt het nu alsof alleen die onderdelen uit het advies worden overgenomen die u welgevallig zijn. Dit is natuurlijk onwenselijk. Wij verzoeken u dan ook dringend om met verdere besluitvorming te wachten tot het 'Schadeprotocol kleine velden' overeenkomstig het advies van de Tcbb is vastgesteld.

Daarnaast adviseren wij u om in het instemmingsbesluit op te nemen dat uw instemming een geldigheid heeft van maximaal 10 jaar. De aangevraagde looptijd tot 2037 achten wij te lang. Een dergelijke lange winningsduur past niet in de duurzaamheidsambities van de gemeente Steenwijkerland. Wij willen het gebruik van fossiele brandstoffen zo spoedig mogelijk afbouwen.

Verbetering van het meetnetwerk

Naast een daadwerkelijk risico op schade door gaswinning is de bijkomende onzekerheid voor veel van onze inwoners en ondernemers een groot probleem. Heldere communicatie en inzage in wat er gebeurt helpen die onzekerheid te verkleinen. Het verdichten van het meetnet, zodat nauwkeuriger kan worden bekeken wat de plaats, richting en impact van een eventuele beving is, kan daarbij helpen. Bij voorkeur in combinatie met inzichtelijkheid van die gegevens. Wij verzoeken u dan ook, hetzij in het schadeprotocol, hetzij in ieder besluit afzonderlijk, aan de vergunninghouder op te dragen te zorgen voor een adequaat en nauwkeurig meetnetwerk, onder supervisie van het KNMI. Een onevenredig sterk verdicht netwerk voegt net zo min iets toe als een onvoldoende dicht meetnet. Wij verzoeken u daarom om te onderzoeken wat een ideaal grid, c.q. een ideale dichtheid aan versnellingsmeters en geofoons is, zodat op die basis bij ieder besluit kan worden beoordeeld of aanvullende verdichting van het meetnet noodzakelijk is.

In meer algemene zin vragen wij uw aandacht voor de ligging van het gasveld De Blesse nabij het gebied van de Koloniën van Weldadigheid. Dit gebied is genomineerd als UNESCO Werelderfgoed. Bescherming van dit gebied vraagt om bijzondere zorgvuldigheid bij de monitoring en verslaglegging van de bodemeffecten, aangezien dit grote gevolgen kan hebben op de in het gebied aanwezige oude koloniewoningen.

Communicatie

Zoals al eerder in deze brief is opgemerkt, zijn de ontwikkelingen voor onze inwoners en ondernemers, met name binnen de invloedsfeer van meerdere velden, spannend, vaak onaangenaam of zelfs beangstigend. Wij vragen dan ook met klem aandacht voor goede en heldere communicatie.

Burgemeester en wethouders van de gemeente Steenwijkerland,

de gemeentesecretaris, de burgemeester,

Judith de Groot Rob Bats

Gemeentehuis
Griffioenpark 1, Wolvega
Postadres
Postbus 60, 8470 AB Wolvega
Telefoon
140561
Fax
(0561) 61 36 06
Internet
www.weststellingwerf.nl
E-mail
info@weststellingwerf.nl

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Inspraakpunt winningsplan De Blesse-Blesdijke
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

Wolvega, 24 juli 2019

Referentienummer: 0098-AZK-56131

Behandeld door

Onderwerp: zienswijze ontwerp instemmingsbesluit winningsplan de Blesse - Blesdijke

Geachte heer/mevrouw,

Uw "ontwerp instemmingsbesluit winningsplan De Blesse - Blesdijke" gericht op instemming met het door Vermilion opgestelde winningsplan van 13 juli 2018, ligt terinzage van 13 juni 2019 tot en met 24 juli 2019.

In het gebied van het winningsplan De Blesse/ Blesdijke zijn 2 gaswinlocaties gesitueerd in Weststellingwerf met 3 bestaande boorputten. De gasvelden liggen gedeeltelijk onder de gemeente Steenwijkerland en gedeeltelijk onder de gemeente Weststellingwerf.
Het winningsplan gaat enerzijds over de verlenging van de productieduur van de bestaande gaswinning tot een verwachte einddatum van 2036 (de huidige winningsplannen hebben als einddatum 31-12-2016). Anderzijds is Vermilion van plan een nieuw veld aan te boren, genaamd Blesdijke East als aftakking van de bestaande boorput Blesdijke. Dit nieuwe voorkomen ligt tussen de winningsplannen de Blesse en Blesdijke in, waardoor de winningsplannen worden samengevoegd.

Middels deze brief maken wij onze zienswijze ten aanzien van uw ontwerp instemmingsbesluit kenbaar. Onze zienswijze is gericht op afwijzing van het winningsplan op grond van het volgende.

Negatief gemeentelijk beleid gaswinning.
De gemeenteraad heeft op 11 juni 2019 nieuw beleid vastgesteld voor gaswinning.
Hoofdlijn van het nieuwe beleid is dat Weststellingwerf geen medewerking meer wil verlenen aan ontwikkelingen op het gebied van gaswinning, omdat dit niet past:

- bij ons streven naar verduurzaming;
- binnen de energietransitie;
- in ons beeld van het afbouwen van gaswinning in Nederland.

Uitbreiding en verlenging van de gaswinning past derhalve niet in het beleid van de gemeente.

Ontwikkeling voldoet niet aan het Voorzorgsbeginsel
Het winningsplan is gericht op verlenging en uitbreiding van de gaswinning ter plaatse. Er is niet aangetoond dat de gaswinning geen schade of risico meebrengt. Sterker nog de kans op trilling is reëel (42%) met een maximale magnitude van 2.5. Dit kan leiden tot schade. Veiligheid moet wat de gemeente betreft boven alles gaan. De ontwikkeling voldoet daarmee niet aan het voorzorgsbeginsel.

Ontbreken onafhankelijke schadebeoordelingscommissie bij de kleine velden.
Er is op dit moment (nog) geen uniforme schaderegeling voor de kleine velden. Het ministerie onderzoekt weliswaar of een uniforme schadeafhandeling middels een onafhankelijke schadebeoordelingscommissie kan worden ingericht, maar die regeling is er nog niet. U kunt daarom geen positief instemmingsbesluit nemen.

Bodemtrilling onacceptabel.
Uw adviseur beschrijft een kans op trilling van 42%. Vermilion beschrijft een kans van 19%.
U kunt ons inziens niet instemmen met het ontwerp instemmingsbesluit, omdat klaarblijkelijk de onderzoeken van Vermilion onjuist zijn.
Daarnaast vinden wij een kans van 42% op een bodemtrilling met ingevolge het winningsplan mogelijk lichte schade, onacceptabel.

Toename gaswinning vanuit de kleine velden onacceptabel.
De toename van het aantal nieuwe of gewijzigde winningsplannen in de afgelopen 2 jaar in onze gemeente is aantoonbaar. In het ontwerp instemmingsbesluit geeft u aan dat ingevolge het zogenaamde "Kleine Velden Beleid" de vermindering van de productie in Groningen niet leidt tot een toename van de productie vanuit de kleine velden.
U stelt dit wel erg gemakkelijk. Wij verzoeken u een cijfermatige onderbouwing te overleggen waaruit blijkt er geen sprake is van een toename aan gaswinning uit de kleine velden op dit moment en in de toekomst.

Gaswinning locatie Vinkega ligt stil; doorwerking op Winningsplan de Blesse/Blesdijke.
De gaswinning vanuit gaswinlocatie Vinkega ligt stil sinds begin 2018. Er wordt, zo stelt Sodm, gewerkt aan het aanpassen van het winningsplan ivm de waargenomen bodemdaling. Het gasveld Vinkega ligt op korte afstand van de gasvelden die onderdeel uitmaken van het winningsplan de Blesse - Blesdijke. De invloedsgebieden overlappen elkaar.
Zolang er geen duidelijkheid is rond de winning vanaf locatie Vinkega, kan er geen sprake zijn van voortgang van de procedure voor winningsplan De Blesse Blesdijke.

Conclusie
Op basis van het bovenstaande dient u ons inziens het instemmingsbesluit te weigeren.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

Burgemeester en Wethouders van Weststellingwerf,

de secretaris, de burgemeester

GemeenteWesterveld

24 JUL 2019

De minister van Economische Zaken en Klimaat
de heer E.D. Wiebes
p/a Inspraakpunt winningsplan De Blesse-Blesdijke
Postbus 248
2250 AE VOORSCHOTEN

aangetekend

Datum	Ons kenmerk	Uw brief	Uw kenmerk
	19 juli 2019		DGETM-EO/18273241

Onderwerp
zienswijze ontwerp instemmingsbesluit winningsplan
De Blesse-Blesdijk

Geachte heer Wiebes,

Het ontwerp instemmingsbesluit voor het gaswinningsplan De Blesse-Blesdijke ligt tot en met 24 juli 2019 ter inzage. Aangezien het betreffende veld onderdeel uit maakt van meerdere velden binnen deze regio en wij als aangrenzende gemeente mogelijk effect van deze winning kunnen ondervinden sturen wij u onze zienswijze.

Wij sluiten ons aan bij de zienswijze van de gemeenten Steenwijkerland en Weststellingwerf en ondersteunen deze.

Net zoals wij dat hebben aangegeven in onze zienswijze met betrekking tot het ontwerpinstemmingsbesluit op het nieuwe winningsplan Wapse vinden wij dat nieuwe gaswinning en/of het ophogen van de productieniveaus niet in de lijn passen van afbouw en duurzaamheid. Zoals wij in het winningsplan De Blesse-Blesdijke lezen worden deze putten opnieuw in productie genomen. Er wordt meer gewonnen dan oorspronkelijk beoogd was en de productieduur wordt verlengd.

U blijft van mening dat de kleine velden niet of nauwelijks risico's opleveren maar wij vinden het onverantwoord dat u doorgaat met gaswinning zonder goede randvoorwaarden. Zo is er nog steeds geen onafhankelijk schade protocol. Ook vinden wij het reëel om wat terug te doen voor de omgeving. U neemt bij nieuwe instemmingsbesluiten de bouwkundige opnames niet meer op. Daarvoor in de plaats vinden wij het wenselijk om de omgeving tegemoet te komen door uitbreiding van het meetnetwerk. De Tcbb heeft in een advies aangegeven dat een beter alternatief voor de bouwkundige opnames het (bij)plaatsen van versnellingsmeters is.

Wij verzoeken u dan ook door middel van deze zienswijze de volgende voorwaarde op te nemen:
1. uitbreiding meetnetwerk door toevoeging van KNMI-meetstations aan de hand van een vooraf door uw ministerie goedgekeurd meetplan en kaart met daarop de bij te plaatsen meetstations en versnellingsmeters;

Bezoekadres: Raadhuislaan 1, 7981 EL Diever Postadres: Postbus 50, 7970 AB Havelte
T 14 0521 E info@gemeentewesterveld.nl I www.gemeentewesterveld.nl
BTW-identificatie: NL 3063.98.844.B.01 KvK: 01172480 Bankrekening: NL27BNGH0285079085

2. losse versnellingsmeters te plaatsen aan de hand aan de hand van een vooraf door uw ministerie goedgekeurd meetplan met kaart met daarop versnellingsmeters;

Wij verzoeken u niet in te stemmen met dit winningsplan. Indien u besluit wel in te stemmen dan verzoeken wij u rekening te houden met genoemde punten: schadeprotocol en verfijnen meetnetwerk.

Als u vragen heeft, kunt u contact opnemen via telefoonnummer 14 0521 en via info@gemeentewesterveld.nl.

Met vriendelijke groet,
namens burgemeester en wethouders

I. Boer
cluster Ruimtelijke Ordening

Zienswijze 0001 tot en met 0029

Informatiemarkt ontwerp-instemmingsbesluit gaswinningsplan De Blesse-Blesdijk
MFA Dalzicht, Oldemarkt
27 juni 2019

Aanhef
Voorletters
Tussenvoegsel :
Achternaam
Spreekt in als :
Straat
Huisnummer
Toevoeging :
Postcode
Woonplaats
Telefoon
E-mail :

Zienswijze:
Staan er naar uw mening onjuistheden in het ontwerpbesluit?
-

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dit toelichten?
Ik wil dat de gaswinning in Blesdijke niet wordt hervat. Dat is niet nodig, omdat gas geïmporteerd kan worden uit het buitenland.
Mijn mening hierover is voornamelijk ontstaan door de problemen in Groningen, Eesveen en Steenwijk waar grote schade is toegebracht aan de omgeving als gevolg van gaswinning. Mijn woning kan schade lijden door het hervatten van de gaswinning De Blesse-Blesdijke.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Informatiemarkt ontwerp-instemmingsbesluit gaswinningsplan De Blesse-Blesdijk
MFA Dalzicht, Oldemarkt
27 juni 2019

Aanhef :
Voorletters :
Tussenvoegsel :
Achternaam :
Spreekt in als :
Straat :
Huisnummer :
Toevoeging :
Postcode :
Woonplaats :
Telefoon :
E-mail :

Zienswijze:
Staan er naar uw mening onjuistheden in het ontwerpbesluit?
-

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dit toelichten?
Ik heb angst voor schade aan mijn woning wanneer de gaswinning De Blesse-Blesdijke wordt hervat. Deze angst en het 'gedoe' om de schade op te lossen, veroorzaakt stress die kan leiden tot psychologische en lichamelijke klachten. Ik kan dat er niet bij hebben, want ik heb al een stressvol bestaan wegens overbelasting.
Daarom wil ik dat de gaswinning De Blesse-Blesdijke niet wordt hervat.

Alleen al het feit dat ik in een gaswinningsgebied woon, kan de waarde van mijn huis doen dalen.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Ik zou graag zien dat er meer geïnvesteerd wordt in het opwekken van meer milieuvriendelijke energie in plaats van de inmiddels achterhaalde gaswinning.

Informatiemarkt ontwerp-instemmingsbesluit gaswinningsplan De Blesse-Blesdijk
MFA Dalzicht, Oldemarkt
27 juni 2019

Aanhef :
Voorletters :
Tussenvoegsel :
Achternaam :
Spreekt in als :
Straat :
Huisnummer :
Toevoeging :
Postcode :
Woonplaats :
Telefoon :
E-mail :

Zienswijze:
Staan er naar uw mening onjuistheden in het ontwerpbesluit?
-

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dit toelichten?
Ik woon in een woning van 200 jaar oud. Verdere gaswinning in De Blesse-Blesdijke en omliggende gasvelden kan leiden tot schade aan mijn woning. Ik wil dat voordat de gaswinning in Blesdijke wordt hervat, een nulmeting aan mijn woning wordt uitgevoerd. Tot dit moment is er geen schade aan mijn woning te bespeuren.

Ik wil dat de gaswinning in De Blesse-Blesdijke stopt. Laten we investeren in groene energie en kernenergie.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?
Het lijkt mij goed wanneer elke woning fotografisch wordt vastgelegd, zowel van binnen als van buiten. Ik wil dit omdat er geen enkel misverstand kan ontstaan of scheuren al dan niet zijn ontstaan als gevolg van bodembeweging.

Informatiemarkt ontwerp-instemmingsbesluit gaswinningsplan De Blesse-Blesdijk
MFA Dalzicht, Oldemarkt
27 juni 2019

Aanhef :
Voorletters :
Tussenvoegsel :
Achternaam :
Spreekt in als :
Straat :
Huisnummer :
Toevoeging :
Postcode :
Woonplaats :
Telefoon :
E-mail :

Zienswijze:
Staan er naar uw mening onjuistheden in het ontwerpbesluit?

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dit toelichten?
Ik ben het niet eens met gaswinning, omdat we allemaal bezig zijn met duurzame energie. Ik zou liever zien dat er meer geïnvesteerd wordt om duurzame energie op te wekken. Met respect voor onze aarde.

Het risico van aardbevingen c.q. bodemdaling neemt toe zodra de gaswinning wordt hervat. Daarom wil ik dat de gaswinning in dit gebied stopt. Wanneer de gaswinning wordt hervat, bestaat er kans op schade aan mijn boerderij.

Zijn er andere zaken die u naar voren wilt brengen?

Informatiemarkt ontwerp-instemmingsbesluit gaswinningsplan De Blesse-Blesdijk
MFA Dalzicht, Oldemarkt
27 juni 2019

Aanhef:
Voorletters:
Tussenvoegsel:
Achternaam:
Spreekt in als:

Straat:
Huisnummer:
Toevoeging:
Postcode:
Woonplaats:
Telefoon:
E-mail:

Zienswijze:

Staan er naar uw mening onjuistheden in het ontwerpbesluit?
-

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?
Vermilion is niet bij onze woning (bouwjaar 1900) langs geweest voor een bouwkundige opname.

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dit toelichten?
Wij hebben in 2014 onze huidige woning gekocht en deze ingrijpend verbouwd. Wij gebruiken de woning tevens voor ons bedrijf aan huis. Wij zijn bang voor waardevermindering van onze woning als gevolg van de gaswinning. Wij zien de waarde van onze woning als onze pensioenvoorziening en willen deze niet verliezen.

Informatiemarkt ontwerp-instemmingsbesluit gaswinningsplan De Blesse-Blesdijk
MFA Dalzicht, Oldemarkt
27 juni 2019

Aanhef:
Voorletters:
Tussenvoegsel:
Achternaam:
Spreekt in als:

Straat:
Huisnummer:
Toevoeging:
Postcode:
Woonplaats:
Telefoon:
E-mail:

Zienswijze:

Staan er naar uw mening onjuistheden in het ontwerpbesluit?
-

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?
Als een burger of bedrijf grond onttrekt aan de bodem, dan moet hij hiervoor een vergunning hebben en is er sprake van ontgronding die moet worden gecompenseerd. Ik ben het er niet mee eens dat als de bodemdaling optreedt door de gaswinning door Vermilion, hiervoor niets hoeft te worden gecompenseerd. Er wordt dus met twee maten gemeten. Ik voel mij verplicht om op mijn kosten een nulmeting te laten uitvoeren zodat ik mij in de toekomst kan verdedigen.

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dit toelichten?
-

Informatiemarkt ontwerp-instemmingsbesluit gaswinningsplan De Blesse-Blesdijk
MFA Dalzicht, Oldemarkt
27 juni 2019

Aanhef:
Voorletters:
Tussenvoegsel:
Achternaam:
Spreekt in als:

Straat:
Huisnummer:
Toevoeging:
Postcode:
Woonplaats:
Telefoon:
E-mail:

Zienswijze:

Staan er naar uw mening onjuistheden in het ontwerpbesluit?
-

Zijn er zaken en/of belangen over het hoofd gezien?
-

Wordt u geraakt in uw belang? Zo ja, kunt u dit toelichten?
Ik wens dat er voor mijn woning (een boerderij uit 1938 met opstallen, welke momenteel wordt gerenoveerd) een nulmeting van de bouwkundige staat van de woning wordt uitgevoerd. Dit opdat bij eventuele schade en het verweer daarover de toestand van de woning voor aanvang van de gaswinning objectief kan worden vastgesteld.
Ik wens ook dat een in opdracht van mij uitgevoerde nulmeting door een erkende bouwkundige, als bewijs van de feitelijke toestand van de woning, in een eventuele (schade)procedure als geldig wordt aangemerkt.

09 JUL 2019

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Inspraakpunt winningsplan De Blesse-Blesdijke
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

datum : 5 juli 2019
betreft : Zienswijze inzake ontwerp instemmingsbesluit d.d. 13 juni 2019 over 'winningsplan De Blesse-Blesdijke' door Vermillon Energy Netherlands B.V.

tel:
mob:
email:

Geachte heer, geachte mevrouw,

Wij wonen in het dorp Oldemarkt in de onmiddellijke omgeving van de gasvelden De Blesse/Blesdijke. De gaswinning is hier zes jaar geleden stilgelegd, omdat de druk in de bronnen te laag werd. Nu wil Vermilion Energy (hierna: Vermilion) drie op elkaar aansluitende gasvelden weer gaan exploiteren en daarvoor onder meer een nieuwe boring uitvoeren.

Dit is geen goed plan!
Als belanghebbende hebben wij ons verdiept in de materie en van verschillende kanten informatie ingewonnen. Mede op basis van die informatie lichten wij in deze brief onze zienswijze over deze plannen graag toe.

1. Het is slecht voor ons milieu en de geloofwaardigheid van de overheid neemt verder af.
Onze generatie en de generatie voor ons hebben het gepresteerd om in een zeer korte tijd overmatig grote hoeveelheden fossiele brandstoffen, waaronder aardgas, uit de grond te halen. Gas dat honderden eeuwen nodig heeft gehad om te ontstaan. De aarde warmt in hoog tempo op. En dat is aantoonbaar het gevolg van bovenmatige consumptie van fossiele brandstoffen. Het moet toch duidelijk zijn dat dit niet ongestraft kan plaatsvinden en dat dit desastreuze gevolgen heeft voor de natuur (sterke afname van de biodiversiteit) en voor ons leefklimaat. Iedereen ziet hiervan nu ook de gevolgen.
De overheid stimuleert de bevolking om minder fossiele brandstoffen te gebruiken en over te schakelen op duurzame energie. Zeer onlangs is hiervoor het eerste Klimaatplan gepresenteerd, dat een aanzet geeft om daadwerkelijk de transitie te kunnen gaan maken.
En juist nu wil diezelfde overheid een vergunning afgeven voor het (her)openen van een klein --dus economisch weinig aantrekkelijk- gasveld. Dit geeft een verkeerd, tegenstrijdig signaal af naar de bevolking, die de komende jaren flink in de portemonnee zal moeten tasten om het energiegebruik te verminderen en over te stappen op gebruik van duurzame energie. De geloofwaardigheid van de overheid neemt hiermee verder af en het is koren op de molen van milieucritici, die dit zullen gebruiken om de energietransitie te vertragen.
De overheid heeft het klimaatakkoord van Parijs ondertekend, en heeft plannen voor het uitfaseren van aardgas. Ook in het ontwerp instemmingsbesluit winningsplan De Blesse/Blesdijke wordt benadrukt dat gaswinning uit kleine velden zich in een afbouwfase bevindt. De intensivering en het aanboren van nieuwe gas voerende lagen is in dit opzicht strijdig.

2. Hoogcalorisch gas is niet geschikt voor huishoudens en het verwarmen van onze woningen
Uit het gasveld wordt hoogcalorisch gas gewonnen. Dat is niet zonder bijmenging van stikstof bruikbaar voor huishoudens. Recent heeft de Hoge Raad uitspraken gedaan over het gebruik van stikstof. Het zou er dus op neerkomen dat het gas door de industrie zal worden gebruikt of worden verkocht naar het buitenland. Een door Vermillion gebruikte reden dat het gas nodig zou zijn voor het verwarmen van huizen is hiermee op losse schroeven komen te staan en heropenen van de gaswinning niet meer noodzakelijk.
Het voorliggende plan voor heropenen van de gasvelden lijkt niet beoordeeld te zijn m.b.t. de recente uitspraken van de Raad van State inzake Programma Aanpak Stikstof (PAS).
Wij vragen ons af of dit niet had gemoeten en welke consequenties dit heeft voor het winningsplan. Wij zien dit graag nader toegelicht.

Toetsing aan de Mijnbouwwet

Ter beoordeling of met een winningsplan kan worden ingestemd, moet het winningsplan worden getoetst aan artikel 36, eerste lid, van de Mijnbouwwet:

a) indien het in het winningsplan aangeduide gebied door onze minister niet geschikt wordt geacht voor de in het winningsplan vermelde activiteit om reden van het belang van de veiligheid voor omwonenden of het voorkomen van schade aan gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit daarvan
b) in het belang van het planmatig gebruik of beheer van delfstoffen, aardwarmte, andere natuurlijke rijkdommen, waaronder grondwater met het oog op de winning van drinkwater, of mogelijkheden tot het opslaan van stoffen
c) indien nadelige gevolgen voor het milieu ontstaan
d) of indien nadelige gevolgen voor de natuur worden veroorzaakt.

Ten aanzien van lid a: veiligheid en schade

3. Schade aan gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit ervan moet worden voorkomen
Voor alle bewoners in het gebied en voor ons als belanghebbenden is het belangrijk dat hun woningen worden beschermd tegen de gevolgen van gaswinning in de omgeving. Een huis is allereerst een thuis, moet zekerheid aan geborgenheid en veiligheid bieden. Daarnaast vertegenwoordigt onze woning economisch bezit, waarvoor wij ons leven hard hebben moeten werken.

De minister heeft in onze regio met winning uit diverse velden ingestemd (Diever, Eesveen, Nijensleek, Vinkega, Weststellingwerf, De Hoeve, Oldelamer) maar het geheel en de onderlinge invloed hierop is niet/onvoldoende meegenomen in de risicobeoordeling. Het veld Blesdijke/De Blesse is eerder in productie geweest (1999(BLD) en 2009 (BLS) tot 2013 daarna is de put "tijdelijk verlaten". Er staat in het winningsplan op blz. 57 dat er druk-communicatie mogelijk is tussen de Zechstein-blokken. In het dorp Willemsoord is reeds melding gemaakt van mijnbouwschade aan twee woningen. Mijnbouwschade is een lastig te bewijzen vorm van schade. De Tcbb zegt hierover dat het causale verband lastig is aan te tonen en dat een bouwkundige opname nuttig kan zijn. Zeker in gebieden die ingrepen in de waterhuishouding kennen. (brief Tcbb 6 september 2019) Omdat gebouwkenmerken van woningen in de omgeving onderling verschillen en ook de ondergrond varieert (diepte van keileem lagen, zandlagen, veenpakketten) is voor ons huis niet specifiek te zeggen aan welke risico's het blootgesteld wordt. Het gegeven dat de Seismische Risico Analyse (SRA) uitkomt op een verwaarloosbaar risico is slechts een inschatting van het economisch risico op omvang van schade. Het zegt niets over de individuele kans op schade aan onze woning. Een kans van 1% betekent nog steeds dat 1 huis op de 100 huizen schade kan oplopen. Dat inmiddels aan twee woningen in onze omgeving schade is gemeld, stelt ons niet gerust. En dat er wordt genoemd dat er 'slechts' cosmetische schade optreedt, stelt ons evenmin gerust.

Mijnbouwschade gaat langzaam. Dat gesteld wordt dat er tot nu toe geen schade toegewezen is sterkt ons in de overtuiging dat het erg lastig om het causale verband aan te tonen.
Ik vraag u dan ook dringend om activiteiten met betrekking tot het opstarten van nieuwe boringen in veld Blesdijke /De Blesse te annuleren en het ontwerp instemmingsbesluit in te trekken zodat (eventueel verdere) schade aan woningen voorkomen kan worden.

T.a.v. d: schade aan de natuur

4. Nadelige gevolgen voor de natuur moeten worden voorkomen.

De gaswinlocatie Blesdijke/De Blesse ligt nabij de natuurgebieden van het 'It Fryske Gea' en specifiek nabij het natuurgebied van de 'Lindevallei'. Gaswinning heeft o.a. effect op de waterhuishouding en de stikstofbelasting op natuurgebieden. In een gebied waarin veel geld geïnvesteerd is en wordt om de zgn. 'natte as' te creëren met de natuurgebieden van de Weerribben/Wieden en de Rottige Meenthe' kan dit niet buiten beschouwing van het ontwerp instemmingsbesluit vallen. Daarnaast kenmerkt het gebied zich met stuwwallen en veenweidegebieden en ook dit heeft effect op risico's en doorwerking. Kennis van dit specifieke gebied zien wij niet opgenomen in de risicobeoordeling van de betreffende organisaties. Ook het winningsplan besteed hier slechts heel summier aandacht aan. De beoordeling van risico's in dit ontwerp-instemmingsbesluit zijn te beperkt genomen en de inzichten en kennis over effecten zijn inmiddels toegenomen.
In het kader van verantwoorde mijnbouw vinden wij dat de nadelige gevolgen voor de natuur veel beter en nauwkeuriger inzichtelijk gemaakt moet worden, zodat een reëlere beoordeling mogelijk wordt.

Toetsing aan EVRM

5. Het ontwerp instemmingsbesluit is strijdig met artikel 2 en in het bijzonder artikel 8 van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM)

Dit artikel betreft:
Lid 1: "recht op eerbiediging van privé familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie."
Lid 2: "geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan in de uitoefening van dit recht door voor zover bij wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen"

Dit verdrag is direct van toepassing bij het ontwerp instemmingsbesluit zolang *het ministerie onzorgvuldig omgaat* met de instemming voor gaswinning activiteiten.
De onzorgvuldigheid is gelegen in het feit:

a) In het winningsplan wordt ten aanzien van de berekening van de bodemdaling gebruik gemaakt van de bodemdaling verouderde gegevens uit 2009 en 2015 (blz. 56 winningsplan) en is mede gebaseerd op gegevens van Deltares m.b.t. de autonome bodemdaling uit 2011 (blz. 46 winningsplan). In het berekeningsmodel zijn sterk gedateerde gegevens opgenomen. Ten tijde van het schrijven van het winningsplan (2018) waren er meer recente cijfers beschikbaar over de autonome bodemdaling (2017 www.dinoloket.nl). Op blz. 26 van het document Bodemdaling Statusrapport 2018 van Vermilion staat dat er voor 2019 een waterpassing gepland staat. Bij navraag bij Vermilion blijkt echter dat deze "waterpassing" pas later dit jaar gepland staat. Gezien de grafieken m.b.t. bodemdaling op blz. 58 en 59 van het winningsplan rondom De Blesse en de conclusie dat de totale aantal verwachte bodemdaling maximaal vijf centimeter zal zijn, vragen wij ons af of de gehanteerde berekenings-methode niet aan te merken is als 'window-dressing' . Vijf centimeter is immers de kritische grens die waterschappen hanteren. Daarnaast wordt opgemerkt dat de bodemdaling deels veroorzaakt wordt door de

velden Vinkega en Nijensleek. Uit de metingen die verricht zijn in 2017 blijkt dat tussen deze 2 velden onverklaarbare bodemdaling is opgetreden. Inmiddels blijkt zelfs de productie uit het veld Vinkega voorlopig te zijn stilgelegd.
Al deze gegevens zijn niet verwerkt in het huidige winningsplan en is in onze optiek dan ook als nalatig te kwalificeren. Tevens staat in het winningsplan dat bij overschrijding van de genoemde maximale bodemdaling van 5 cm een nieuw winningsplan ingediend moet worden. In principe wordt dus Vermilion op basis van het besluit van de Minister al toestemming verleend voor productie (blz. 11 ontwerp instemmingsbesluit) vóórdat de actuele gegevens bekend zijn. Veilig en verantwoord is dat bodemdaling berekend wordt naar de meest recente inzichten en dat de adviserende organisaties hieraan voorbijgaan stemt ons ongerust. Aangezien het huidige ontwerp instemmingsbesluit genomen is in 2019 verwachten wij dat de meest recente gegevens omtrent bodemdaling hierin alsnog verwerkt worden en opnieuw beoordeeld worden door de adviserende organisaties (SodM en TNO), zodat de lokale adviserende organisaties (gemeenten, provincies en waterschappen) hierop hun advies kunnen geven. De huidige adviezen van deze organisaties zijn gebaseerd op verouderd cijfermateriaal. Ook is niet duidelijk waar de afkapwaardes liggen voor bodemdaling in dit specifieke gebied.
Vraag: Is het een open einde en mag iedere keer opnieuw bij overschrijding een nieuw winningsplan aangevraagd worden of is er een grenswaarde. Gezien bovenstaande dient het ontwerp-instemmingsbesluit ingetrokken te worden. Mocht dit niet zo zijn dan zou ik graag opgenomen willen zien bij welke bodemdaling de winning stopt. Daarnaast is de laatste opmerking op blz. 11 van het ontwerp instemmingsbesluit denigrerend te nomen, gezien bovenstaande.

b) In het ontwerp instemmingsbesluit op blz. 8 staat dat de putten op Vlieland niveau met elkaar zijn verbonden ten gevolge van breukblokken en hierdoor stroming mogelijk is van gas/water. Echter in het winningsplan op blz. 57 staat "Mogelijk is er druk-communicatie tussen de Zechstein-blokken." Wellicht is het beide het geval, maar wij concluderen dat de teksten niet consistent zijn en wij vragen u hierin duidelijk te zijn. *Deze onzorgvuldigheid past niet binnen de Algemene wet Bestuursrecht en dus vraag ik u het ontwerp-instemmingsbesluit te vernietigen.*

Risicobeoordeling nieuwe boring

6. De plannen voor een nieuwe boring zijn onvoldoende concreet en onvoldoende onderbouwd

a) Op blz 22 van het winningsplan wordt gesproken over een nieuwe boring. Deze plannen zijn echter weinig concreet gemaakt. Wij zien hierover in de adviezen ook weinig terug en vragen ons af op er op basis van de huidige gegevens een adequate risicobeoordeling mogelijk is. Wij zien dit gegeven in ieder geval onvoldoende terug in de risicobeoordelingen t.a.v. bodemdaling en bodemtrilling.

b) De uitspraak van de rechtbank van Den Haag dd. 9 april 2019 (inzake veld Diever zaaknummers SGR 17/6077 en SGR 17/6101 en SGR 17/1602) is niet verwerkt in dit ontwerp instemmingsbesluit. Hierdoor is het voor ons als belanghebbenden niet duidelijk of er een zorgvuldige risicoafweging is gedaan door de betreffende instanties op de manier die de rechtbank benoemd en bedoeld. Wel is duidelijk de het ministerie van Economische Zaken en Klimaat nog een reparatie moet uitvoeren ten aanzien van het instemmingsbesluit veld Diever d.d. 21 juli 2017. Tevens is niet duidelijk of de risicobeoordeling door de betreffende instanties, waarop het ontwerp instemmingsbesluit is gebaseerd, zijn gewijzigd of gewijzigd hadden moeten worden door deze uitspraak. Hierdoor is onduidelijk op welke gegevens wij onze zienswijze moeten baseren.

c) Sinds 25 juni 2018 is het seismische station in Kallenkote (geofoon en versnellingsmeter) geplaatst en overgenomen door het KNMI. Dit winningsplan is gedateerd op 13 juli 2018. *Dit gegeven is niet verwerkt. De bijlage op blz. 71 is dan ook niet correct.*

Toelichting:
Het meetstation in Kallenkote geeft op meerdere momenten uitslag (bijvoorbeeld 13 juni 2019). De registratie gebeurt echter niet systematisch en wordt niet beoordeeld omdat de registratie niet opgevangen wordt door het dichtstbijzijnde meetstation Eleveld. Bij navraag bij het KNMI kan niet bepaald worden of het hier om bodemtrilling gaat omdat dit meetstation te ver afstaat van de het volgende meetstation (in Eleveld) waardoor de nauwkeurigheid pas vanaf bodemtrillingen vanaf 1.5 M geregistreerd kunnen worden. Dit is bevestigd door zowel Vermilion in een schrijven aan de gemeente Weststellingwerf als uitgelegd door het KNMI. Tevens geeft zowel Vermilion als het KNMI aan dat voor een goede registratie een veel beter dekkend netwerk benodigd is in deze regio. Ervan uitgaande dat bodemtrillingen van 0.5 M belangrijk zijn om te registreren en te documenteren gezien de exponentiële opbouw, om een uitspraak te kunnen doen over de seismiciteit van de gasput, wordt genoemd dat om de 5 tot 10 km een geofoon i.c.m. versnellingsmeter zou moeten staan. Dit is niet het geval! *Wij stellen dan ook dat het niet verantwoord is om eerst de winning te hervatten in veld Blesdijke/De Blesse zonder een dekkend netwerk.*

7. De onderbouwing bij correcte afhandeling van mijnbouwschade is onvoldoende onderbouwd en niet gegarandeerd

a. Vermilion heeft voor het veld Blesdijke/De Blesse een bodemtrilling kans van 19% berekend, maar de Tcbb komt tot een kans van 42% (+/- 8%). Dit is opmerkelijk. En dat hierbij ervan uitgegaan wordt van slechts 'cosmetische schade' stelt mij niet gerust. In het Groningerveld maar ook in andere kleine velden is het voor burgers bijzonder lastig om 'cosmetische schade' aan hun bezit vergoed te krijgen. Cosmetische schade is weldegelijk schade in de economische zin van het woord: het leidt tot waardedaling en tot onkosten voor de eigenaar van het pand. Wij vinden dat ook de mogelijkheid tot het ontstaan van cosmetische schade nadrukkelijk wordt erkend als grond voor de afweging of gaswinning in mijn woonomgeving verantwoord is. *De huidige gang van zaken geeft geen vertrouwen.*

b. Bebouwing in dorpen en wijken binnen een straal van 5 km vanaf de randen van het veld variëren sterk in bouwkundige eigenschappen, bijna geen huis is gelijk. In een deel van het gebied staan woningen gefundeerd op staal. De omgeving wordt gekenmerkt door veenweidegebied. Afgelopen jaar heeft dit al geleid tot problemen bij (oude) panden. (Steggerda). De regio wordt ook gekenmerkt door een keileemlaag, die op verschillende dieptes voorkomt. Scheuring in deze laag geeft onherstelbare veranderingen geven in het landschap, in de waterhuishouding en ook aan de (historische) bebouwing. Deze schade is niet alleen aan panden maar ook aan het landschap. Als belanghebbenden zien wij dit aspect niet terug in de beoordeling van de risico's. In Groningen is te zien dat hele dorpen hun historische kenmerken verliezen ten gunste van economisch belangen. *Het ontwerp instemmingsbesluit zou dan ook op bedreiging risico van deze cultuurhistorische waarden beoordeeld moeten worden.*

c. Omdat gebouwen in onze omgeving zo divers zijn, stellen wij een grootschalige meting van opstallen en fundaties de huidige situatie te eisen om in een later stadium beter vast te kunnen stellen of er sprake is van schade door mijnbouw. De in het winningsplan gestelde verwaarloosbare kans op schade door toepassing van de SRA-beslisboom is slechts een schematische beoordeling op de omvangrijkheid van de economische schade in het algemeen en is voor ons niet relevant. Iedere kans op schade dient serieus genomen te worden en alles in het werk gesteld om dit zo klein mogelijk te laten zijn en vaststelling van de schade zo eenvoudig mogelijk. Daarnaast stelt de Technische commissie bodembeweging (Tcbb) in haar advies aan de Minister dat voor het aantonen van causaal verband tussen mijnbouw en schade een bouwkundige opname nuttig is.

d. De Tcbb acht een dergelijke (bouwkundige) opname nuttig voor het geval nadien in de betreffende woning schade ontstaat tijdens of na de uitvoering van mijnbouwactiviteit. In dat geval zal de burger eenvoudiger een mogelijk causaal verband met de mijnbouwactiviteit kunnen aantonen. Een representatieve bouwkundige opname wordt in dit advies echter afgeraden.

e. De 'spelregels', over hoe er met schade moet worden omgegaan, zijn niet duidelijk en aan verandering onderhevig. Momenteel moet men bij schade zich nog wenden tot Vermilion. Dat er tot nu toe nog geen schade is toegekend door het bedrijf stelt allerminst gerust. Blijkbaar is het lastig om schade door gaswinning erkend te krijgen. Er is een advies schadeprotocol kleine velden, maar dit is nog niet operationeel en gezien de opvattingen hierover onder deskundigen lijkt deze schaderegeling eerder een bureaucratische drempel op te werpen dan een vertrouwenwekkende hulp voor mensen die schade hebben. Daarnaast is het meetnetwerk in mijn omgeving volstrekt onvoldoende en nog niet op orde. Vooraf aan de winning moet duidelijk zijn of er een waarborgfonds is en hoeveel procent van de omzet in dit schadefonds voor eventueel toekomstige schade wordt gereserveerd. Hierin dient ook verwerkt te worden het aspect van 'waardevermindering van woningen'. Ik lees hier in het ontwerp instemmingsbesluit niets over terug. *Vanuit het 'zorgvuldigheidsprincipe' uit de Algemene wet bestuursrecht zou dit eerst duidelijk moeten zijn alvorens wordt gevraagd naar onze mening in de vorm van een zienswijze.*

Samenvatting

Het (her)openen van de gasvelden Blesse/Blesdijke is geen goed plan omdat:
(deze punten worden elders in deze brief nader toegelicht en onderbouwd)

1. Nadelige gevolgen door CO_2 uitstoot voor de natuur moeten zo veel mogelijk en zo snel mogelijk worden afgebouwd door inzet van duurzame energie.
2. De geloofwaardigheid in de overheid neemt af.
3. Gaswinning is in tegenstelling met de uitvoering van de recente Klimaatplannen.
4. Toetsing aan artikel 36, eerste lid, van de Mijnbouwwet vraagt om een betere onderbouwing.
5. Hoogcalorisch gas is niet geschikt voor huishoudens. Het is waarschijnlijk dat het gewonnen gas niet zal worden gebruikt voor het verwarmen van onze huizen.
6. Schade aan gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit ervan moet worden voorkomen. Het niet verantwoord is om de winning te hervatten in veld Blesdijke/De Blesse zonder een dekkend meetnetwerk.
7. Het ontwerp instemmingsbesluit is strijdig met artikel 2 en in het bijzonder artikel 8 van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM).
8. De plannen voor een nieuwe boring zijn onvoldoende concreet en/of onderbouwd.
9. De onderbouwing bij correcte afhandeling van mijnbouwschade is onvoldoende onderbouwd en niet gegarandeerd.

Wij vragen u daarom dringend af te zien van deze gaswinning en vragen u derhalve dit ontwerp instemmingsbesluit winningsplan De Blesse/Blesdijke te vernietigen.

Oldemarkt, 5 juli 2019

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Inspraakpunt winningsplan De Blesse-Blesdijke
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

09 JUL 2019

Afzender:

Betreft: zienswijze inzake ontwerp instemmingsbesluit dd. 12 juni 2019 over 'winningsplan De Blesse-Blesdijke ' door Vermilion Energy Netherlands B.V. (hierna: Vermilion)

De Blesse, 6 juli 2019

Geachte heer, mevrouw,

Als belanghebbende wil ik onderstaand mijn zienswijze kenbaar maken met betrekking tot het instemmingsbesluit van 12 juni 2019 over 'winningsplan De Blesse-Blesdijke ' door Vermilion Energy Netherlands B.V. (hierna: Vermilion).

Ter beoordeling of met een winningsplan kan worden ingestemd, wordt het winningsplan getoetst aan artikel 36, eerste lid, van de Mijnbouw wet. De minister kan slechts geheel of gedeeltelijk instemming weigeren of daaraan voorschriften of beperkingen verbinden:

a. indien het in het winningsplan aangeduide gebied door onze minister niet geschikt wordt geacht voor de in het winningsplan vermelde activiteit om reden van het belang van de veiligheid voor omwonenden of het voorkomen van schade aan gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit daarvan;
b. in het belang van het planmatig gebruik of beheer van delfstoffen, aardwarmte, andere natuurlijke rijkdommen, waaronder grondwater met het oog op de winning van drinkwater, of mogelijkheden tot het opslaan van stoffen;
c. indien nadelige gevolgen voor het milieu ontstaan;
d. indien nadelige gevolgen voor de natuur worden veroorzaakt.

Ten aanzien van lid a:
Voorkomen van schade aan gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit ervan.
Voor mij als belanghebbende is het belangrijk dat mijn woning beschermd wordt tegen de gevolgen van gaswinning in mijn omgeving. Een huis is allereerst een thuis, biedt geborgenheid en veiligheid.

In dat gevoel van geborgenheid en veiligheid voel ik mij bedreigd van wege de herstart van de gaswinning hier in De Blesse/ Blesdijke, zeker met de gebeurtenissen van de laatste jaren in Groningen in het achterhoofd. Daar plukt nu een hele regio de wrange vruchten van decennia gaswinning. Het zal vermoedelijk nog heel lang gaan duren voordat de gaswinningsregio er weer boven op komt. Een hele generatie zit daar nu met een immens probleem, met dank aan de hebzucht van de gaswinners, die zo nodig door moesten gaan, terwijl al duidelijk werd dat er schade was.

Een huis heeft niet alleen een gevoelswaarde, maar ook een grote economische waarde. Gezien de praktijk in Groningen is er een behoorlijke kans dat mijnbouwactiviteiten binnen een paar kilometer van mijn huis tot een waardedaling van mijn huis, en van meer huizen in de omgeving gaan leiden.

Ik zie hier van in het Instemmingsbesluit weinig terug. Het lijkt mij dat de overheid, om een zorgvuldige afweging te maken voordat zij al dan niet instemt met een gaswinningsplan, evalueert en kwantificeert wat de potentiële kapitaalvernietiging van gaswinning in de vorm van daling van huizenprijzen in de regio is.

Het is maar de vraag of gaswinning, zeker bij kleine velden, economisch zo interessant is voor de samenleving als geheel als die gaswinning er toe leidt dat grote aantallen burgers hiervan armer worden. Als ik voor mij zelf spreek; ik heb nu bijna 35 jaar gewerkt. Er staat echt niet zoveel geld op mijn bankrekening, dat zit in de overwaarde van mijn huis. Als dat verdampt en er is een samenhang met de gaswinning, dan kost dat de maatschappij en de overheid geld omdat wij straks na mijn pensionering veel minder zullen kunnen uitgeven. En mijn kinderen een moeizamer start van hun financiële zelfstandigheid zullen hebben. Als dat voor een hele regio opgaat zijn de economische gevolgen zeer groot.

Op 27 juni heb ik mij tijdens de voorlichtingsbijeenkomst in Oldemarkt door de aanwezige deskundigen laten vertellen dat het niet zo waarschijnlijk is dat de gaswinning hier in de regio tot aardbevingen zoals in Groningen gaat leiden. En dat de methodieken om het al dan niet optreden van bodemdaling en aardbevingen als gevolg van gaswinningen het laatste decennium sterk verbeterd zijn qua nauwkeurigheid. Dat wil ik best geloven. Maar deze deskundigen gaven ook eerlijk aan dat er in voorspellende modellen altijd behoorlijke onzekerheden zitten. Gezien de grote mogelijke gevolgen voor de regio, die ik hierboven geschetst heb vind ik een waarschijnlijkheid van 90 of 95 % dat het goed gaat eerlijk gezegd niet genoeg. Kleine kansen. Maar zoals we in Groningen zien; heel grote gevolgen voor de omwonenden, emotionele en financiële schade.

De minister heeft in mijn regio met winning uit diverse velden ingestemd (Diever, Eesveen, Nijensleek, Vinkega, Weststellingwerf, De Hoeve, Oldelamer) maar het geheel en de onderlinge invloed hierop is niet/onvoldoende meegenomen in de risicobeoordeling. Het veld Blesdijke/De Blesse is eerder in productie geweest (1999(BLD) en 2009 (BLS) tot 2013 daarna is de put "tijdelijk verlaten". Er staat in het winningsplan op blz. 57 dat er druk-communicatie mogelijk is tussen de ***Zechstein*** blokken. In het dorp Willemsoord, een paar 100 meter van mijn woning, is reeds melding gemaakt van mijnbouwschade aan 2 woningen. Mijnbouwschade is een lastig te bewijzen vorm van schade. De Tcbb zegt hierover dat het causale verband lastig is aan te tonen en dat een bouwkundige opname nuttig kan zijn. Zeker in gebieden die ingrepen in de waterhuishouding kennen. (brief Tcbb 6 september 2019) Omdat mijn woning andere gebouw kenmerken heeft dan dat van mijn buren en ook de ondergrond varieert (diepte van keileem lagen, zandlagen en veenpakketten) is voor mijn huis niet specifiek te zeggen aan welke risico's het blootgesteld wordt. Het gegeven dat de Seismische Risico Analyse (SRA) uitkomt op een verwaarloosbaar risico is slechts een inschatting van het economisch risico op omvang van schade maar zegt niets over mijn individuele kans op schade. Een kans van 1% betekent nog steeds dat 1 huis op de 100 huizen schade kan oplopen . Dat inmiddels aan 2 woningen in mijn omgeving schade gemeld is, stemt mij niet gerust. Dat genoemd wordt dat er 'slechts' cosmetische schade optreed stelt mij evenmin gerust. Mijnbouwschade gaat langzaam.

Dat gesteld wordt dat er tot nu toe geen schade toegewezen is sterkt mij in de overtuiging dat het erg lastig om het causale verband aan te tonen en ik vraag u dan ook dringend om activiteiten mbt het opstarten van nieuwe boringen in veld Blesdijke /De Blesse te annuleren en het ontwerp instemmingsbesluit in te trekken zodat (eventueel verdere) schade aan mijn woning voorkomen kan worden.

Het ontwerp instemmingsbesluit is strijdig met artikel 2 en in het bijzonder artikel 8 van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM)
Dit artikel betreft

Lid 1: "recht op eerbiediging van privé familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie."

Lid 2: "geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan in de uitoefening van dit recht door voor zover bij wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen"

Dit verdrag is direct van toepassing bij het ontwerp instemmingsbesluit zolang het ministerie onzorgvuldig omgaat met de instemming voor gaswinning activiteiten.

De onzorgvuldigheid is gelegen in het feit:

T.a.v. bodemdaling: In het winningsplan wordt ten aanzien van de berekening van de bodemdaling gebruik gemaakt van de bodemdaling gegevens uit 2009 en 2015 (blz. 56 winningsplan) en is mede gebaseerd op gegevens van Deltares m.b.t. de autonome bodemdaling uit 2011 (blz. 46 winningsplan). Dit zijn sterk gedateerde gegevens die in het berekeningsmodel opgenomen zijn. Ten tijde van het schrijven van het winningsplan (2018) waren er meer recente cijfers beschikbaar over de autonome bodemdaling (2017 www.dinoloket.nl). Op blz. 26 van het document Bodemdaling Statusrapport 2018 van Vermilion staat dat er voor 2019 een waterpassing gepland staat. Bij navraag bij Vermilion blijkt echter dat deze "waterpassing" pas later dit jaar gepland staat. Gezien de grafieken mbt bodemdaling op blz. 58 en 59 van het winningsplan rondom De Blesse en de conclusie dat de totale aantal verwachte bodemdaling max. 5 cm is, vraag ik mij af of de gehanteerde berekeningsmethode niet aan te merken is als 'window dressing' . 5 cm is immers de kritische grens die waterschappen hanteren. Daarnaast wordt opgemerkt dat de bodemdaling deels veroorzaakt wordt door de velden Vinkega en Nijensleek. Uit de metingen die verricht zijn in 2017 blijkt dat tussen deze 2 velden onverklaarbare bodemdaling is opgetreden. Inmiddels blijkt zelfs de productie uit het veld Vinkega voorlopig te zijn stilgelegd. Deze gegevens zijn niet verwerkt in het huidige winningsplan en is dan ook nalatig in mijn optiek. Tevens staat in het winningsplan dat bij overschrijding van de genoemde maximale bodemdaling van 5 cm een nieuw winningsplan ingediend moet worden. In principe wordt dus Vermilion op basis van het besluit van de Minister al toestemming verleend voor productie (blz 11 ontwerp instemmingsbesluit) **vóórdat** de actuele gegevens bekend zijn. Veilig en verantwoord is dat bodemdaling berekend wordt

naar de meest recente inzichten en dat de adviserende organisaties hieraan voorbijgaan maakt mij ongerust. Aangezien het huidige ontwerp instemmingsbesluit genomen is in 2019 verwacht ik dat de meest recente gegevens omtrent bodemdaling hierin alsnog verwerkt worden en opnieuw beoordeeld worden door de adviserende organisaties. (SodM en TNO) zodat de lokale adviserende organisaties (gemeenten, provincies en waterschappen) hierop hun advies kunnen geven. De huidige adviezen van deze organisaties zijn gebaseerd op verouderd cijfer materiaal. Ook is niet duidelijk waar de afkapwaardes liggen voor bodemdaling in dit specifieke gebied. Is het een open einde en mag iedere keer opnieuw bij overschrijding een nieuw winningsplan aangevraagd worden of is er een grenswaarde. Gezien bovenstaande dient het ontwerp-instemmingsbesluit ingetrokken te worden. Mocht dit niet zo zijn dan zou ik graag opgenomen willen zien bij welke bodemdaling de winning stopt. Daarnaast is de laatste opmerking op blz 11 van het ontwerp instemmingsbesluit denigrerend gezien bovenstaande.

In het ontwerp instemmingsbesluit op blz. 8 staat dat de putten op ***Vlieland*** niveau met elkaar zijn verbonden ten gevolge van breukblokken en hierdoor stroming mogelijk is van gas/water. Echter in het winningsplan op blz. 57 staat "Mogelijk is er druk-communicatie tussen de ***Zechstein*** blokken." Wellicht is het beide het geval maar ik concludeer dat de teksten niet consistent zijn en vraag u hier duidelijk in te zijn. Deze onzorgvuldigheid past niet binnen de Algemene wet Bestuursrecht en dus vraag ik u het ontwerp-instemmingsbesluit te vernietigen.

In het winningsplan wordt gesproken over een nieuwe boring (blz 22 winningsplan). Echter deze plannen zijn weinig concreet gemaakt. Ik zie in de adviezen hierover ook weinig terug. Ik vraag mij af op er op basis van de huidige gegevens een adequate risicobeoordeling mogelijk is. Ik zie dit gegeven in ieder geval onvoldoende terug in de risicobeoordelingen tav bodemdaling en bodemtrilling.

De uitspraak van de rechtbank van Den Haag dd. 9 april 2019 (inzake veld Diever zaaknummers SGR 17/6077 en SGR 17/6101 en SGR 17/1602) is niet verwerkt in dit ontwerp instemmingsbesluit. Hierdoor is het voor mij als belanghebbende niet duidelijk of er een zorgvuldige risico afweging is gedaan door de betreffende instanties op de manier die de rechtbank benoemd en bedoeld. Wel is duidelijk de het ministerie van Economische Zaken en Klimaat nog een reparatie moet uitvoeren ten aanzien van het instemmingsbesluit veld Diever d.d. 21 juli 2017. Tevens is niet duidelijk of de risicobeoordeling door de betreffende instanties waarop het ontwerp instemmingsbesluit is gebaseerd zijn gewijzigd of gewijzigd hadden moeten worden door deze uitspraak. Hierdoor is niet duidelijk op welke gegevens ik mijn zienswijze kan baseren.

Sinds 25 juni 2018 is het seismische station in Kallenkote (geofoon en versnellingsmeter) geplaatst en overgenomen door het KNMI. Dit winningsplan is gedateerd op 13 juli 2018. Dit gegeven is niet verwerkt. De bijlage op blz. 71 is dan ook niet correct.

Het meetstation in Kallenkote geeft op meerdere momenten uitslag (bijvoorbeeld 13 juni 2019). De registratie hiervan gebeurt echter niet systematisch en wordt niet beoordeeld omdat de registratie niet opgevangen wordt door het dichtstbijzijnde meetstation (te weten station Eleveld). Bij navraag bij het KNMI kan niet bepaald worden of het hier om

bodemtrilling gaat omdat dit meetstation te ver afstaat van de het volgende meetstation (in Eleveld) waardoor de nauwkeurigheid pas vanaf bodemtrillingen vanaf 1.5 M geregistreerd kunnen worden. Dit is bevestigd door zowel Vermilion in een schrijven aan de gemeente Weststellingwerf als uitgelegd door het KNMI. Tevens geeft zowel Vermilion als het KNMI aan dat voor een goede registratie een veel beter dekkend netwerk benodigd is in deze regio. Ervan uitgaande dat bodemtrillingen van 0.5 M belangrijk zijn om te registreren en te documenteren gezien de exponentiële opbouw, om een uitspraak te kunnen doen over de seismiciteit van de put, wordt genoemd dat om de 5 tot 10 km een geofoon i.c.m. versnellingsmeter zou moeten staan. Dit is niet het geval. Ik stel dan ook dat het niet verantwoord is om eerst de winning te hervatten in veld Blesdijke/De Blesse zonder een dekkend netwerk en derhalve verzoek ik u het ontwerp instemmingsbesluit te vernietigen.

Vermilion heeft voor het veld Blesdijke/De Blesse een bodemtrilling kans van 19% berekent maar de Tcbb komt tot een kans van 42% (+/- 8%). Dit vind ik opmerkelijk. Dat hierbij ervan uitgegaan wordt van slechts 'cosmetische schade' stelt mij niet gerust. In het Groningerveld maar ook in andere kleine velden is het voor burgers bijzonder lastig om 'cosmetische schade' aan hun bezit vergoed te krijgen. cosmetische schade is weldegelijk schade in de economische zin van het woord: het leidt tot onkosten voor de eigenaar van het pand en tot waardedaling. Ik stel dat ook de mogelijkheid tot het ontstaan van cosmetische schade nadrukkelijk wordt erkend als grond voor de afweging of gaswinning in mijn woonomgeving verantwoord is. Dit geeft geen vertrouwen.

Bebouwing in dorpen en wijken binnen een straal van 5 km vanaf de randen van het veld variëren sterk in bouwkundige eigenschappen, bijna geen huis is gelijk. In een groot deel van het gebied staan woningen gefundeerd op staal. De omgeving wordt gekenmerkt door oa veenweidegebied. Afgelopen jaar heeft dit al geleid tot problemen bij (oude) panden. (Steggerda). De regio wordt oa gekenmerkt door een keileemlaag die op verschillende dieptes voorkomt. Scheuring in deze laag geeft onherstelbare veranderingen geven in het landschap, in de waterhuishouding en aan de (historische) bebouwing. Deze schade is niet alleen aan panden maar ook aan het landschap. Als belanghebbende zie ik dit aspect niet terug in de beoordeling van de risico's. In Groningen heb ik gezien dat hele dorpen hun historische kenmerken verliezen ten gunste van economisch belangen. Het ontwerp instemmingsbesluit zou dan ook op bedreiging risico van deze cultuurhistorische waarden beoordeeld moeten worden. Dit lees ik niet terug.

Omdat gebouwen in mijn omgeving zo divers zijn stel ik dan ook dat 100% van alle panden in het gebied een bouwkundige meting van opstal en fundamenten krijgen inclusief agrarische bedrijfsobjecten zoals stallen, schuren en mestkelders. (Bij voorkeur NIVRE gecertificeerd). Dit om in een later stadium beter vast te kunnen stellen of er sprake is van schade door mijnbouw. De in het winningsplan gestelde verwaarloosbare kans op schade door toepassing van de SRA-beslisboom is slechts een schematische beoordeling op de omvangrijkheid van de economische schade in het algemeen en is voor mij als belanghebbende niet relevant. Iedere kans op schade dient serieus genomen te worden en alles in het werk gesteld om dit zo klein mogelijk te laten zijn en vaststelling van de schade zo eenvoudig mogelijk. Daarnaast stelt de Technische commissie bodembeweging (Tcbb) in haar advies aan de Minister dat

voor het aantonen van causaal verband tussen mijnbouw en schade een bouwkundige opname nuttig is.

"De Tcbb acht een dergelijke (bouwkundige) opname nuttig voor het geval nadien in de betreffende woning schade ontstaat tijdens of na de uitvoering van mijnbouwactiviteit. In dat geval zal de burger eenvoudiger een mogelijk causaal verband met de mijnbouwactiviteit kunnen aantonen." Bron: advies Tcbb dd 6 september 2018

https://www.tcbb.nl/file/download/57087387/DOMUS-18236399-v5-22082018_Nulmeting_EZK.pdf

Een *representatieve* bouwkundige opname wordt echter afgeraden in dit advies.

De 'spelregels' over hoe er met schade door mij als belanghebbende wordt omgegaan zijn niet duidelijk en aan verandering onderhevig. Momenteel moet ik mij als belanghebbende nog wenden tot Vermilion. Dat er tot nu toe nog geen schade is toegekend door het bedrijf stelt allerminst gerust. Blijkbaar is het lastig om schade door gaswinning erkend te krijgen. Er is een advies schadeprotocol kleine velden maar dit is nog niet operationeel en gezien de opvattingen hierover onder deskundigen lijkt deze schaderegeling eerder een bureaucratische drempel op te werpen dan een vertrouwenwekkende hulp voor mij als belanghebbende. Daarnaast is het meetnetwerk in mijn omgeving volstrekt nog niet op orde. Omdat tijdens de winning de spelregels veranderd worden verzoek ik het ontwerp instemmingsbesluit pas te nemen minimaal totdat hier duidelijkheid over is.

Vooraf aan de winning moet duidelijk zijn voor mij als belanghebbende of er een waarborgfonds is en hoeveel procent van de omzet in dit schadefonds voor eventueel toekomstige schade wordt gereserveerd. Hierin dient ook verwerkt te worden het aspect van 'waardevermindering van woningen'. Ik lees hier in het ontwerp instemmingsbesluit niets over terug. Vanuit het 'zorgvuldigheidsprincipe' uit de Algemene wet bestuursrecht zou dit eerst duidelijk moeten zijn alvorens mij als belanghebbende wordt gevraagd naar mijn mening in de vorm van een zienswijze.

Lekkage van delfstoffen: conform de Mijnbouwwet artikel 34 en 36 wordt een ontwerp instemmingsbesluit begeleid door een paragraaf ter voorkoming van risico's voor veiligheid en milieu. Gezien de vele incidenten, die in de mijnbouwindustrie de laatste jaren bekend zijn geworden, is het noodzakelijk dat de afwerking en de afdichting van het reservoir wordt verbeterd, waardoor de risico's worden geëlimineerd. De effecten van deze risico's laten zich samenvatten in de vorm van zinkgaten (ernstige lokale bodemdaling), explosies, brand en milieuverontreinigingen. De milieuverontreinigingen laten zich samenvatten in verontreinigingen van de bodem, drinkwater, grondwater en de atmosfeer. Methaanemissies in de atmosfeer hebben een 26 keer groter broeikaseffect dan eenzelfde emissie van het verbrandingsproduct C02. De verontreinigingen hebben hun oorsprong tijdens het boorproces van de put. Grote spoeling verliezen tijdens de boring zijn een indicatie van lekkage paden langs de buitenkant van de put, die niet direct zichtbaar worden. In het winningsplan en het ontwerp instemmingsbesluit wordt niet ingegaan op de beoordeling van deze specifieke putten. Hierbij verzoek ik de minister om in zijn instemmingsbesluit in te gaan op de risico's als boven beschreven.

Conform de 'gedragscode gaswinning kleine velden' behoort Vermilion een project afstemming programma te hebben en zich hiernaar te gedragen. Tot op heden is er niet gecommuniceerd of uitgevoerd volgens deze gedragscode ondanks de paragraaf communicatie in de het ontwerp instemmingsbesluit winningsplan Blesdijke/De Blesse en het advies van de gemeenten Weststellingwerf en Steenwijkerland en de Provincie Overijssel. In het ontwerp instemmingsbesluit op blz. 23 van het ontwerp-instemmingsbesluit staat dat de communicatie aan burgers 'publieksvriendelijk, gedegen, consistent en transparant' moet zijn. Ik moet concluderen dat hieraan niet is voldaan. Het ministerie van Economische Zaken is in gebreke gebleven bij de publicatie van het ontwerp instemmingsbesluit in de gemeente Steenwijkerland waarin ook de uitnodiging staat voor de informatiemarkt dd. 27 juni 2019. Dit is niet op tijd gepubliceerd in het huis-aan-huis blad zoals vermeld in het ontwerp instemmingsbesluit (uiteindelijk 2 dagen van tevoren in het huis aan huis blad). Slechts vanwege melding van bewoners aan de gemeente is dit opgemerkt en alsnog uitgevoerd. Dit is dan ook niet in lijn met de intentie en maatschappelijke waarden die het ministerie benoemd. Hiermee wordt wantrouwen en onzekerheid bewerkstelligd. In dit licht zou een nieuwe en zorgvuldiger uitgevoerde procedure op zijn plaats zijn.

Op geringe afstand liggen meerdere kleine gaswinning velden: hetzij reeds in productie genomen hetzij nog plannen voor in productie name (o.a. Diever, De Hoeve, Vinkega, Noordwolde, Weststellingwerf, Oldelamer, Eesveen, Nijensleek). Ik stel dat het inschatten van risico's in zijn geheel beoordeeld dient te worden door het SodM en TNO. Dit is tot op heden niet gebeurd, terwijl er wel gewezen wordt op effect/invloed van de nabijgelegen velden Vinkega en Nijensleek. Gezien de optimistische prognoses van de producties in deze velden door Vermilion is de druk op deze specifieke regio groot. https://www.vermilionenergy.com/our-operations/europe/netherlands.cfm . Ik zie onvoldoende terug in hoeverre hiermee rekening is gehouden en in hoeverre geleerd is van de ervaringen in het Groninger veld om herhaling te voorkomen.

De overheid heeft het klimaatakkoord van Parijs ondertekend, en maakt plannen voor het uitfaseren van aardgas. Ook in het ontwerp instemmingsbesluit winningsplan De Blesse/Blesdijke wordt benadrukt dat gaswinning uit kleine velden zich in een afbouwfase bevindt. De intensivering en het aanboren van nieuwe gas voerende lagen is in dit opzicht strijdig.

Deze strijdigheid ondermijnt het klimaatbeleid. Het is niet aan burgers uit te leggen. Wij, gewone burgers, worden door onze overheid geacht in een aantal jaren te stoppen met het stoken van aardgas. Dat vind ik een zinnige doelstelling want we willen een aarde achterlaten waarin toekomstige generaties ook een goed leven kunnen hebben. Dat kan niet als we doorgaan met fossiele brandstoffen, zoals we dat de afgelopen 100 jaar gedaan hebben. Ik sta dus achter het klimaatbeleid. Zelf zijn wij hier in huis dan ook hard op weg, het aardgas verbruik is met ruim 75 % gedaald de afgelopen 2 jaar en we wekken onze stroom met zonnepanelen op.

Dat kost echter allemaal investeringen, die zich pas op de lange termijn terugbetalen.

Ik vind dat de overheid bepaald geen moreel leiderschap op het gebied van duurzaamheid toont door weer toe te staan dat hier gas uit de grond gehaald wordt. Het wordt mijns inziens de industrie op deze manier ook te gemakkelijk gemaakt om maar door te blijven gaan met het gebruik van (voor de industrie goedkoop, voor huishoudens inmiddels behoorlijk duur) aardgas in plaats van naar duurzamere alternatieven te zoeken.

In mijn omgeving merk ik dat het cynisme over het klimaatbeleid toeneemt; de burgers kunnen de rekening betalen en de grote bedrijven ontspringen de dans. Ik ken ook genoeg mensen hier in de omgeving die bewust afwachten met investeren in duurzaamheid.

De herstart van de gaswinning hier in de regio en ook andere zaken in de politiek (bijvoorbeeld: de uitbreiding van Schiphol ten koste van milieu en omwonenden) voeden bij mij en anderen het gevoel dat onze overheid niet echt voor duurzaamheid gaat en dat, als puntje bij paaltje komt, men toch weer voor het korte termijn economische belang kiest. Wat kunnen politiek en overheid dan terug verwachten van haar burgers? Juist: cynisme.

Ik vraag u derhalve nogmaals dit ontwerp instemmingsbesluit winningsplan De Blesse/Blesdijke te vernietigen.

Met vriendelijke groet, hoogachtend,

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Inspraakpunt winningsplan De Blesse-Blesdijke
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

09 JUL 2019

Willemsoord, 2-7-2019

Betreft: zienswijze inzake ontwerp instemmingsbesluit dd. 13 juni 2019 over 'winningsplan De Blesse-Blesdijke ' door Vermilion Energy **Netherlands B.V. (hierna: Vermilion)**

Geachte heer, mevrouw,

Als belanghebbende wil ik onderstaand mijn zienswijze kenbaar maken:

Ter beoordeling of met een winningsplan kan worden ingestemd, wordt het winningsplan getoetst aan artikel 36, eerste lid, van de Mbw. De minister kan slechts geheel of gedeeltelijk instemming weigeren of daaraan voorschriften of beperkingen verbinden:

a. indien het in het winningsplan aangeduide gebied door onze minister niet geschikt wordt geacht voor de in het winningsplan vermelde activiteit om reden van het belang van de veiligheid voor omwonenden of het voorkomen van schade aan gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit daarvan;
b. in het belang van het planmatig gebruik of beheer van delfstoffen, aardwarmte, andere natuurlijke rijkdommen, waaronder grondwater met het oog op de winning van drinkwater, of mogelijkheden tot het opslaan van stoffen;
c. indien nadelige gevolgen voor het milieu ontstaan;
d. indien nadelige gevolgen voor de natuur worden veroorzaakt.

Ten aanzien van lid a:
Voorkomen van schade aan gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit ervan.
Voor mij als belanghebbende is het belangrijk dat mijn woning beschermd wordt tegen de gevolgen van gaswinning in mijn omgeving. Een huis is allereerst een thuis, biedt geborgenheid en veiligheid. Daarnaast vertegenwoordigt het bezit, kent een economische waarde. De minister heeft in mijn regio met winning uit diverse velden ingestemd (Diever, Eesveen, Nijensleek, Vinkega, Weststellingwerf, De Hoeve, Oldelamer) maar het geheel en de onderlinge invloed hierop is niet/onvoldoende meegenomen in de risicobeoordeling. Het veld Blesdijke/De Blesse is eerder in productie geweest (1999(BLD) en 2009 (BLS) tot 2013 daarna is de put "tijdelijk verlaten". Er staat in het winningsplan op blz. 57 dat er druk-communicatie mogelijk is tussen de ***Zechstein*** blokken. In het dorp Willemsoord is reeds melding gemaakt van mijnbouwschade aan 2 woningen. Mijnbouwschade is

een lastig te bewijzen vorm van schade. De Tcbb zegt hierover dat het causale verband lastig is aan te tonen en dat een bouwkundige opname nuttig kan zijn. Zeker in gebieden die ingrepen in de waterhuishouding kennen. (brief Tcbb 6 september 2019) Omdat mijn woning andere gebouw kenmerken heeft dan dat van mijn buren en ook de ondergrond varieert (diepte van keileem lagen, zandlagen en veenpakketten) is voor mijn huis niet specifiek te zeggen aan welke risico's het blootgesteld wordt. Het gegeven dat de Seismische Risico Analyse (SRA) uitkomt op een verwaarloosbaar risico is slechts een inschatting van het economisch risico op omvang van schade maar zegt niets over mijn individuele kans op schade. Een kans van 1% betekent nog steeds dat 1 huis op de 100 huizen schade kan oplopen . Dat inmiddels aan 2 woningen in mijn omgeving schade gemeld is, stemt mij niet gerust. Dat genoemd wordt dat er 'slechts' cosmetische schade optreed stelt mij evenmin gerust. Mijnbouwschade gaat langzaam. Dat gesteld wordt dat er tot nu toe geen schade toegewezen is sterkt mij in de overtuiging dat het erg lastig om het causale verband aan te tonen en ik vraag u dan ook dringend om activiteiten mbt het opstarten van nieuwe boringen in veld Blesdijke /De Blesse te annuleren en het ontwerp instemmingsbesluit in te trekken zodat (eventueel verdere) schade aan mijn woning voorkomen kan worden.

T.a.v. d: Nadelige gevolgen voor de natuur
De gaswinlocatie Blesdijke/De Blesse ligt nabij de natuurgebieden van het 'It Fryske Gea' en specifiek nabij het natuurgebied van de 'Lindevallei'. Gaswinning heeft o.a. effect op de waterhuishouding en de stikstofbelasting op natuurgebieden. In een gebied waarin veel geld geïnvesteerd is om de zgn. 'natte as' te creëren met de natuurgebieden van de Weerribben/Wieden en de Rottige Meente' kan dit niet buiten beschouwing van het ontwerp instemmingsbesluit vallen. Daarnaast kenmerkt het gebied zich met stuwwallen en veenweidegebieden en ook dit heeft effect op risico's en doorwerking. Kennis van dit specifieke gebied zie ik niet opgenomen in de risicobeoordeling van de betreffende organisaties. Ook het winningsplan besteed hier slechts heel summier aandacht aan. De beoordeling van risico's in dit ontwerp-instemmingsbesluit zijn te beperkt genomen en de inzichten en kennis over effecten zijn inmiddels toegenomen. In het kader van verantwoorde mijnbouw vraag ik mij af of dit niet beter berekend en beoordeeld dient te worden. Dit plan lijkt niet beoordeeld te zijn m.b.t. de recente uitspraken van de Raad van State inzake Programma Aanpak Stikstof (PAS). Ik vraag mij af of dit niet had gemoeten en of dit consequenties heeft voor dit plan.

Het ontwerp instemmingsbesluit is strijdig met artikel 2 en in het bijzonder artikel 8 van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM)
Dit artikel betreft

> Lid 1: "recht op eerbiediging van privé familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie."
>
> Lid 2: "geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan in de uitoefening van dit recht door voor zover bij wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen"

Dit verdrag is direct van toepassing bij het ontwerp instemmingsbesluit zolang het ministerie onzorgvuldig omgaat met de instemming voor gaswinning activiteiten.

De onzorgvuldigheid is gelegen in het feit:

T.a.v. bodemdaling: In het winningsplan wordt ten aanzien van de berekening van de bodemdaling gebruik gemaakt van de bodemdaling gegevens uit 2009 en 2015 (blz. 56 winningsplan) en is mede gebaseerd op gegevens van Deltares m.b.t. de autonome bodemdaling uit 2011 (blz. 46 winningsplan). Dit zijn sterk gedateerde gegevens die in het berekeningsmodel opgenomen zijn. Ten tijde van het schrijven van het winningsplan (2018) waren er meer recente cijfers beschikbaar over de autonome bodemdaling (2017 www.dinoloket.nl). Op blz. 26 van het document Bodemdaling Statusrapport 2018 van Vermilion staat dat er voor 2019 een waterpassing gepland staat. Bij navraag bij Vermilion blijkt echter dat deze "waterpassing" pas later dit jaar gepland staat. Gezien de grafieken mbt bodemdaling op blz. 58 en 59 van het winningsplan rondom De Blesse en de conclusie dat de totale aantal verwachte bodemdaling max. 5 cm is, vraag ik mij af of de gehanteerde berekeningsmethode niet aan te merken is als 'window dressing' . 5 cm is immers de kritische grens die waterschappen hanteren. Daarnaast wordt opgemerkt dat de bodemdaling deels veroorzaakt wordt door de velden Vinkega en Nijensleek. Uit de metingen die verricht zijn in 2017 blijkt dat tussen deze 2 velden onverklaarbare bodemdaling is opgetreden. Inmiddels blijkt zelfs de productie uit het veld Vinkega voorlopig te zijn stilgelegd. Deze gegevens zijn niet verwerkt in het huidige winningsplan en is dan ook nalatig in mijn optiek. Tevens staat in het winningsplan dat bij overschrijding van de genoemde maximale bodemdaling van 5 cm een nieuw winningsplan ingediend moet worden. In principe wordt dus Vermilion op basis van het besluit van de Minister al toestemming verleend voor productie (blz 11 ontwerp instemmingsbesluit) **vóórdat** de actuele gegevens bekend zijn. Veilig en verantwoord is dat bodemdaling berekend wordt naar de meest recente inzichten en dat de adviserende organisaties hieraan voorbijgaan maakt mij ongerust. Aangezien het huidige ontwerp instemmingsbesluit genomen is in 2019 verwacht ik dat de meest recente gegevens omtrent bodemdaling hierin alsnog verwerkt worden en opnieuw beoordeeld worden door de adviserende organisaties. (SodM en TNO) zodat de lokale adviserende organisaties (gemeenten, provincies en waterschappen) hierop hun advies kunnen geven. De huidige adviezen van deze organisaties zijn gebaseerd op verouderd cijfer materiaal. Ook is niet duidelijk waar de afkapwaardes liggen voor bodemdaling in dit specifieke gebied. Is het een open einde en mag iedere keer opnieuw bij overschrijding een nieuw winningsplan aangevraagd worden of is er een grenswaarde. Gezien bovenstaande dient het ontwerp-instemmingsbesluit ingetrokken te worden. Mocht dit niet zo zijn dan zou ik graag opgenomen willen zien bij welke bodemdaling de winning stopt. Daarnaast is de laatste opmerking op blz 11 van het ontwerp instemmingsbesluit denigrerend gezien bovenstaande.

In het ontwerp instemmingsbesluit op blz. 8 staat dat de putten op ***Vlieland*** niveau met elkaar zijn verbonden ten gevolge van breukblokken en hierdoor stroming

mogelijk is van gas/water. Echter in het winningsplan op blz. 57 staat "Mogelijk is er druk-communicatie tussen de ***Zechstein*** blokken." Wellicht is het beide het geval maar ik concludeer dat de teksten niet consistent zijn en vraag u hier duidelijk in te zijn. Deze onzorgvuldigheid past niet binnen de Algemene wet Bestuursrecht en dus vraag ik u het ontwerp-instemmingsbesluit te vernietigen.

In het winningsplan wordt gesproken over een nieuwe boring (blz 22 winningsplan}. Echter deze plannen zijn weinig concreet gemaakt. Ik zie in de adviezen hierover ook weinig terug. Ik vraag mij af op er op basis van de huidige gegevens een adequate risicobeoordeling mogelijk is. Ik zie dit gegeven in ieder geval onvoldoende terug in de risicobeoordelingen tav bodemdaling en bodemtrilling.

De uitspraak van de rechtbank van Den Haag dd. 9 april 2019 (inzake veld Diever zaaknummers SGR 17/6077 en SGR 17/6101 en SGR 17/1602) is niet verwerkt in dit ontwerp instemmingsbesluit. Hierdoor is het voor mij als belanghebbende niet duidelijk of er een zorgvuldige risico afweging is gedaan door de betreffende instanties op de manier die de rechtbank benoemd en bedoeld. Wel is duidelijk de het ministerie van Economische Zaken en Klimaat nog een reparatie moet uitvoeren ten aanzien van het instemmingsbesluit veld Diever d.d. 21 juli 2017. Tevens is niet duidelijk of de risicobeoordeling door de betreffende instanties waarop het ontwerp instemmingsbesluit is gebaseerd zijn gewijzigd of gewijzigd hadden moeten worden door deze uitspraak. Hierdoor is niet duidelijk op welke gegevens ik mijn zienswijze kan baseren.

Sinds 25 juni 2018 is het seismische station in Kallenkote (geofoon en versnellingsmeter) geplaatst en overgenomen door het KNMI. Dit winningsplan is gedateerd op 13 juli 2018. Dit gegeven is niet verwerkt. De bijlage op blz. 71 is dan ook niet correct.

Het meetstation in Kallenkote geeft op meerdere momenten uitslag (bijvoorbeeld 13 juni 2019). De registratie hiervan gebeurt echter niet systematisch en wordt niet beoordeeld omdat de registratie niet opgevangen wordt door het dichtstbijzijnde meetstation (te weten station Eleveld). Bij navraag bij het KNMI kan niet bepaald worden of het hier om bodemtrilling gaat omdat dit meetstation te ver afstaat van de het volgende meetstation (in Eleveld) waardoor de nauwkeurigheid pas vanaf bodemtrillingen vanaf 1.5 M geregistreerd kunnen worden. Dit is bevestigd door zowel Vermilion in een schrijven aan de gemeente Weststellingwerf als uitgelegd door het KNMI. Tevens geeft zowel Vermilion als het KNMI aan dat voor een goede registratie een veel beter dekkend netwerk benodigd is in deze regio. Ervan uitgaande dat bodemtrillingen van 0.5 M belangrijk zijn om te registreren en te documenteren gezien de exponentiële opbouw, om een uitspraak te kunnen doen over de seismiciteit van de put, wordt genoemd dat om de 5 tot 10 km een geofoon i.c.m. versnellingsmeter zou moeten staan. Dit is niet het geval. Ik stel dan ook dat het niet verantwoord is om eerst de winning te hervatten in veld Blesdijke/De Blesse zonder een dekkend netwerk en derhalve verzoek ik u het ontwerp instemmingsbesluit te vernietigen.

Vermilion heeft voor het veld Blesdijke/De Blesse een bodemtrilling kans van 19% berekent maar de Tcbb komt tot een kans van 42% (+/- 8%). Dit vind ik opmerkelijk. Dat hierbij ervan uitgegaan wordt van slechts 'cosmetische schade' stelt mij niet gerust. In het Groningerveld maar ook in andere kleine velden is het voor burgers bijzonder lastig om 'cosmetische schade' aan hun bezit vergoed te krijgen. cosmetische schade is weldegelijk schade in de economische zin van het woord: het leidt tot onkosten voor de eigenaar van het pand en tot waardedaling. Ik stel dat ook de mogelijkheid tot het ontstaan van cosmetische schade nadrukkelijk wordt erkend als grond voor de afweging of gaswinning in mijn woonomgeving verantwoord is. Dit geeft geen vertrouwen.

Bebouwing in dorpen en wijken binnen een straal van 5 km vanaf de randen van het veld variëren sterk in bouwkundige eigenschappen, bijna geen huis is gelijk. In een groot deel van het gebied staan woningen gefundeerd op staal. De omgeving wordt gekenmerkt door oa veenweidegebied. Afgelopen jaar heeft dit al geleid tot problemen bij (oude) panden. (Steggerda). De regio wordt oa gekenmerkt door een keileemlaag die op verschillende dieptes voorkomt. Scheuring in deze laag geeft onherstelbare veranderingen geven in het landschap, in de waterhuishouding en aan de (historische) bebouwing. Deze schade is niet alleen aan panden maar ook aan het landschap. Als belanghebbende zie ik dit aspect niet terug in de beoordeling van de risico's. In Groningen heb ik gezien dat hele dorpen hun historische kenmerken verliezen ten gunste van economisch belangen. Het ontwerp instemmingsbesluit zou dan ook op bedreiging risico van deze cultuurhistorische waarden beoordeeld moeten worden. Willemsoord is, als één van de voormalige koloniën van de Maatschappij van Weldadigheid, genomineerd om geplaatst te worden op de Werelderfgoedlijst van Unesco vanwege haar cultuurhistorische waarden.
In het instemmingsbesluit is niet over het bovenstaande te vinden.

Omdat gebouwen in mijn omgeving zo divers zijn stel ik dan ook dat 100% van alle panden in het gebied een bouwkundige meting van opstal en fundamenten krijgen inclusief agrarische bedrijfsobjecten zoals stallen, schuren en mestkelders. (Bij voorkeur NIVRE gecertificeerd). Dit om in een later stadium beter vast te kunnen stellen of er sprake is van schade door mijnbouw. De in het winningsplan gestelde verwaarloosbare kans op schade door toepassing van de SRA-beslisboom is slechts een schematische beoordeling op de omvangrijkheid van de economische schade in het algemeen en is voor mij als belanghebbende niet relevant. Iedere kans op schade dient serieus genomen te worden en alles in het werk gesteld om dit zo klein mogelijk te laten zijn en vaststelling van de schade zo eenvoudig mogelijk. Daarnaast stelt de Technische commissie bodembeweging (Tcbb) in haar advies aan de Minister dat voor het aantonen van causaal verband tussen mijnbouw en schade een bouwkundige opname nuttig is.

"De Tcbb acht een dergelijke (bouwkundige) opname nuttig voor het geval nadien in de betreffende woning schade ontstaat tijdens of na de uitvoering van mijnbouwactiviteit. In dat geval zal de burger eenvoudiger een mogelijk causaal

verband met de mijnbouwactiviteit kunnen aantonen." Bron: advies Tcbb dd 6 september 2018

https://www.tcbb.nl/file/download/57087387/DOMUS-18236399-v5-22082018_Nulmeting_EZK.pdf

Een *representatieve* bouwkundige opname wordt echter afgeraden in dit advies.

De 'spelregels' over hoe er met schade door mij als belanghebbende wordt omgegaan zijn niet duidelijk en aan verandering onderhevig. Momenteel moet ik mij als belanghebbende nog wenden tot Vermilion. Dat er tot nu toe nog geen schade is toegekend door het bedrijf stelt allerminst gerust. Blijkbaar is het lastig om schade door gaswinning erkend te krijgen. Er is een advies schadeprotocol kleine velden maar dit is nog niet operationeel en gezien de opvattingen hierover onder deskundigen lijkt deze schaderegeling eerder een bureaucratische drempel op te werpen dan een vertrouwenwekkende hulp voor mij als belanghebbende. Daarnaast is het meetnetwerk in mijn omgeving volstrekt nog niet op orde. Omdat tijdens de winning de spelregels veranderd worden verzoek ik het ontwerp instemmingsbesluit pas te nemen minimaal totdat hier duidelijkheid over is.

Vooraf aan de winning moet duidelijk zijn voor mij als belanghebbende of er een waarborgfonds is en hoeveel procent van de omzet in dit schadefonds voor eventueel toekomstige schade wordt gereserveerd. Hierin dient ook verwerkt te worden het aspect van 'waardevermindering van woningen'. Ik lees hier in het ontwerp instemmingsbesluit niets over terug. Vanuit het 'zorgvuldigheidsprincipe' uit de Algemene wet bestuursrecht zou dit eerst duidelijk moeten zijn alvorens mij als belanghebbende wordt gevraagd naar mijn mening in de vorm van een zienswijze.

Lekkage van delfstoffen: conform de Mijnbouwwet artikel 34 en 36 wordt een ontwerp instemmingsbesluit begeleid door een paragraaf ter voorkoming van risico's voor veiligheid en milieu. Gezien de vele incidenten, die in de mijnbouwindustrie de laatste jaren bekend zijn geworden, is het noodzakelijk dat de afwerking en de afdichting van het reservoir wordt verbeterd, waardoor de risico's worden geëlimineerd. De effecten van deze risico's laten zich samenvatten in de vorm van zinkgaten (ernstige lokale bodemdaling), explosies, brand en milieuverontreinigingen. De milieuverontreinigingen laten zich samenvatten in verontreinigingen van de bodem, drinkwater, grondwater en de atmosfeer. Methaanemissies in de atmosfeer hebben een 26 keer groter broeikaseffect dan eenzelfde emissie van het verbrandingsproduct C02. De verontreinigingen hebben hun oorsprong tijdens het boorproces van de put. Grote spoeling verliezen tijdens de boring zijn een indicatie van lekkage paden langs de buitenkant van de put, die niet direct zichtbaar worden. In het winningsplan en het ontwerp instemmingsbesluit wordt niet ingegaan op de beoordeling van deze specifieke putten. Hierbij verzoek ik de minister om in zijn instemmingsbesluit in te gaan op de risico's als boven beschreven.

Conform de 'gedragscode gaswinning kleine velden' behoort Vermilion een project afstemming programma te hebben en zich hiernaar te gedragen. Tot op heden is er niet gecommuniceerd of uitgevoerd volgens deze gedragscode ondanks de paragraaf communicatie in de het ontwerp instemmingsbesluit winningsplan Blesdijke/De Blesse en het advies van de gemeenten Weststellingwerf en Steenwijkerland en de Provincie Overijssel. In het ontwerp instemmingsbesluit op blz. 23 van het ontwerp-instemmingsbesluit staat dat de communicatie aan burgers 'publieksvriendelijk, gedegen, consistent en transparant' moet zijn. Ik moet concluderen dat hieraan niet is voldaan. Het ministerie van Economische Zaken is in gebreke gebleven bij de publicatie van het ontwerp instemmingsbesluit in de gemeente Steenwijkerland waarin ook de uitnodiging staat voor de informatiemarkt dd. 27 juni 2019. Dit is niet op tijd gepubliceerd in het huis-aan-huis blad zoals vermeld in het ontwerp instemmingsbesluit (uiteindelijk 2 dagen van tevoren in het huis aan huis blad). Slechts vanwege melding van bewoners aan de gemeente is dit opgemerkt en alsnog uitgevoerd. Dit is dan ook niet in lijn met de intentie en maatschappelijke waarden die het ministerie benoemd. Hiermee wordt wantrouwen en onzekerheid bewerkstelligd. In dit licht zou een nieuwe en zorgvuldiger uitgevoerde procedure op zijn plaats zijn.

Op geringe afstand liggen meerdere kleine gaswinning velden: hetzij reeds in productie genomen hetzij nog plannen voor in productie name (o.a. Diever, De Hoeve, Vinkega, Noordwolde, Weststellingwerf, Oldelamer, Eesveen, Nijensleek). Ik stel dat het inschatten van risico's in zijn geheel beoordeeld dient te worden door het SodM en TNO. Dit is tot op heden niet gebeurd, terwijl er wel gewezen wordt op effect/invloed van de nabijgelegen velden Vinkega en Nijensleek. Gezien de optimistische prognoses van de producties in deze velden door Vermilion is de druk op deze specifieke regio groot. https://www.vermilionenergy.com/our-operations/europe/netherlands.cfm . Ik zie onvoldoende terug in hoeverre hiermee rekening is gehouden en in hoeverre geleerd is van de ervaringen in het Groninger veld om herhaling te voorkomen.

De overheid heeft het klimaatakkoord van Parijs ondertekend, en maakt plannen voor het uitfaseren van aardgas. Ook in het ontwerp instemmingsbesluit winningsplan De Blesse/Blesdijke wordt benadrukt dat gaswinning uit kleine velden zich in een afbouwfase bevindt. De intensivering en het aanboren van nieuwe gas voerende lagen is in dit opzicht strijdig. Ik vraag u derhalve nogmaals dit ontwerp instemmingsbesluit winningsplan De Blesse/Blesdijke te vernietigen.

In afwachting van uw reactie,

Hoogachtend,

Afzender

11 JUL 2019

Aangetekend Ministerie van Economische zaken en klimaat, Inspraakpunt Gaswinning De Blesse-Blesdijke, Postbus 248 2250 AE Voorschoten

Onderwerp: ZIENSWIJZE 'project gaswinning De Blesse-Blesdijke'

Blesdijke, 9 juli 2019

Geachte mevrouw, heer,

Tot en met 24 juli ligt het project gaswinning De Blesse-Blesdijke ter inzage. Hierbij dienen wij onze zienswijze in op het ontwerpbesluit project gaswinning De Blesse-Blesdijke. Vermilion Energy Netherlands B.V. (hierna: Vermilion) heeft een verzoek tot instemming met het winningsplan De Blesse- Blesdijke ingediend bij de Minister van Economische Zaken en Klimaat. Het betreft de gasvelden De Blesse, Blesdijke en Blesdijke-East gelegen binnen het gebied van de winningsvergunning Gorredijk en Steenwijk. Geografisch gezien liggen de gasvelden in de provincies Fryslân en Overijssel, in de gemeenten Weststellingwerf en Steenwijkerland en in het verzorgingsgebied van het Wetterskip Fryslân en het Waterschap Drents Overijsselse Delta, of te wel onze directe woonomgeving.

Onze zorgen

Zorgen Aardbevingen en bodemdaling in Groningen en onverwacht grotere bodemdaling in Friesland als gevolg van gaswinning, hebben er toe geleid dat wij ons ernstige zorgen maken over de gevolgen van gaswinning.

Wij vrezen dat ons dorp onaantrekkelijk zal worden om in te leven. Dat gezinnen zich niet meer willen vestigen. Dat de weinige voorzieningen die er nog zijn zullen verdwijnen en dat ons huis beschadigd zal raken, in waarde zal dalen en mogelijk zelfs onverkoopbaar zal worden. Wij vrezen voor zichtbare en onzichtbare aantasting van onze leefomgeving en de Natura 2000 gebieden De Wieden en Weerribben, Rottige Meenthe en Brandemeer en de Lindevallei. Daarnaast kan bodemdaling ten gevolge van gaswinning landbouwgrond ongeschikt(er) maken voor agrarisch gebruik. Ook wij hebben een perceel agrarische grond in ons bezit.

Wij vragen ons af of de significante verslechtering van de natura 2000 gebieden voldoende is onderzocht en voortijds kan worden uitgesloten. Wij verwijzen u hiervoor naar de recente PAS uitspraak van de Raad van Staten.

Onze vraag is loont het om zoveel onrust te veroorzaken voor een heel klein beetje gas? En past het wel in deze tijd? We hebben immers het Klimaatakkoord van de Verenigde Naties, waarin 195 landen na 4 jaar onderhandelen met elkaar hebben afgesproken om alles op alles te zetten om de uitstoot van broeikasgassen drastisch te beperken en de opwarming van de aarde tegen te gaan. Ook is er de uitkomst van de Uganda Klimaatzaak op 24 juni 2015, waarin de rechter de Nederlandse Staat verplicht om maatregelen te nemen tegen klimaatverandering. Op 4 maart 2016, was er de uitspraak van De Nederlandsche Bank, dat het tijdig terugdringen van het investeren in fossiele brandstof noodzakelijk is voor een gezonde lange termijn economie. Inmiddels wordt alles op alles gezet dat ieder van het gas af moet. Waarom dan hier nog boren?

Vergunningverlening

Uit diverse stukken in de aanvragen, adviezen, en ontwerpbesluiten behorend bij de Besluiten op aanvraag gaswinninglocatie zoals gepubliceerd op de site van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland blijkt niet dat significante gevolgen of de natura 2000 gebieden voldoende zijn onderzocht en zijn uitgesloten ook is niet duidelijk of de schade die aan onze eigendommen kan ontstaan voldoende gewaarborgd is.

Verzoek

Wij verzoeken de minister de ontwerpbesluiten in te trekken. Mocht het besluit niet ingetrokken worden, aanvullende voorwaarden in de besluit op te laten nemen. Waarbij ook onze woning met moderne technologie een onafhankelijk onderzoek met metingen wordt onderzocht en significante gevolgen op de natura 2000 gebieden worden uitgesloten. Mocht er dan schade ontstaan dat er een zo goed mogelijke basis is voor de berekeningen van de schade en niet volgens de interpretatie van Vermilion dat slechts voor enkele gebouwen de nu situatie wordt vastgelegd.

In onze optiek zou er een bouwkundige vooropname van alle bouwwerken die in het 'invloedgebied' liggen moeten worden gemaakt, waarbij foto's van alle muren en detailfoto's van scheuren ect worden gemaakt en vastgelegd. -er niet alleen op voorhand onderzoek gedaan wordt naar de kans en waarschijnlijkheid dat een bepaald negatief effect of schade kan optreden, maar ook naar de omvang van de schade en of de schade al dan niet volledig hersteld kan worden. -er een rechtvaardig en onafhankelijk schadeloket wordt opgericht en beheerd waar gedupeerde bewoners en ondernemers laagdrempelig aanspraak kunnen maken op hun wettelijke recht op afhandeling van schade door bodemdaling/beweging. Essentieel is dat dit loket op zodanige wijze functioneert en door Vermilion gerespecteerd wordt, dat tijdrovend juridisch getouwtrek vermeden wordt en schade binnen een redelijk termijn vergoed wordt. -er een onafhankelijke waarborg c.q. schadefonds wordt opgericht en beheerd waaruit vergoedingen op schades als gevolg van bodemdaling/beweging kunnen worden uitgekeerd. -de bewijslast wordt omgekeerd. -artikel 2.5b van het Bouwbesluit uitgebreid wordt met de vermelding van de provincie Friesland. In het betreffende artikel wordt nu alleen verwezen naar belasting op bouwwerken door aardbevingen als gevolg van gaswinning enkel in de provincie Groningen.

Nederland moet een klimaatomslag maken. Wij stellen voor hiernaar eendrachtig en daadkrachtig te handelen door in De Blesse-Blesdijke geen gaswinning meer toe te staan.

Wij verzoeken de minister het ontwerpbesluite voor het project gaswinning De Blesse-Blesdijke in te trekken. Mocht de minister daar niet toe overgaan, dan wordt hierbij verzocht om tot wijziging en aanpassing over te gaan en deze eerst opnieuw ter inzage te leggen alvorens definitieve ontwerpbesluiten vast te stellen.

Hoogachtend,

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Inspraakpunt winningsplan De Blesse-Blesdijke
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

13 JUL 2019

De Blesse, 10 juli 2019

Betreft: zienswijze inzake ontwerp instemmingsbesluit dd. 13 juni 2019 over 'winningsplan De Blesse-Blesdijke ' door Vermilion Energy Netherlands B.V. (hierna: Vermilion)

Geachte heer, mevrouw,

Als belanghebbende wil ik onderstaand mijn zienswijze kenbaar maken:

Ter beoordeling of met een winningsplan kan worden ingestemd, wordt het winningsplan getoetst aan artikel 36, eerste lid, van de Mbw. De minister kan slechts geheel of gedeeltelijk instemming weigeren of daaraan voorschriften of beperkingen verbinden:

a. indien het in het winningsplan aangeduide gebied door onze minister niet geschikt wordt geacht voor de in het winningsplan vermelde activiteit om reden van het belang van de veiligheid voor omwonenden of het voorkomen van schade aan gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit daarvan;
b. in het belang van het planmatig gebruik of beheer van delfstoffen, aardwarmte, andere natuurlijke rijkdommen, waaronder grondwater met het oog op de winning van drinkwater, of mogelijkheden tot het opslaan van stoffen;
c. indien nadelige gevolgen voor het milieu ontstaan;
d. indien nadelige gevolgen voor de natuur worden veroorzaakt.

Ten aanzien van lid a:
Voorkomen van schade aan gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit ervan.
Voor mij als belanghebbende is het belangrijk dat mijn woning beschermd wordt tegen de gevolgen van gaswinning in mijn omgeving. Een huis is allereerst een thuis, biedt geborgenheid en veiligheid. Daarnaast vertegenwoordigt het bezit, kent een economische waarde. De minister heeft in mijn regio met winning uit diverse velden ingestemd (Diever, Eesveen, Nijensleek, Vinkega, Weststellingwerf, De Hoeve, Oldelamer) maar het geheel en de onderlinge invloed hierop is niet/onvoldoende meegenomen in de risicobeoordeling. Het veld Blesdijke/De Blesse is eerder in productie geweest

(1999(BLD) en 2009 (BLS) tot 2013 daarna is de put "tijdelijk verlaten". Er staat in het winningsplan op blz. 57 dat er druk-communicatie mogelijk is tussen de ***Zechstein*** blokken. In het dorp Willemsoord is reeds melding gemaakt van mijnbouwschade aan 2 woningen. Mijnbouwschade is een lastig te bewijzen vorm van schade. De Tcbb zegt hierover dat het causale verband lastig is aan te tonen en dat een bouwkundige opname nuttig kan zijn. Zeker in gebieden die ingrepen in de waterhuishouding kennen. (brief Tcbb 6 september 2019) Omdat mijn woning andere gebouw kenmerken heeft dan dat van mijn buren en ook de ondergrond varieert (diepte van keileem lagen, zandlagen en veenpakketten) is voor mijn huis niet specifiek te zeggen aan welke risico's het blootgesteld wordt. Het gegeven dat de Seismische Risico Analyse (SRA) uitkomt op een verwaarloosbaar risico is slechts een inschatting van het economisch risico op omvang van schade maar zegt niets over mijn individuele kans op schade. Een kans van 1% betekent nog steeds dat 1 huis op de 100 huizen schade kan oplopen . Dat inmiddels aan 2 woningen in mijn omgeving schade gemeld is, stemt mij niet gerust. Dat genoemd wordt dat er 'slechts' cosmetische schade optreed stelt mij evenmin gerust. Mijnbouwschade gaat langzaam. Dat gesteld wordt dat er tot nu toe geen schade toegewezen is sterkt mij in de overtuiging dat het erg lastig om het causale verband aan te tonen en ik vraag u dan ook dringend om activiteiten mbt het opstarten van nieuwe boringen in veld Blesdijke /De Blesse te annuleren en het ontwerp instemmingsbesluit in te trekken zodat (eventueel verdere) schade aan mijn woning voorkomen kan worden.

T.a.v. d: Nadelige gevolgen voor de natuur
De gaswinlocatie Blesdijke/De Blesse ligt nabij de natuurgebieden van het 'It Fryske Gea' en specifiek nabij het natuurgebied van de 'Lindevallei'. Gaswinning heeft o.a. effect op de waterhuishouding en de stikstofbelasting op natuurgebieden. In een gebied waarin veel geld geïnvesteerd is om de zgn. 'natte as' te creëren met de natuurgebieden van de Weerribben/Wieden en de Rottige Meente' kan dit niet buiten beschouwing van het ontwerp instemmingsbesluit vallen. Daarnaast kenmerkt het gebied zich met stuwwallen en veenweidegebieden en ook dit heeft effect op risico's en doorwerking. Kennis van dit specifieke gebied zie ik niet opgenomen in de risicobeoordeling van de betreffende organisaties. Ook het winningsplan besteed hier slechts heel summier aandacht aan. De beoordeling van risico's in dit ontwerp-instemmingsbesluit zijn te beperkt genomen en de inzichten en kennis over effecten zijn inmiddels toegenomen. In het kader van verantwoorde mijnbouw vraag ik mij af of dit niet beter berekend en beoordeeld dient te worden. Dit plan lijkt niet beoordeeld te zijn m.b.t. de recente uitspraken van de Raad van State inzake Programma Aanpak Stikstof (PAS). Ik vraag mij af of dit niet had gemoeten en of dit consequenties heeft voor dit plan.

Het ontwerp instemmingsbesluit is strijdig met artikel 2 en in het bijzonder artikel 8 van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM)
Dit artikel betreft

> Lid 1: "recht op eerbiediging van privé familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie."
>
> Lid 2: "geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan in de uitoefening van dit recht door voor zover bij wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en

strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen"

Dit verdrag is direct van toepassing bij het ontwerp instemmingsbesluit zolang het ministerie onzorgvuldig omgaat met de instemming voor gaswinning activiteiten.

De onzorgvuldigheid is gelegen in het feit:

T.a.v. bodemdaling: In het winningsplan wordt ten aanzien van de berekening van de bodemdaling gebruik gemaakt van de bodemdaling gegevens uit 2009 en 2015 (blz. 56 winningsplan) en is mede gebaseerd op gegevens van Deltares m.b.t. de autonome bodemdaling uit 2011 (blz. 46 winningsplan). Dit zijn sterk gedateerde gegevens die in het berekeningsmodel opgenomen zijn. Ten tijde van het schrijven van het winningsplan (2018) waren er meer recente cijfers beschikbaar over de autonome bodemdaling (2017 www.dinoloket.nl). Op blz. 26 van het document Bodemdaling Statusrapport 2018 van Vermilion staat dat er voor 2019 een waterpassing gepland staat. Bij navraag bij Vermilion blijkt echter dat deze "waterpassing" pas later dit jaar gepland staat. Gezien de grafieken mbt bodemdaling op blz. 58 en 59 van het winningsplan rondom De Blesse en de conclusie dat de totale aantal verwachte bodemdaling max. 5 cm is, vraag ik mij af of de gehanteerde berekeningsmethode niet aan te merken is als 'window dressing'. 5 cm is immers de kritische grens die waterschappen hanteren. Daarnaast wordt opgemerkt dat de bodemdaling deels veroorzaakt wordt door de velden Vinkega en Nijensleek. Uit de metingen die verricht zijn in 2017 blijkt dat tussen deze 2 velden onverklaarbare bodemdaling is opgetreden. Inmiddels blijkt zelfs de productie uit het veld Vinkega voorlopig te zijn stilgelegd. Deze gegevens zijn niet verwerkt in het huidige winningsplan en is dan ook nalatig in mijn optiek. Tevens staat in het winningsplan dat bij overschrijding van de genoemde maximale bodemdaling van 5 cm een nieuw winningsplan ingediend moet worden. In principe wordt dus Vermilion op basis van het besluit van de Minister al toestemming verleend voor productie (blz 11 ontwerp instemmingsbesluit) **vóórdat** de actuele gegevens bekend zijn. Veilig en verantwoord is dat bodemdaling berekend wordt naar de meest recente inzichten en dat de adviserende organisaties hieraan voorbijgaan maakt mij ongerust. Aangezien het huidige ontwerp instemmingsbesluit genomen is in 2019 verwacht ik dat de meest recente gegevens omtrent bodemdaling hierin alsnog verwerkt worden en opnieuw beoordeeld worden door de adviserende organisaties. (SodM en TNO) zodat de lokale adviserende organisaties (gemeenten, provincies en waterschappen) hierop hun advies kunnen geven. De huidige adviezen van deze organisaties zijn gebaseerd op verouderd cijfer materiaal. Ook is niet duidelijk waar de afkapwaardes liggen voor bodemdaling in dit specifieke gebied. Is het een open einde en mag iedere keer opnieuw bij overschrijding een nieuw winningsplan aangevraagd worden of is er een grenswaarde. Gezien bovenstaande dient het ontwerp-instemmingsbesluit ingetrokken te worden. Mocht dit niet zo zijn dan zou ik graag opgenomen willen zien bij welke bodemdaling de winning stopt. Daarnaast is de laatste opmerking op blz 11 van het ontwerp instemmingsbesluit denigrerend gezien bovenstaande.

In het ontwerp instemmingsbesluit op blz. 8 staat dat de putten op ***Vlieland*** niveau met elkaar zijn verbonden ten gevolge van breukblokken en hierdoor stroming mogelijk is van gas/water. Echter in het winningsplan op blz. 57 staat "Mogelijk is er druk-communicatie tussen de ***Zechstein*** blokken." Wellicht is het beide het geval maar ik concludeer dat de teksten niet consistent zijn en vraag u hier duidelijk in te zijn. Deze onzorgvuldigheid past niet binnen de Algemene wet Bestuursrecht en dus vraag ik u het ontwerp-instemmingsbesluit te vernietigen.

In het winningsplan wordt gesproken over een nieuwe boring (blz 22 winningsplan). Echter deze plannen zijn weinig concreet gemaakt. Ik zie in de adviezen hierover ook weinig terug. Ik vraag mij af op er op basis van de huidige gegevens een adequate risicobeoordeling mogelijk is. Ik zie dit gegeven in ieder geval onvoldoende terug in de risicobeoordelingen tav bodemdaling en bodemtrilling.

De uitspraak van de rechtbank van Den Haag dd. 9 april 2019 (inzake veld Diever zaaknummers SGR 17/6077 en SGR 17/6101 en SGR 17/1602) is niet verwerkt in dit ontwerp instemmingsbesluit. Hierdoor is het voor mij als belanghebbende niet duidelijk of er een zorgvuldige risico afweging is gedaan door de betreffende instanties op de manier die de rechtbank benoemd en bedoeld. Wel is duidelijk de het ministerie van Economische Zaken en Klimaat nog een reparatie moet uitvoeren ten aanzien van het instemmingsbesluit veld Diever d.d. 21 juli 2017. Tevens is niet duidelijk of de risicobeoordeling door de betreffende instanties waarop het ontwerp instemmingsbesluit is gebaseerd zijn gewijzigd of gewijzigd hadden moeten worden door deze uitspraak. Hierdoor is niet duidelijk op welke gegevens ik mijn zienswijze kan baseren.

Sinds 25 juni 2018 is het seismische station in Kallenkote (geofoon en versnellingsmeter) geplaatst en overgenomen door het KNMI. Dit winningsplan is gedateerd op 13 juli 2018. Dit gegeven is niet verwerkt. De bijlage op blz. 71 is dan ook niet correct.

Het meetstation in Kallenkote geeft op meerdere momenten uitslag (bijvoorbeeld 13 juni 2019). De registratie hiervan gebeurt echter niet systematisch en wordt niet beoordeeld omdat de registratie niet opgevangen wordt door het dichtstbijzijnde meetstation (te weten station Eleveld). Bij navraag bij het KNMI kan niet bepaald worden of het hier om bodemtrilling gaat omdat dit meetstation te ver afstaat van de het volgende meetstation (in Eleveld) waardoor de nauwkeurigheid pas vanaf bodemtrillingen vanaf 1.5 M geregistreerd kunnen worden. Dit is bevestigd door zowel Vermilion in een schrijven aan de gemeente Weststellingwerf als uitgelegd door het KNMI. Tevens geeft zowel Vermilion als het KNMI aan dat voor een goede registratie een veel beter dekkend netwerk benodigd is in deze regio. Ervan uitgaande dat bodemtrillingen van 0.5 M belangrijk zijn om te registreren en te documenteren gezien de exponentiële opbouw, om een uitspraak te kunnen doen over de seismiciteit van de put, wordt genoemd dat om de 5 tot 10 km een geofoon i.c.m. versnellingsmeter zou moeten staan. Dit is niet het geval. Ik stel dan ook dat het niet verantwoord is om eerst de winning te hervatten in veld Blesdijke/De Blesse

zonder een dekkend netwerk en derhalve verzoek ik u het ontwerp instemmingsbesluit te vernietigen.

Vermilion heeft voor het veld Blesdijke/De Blesse een bodemtrilling kans van 19% berekent maar de Tcbb komt tot een kans van 42% (+/- 8%). Dit vind ik opmerkelijk. Dat hierbij ervan uitgegaan wordt van slechts 'cosmetische schade' stelt mij niet gerust. In het Groningerveld maar ook in andere kleine velden is het voor burgers bijzonder lastig om 'cosmetische schade' aan hun bezit vergoed te krijgen. cosmetische schade is weldegelijk schade in de economische zin van het woord: het leidt tot onkosten voor de eigenaar van het pand en tot waardedaling. Ik stel dat ook de mogelijkheid tot het ontstaan van cosmetische schade nadrukkelijk wordt erkend als grond voor de afweging of gaswinning in mijn woonomgeving verantwoord is. Dit geeft geen vertrouwen.

Bebouwing in dorpen en wijken binnen een straal van 5 km vanaf de randen van het veld variëren sterk in bouwkundige eigenschappen, bijna geen huis is gelijk. In een groot deel van het gebied staan woningen gefundeerd op staal. De omgeving wordt gekenmerkt door oa veenweidegebied. Afgelopen jaar heeft dit al geleid tot problemen bij (oude) panden. (Steggerda). De regio wordt oa gekenmerkt door een keileemlaag die op verschillende dieptes voorkomt. Scheuring in deze laag geeft onherstelbare veranderingen geven in het landschap, in de waterhuishouding en aan de (historische) bebouwing. Deze schade is niet alleen aan panden maar ook aan het landschap. Als belanghebbende zie ik dit aspect niet terug in de beoordeling van de risico's. In Groningen heb ik gezien dat hele dorpen hun historische kenmerken verliezen ten gunste van economisch belangen. Het ontwerp instemmingsbesluit zou dan ook op bedreiging risico van deze cultuurhistorische waarden beoordeeld moeten worden. Dit lees ik niet terug.

Omdat gebouwen in mijn omgeving zo divers zijn stel ik dan ook dat 100% van alle panden in het gebied een bouwkundige meting van opstal en fundamenten krijgen inclusief agrarische bedrijfsobjecten zoals stallen, schuren en mestkelders. (Bij voorkeur NIVRE gecertificeerd). Dit om in een later stadium beter vast te kunnen stellen of er sprake is van schade door mijnbouw. De in het winningsplan gestelde verwaarloosbare kans op schade door toepassing van de SRA-beslisboom is slechts een schematische beoordeling op de omvangrijkheid van de economische schade in het algemeen en is voor mij als belanghebbende niet relevant. Iedere kans op schade dient serieus genomen te worden en alles in het werk gesteld om dit zo klein mogelijk te laten zijn en vaststelling van de schade zo eenvoudig mogelijk. Daarnaast stelt de Technische commissie bodembeweging (Tcbb) in haar advies aan de Minister dat voor het aantonen van causaal verband tussen mijnbouw en schade een bouwkundige opname nuttig is.

"De Tcbb acht een dergelijke (bouwkundige) opname nuttig voor het geval nadien in de betreffende woning schade ontstaat tijdens of na de uitvoering van mijnbouwactiviteit. In dat geval zal de burger eenvoudiger een mogelijk causaal

verband met de mijnbouwactiviteit kunnen aantonen." Bron: advies Tcbb dd 6 september 2018

https://www.tcbb.nl/file/download/57087387/DOMUS-18236399-v5-22082018_Nulmeting_EZK.pdf

Een *representatieve* bouwkundige opname wordt echter afgeraden in dit advies.

De 'spelregels' over hoe er met schade door mij als belanghebbende wordt omgegaan zijn niet duidelijk en aan verandering onderhevig. Momenteel moet ik mij als belanghebbende nog wenden tot Vermilion. Dat er tot nu toe nog geen schade is toegekend door het bedrijf stelt allerminst gerust. Blijkbaar is het lastig om schade door gaswinning erkend te krijgen. Er is een advies schadeprotocol kleine velden maar dit is nog niet operationeel en gezien de opvattingen hierover onder deskundigen lijkt deze schaderegeling eerder een bureaucratische drempel op te werpen dan een vertrouwenwekkende hulp voor mij als belanghebbende. Daarnaast is het meetnetwerk in mijn omgeving volstrekt nog niet op orde. Omdat tijdens de winning de spelregels veranderd worden verzoek ik het ontwerp instemmingsbesluit pas te nemen minimaal totdat hier duidelijkheid over is.

Vooraf aan de winning moet duidelijk zijn voor mij als belanghebbende of er een waarborgfonds is en hoeveel procent van de omzet in dit schadefonds voor eventueel toekomstige schade wordt gereserveerd. Hierin dient ook verwerkt te worden het aspect van 'waardevermindering van woningen'. Ik lees hier in het ontwerp instemmingsbesluit niets over terug. Vanuit het 'zorgvuldigheidsprincipe' uit de Algemene wet bestuursrecht zou dit eerst duidelijk moeten zijn alvorens mij als belanghebbende wordt gevraagd naar mijn mening in de vorm van een zienswijze.

Lekkage van delfstoffen: conform de Mijnbouwwet artikel 34 en 36 wordt een ontwerp instemmingsbesluit begeleid door een paragraaf ter voorkoming van risico's voor veiligheid en milieu. Gezien de vele incidenten, die in de mijnbouwindustrie de laatste jaren bekend zijn geworden, is het noodzakelijk dat de afwerking en de afdichting van het reservoir wordt verbeterd, waardoor de risico's worden geëlimineerd. De effecten van deze risico's laten zich samenvatten in de vorm van zinkgaten (ernstige lokale bodemdaling), explosies, brand en milieuverontreinigingen. De milieuverontreinigingen laten zich samenvatten in verontreinigingen van de bodem, drinkwater, grondwater en de atmosfeer. Methaanemissies in de atmosfeer hebben een 26 keer groter broeikaseffect dan eenzelfde emissie van het verbrandingsproduct C02. De verontreinigingen hebben hun oorsprong tijdens het boorproces van de put. Grote spoeling verliezen tijdens de boring zijn een indicatie van lekkage paden langs de buitenkant van de put, die niet direct zichtbaar worden. In het winningsplan en het ontwerp instemmingsbesluit wordt niet ingegaan op de beoordeling van deze specifieke putten. Hierbij verzoek ik de minister om in zijn instemmingsbesluit in te gaan op de risico's als boven beschreven.

Conform de 'gedragscode gaswinning kleine velden' behoort Vermilion een project afstemming programma te hebben en zich hiernaar te gedragen. Tot op heden is er niet gecommuniceerd of uitgevoerd volgens deze gedragscode ondanks de paragraaf communicatie in de het ontwerp instemmingsbesluit winningsplan Blesdijke/De Blesse en het advies van de gemeenten Weststellingwerf en Steenwijkerland en de Provincie Overijssel. In het ontwerp instemmingsbesluit op blz. 23 van het ontwerp-instemmingsbesluit staat dat de communicatie aan burgers 'publieksvriendelijk, gedegen, consistent en transparant' moet zijn. Ik moet concluderen dat hieraan niet is voldaan. Het ministerie van Economische Zaken is in gebreke gebleven bij de publicatie van het ontwerp instemmingsbesluit in de gemeente Steenwijkerland waarin ook de uitnodiging staat voor de informatiemarkt dd. 27 juni 2019. Dit is niet op tijd gepubliceerd in het huis-aan-huis blad zoals vermeld in het ontwerp instemmingsbesluit (uiteindelijk 2 dagen van tevoren in het huis aan huis blad). Slechts vanwege melding van bewoners aan de gemeente is dit opgemerkt en alsnog uitgevoerd. Dit is dan ook niet in lijn met de intentie en maatschappelijke waarden die het ministerie benoemd. Hiermee wordt wantrouwen en onzekerheid bewerkstelligd. In dit licht zou een nieuwe en zorgvuldiger uitgevoerde procedure op zijn plaats zijn.

Op geringe afstand liggen meerdere kleine gaswinning velden: hetzij reeds in productie genomen hetzij nog plannen voor in productie name (o.a. Diever, De Hoeve, Vinkega, Noordwolde, Weststellingwerf, Oldelamer, Eesveen, Nijensleek). Ik stel dat het inschatten van risico's in zijn geheel beoordeeld dient te worden door het SodM en TNO. Dit is tot op heden niet gebeurd, terwijl er wel gewezen wordt op effect/invloed van de nabijgelegen velden Vinkega en Nijensleek. Gezien de optimistische prognoses van de producties in deze velden door Vermilion is de druk op deze specifieke regio groot. https://www.vermilionenergy.com/our-operations/europe/netherlands.cfm . Ik zie onvoldoende terug in hoeverre hiermee rekening is gehouden en in hoeverre geleerd is van de ervaringen in het Groninger veld om herhaling te voorkomen.

De overheid heeft het klimaatakkoord van Parijs ondertekend, en maakt plannen voor het uitfaseren van aardgas. Ook in het ontwerp instemmingsbesluit winningsplan De Blesse/Blesdijke wordt benadrukt dat gaswinning uit kleine velden zich in een afbouwfase bevindt. De intensivering en het aanboren van nieuwe gas voerende lagen is in dit opzicht strijdig. Ik vraag u derhalve nogmaals dit ontwerp instemmingsbesluit winningsplan De Blesse/Blesdijke te vernietigen.

Wieger Oord

10/7-19.

13 JUL 2019

Steggerda, 12 juli 2019

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Inspraakpunt winningsplan De Blesse-Blesdijke
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

Betreft: zienswijze inzake ontwerp-instemmingsbesluit d.d. 12 juni 2019 kenmerk DGETM-EO/18273241 betreffende 'Aanvraag Instemming De Blesse-Blesdijke Winningsplan' van 13 juli 2018 door Vermilion Energy Netherlands B.V. (hierna: Vermilion)

Geachte minister,

Als belanghebbenden willen wij onderstaand onze zienswijze kenbaar maken ten aanzien van het ontwerp-instemmingsbesluit van 12 juni 2019 De Blesse-Blesdijke (gasvelden De Blesse, Blesdijke, Blesdijke-East).

Wij maken ons zorgen over onze leefomgeving en veiligheid als gevolg van het voornemen om gaswinning in de gasvelden De Blesse en Blesdijke weer op te starten maar ook vooral omdat Blesdijke-East wordt toegevoegd aan het winningsgebied. Juist het veld Blesdijke-East grenst met een rechte breuklijn aan het veld de Blesse wat volgens experts een vergrote kans geeft op het over elkaar heen schuiven bij een beving. Zie de noordelijke grens van het veld De Blesse in figuur 1. Ons inziens wordt dit risico niet belicht in het winningsplan of het ontwerp-instemmingsbesluit. Wij vragen de Minister om dit risico alsnog nader in kaart te laten brengen.

Figuur1; overzicht mijnbouwlocaties conform winningsplan Vermilion

Verder maken wij ons grote zorgen over het toezicht en de daadwerkelijke uitvoering van gaswinning in de kleine velden. Op de dagtekening van onze brief lezen we op NOS.nl dat uit onderzoek van RTV Noord, RTV Oost, RTV Drenthe en Omrop Fryslân blijkt dat er meer dan drie keer de toegestane maximale productiehoeveelheid gas uit de grond is gehaald uit het veld Diever en dat het Openbaar Ministerie bevestigt dat er in dezen een strafrechtelijk onderzoek loopt. In de informatiebrochure Gaswinning De Blesse-Blesdijke geeft u op blz. 11 aan dat de verminderde gaswinning in het Groningenveld niet opgevangen wordt door meer gaswinning uit de kleinere velden. In tegenstelling tot deze formulering in de brochure, lijkt u juist in het afgelopen jaar de productie in de kleine velden op te voeren gezien de toename van verstrekte vergunningen. Dit stelt ons allerminst gerust over de winning van gas uit het veld De Blesse-Blesdijke. Wij verzoeken u dan ook met klem om het ontwerp-instemmingsbesluit winningsplan De Blesse-Blesdijke in te trekken en passende maatregelen te treffen richting het bedrijf dat de regels en afspraken met voeten heeft getreden.

Beoordeling inwinningsplan

Ter beoordeling of er met een winningsplan kan worden ingestemd, dient het winningsplan getoetst te worden aan artikel 36, eerste lid, van de Mijnbouwwet.
Onze Minister kan zijn instemming met het opgestelde winningsplan slechts geheel of gedeeltelijk weigeren:

a. indien het in het winningsplan aangeduide gebied door Onze Minister niet geschikt wordt geacht voor de in het winningsplan vermelde activiteit om reden van het belang van de veiligheid voor omwonenden of het voorkomen van schade aan gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit daarvan,
b. in het belang van het planmatig gebruik of beheer van delfstoffen, aardwarmte, andere natuurlijke rijkdommen, waaronder grondwater met het oog op de winning van drinkwater, of mogelijkheden tot het opslaan van stoffen,
c. indien nadelige gevolgen voor het milieu ontstaan, of
d. indien nadelige gevolgen voor de natuur worden veroorzaakt.

Verder kan de Minister aan het winningsplan voorschriften of beperkingen verbinden, zijn instemming intrekken of wijzigingen aanbrengen.

Ten aanzien van lid a:
Voor ons als belanghebbenden is het belangrijk dat onze woning beschermd wordt tegen de gevolgen van gaswinning. Een huis is allereerst een thuis, biedt geborgenheid en veiligheid. Daarnaast vertegenwoordigt het een bezit en kent het een economische waarde. De Minister heeft in onze regio met winning uit diverse velden ingestemd (Diever, Eesveen, Nijensleek, Vinkega, Noordwolde, De Hoeve, Weststellingwerf, Oldelamer, De Blesse, Blesdijke, Sonnega-Weststellingwerf). Echter, het geheel aan velden en de onderlinge invloed hierop is naar onze mening niet/onvoldoende meegenomen in de risicobeoordeling. Het veld De Blesse-Blesdijke is eerder in productie geweest 1999 (BLS) en 2009 (BLD). Dit was tot 2013, daarna is de put "tijdelijk verlaten". Er staat in het winningsplan op blz. 57 dat er druk-communicatie mogelijk is tussen de ***Zechstein*** blokken. In het dorp Willemsoord is reeds melding gemaakt van mijnbouwschade aan 2 woningen. Mijnbouwschade is een lastig te bewijzen vorm van schade. De Technische Commissie Bodembeweging (Tcbb) zegt hierover dat het causale verband lastig is aan te tonen en dat een bouwkundige opname nuttig kan zijn. Zeker in gebieden die ingrepen in de waterhuishouding kennen (brief Tcbb 6 september 2018). Omdat onze woning andere gebouw kenmerken heeft dan dat van onze buren en ook de ondergrond varieert (diepte van keileem lagen, zandlagen en veenpakketten) is voor ons huis niet specifiek te zeggen aan welke risico's het blootgesteld wordt. Het gegeven dat de Seismische Risico Analyse (SRA) uitkomt op een verwaarloosbaar risico is slechts een inschatting van het economisch risico op omvang van schade maar zegt niets over onze individuele kans op schade. Een kans van 1% betekent nog steeds dat 1 huis op de 100 huizen schade kan oplopen. Dat inmiddels aan 2 woningen in onze omgeving schade gemeld is, stemt ons niet gerust. Dat genoemd wordt dat er 'slechts' cosmetische schade optreedt stelt ons evenmin gerust. Mijnbouwschade gaat langzaam. Dat gesteld wordt dat er tot nu toe geen schade toegewezen is sterkt ons in de overtuiging dat het erg lastig om het causale verband aan te tonen en wij vragen u dan ook dringend om activiteiten met betrekking tot het opstarten van nieuwe boringen in veld De Blesse-Blesdijke te annuleren en het ontwerp-instemmingsbesluit in te trekken zodat (eventueel verdere) schade aan onze woning voorkomen kan worden.

Met betrekking tot de aantoning en afhandeling van mijnbouwschade spreken wij uit persoonlijke ervaring. Wij hebben reeds ervaring opgedaan bij de afhandeling van schades als gevolg van het Groninger gasveld met zowel het Centrum Veilig Wonen als de Tijdelijke Commissie Mijnbouwschade. Ondergetekende is een aantal jaren gemachtigde geweest voor zijn moeder voor de afhandeling van bevingsschade aan haar woning aan de Touwslagersgang te Warffum.

Ten aanzien van lid c en d:
De gas winlocatie De Blesse-Blesdijke ligt nabij de natuurgebieden van het It Fryske Gea en het natuurgebied van de Lindevallei. Gaswinning heeft onder andere effect op de waterhuishouding en de stikstofbelasting op natuurgebieden. In een gebied waarin veel geld geïnvesteerd is om de zogenaamde 'natte as' te creëren met de natuurgebieden van de Weerribben/Wieden en de Rottige Meente kan dit niet buiten beschouwing van het ontwerp-instemmingsbesluit worden gelaten. Daarnaast kenmerkt het gebied zich door de aanwezigheid van stuwwallen en veenweidegebieden en ook dit heeft effect op risico's en doorwerking. Kennis van dit specifieke gebied zien wij niet opgenomen in de risicobeoordeling van de betreffende organisaties. Ook het winningsplan besteedt hier slechts summier aandacht aan. De beoordeling van risico's in dit ontwerp-instemmingsbesluit is ons inziens te beperkt meegenomen en de inzichten en kennis over effecten zijn inmiddels toegenomen. In het kader van verantwoorde mijnbouw vragen wij ons af of dit niet beter berekend en beoordeeld dient te worden. De recente uitspraken van de Raad van State inzake Programma Aanpak Stikstof (PAS) lijken niet in dit winningsplan meegenomen te zijn. Wij vragen ons af of dit niet had gemoeten en of dit consequenties heeft voor dit plan.

Het ontwerp-instemmingsbesluit is strijdig met artikel 8 van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM).
Dit artikel betreft

> Lid 1: Een ieder heeft recht op respect voor zijn privé leven, zijn familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie.
>
> Lid 2: Geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan in de uitoefening van dit recht door voor zover bij wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.

Dit verdrag is ons inziens direct van toepassing op het ontwerp-instemmingsbesluit zolang het ministerie onzorgvuldig omgaat met de instemming voor gaswinnings-activiteiten. Hieronder lichten wij onze zienswijze hierover toe.

Risico op bodemdaling- en trilling:
In het winningsplan wordt ten aanzien van de berekening van de bodemdaling gebruik gemaakt van de bodemdalingsgegevens uit 2009 en 2015 (blz. 56 winningsplan) en is mede gebaseerd op gegevens van Deltares met betrekking tot de autonome bodemdaling uit 2011 (blz. 46 winningsplan). Dit zijn gedateerde gegevens die in het berekeningsmodel opgenomen zijn. Ten tijde van het schrijven van het winningsplan (2018) waren er recentere cijfers beschikbaar over de autonome bodemdaling (2017 www.dinoloket.nl). Op blz. 26 van het document Bodemdaling Statusrapport 2018 van Vermilion staat dat er voor 2019 een waterpassing gepland staat. Bij navraag bij Vermilion blijkt dat deze "waterpassing" nog plaats moet vinden. Gezien de grafieken met betrekking tot bodemdaling op blz. 58 en 59 van het winningsplan rondom De Blesse en de conclusie dat de totale verwachte bodemdaling max. 5 cm is, vragen wij ons af of de gehanteerde berekeningsmethode niet aan te merken is als 'window dressing'. Immers, 5 cm is de kritische grens die waterschappen hanteren. Daarnaast wordt opgemerkt dat de bodemdaling deels veroorzaakt wordt door de velden Vinkega en Nijensleek. Uit de metingen die verricht zijn in 2017 blijkt dat tussen deze twee velden onverklaarbare bodemdaling is opgetreden. Inmiddels blijkt zelfs de productie uit het veld Vinkega voorlopig te zijn stilgelegd. Deze gegevens zijn niet verwerkt in het huidige winningsplan en is dan ook nalatig in onze optiek. Tevens staat in het winningsplan dat bij overschrijding van de genoemde maximale bodemdaling van 5 cm een actualisatie van het winningsplan ingediend moet worden. In principe wordt dus Vermilion op basis van het besluit van de Minister al toestemming verleend voor productie (blz. 11 ontwerp-instemmingsbesluit) voordat de actuele gegevens bekend zijn. Ons inziens is het

veilig en verantwoord om de verwachte bodemdaling te berekenen naar de meest recente inzichten. Dat de adviserende organisaties hieraan voorbijgaan stemt ons ongerust. Aangezien het instemmingsbesluit nog genomen moet worden, verwachten wij dat de meest recente gegevens omtrent bodemdaling hierin alsnog verwerkt en opnieuw beoordeeld worden door de adviserende organisaties, Staatstoezicht op de Mijnen en TNO, zodat de lokale adviserende organisaties (gemeenten, provincies en waterschappen) hierop hun advies kunnen geven. De huidige adviezen van deze organisaties zijn gebaseerd op verouderd cijfermateriaal. Ook is niet duidelijk waar de afkapwaardes liggen voor bodemdaling in dit specifieke gebied. Is het een open einde en mag iedere keer opnieuw bij overschrijding een nieuw winningsplan aangevraagd worden? Of is er een grenswaarde? Gezien bovenstaande dient het ontwerp-instemmingsbesluit ingetrokken te worden. Mocht dit niet zo zijn dan zouden wij graag opgenomen willen zien bij welke bodemdaling de winning stopt.

In het ontwerp-instemmingsbesluit op blz. 8 staat dat de putten op ***Vlieland*** niveau met elkaar zijn verbonden ten gevolge van breukblokken en hierdoor stroming mogelijk is van gas/water. Echter in het winningsplan op blz. 57 staat "Mogelijk is er druk-communicatie tussen de ***Zechstein*** blokken." Wellicht zijn beide het geval maar wij concluderen dat de teksten niet consistent met elkaar zijn en vragen u hier duidelijkheid over te verschaffen.

In het winningsplan wordt gesproken over een nieuwe boring (blz. 22 winningsplan). Echter, deze plannen zijn weinig concreet gemaakt. Wij zien in de adviezen hierover ook weinig terug. Wij vragen ons af of er op basis van de huidige gegevens een adequate risicobeoordeling mogelijk is. Wij zien dit gegeven in ieder geval onvoldoende terug in de risicobeoordelingen ten aanzien van bodemdaling en bodemtrilling. Wij vragen u hierover gedetailleerde en heldere informatie te verschaffen.

De uitspraak van de rechtbank van Den Haag d.d. 9 april 2019 (inzake veld Diever zaaknummers SGR 17/6077 en SGR 17/6101) is niet verwerkt in dit ontwerp-instemmingsbesluit. Hierdoor is het voor ons als belanghebbenden niet duidelijk of er een zorgvuldige risico-afweging is uitgevoerd door de betreffende instanties op de manier die de rechtbank in haar uitspraak benoemt en bedoelt. Wel is duidelijk de het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat nog een reparatie dient uit te voeren ten aanzien van het instemmingsbesluit veld Diever d.d. 21 juli 2017. Tevens is niet duidelijk of de risicobeoordeling door de betreffende instanties waarop het ontwerp-instemmingsbesluit is gebaseerd is gewijzigd of gewijzigd had moeten worden door deze uitspraak. Wij vragen u hier duidelijkheid over te verschaffen.

Sinds 25 juni 2018 is het seismische station in Kallenkote (geofoon en versnellingsmeter) geplaatst en overgenomen door het KNMI. Het winningsplan is gedateerd op 13 juli 2018. Dit gegeven is echter hierin niet verwerkt. De bijlage op blz. 71 is dan ook niet correct. Wij zien dit graag aangepast.

Het meetstation in Kallenkote geeft op meerdere momenten uitslag (bijvoorbeeld 13 juni 2019). De registratie hiervan gebeurt echter niet systematisch en wordt niet beoordeeld omdat de registratie niet opgevangen wordt door het dichtstbijzijnde meetstation (te weten station Eleveld). Bij navraag bij het KNMI kan niet bepaald worden of het hier om bodemtrilling gaat omdat dit meetstation te ver afstaat van het volgende meetstation (in Eleveld) waardoor de nauwkeurigheid pas vanaf bodemtrillingen vanaf 1.5 M geregistreerd kunnen worden. Dit is bevestigd door zowel Vermilion in een schrijven aan de gemeente Weststellingwerf als uitgelegd door het KNMI. Tevens geven zowel Vermilion als het KNMI aan dat voor een goede registratie een veel beter dekkend netwerk benodigd is. Om uitspraken te kunnen doen over de seismiciteit van de put, is het wenselijk om het meetnet uit te breiden met om de 5 tot 10 km een geofoon in combinatie met een versnellingsmeter. Dit is op dit moment niet het geval. Wij stellen dan ook dat het niet verantwoord is om eerst de winning te hervatten in veld De Blesse-Blesdijke zonder een dekkend netwerk gerealiseerd te hebben.

Op geringe afstand van het veld De Blesse-Blesdijke liggen meerdere kleine gaswinningsvelden. Deels zijn deze in productie en voor een deel zijn er plannen voor in productie name (o.a. Diever, De Hoeve, Vinkega, Noordwolde, Weststellingwerf, Oldelamer, Eesveen, Nijensleek) inclusief Blesdijke-East. Naar onze mening dient het inschatten van risico's in zijn geheel te worden beoordeeld door het Staatstoezicht op de Mijnen en TNO. Dit is tot op heden niet gebeurd, terwijl er wel gewezen wordt op effect/invloed van de nabijgelegen velden Vinkega en Nijensleek. Gezien de optimistische prognoses van de producties in deze velden door Vermilion is de druk op deze specifieke regio groot. https://www.vermilionenergy.com/our-operations/europe/netherlands.cfm. Wij zien onvoldoende terug in hoeverre hiermee rekening wordt gehouden en in hoeverre geleerd is van de ervaringen in het Groningenveld. Wij vragen de Minister om een integrale risicobeoordeling te laten uitvoeren waarin alle (toekomstige) productievelden worden meegenomen.

Risico op mijnbouwschade:

Vermilion heeft voor het veld De Blesse-Blesdijke een bodemtrilling kans van 19% berekend maar de Tcbb komt tot een kans van 42% (+/- 8%). Dit vinden wij opmerkelijk. Daarnaast wordt er in het ontwerp-instemmingsbesluit van uitgegaan dat kans op schade voor het merendeel van 'cosmetische aard' zal zijn. In het Groningenveld maar ook in andere kleine velden is het voor burgers bijzonder lastig om 'cosmetische schade' aan hun bezit vergoed te krijgen. Cosmetische schade is wel degelijk schade in de economische zin van het woord: Het leidt tot onkosten voor de eigenaar van het pand en tot waardevermindering. Wij stellen dan ook dat de mogelijkheid tot het ontstaan van zogenaamde cosmetische schade nadrukkelijk wordt erkend als grond voor de afweging of gaswinning in onze woonomgeving verantwoord is.

Bebouwing in dorpen en wijken binnen een straal van 5 km vanaf de randen van het veld variëren sterk in bouwkundige eigenschappen. Bijna geen huis is gelijk. In een groot deel van het gebied staan woningen gefundeerd op staal, zoals ook onze woning. De omgeving wordt gekenmerkt door onder andere veenweidegebieden. Afgelopen jaar heeft dit al geleid tot problemen bij (oude) panden (onder andere in ons dorp Steggerda). Het gebied wordt daarnaast ook gekenmerkt door een keileemlaag die op verschillende dieptes voorkomt. Scheuring in deze laag vormt een risico op onherstelbare schade en veranderingen in het landschap, in de waterhuishouding en aan de (historische) bebouwing. Wij zien dit aspect niet terug in de beoordeling van de risico's. In Groningen hebben wij gezien dat hele dorpen hun historische kenmerken verliezen ten gunste van landelijke economisch belangen. Het ontwerp-instemmingsbesluit zou dan ook op bedreiging van deze cultuurhistorische waarden beoordeeld moeten worden. Dit zien wij niet terug in het instemmingsbesluit.

Omdat gebouwen in onze omgeving zo divers zijn stellen wij dan ook dat vooraf voor alle panden in het gebied een bouwkundige meting van opstal en fundamenten wordt gedaan alsook voor agrarische bedrijfsobjecten zoals stallen, schuren en mestkelders. (Bij voorkeur NIVRE gecertificeerd). Dit zien wij als de enige juiste aanpak om in een later stadium vast te kunnen stellen of er sprake is van schade door mijnbouw. De in het winningsplan gestelde verwaarloosbare kans op schade door toepassing van de SRA-beslisboom is slechts een meer algemene beoordeling op de omvangrijkheid van de economische schade maar is voor ons als belanghebbenden niet relevant. Iedere kans op schade dient serieus genomen te worden en daar dient ons inziens alles voor in het werk te worden gesteld.

Lekkage van delfstoffen:

Conform de Mijnbouwwet artikel 34 en 36 wordt een ontwerp-instemmingsbesluit begeleid door een paragraaf ter voorkoming van risico's voor veiligheid en milieu. Gezien de vele incidenten die in de mijnbouwindustrie de laatste jaren bekend zijn geworden is het ons inziens noodzakelijk dat de afwerking en de afdichting van het reservoir wordt verbeterd, Dit om eventuele risico's te elimineren. De risico's zijn onder andere de vorming van zinkgaten (ernstige lokale bodemdaling), kans op explosies, brand en milieuverontreinigingen zoals verontreiniging van bodem, drinkwater, grondwater en de atmosfeer. Methaanemissies hebben een 26 keer groter broeikaseffect dan eenzelfde emissie

van het C02. De verontreinigingen ontstaan tijdens het boorproces van de put. Grote spoeling verliezen tijdens de boring zijn een indicatie van lekkagepaden langs de buitenkant van de put. Deze lekkagepaden zijn echter niet direct zichtbaar. In het winningsplan en het ontwerp-instemmingsbesluit wordt niet ingegaan op de beoordeling van deze risico's. Wij verzoeken de Minister om in zijn instemmingsbesluit in te gaan op deze risico's.

Procedures en communicatie

De regels over hoe er met schade door ons als belanghebbenden moet worden omgegaan zijn niet duidelijk en aan verandering onderhevig. Momenteel moeten wij ons in geval van schade nog wenden tot Vermilion. Dat er tot nu toe nog geen mijnbouwschade is erkend door het bedrijf stelt ons allerminst gerust. Blijkbaar is het lastig om schade door gaswinning erkend te krijgen. Er is een advies schadeprotocol kleine velden maar dit is nog niet operationeel en gezien de opvattingen hierover onder deskundigen lijkt deze schaderegeling eerder een bureaucratische drempel op te werpen dan een vertrouwenwekkende hulp te zijn. Daarnaast is het meetnetwerk in onze omgeving nog niet op orde. Om te voorkomen dat tijdens de eventuele gaswinning de regels rond schade beoordeling en afhandeling veranderen en dat de beoordelende partij partijdig is dienen van tevoren goede en heldere regels en afspraken te worden vastgesteld. De overheid dient hierin naar onze mening haar verantwoordelijkheid te nemen. Dit mede gezien in het licht van onze ervaringen met de afhandeling van mijnbouwschade door het CVW in en rond het Groningenveld. De NAM was hier de achterliggende belanghebbende partij wat duidelijk zijn reflectie had op de beoordeling en afhandeling van schademeldingen.

Conform de 'gedragscode gaswinning kleine velden' behoort Vermilion een project afstemmingsprogramma te hebben en hier invulling aan te geven. Tot op heden is er beperkt gecommuniceerd en uitvoering gegeven aan deze gedragscode. In het ontwerp-instemmingsbesluit staat op blz. 22-23 dat de communicatie aan burgers 'publieksvriendelijk, gedegen, consistent en transparant' moet zijn. Ons inziens wordt hieraan nog niet voldaan. Wij verzoeken de Minister om hier meer en beter controle op uit te oefenen.

De overheid heeft het klimaatakkoord van Parijs ondertekend, en maakt plannen voor het uitfaseren van aardgas. Ook in het ontwerp-instemmingsbesluit winningsplan De Blesse-Blesdijke wordt benadrukt dat gaswinning uit kleine velden zich in een afbouwfase bevindt. De intensivering en het aanboren van nieuwe gasvoerende lagen is in dit opzicht strijdig met deze uitgangspunten. Wij vragen u derhalve nogmaals dit ontwerp-instemmingsbesluit winningsplan De Blesse-Blesdijke in te trekken.

Hoogachtend,

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

Inspraakpunt winningsplan De Blesse-Blesdijke (en Blesdijke-East).

Postbus 248

2250 AE Voorschoten

16 JUL 2019

Wolvega, 15 juli 2019

Betreft: Ontwerp-instemmingsbesluit gaswinningsplan De Blesse-Blesdijke:

Zienswijze.

Geachte heer, mevrouw en minister Wiebes,

Als gemeenteraadslid en inwoner van de gemeente Weststellingwerf ben ik nauw betrokken bij de gaswinning in onze gemeente. Een gemeente van globaal 30 km / 13 km waarin nu al een 10 tal gaswinningsputten, al dan niet in werking zijnde, waarvan een aantal vanuit buiten onze gemeente geboord, doet mij zeer veel zorgen baren. Als iedere put een kom kent van 5 km omtrek dan kunt u eenvoudig uitrekenen dat qua oppervlakte bijna onze hele gemeente ondermijnt wordt door gaswinning. Het is nu inmiddels toegegeven door de hogere instanties (Sodm, EZK, Tccb en Vermilion , de gaswinner) dat er sprake is van interferentie tussen de gaswinningsputten. Voorheen werd dit altijd heftig ontkend.

Als je om de putten een cirkel trekt van 3 lof 5 km, dan zie je dat meerdere cirkels van putten elkaar meerdere malen in grote mate overlappen. Onze "kleine" velden worden zo een groot veld met meerdere gaswinlokaties.

Nu is ook bekend geworden dat er een handhavingsverzoek is geweest voor het veld Vinkega, gelegen in onze gemeente en slechts op een afstand van 2 a 3 kilometers van de gasvelden in Noordwolde en De Blesse. Het blijkt dat de komdaling zich anders heeft ontwikkeld dan uit het winningsplan van 23/08/2016 met addendum 21/12/2016 blijkt en is daarom achterhaald. Er is niet bekend gemaakt wat de oorzaak daarvan is. Wel is gebleken dat er 5550 miljoen Nm3 zonder vergunning geproduceerd is in de periode 2012-2018 en dat Vermilion ten onrechte een dag limiet van 2 miljoen Nm3 heeft gehanteerd in plaats van 500.000 Nm3, waardoor er productieversnelling heeft plaats gevonden. Het is bekend dat productieversnelling leidt tot grotere bodemdaling. Bovendien heeft Vermilion geen MER uitgevoerd, die verplicht is voor productie per dag hogen dan 500.000 Nm3. Nu probeert Vermilion via slimme wegen de productie opnieuw te starten.

Dit gegeven geeft ons als inwoners en mij ook in de functie van gemeenteraadslid, ik voel mij verantwoordelijk voor de veiligheid van onze inwoners, een sterk gevoel van onveiligheid en de vraag blijft overeind staan: wie vergoed ons de schade als er schade optreedt?.

Dan terug naar de zienswijze als boven vermeld. Omdat de velden zo dicht bij elkaar liggen en interferentie is bevestigd, bodemdaling bij een van de velden groter is dan toegestaan, verzoek ik u negatief te adviseren op het ontwerp-instemmingsbesluit gaswinningsplan De Blesse-Blesdijke. Ik teken formeel bezwaar aan tegen het ontwerp-instemmingsbesluit.

Ik refereer minister Wiebes nog aan zijn uitspraak dat er geen nieuwe opsporing vergunningen worden afgegeven. Blesdijke-East is een nieuwe opsporing.

U reactie tegemoet ziende, teken ik

Hoogachtend

PvdA Steenwijkerland

20 JUL 2019

Aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Inspraakpunt winningsplan De Blesse-Blesdijke
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

Steenwijk, 19 juli 2019

Betreft: zienswijze ontwerp-instemmingsbesluit De Blesse-Blesdijke

Geachte heer Wiebes,

Als vereniging PvdA Steenwijkerland willen wij langs deze weg namens onze leden onze zienswijze kenbaar maken met betrekking het Ontwerp-instemmingsbesluit De Blesse-Blesdijke betreffende de voorgenomen gaswinning in de daarin genoemde gasvelden.

Raadpleging
Op uw verzoek heeft een aantal adviseurs aan u advies uitgebracht (paragraaf 4). Dit heeft plaatsgevonden in de periode augustus 2018 tot medio februari 2019. Op geen enkele wijze is er door u informatie in deze periode aan de omwonenden verstrekt.
Pas bij de informatiemarkt op 27 juni 2019 is door uw Ministerie actief naar de bewoners gecommuniceerd. Deze informatiemarkt is gecommuniceerd in het lokale "Huis-aan-Huis" blaadje, die pas op de dag voorafgaand werd bezorgd. Bewoners binnen het beïnvloedingsgebied van de betreffende velden zijn niet consequent per brief op de hoogte gesteld of anderszins geïnformeerd over de informatiemarkt.
We moeten daarmee vaststellen dat niet alle bewoners, zelfs diegenen die direct in de invloedsfeer van de te ontwikkelen velden wonen, niet op de hoogte zijn gesteld of in de gelegenheid zijn gesteld om de informatiemarkt te bezoeken. Wij beschouwen dit als een ernstige tekortkoming in de informatieverstrekking en zijn van mening dat deze bewoners alsnog geïnformeerd dienen te worden.

Planmatig beheer
In de het Ontwerp-instemmingsbesluit in paragraaf 5.1.3. Planmatig beheer geeft u aan dat er zogenaamde "druk-communicatie" tussen de velden De Blesse en Blesdijke-West kan optreden. Als gevolg hiervan kan de maximaal toegestane productie van een van beide velden overschreden worden. U geeft aan dat dit toegestaan wordt, mits dit de totale productie van beide velden gezamenlijk niet overschrijdt en indien er druk-communicatie tussen de breukblokken bestaat.
Wij zijn van mening dat dit onvoldoende zekerheid geeft over de productie per veld. Er dient wat ons betreft eenduidig vastgelegd te worden hoe de druk-communicatie wordt vastgelegd. Pas nadat dit is afdoende is aangetoond op een onafhankelijke wijze die ook voldoet aan wettelijke richtlijnen, zou er sprake van mogen zijn dat de productie van beide velden samen als maximum mag worden gehanteerd. Tot dat moment blijft de maximale productie per veld als daadwerkelijk maximum gehanteerd te worden. Wij achten een onderzoek noodzakelijk dat de verbinding tussen alle in de regio aanwezige velden (in productie of stilgelegd) in kaart brengt en dat mogelijke interactie tussen de velden en gevolgen daarvan beschrijft.

Bodemdaling
In paragraaf 5.2 wordt aangegeven de verwachte toekomstige maximale bodemdaling nader aangegeven. Dit betreft echter de bodemdaling als gevolg van de in dit instemmingsbesluit aan de orde zijnde velden. In paragraaf 5.2.2 Beoordeling bodemdaling stelt u dat "De randen van de bodemdalingskom worden beïnvloed door de gaswinning uit de velden Vinkega en Nijensleek. De bodemdaling langs de randen is maximaal 0,5 cm. De andere winningen in bijvoorbeeld de velden Sonnega-Weststellingwerf en Blesdijke dragen niet tot nauwelijks bij aan de bodemdaling in de regio." U acht volgens het Ontwerp-instemmingsbesluit de bodemkaarten in het winningsplan voldoende helder en inzichtelijk. Wij zijn van mening dat de kaarten in het winningsplan onvolledig zijn en geen goede weergave geven van de feiten. In de overzichtskaarten ontbreken de velden De Hoeve, Eesveen/Wapserveen, Nijensleek, Noordwolde, Vinkega, Wapse/Diever, Giethoorn/Wanneperveen en Oldelamer. Gezamenlijk met de velden De Blesse en Sonnega/Blesdijke ontstaat er een meer volledig beeld van de voorgenomen winningen en de onderlinge beïnvloeding die een andere bodemdaling kan veroorzaken als is weergegeven in het winningsplan. De grootte van de impact van de winningen is circa 5 km vanaf de rand van het veld gerekend. Dit werd door TNO overigens bevestigd.
Pas als er een volledig overzicht wordt gegeven van alle actieve- en oud-winningen in deze regio gegeven, is er sprake van echt inzicht en een helder beeld van de plannen. De gefragmenteerde beelden die nu worden ter beschikking gesteld zijn onvoldoende voor een instemming met de winning. Daarom vinden wij voor een onderzoek naar het geheel van effecten van alle velden tezamen noodzakelijk.

Voorts geeft u in de laatste alinea van 5.2.2. er op dat indien de bodemdaling groter of sneller tot stand komt, Vermillion een actualisatie van het winningsplan dient op te stellen. U schrijft daarbij dat zij dit dient te doen, indien zij de winning wil voortzetten. Dit houdt in dat dat Vermillion dus per direct de winning dient stop te zetten indien hiervan sprake is. Dit zou ook zo expliciet vermeld dienen te worden. Indien u dit niet zo bedoeld had, verlangen wij dat

alsnog wordt opgenomen dat de winning per direct gestopt wordt wanneer er sprake is van grotere bodemdaling of snellere daling dan was aangegeven in het winningsplan.
Op dat moment dient er een nieuw winningsplan te worden opgesteld dat voor vaststelling en goedkeuring dezelfde procedure doorloopt als het huidige Ontwerp-instemmingsbesluit, waarbij de bewoners overigens eerder worden meegenomen in de communicatie dan nu.

Bodemtrilling
N 5.3.1 Winningsplan wordt in de laatste zin gesteld dat Vermillion in overleg is met het KNMI om de dekkingsgraad van het meetnetwerk te verbeteren door bijplaatsing van versnellingsmeters, "waar nodig". Indien dit "nodig" is, is winning zonder de benodigde bijplaatsing naar onze mening niet toegestaan. Pas wanneer de benodigde apparatuur voldoet aan de eisen, kan er worden overwogen om de productie te starten. Nier eerder.

Wij kunnen ons niet vinden in uw oordeel om geen voorwaarden in het instemmingsbesluit op te nemen met betrekking ter voorkoming van verdere schade dat de productie bij bevingen wordt stilgelegd. We achten het voor de inwoners van groot belang dat bij bevingen er per direct maatregelen worden genomen die de productie stilleggen en de oorzaak van de beving wordt onderzocht. Pas nadat eventuele schade is opgenomen en regelingen zijn getroffen ter afhandeling daarvan en is vastgesteld dat er maatregelen zijn genomen die nieuwe bevingen uitsluiten, kan overwogen worden de productie weer ter hand te nemen.

Schade door bodembeweging
In 5.4.1 Winningsplan wordt aangegeven dat Vermillion geen of slechts beperkte schade aan openbare infrastructuur of gebouwen verwacht. Indien er toch schade ontstaat zal Vermillion overeenkomstig de regels van het burgerlijk recht deze vergoeden. Vermillion heeft hiertoe een eigen schadeprotocol. De provincie Friesland heeft een specifieke regeling die door de Commissie Bodemdaling Aardgaswinning Fryslân wordt afgehandeld. Het "protocol" van Vermillion houdt in dat Vermillion bepaalt of de schade is ontstaan door Vermillion of een andere oorzaak heeft. Indien Vermillion van mening is dat de schade niet door haar is veroorzaakt, kan de inwoner de casus voorleggen van de Technische commissie bodembeweging (Tcbb). Aangezien het hier activiteiten betreft die vanuit de overheid worden gecoördineerd, is naar onze mening ook de overheid die de inwoner moet beschermen en begeleiden in dergelijke gevallen. Zonder een landelijk georganiseerd schadeprotocol kan onzes inziens geen sprake zijn van het in productie van nieuwe of bestaande velden.

Waterpeil
Hoewel de daling van de bodem is besproken met de betreffende waterschappen, zien wij in het gebied met betrekking tot de venen zorgpunten. Het kwetsbare evenwicht tussen bodem en waterstand kan verstoord worden door de winningen. Een verdroging van de grond kan extra CO_2-emissies opleveren waardoor de CO_2 in de atmosfeer zal toenemen. Het inklinken van de bodem en als gevolg daarvan een relatieve stijging van de grondwaterstand, kan agrarisch gebied lastiger toegankelijk maken, waardoor alsnog de grondwaterstand verlaagd moet worden. Dit heeft dan ook weer gevolgen voor de gebieden eromheen, waar minder

zakking optreedt en alsnog verdroging optreedt. Dit aspect vinden we onvoldoende terug in de voorgelegde stukken.

Het gebrek aan een landelijk schadeprotocol wordt ook door u nog aangegeven in 5.4.3 waarin u duidelijk maakt dat voor een burger niet moet uitmaken welke mijnbouwactiviteit de oorzaak is van schade aan zijn woning. Dit onderstreept onze visie dat er eerst een goed schadeprotocol moet zijn alvorens er nieuwe activiteiten worden ontplooid.

Informatiemarkt
Op 27 juni 2019 is er een informatiemarkt door uw ministerie in Oldemarkt georganiseerd. Zoals in het begin van deze brief al is aangegeven, was de datum en tijd van deze informatiemarkt slecht gecommuniceerd. Zeker als direct belanghebbenden geen direct schrijven hebben ontvangen, moest blijken uit de advertentie in het lokale krantje dat de informatiemarkt werd gehouden.

Op de markt zelf werd er naar een schadeprotocol verwezen, maar bij navraag moest men aangeven dat dat er nog niet was. Het getoonde kaartmateriaal was onvolledig en niet bijgewerkt met de meest recente winningen in de buurt (met betrekking tot de overige winningen in Nederland is dat niet gecontroleerd). Ook dit werd in gesprek toegegeven.

Het is betreurenswaardig dat vanuit uw ministerie op geen enkele wijze werd verwezen naar de klimaataspecten die aan het gebruik van aardgas verbonden zijn. Hoewel in uw Ontwerp-instemmingsbesluit het onderwerp CO_2 en klimaat wordt aangeraakt, bleek tijdens de informatiemarkt nergens uit wat het beleid is ten aanzien van fossiele brandstoffen, klimaat dan wel mogelijkheden om onnodig energiegebruik te vermijden. Nergens bleek een oproep tot inzet van duurzame bronnen. Wij zijn van mening dat elke keer wanneer het ministerie een kans krijgt om direct met andere overheden of bewoners in contact te komen over energie, het klimaat en energiebeleid onder de aandacht dient te worden gebracht. We zien dit als een gemiste kans, maar ook als een bevestiging dat het klimaatbeleid onvoldoende is verankerd en gekoppeld aan het energiebeleid.

Planning
Hoewel aan de wettelijke termijn wordt voldaan in deze procedure, is de planning te krap gezien de periode waarin dit ontwerp-instemmingsbesluit wordt voorgelegd. In de periode eind juni beginnen de zomervakanties en is voor de overheden en politieke-instellingen het reces begonnen. Bovendien zijn de agenda's van gemeenteraden gevuld met begrotingszaken voorafgaand aan het reces. Dit is algemeen bekend en mag ook op uw ministerie bekend worden verondersteld. Reacties op dit ontwerp-instemmingsbesluit zullen daarom aanzienlijk minder zijn dan wanneer het buiten deze periode werd voorgelegd.

PvdA Steenwijkerland

Conclusie:
Betreffende de voorgenomen winning dient aan de volgende voorwaarden voldaan te zijn, alvorens het instemmingsbesluit positief kan worden genomen:

1. alle bewoners in staat stellen informatie tot zich te nemen;
2. verlenging van de termijn voor zienswijzen van het ontwerp-instemmingsbesluit in verband met zomervakanties en -reces;
3. productie van nieuwe en bestaande velden pas in overweging nemen nadat er een landelijk schadeprotocol is vastgesteld waarbij de uitvoering en controle is belegd bij een onafhankelijke partij;
4. inzichtelijk dient te worden gemaakt wat de interactie, of mogelijke interactie is van alle velden in Noord-Overijssel, Zuid-West Friesland en Zuid-West Drenthe;
5. Vermillion dient, indien er al gewonnen gaat worden, per direct met productie te stoppen bij bevingen of trillingen dan wel bij versnelde of grotere bodemdaling dan voorzien;
6. Betere onderbouwing betreffende de gevolgen van bodemdaling of grondwaterpeil veranderingen met betrekking tot de natuur- en milieu-aspecten. Zeker waar dat de Natura 2000 gebieden zoals bijvoorbeeld de Weerribben-De Wieden betreft.

Gaarne zien wij uw reactie tegemoet,

Met vriendelijke groet,

Partij van de Arbeid Steenwijkerland

Afdelingsvoorzitter

Plaatsvervangend secretaris

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Inspraakpunt winningsplan De Blesse-Blesdijke
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

23 JUL 2019

Naam: Ing.

Adres:

Plaats en datum: Zandhuizen 19 juli 2019

Betreft: zienswijze inzake ontwerp instemmingsbesluit dd. 13 juni 2019 over 'winningsplan De Blesse-Blesdijke ' door Vermilion Energy Netherlands B.V. (hierna: Vermilion)

Geachte heer, mevrouw,

Als belanghebbende wil ik onderstaand mijn zienswijze kenbaar maken:

Ter beoordeling of met een winningsplan kan worden ingestemd, wordt het winningsplan getoetst aan artikel 36, eerste lid, van de Mbw. De minister kan slechts geheel of gedeeltelijk instemming weigeren of daaraan voorschriften of beperkingen verbinden:

a. indien het in het winningsplan aangeduide gebied door onze minister niet geschikt wordt geacht voor de in het winningsplan vermelde activiteit om reden van het belang van de veiligheid voor omwonenden of het voorkomen van schade aan gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit daarvan;
b. in het belang van het planmatig gebruik of beheer van delfstoffen, aardwarmte, andere natuurlijke rijkdommen, waaronder grondwater met het oog op de winning van drinkwater, of mogelijkheden tot het opslaan van stoffen;
c. indien nadelige gevolgen voor het milieu ontstaan;
d. indien nadelige gevolgen voor de natuur worden veroorzaakt.

Ten aanzien van lid a:
Voorkomen van schade aan gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit ervan.
Voor mij als belanghebbende is het belangrijk dat mijn woning beschermd wordt tegen de gevolgen van gaswinning in mijn omgeving. Een huis is allereerst een thuis, biedt geborgenheid en veiligheid. Daarnaast vertegenwoordigt het bezit, kent een economische waarde, deze waarde zal afnemen als er ook maar de geringste twijfel bestaat over de correcte afhandeling van schade. De minister heeft in mijn regio met winning uit diverse velden ingestemd (Diever, Eesveen, Nijensleek, Vinkega, Weststellingwerf, De Hoeve, Oldelamer) maar het geheel en de onderlinge invloed hierop is niet/onvoldoende meegenomen in de risicobeoordeling. Het veld Blesdijke/De Blesse is eerder in productie geweest (1999(BLD) en 2009 (BLS) tot 2013 daarna is de put "tijdelijk verlaten". Er staat in het winningsplan op blz. 57 dat er druk-communicatie mogelijk is tussen de ***Zechstein*** blokken. In het dorp Willemsoord is reeds melding gemaakt van mijnbouwschade aan 2 woningen. Mijnbouwschade is een lastig te bewijzen vorm van schade. De Tcbb zegt hierover dat het causale verband lastig is aan

te tonen en dat een bouwkundige opname nuttig kan zijn. Zeker in gebieden die ingrepen in de waterhuishouding kennen. (brief Tcbb 6 september 2019) Omdat mijn woning andere gebouw kenmerken heeft dan dat van mijn buren en ook de ondergrond varieert (diepte van keileem lagen, zandlagen en veenpakketten) is voor mijn huis niet specifiek te zeggen aan welke risico's het blootgesteld wordt. Het gegeven dat de Seismische Risico Analyse (SRA) uitkomt op een verwaarloosbaar risico is slechts een inschatting van het economisch risico op omvang van schade maar zegt niets over mijn individuele kans op schade. Een kans van 1% betekent nog steeds dat 1 huis op de 100 huizen schade kan oplopen . Dat inmiddels aan 2 woningen in mijn omgeving schade gemeld is, stemt mij niet gerust. Dat genoemd wordt dat er 'slechts' cosmetische schade optreed stelt mij evenmin gerust. Mijnbouwschade gaat langzaam. Dat gesteld wordt dat er tot nu toe geen schade toegewezen is sterkt mij in de overtuiging dat het erg lastig om het causale verband aan te tonen en ik vraag u dan ook dringend om activiteiten mbt het opstarten van nieuwe boringen in veld Blesdijke /De Blesse te annuleren en het ontwerp instemmingsbesluit in te trekken zodat (eventueel verdere) schade aan mijn woning voorkomen kan worden.
Tevens zal door alle negatieve aandacht die dit alles oproept ook directe schade zijn, namelijk in de vorm van dalende waarde van mijn huis bij een eventuele verkoop in een later stadium. Zie hiervoor de situatie in Groningen!

Ten aanzien van lid d: **Nadelige gevolgen voor de natuur**
De gaswinlocatie Blesdijke/De Blesse ligt nabij de natuurgebieden van het 'It Fryske Gea' en specifiek nabij het natuurgebied van de 'Lindevallei'. Gaswinning heeft o.a. effect op de waterhuishouding en de stikstofbelasting op natuurgebieden. In een gebied waarin veel geld geïnvesteerd is om de zgn. 'natte as' te creëren met de natuurgebieden van de Weerribben/Wieden en de Rottige Meente' kan dit niet buiten beschouwing van het ontwerp instemmingsbesluit vallen. Daarnaast kenmerkt het gebied zich met stuwwallen en veenweidegebieden en ook dit heeft effect op risico's en doorwerking. Kennis van dit specifieke gebied zie ik niet opgenomen in de risicobeoordeling van de betreffende organisaties. Ook het winningsplan besteed hier slechts heel summier aandacht aan. De beoordeling van risico's in dit ontwerp-instemmingsbesluit zijn te beperkt genomen en de inzichten en kennis over effecten zijn inmiddels toegenomen. In het kader van verantwoorde mijnbouw vraag ik mij af of dit niet beter berekend en beoordeeld dient te worden. Dit plan lijkt niet beoordeeld te zijn m.b.t. de recente uitspraken van de Raad van State inzake Programma Aanpak Stikstof (PAS). Ik vraag mij af of dit niet had gemoeten en of dit consequenties heeft voor dit plan.

Het ontwerp instemmingsbesluit is strijdig met artikel 2 en in het bijzonder artikel 8 van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM)
Dit artikel betreft

> Lid 1: "recht op eerbiediging van privé familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie."
>
> Lid 2: "geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan in de uitoefening van dit recht door voor zover bij wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en

strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen"

Dit verdrag is direct van toepassing bij het ontwerp instemmingsbesluit zolang het ministerie onzorgvuldig omgaat met de instemming voor gaswinning activiteiten.

De onzorgvuldigheid is gelegen in het feit:

T.a.v. bodemdaling: In het winningsplan wordt ten aanzien van de berekening van de bodemdaling gebruik gemaakt van de bodemdaling gegevens uit 2009 en 2015 (blz. 56 winningsplan) en is mede gebaseerd op gegevens van Deltares m.b.t. de autonome bodemdaling uit 2011 (blz. 46 winningsplan). Dit zijn sterk gedateerde gegevens die in het berekeningsmodel opgenomen zijn. Ten tijde van het schrijven van het winningsplan (2018) waren er meer recente cijfers beschikbaar over de autonome bodemdaling (2017 www.dinoloket.nl). Op blz. 26 van het document Bodemdaling Statusrapport 2018 van Vermilion staat dat er voor 2019 een waterpassing gepland staat. Bij navraag bij Vermilion blijkt echter dat deze "waterpassing" pas later dit jaar gepland staat. Gezien de grafieken mbt bodemdaling op blz. 58 en 59 van het winningsplan rondom De Blesse en de conclusie dat de totale aantal verwachte bodemdaling max. 5 cm is, vraag ik mij af of de gehanteerde berekeningsmethode niet aan te merken is als 'window dressing' . 5 cm is immers de kritische grens die waterschappen hanteren. Daarnaast wordt opgemerkt dat de bodemdaling deels veroorzaakt wordt door de velden Vinkega en Nijensleek. Uit de metingen die verricht zijn in 2017 blijkt dat tussen deze 2 velden onverklaarbare bodemdaling is opgetreden. Inmiddels blijkt zelfs de productie uit het veld Vinkega voorlopig te zijn stilgelegd. Deze gegevens zijn niet verwerkt in het huidige winningsplan en is dan ook nalatig in mijn optiek. Tevens staat in het winningsplan dat bij overschrijding van de genoemde maximale bodemdaling van 5 cm een nieuw winningsplan ingediend moet worden. In principe wordt dus Vermilion op basis van het besluit van de Minister al toestemming verleend voor productie (blz 11 ontwerp instemmingsbesluit) **vóórdat** de actuele gegevens bekend zijn. Veilig en verantwoord is dat bodemdaling berekend wordt naar de meest recente inzichten en dat de adviserende organisaties hieraan voorbijgaan maakt mij ongerust. Aangezien het huidige ontwerp instemmingsbesluit genomen is in 2019 verwacht ik dat de meest recente gegevens omtrent bodemdaling hierin alsnog verwerkt worden en opnieuw beoordeeld worden door de adviserende organisaties. (SodM en TNO) zodat de lokale adviserende organisaties (gemeenten, provincies en waterschappen) hierop hun advies kunnen geven. De huidige adviezen van deze organisaties zijn gebaseerd op verouderd cijfer materiaal. Ook is niet duidelijk waar de afkapwaardes liggen voor bodemdaling in dit specifieke gebied. Is het een open einde en mag iedere keer opnieuw bij overschrijding een nieuw winningsplan aangevraagd worden of is er een grenswaarde. Gezien bovenstaande dient het ontwerp-instemmingsbesluit ingetrokken te worden. Mocht dit niet zo zijn dan zou ik graag opgenomen willen zien bij welke bodemdaling de winning stopt. Daarnaast is de laatste opmerking op blz 11 van het ontwerp instemmingsbesluit denigrerend gezien bovenstaande.

In het ontwerp instemmingsbesluit op blz. 8 staat dat de putten op ***Vlieland*** niveau met elkaar zijn verbonden ten gevolge van breukblokken en hierdoor stroming mogelijk is van gas/water. Echter in het winningsplan op blz. 57 staat "Mogelijk is er druk-communicatie tussen de ***Zechstein*** blokken." Wellicht is het beide het geval maar ik concludeer dat de teksten niet consistent zijn en vraag u hier duidelijk in te zijn. Deze onzorgvuldigheid past niet binnen de Algemene wet Bestuursrecht en dus vraag ik u het ontwerp-instemmingsbesluit te vernietigen.

In het winningsplan wordt gesproken over een nieuwe boring (blz 22 winningsplan}. Echter deze plannen zijn weinig concreet gemaakt. Ik zie in de adviezen hierover ook weinig terug. Ik vraag mij af op er op basis van de huidige gegevens een adequate risicobeoordeling mogelijk is. Ik zie dit gegeven in ieder geval onvoldoende terug in de risicobeoordelingen tav bodemdaling en bodemtrilling.

De uitspraak van de rechtbank van Den Haag dd. 9 april 2019 (inzake veld Diever zaaknummers SGR 17/6077 en SGR 17/6101 en SGR 17/1602) is niet verwerkt in dit ontwerp instemmingsbesluit. Hierdoor is het voor mij als belanghebbende niet duidelijk of er een zorgvuldige risico afweging is gedaan door de betreffende instanties op de manier die de rechtbank benoemd en bedoeld. Wel is duidelijk de het ministerie van Economische Zaken en Klimaat nog een reparatie moet uitvoeren ten aanzien van het instemmingsbesluit veld Diever d.d. 21 juli 2017. Tevens is niet duidelijk of de risicobeoordeling door de betreffende instanties waarop het ontwerp instemmingsbesluit is gebaseerd zijn gewijzigd of gewijzigd hadden moeten worden door deze uitspraak. Hierdoor is niet duidelijk op welke gegevens ik mijn zienswijze kan baseren.

Sinds 25 juni 2018 is het seismische station in Kallenkote (geofoon en versnellingsmeter) geplaatst en overgenomen door het KNMI. Dit winningsplan is gedateerd op 13 juli 2018. Dit gegeven is niet verwerkt. De bijlage op blz. 71 is dan ook niet correct.

Het meetstation in Kallenkote geeft op meerdere momenten uitslag (bijvoorbeeld 13 juni 2019). De registratie hiervan gebeurt echter niet systematisch en wordt niet beoordeeld omdat de registratie niet opgevangen wordt door het dichtstbijzijnde meetstation (te weten station Eleveld). Bij navraag bij het KNMI kan niet bepaald worden of het hier om bodemtrilling gaat omdat dit meetstation te ver afstaat van de het volgende meetstation (in Eleveld) waardoor de nauwkeurigheid pas vanaf bodemtrillingen vanaf 1.5 M geregistreerd kunnen worden. Dit is bevestigd door zowel Vermilion in een schrijven aan de gemeente Weststellingwerf als uitgelegd door het KNMI. Tevens geeft zowel Vermilion als het KNMI aan dat voor een goede registratie een veel beter dekkend netwerk benodigd is in deze regio. Ervan uitgaande dat bodemtrillingen van 0.5 M belangrijk zijn om te registreren en te documenteren gezien de exponentiële opbouw, om een uitspraak te kunnen doen over de seismiciteit van de put, wordt genoemd dat om de 5 tot 10 km een geofoon i.c.m. versnellingsmeter zou moeten staan. Dit is niet het geval. Ik stel dan ook dat het niet verantwoord is om eerst de winning te hervatten in veld Blesdijke/De Blesse

zonder een dekkend netwerk en derhalve verzoek ik u het ontwerp instemmingsbesluit te vernietigen.

Vermilion heeft voor het veld Blesdijke/De Blesse een bodemtrilling kans van 19% berekent maar de Tcbb komt tot een kans van 42% (+/- 8%). Dit vind ik opmerkelijk. Dat hierbij ervan uitgegaan wordt van slechts 'cosmetische schade' stelt mij niet gerust. In het Groningerveld maar ook in andere kleine velden is het voor burgers bijzonder lastig om 'cosmetische schade' aan hun bezit vergoed te krijgen. cosmetische schade is weldegelijk schade in de economische zin van het woord: het leidt tot onkosten voor de eigenaar van het pand en tot waardedaling. Ik stel dat ook de mogelijkheid tot het ontstaan van cosmetische schade nadrukkelijk wordt erkend als grond voor de afweging of gaswinning in mijn woonomgeving verantwoord is. Dit geeft geen vertrouwen.

Bebouwing in dorpen en wijken binnen een straal van 5 km vanaf de randen van het veld variëren sterk in bouwkundige eigenschappen, bijna geen huis is gelijk. In een groot deel van het gebied staan woningen gefundeerd op staal. De omgeving wordt gekenmerkt door oa veenweidegebied. Afgelopen jaar heeft dit al geleid tot problemen bij (oude) panden. (Steggerda). De regio wordt oa gekenmerkt door een keileemlaag die op verschillende dieptes voorkomt. Scheuring in deze laag geeft onherstelbare veranderingen geven in het landschap, in de waterhuishouding en aan de (historische) bebouwing. Deze schade is niet alleen aan panden maar ook aan het landschap. Als belanghebbende zie ik dit aspect niet terug in de beoordeling van de risico's. In Groningen heb ik gezien dat hele dorpen hun historische kenmerken verliezen ten gunste van economisch belangen. Het ontwerp instemmingsbesluit zou dan ook op bedreiging risico van deze cultuurhistorische waarden beoordeeld moeten worden. Dit lees ik niet terug.

Omdat gebouwen in mijn omgeving zo divers zijn stel ik dan ook dat 100% van alle panden in het gebied een bouwkundige meting van opstal en fundamenten krijgen inclusief agrarische bedrijfsobjecten zoals stallen, schuren en mestkelders. (Bij voorkeur NIVRE gecertificeerd). Dit om in een later stadium beter vast te kunnen stellen of er sprake is van schade door mijnbouw. De in het winningsplan gestelde verwaarloosbare kans op schade door toepassing van de SRA-beslisboom is slechts een schematische beoordeling op de omvangrijkheid van de economische schade in het algemeen en is voor mij als belanghebbende niet relevant. Iedere kans op schade dient serieus genomen te worden en alles in het werk gesteld om dit zo klein mogelijk te laten zijn en vaststelling van de schade zo eenvoudig mogelijk. Daarnaast stelt de Technische commissie bodembeweging (Tcbb) in haar advies aan de Minister dat voor het aantonen van causaal verband tussen mijnbouw en schade een bouwkundige opname nuttig is.

"De Tcbb acht een dergelijke (bouwkundige) opname nuttig voor het geval nadien in de betreffende woning schade ontstaat tijdens of na de uitvoering van mijnbouwactiviteit. In dat geval zal de burger eenvoudiger een mogelijk causaal

verband met de mijnbouwactiviteit kunnen aantonen." Bron: advies Tcbb dd 6 september 2018

https://www.tcbb.nl/file/download/57087387/DOMUS-18236399-v5-22082018_Nulmeting_EZK.pdf

Een *representatieve* bouwkundige opname wordt echter afgeraden in dit advies.

De 'spelregels' over hoe er met schade door mij als belanghebbende wordt omgegaan zijn niet duidelijk en aan verandering onderhevig. Momenteel moet ik mij als belanghebbende nog wenden tot Vermilion. Dat er tot nu toe nog geen schade is toegekend door het bedrijf stelt allerminst gerust. Blijkbaar is het lastig om schade door gaswinning erkend te krijgen. Er is een advies schadeprotocol kleine velden maar dit is nog niet operationeel en gezien de opvattingen hierover onder deskundigen lijkt deze schaderegeling eerder een bureaucratische drempel op te werpen dan een vertrouwenwekkende hulp voor mij als belanghebbende. Daarnaast is het meetnetwerk in mijn omgeving volstrekt nog niet op orde. Omdat tijdens de winning de spelregels veranderd worden verzoek ik het ontwerp instemmingsbesluit pas te nemen minimaal totdat hier duidelijkheid over is.

Vooraf aan de winning moet duidelijk zijn voor mij als belanghebbende of er een waarborgfonds is en hoeveel procent van de omzet in dit schadefonds voor eventueel toekomstige schade wordt gereserveerd. Hierin dient ook verwerkt te worden het aspect van 'waardevermindering van woningen'. Ik lees hier in het ontwerp instemmingsbesluit niets over terug. Vanuit het 'zorgvuldigheidsprincipe' uit de Algemene wet bestuursrecht zou dit eerst duidelijk moeten zijn alvorens mij als belanghebbende wordt gevraagd naar mijn mening in de vorm van een zienswijze.

Lekkage van delfstoffen: conform de Mijnbouwwet artikel 34 en 36 wordt een ontwerp instemmingsbesluit begeleid door een paragraaf ter voorkoming van risico's voor veiligheid en milieu. Gezien de vele incidenten, die in de mijnbouwindustrie de laatste jaren bekend zijn geworden, is het noodzakelijk dat de afwerking en de afdichting van het reservoir wordt verbeterd, waardoor de risico's worden geëlimineerd. De effecten van deze risico's laten zich samenvatten in de vorm van zinkgaten (ernstige lokale bodemdaling), explosies, brand en milieuverontreinigingen. De milieuverontreinigingen laten zich samenvatten in verontreinigingen van de bodem, drinkwater, grondwater en de atmosfeer. Methaanemissies in de atmosfeer hebben een 26 keer groter broeikaseffect dan eenzelfde emissie van het verbrandingsproduct C02. De verontreinigingen hebben hun oorsprong tijdens het boorproces van de put. Grote spoeling verliezen tijdens de boring zijn een indicatie van lekkage paden langs de buitenkant van de put, die niet direct zichtbaar worden. In het winningsplan en het ontwerp instemmingsbesluit wordt niet ingegaan op de beoordeling van deze specifieke putten. Hierbij verzoek ik de minister om in zijn instemmingsbesluit in te gaan op de risico's als boven beschreven.

Conform de 'gedragscode gaswinning kleine velden' behoort Vermilion een project afstemming programma te hebben en zich hiernaar te gedragen. Tot op heden is er niet gecommuniceerd of uitgevoerd volgens deze gedragscode ondanks de paragraaf communicatie in de het ontwerp instemmingsbesluit winningsplan Blesdijke/De Blesse en het advies van de gemeenten Weststellingwerf en Steenwijkerland en de Provincie Overijssel. In het ontwerp instemmingsbesluit op blz. 23 van het ontwerp-instemmingsbesluit staat dat de communicatie aan burgers 'publieksvriendelijk, gedegen, consistent en transparant' moet zijn. Ik moet concluderen dat hieraan niet is voldaan. Het ministerie van Economische Zaken is in gebreke gebleven bij de publicatie van het ontwerp instemmingsbesluit in de gemeente Steenwijkerland waarin ook de uitnodiging staat voor de informatiemarkt dd. 27 juni 2019. Dit is niet op tijd gepubliceerd in het huis-aan-huis blad zoals vermeld in het ontwerp instemmingsbesluit (uiteindelijk 2 dagen van tevoren in het huis aan huis blad). Slechts vanwege melding van bewoners aan de gemeente is dit opgemerkt en alsnog uitgevoerd. Dit is dan ook niet in lijn met de intentie en maatschappelijke waarden die het ministerie benoemd. Hiermee wordt wantrouwen en onzekerheid bewerkstelligd. In dit licht zou een nieuwe en zorgvuldiger uitgevoerde procedure op zijn plaats zijn.

Op geringe afstand liggen meerdere kleine gaswinning velden: hetzij reeds in productie genomen hetzij nog plannen voor in productie name (o.a. Diever, De Hoeve, Vinkega, Noordwolde, Weststellingwerf, Oldelamer, Eesveen, Nijensleek). Ik stel dat het inschatten van risico's in zijn geheel beoordeeld dient te worden door het SodM en TNO. Dit is tot op heden niet gebeurd, terwijl er wel gewezen wordt op effect/invloed van de nabijgelegen velden Vinkega en Nijensleek. Gezien de optimistische prognoses van de producties in deze velden door Vermilion is de druk op deze specifieke regio groot. https://www.vermilionenergy.com/our-operations/europe/netherlands.cfm . Ik zie onvoldoende terug in hoeverre hiermee rekening is gehouden en in hoeverre geleerd is van de ervaringen in het Groninger veld om herhaling te voorkomen.

De overheid heeft het klimaatakkoord van Parijs ondertekend, en maakt plannen voor het uitfaseren van aardgas. Ook in het ontwerp instemmingsbesluit winningsplan De Blesse/Blesdijke wordt benadrukt dat gaswinning uit kleine velden zich in een afbouwfase bevindt. De intensivering en het aanboren van nieuwe gas voerende lagen is in dit opzicht strijdig. Ik vraag u derhalve nogmaals dit ontwerp instemmingsbesluit winningsplan De Blesse/Blesdijke te vernietigen.

Handtekening:

Naam:

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Inspraakpunt winningsplan De Blesse-Blesdijke
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

23 JUL 2019

Aangetekend verzenden

Betreft: *Pro forma zienswijze Ontwerp-instemmingsbesluit gaswinningsplan De Blesse-Blesdijke*

Zandhuizen, 20 juli 2019

Geachte vertegenwoordiger van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, L.S.,

Na het bestuderen van de stukken aangaande de voorgenomen gaswinning in het gaswinningsplan van Vermilion Energy Netherlands B.V. (Vermilion) in De Blesse-Blesdijke, versie 3.0 dd. 13 juli 2018 en het hieraan gerelateerde Ontwerp-instemmingsbesluit van uw Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK), dd. 12 juni 2019, met overheidsidentificatienummer 00000001003214369000 en kenmerk DGETM-EO / 18273241, doe ik u hierbij onze zienswijze toekomen.

Vooropgesteld dat ik van mening ben dat het Ministerie van EZK geen toestemming dient te geven voor het winningsplan van Vermilion in De Blesse-Blesdijke, is het mijn intentie hieraan verdere invulling te geven middels een uitgebreidere zienswijzebrief.

Gezien de gestelde termijn ben ik op dit moment echter niet in staat om mijn zienswijze inhoudelijk te onderbouwen. Ik verzoek u mij daarom op grond van artikel 6:6 van de Awb een redelijke termijn te stellen waarbinnen ik de zienswijze alsnog van gronden kan voorzien.

Namens de familie en mijn bedrijf , met vriendelijke groeten,

supports the Blue Energy project

via FossilFreeFriendsFryslan:

freonen fan FOSSYLFRIJ FRYSLÂN

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Inspraakpunt winningsplan De Blesse-Blesdijke
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

Aangetekend verzenden

Betreft: *Zienswijze Ontwerp-instemmingsbesluit gaswinningsplan De Blesse-Blesdijke*

Zandhuizen, 9 augustus 2019

Geachte vertegenwoordiger van het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat, L.S.,

Na het bestuderen van de stukken aangaande de voorgenomen gaswinning in het gaswinningsplan van Vermilion Energy Netherlands B.V. (Vermilion) in De Blesse-Blesdijke, versie 3.0 dd. 13 juli 2018 en het hieraan gerelateerde Ontwerp-instemmingsbesluit van uw Ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK), dd. 12 juni 2019, met overheidsidentificatienummer 00000001003214369000 en kenmerk DGETM-EO / 18273241, doe ik u hierbij onze zienswijze toekomen.

Gezien de gestelde termijn was ik niet eerder in staat om mijn zienswijze inhoudelijk te onderbouwen en heb ik u middels een pro forma brief, gedateerd 20 juli 2019, verzocht om mij op grond van artikel 6:6 van de Awb een redelijke termijn te stellen waarbinnen ik de zienswijze alsnog van gronden zou kunnen voorzien. Het antwoord van RVO, gedateerd 24 juli 2019, gaf een termijn van slechts twee weken, aflopend op 7 augustus 2019, de dag van terugkeer van mijn vakantie, tevens de dag waarop ik de antwoordbrief heb geopend. Tijdens telefonisch contact met de heer van RVO op 7 augustus is bevestigd dat verzending op vrijdag 9 augustus ook nog als 'redelijke termijn' wordt beschouwd - dit is door RVO tevens per e-mail bevestigd. Deze zienswijze wordt vandaag per post en per e-mail verzonden en is derhalve op tijd en daarmee ontvankelijk.

Vooropgesteld dat ik van mening ben dat het Ministerie van EZK geen toestemming dient te geven voor het winningsplan van Vermilion in De Blesse-Blesdijke, zal het eerste deel van deze brief de tegenargumenten uiteenzetten met betrekking tot de nieuwe winning.

Indien, desondanks, EZK besluit om in de toekomst goedkeuring te verlenen aan de plannen van Vermilion, somt het tweede deel van deze brief een aantal condities op, waaraan in mijn visie voldaan zou moeten worden om onze veiligheid en belangen en die van andere betrokkenen nader te kunnen waarborgen. Dit betreffen zowel voorwaarden voorafgaand aan verlening van de vergunning door EZK, als voorwaarden tijdens de winnings- of vergunningsperiode waaraan Vermilion, dan wel EZK zich zal dienen te houden, alsmede veronderstelde verantwoordelijkheid en daaraan verbonden aansprakelijkheid van EZK voortkomend uit de door haar te nemen wel-geïnformeerde beslissing.

I. ARGUMENTEN TEGEN VERGUNNINGVERLENING

(1) Opsporingsvergunning

In artikel 6(1) van de Mijnbouwwet staat:

"Het is verboden zonder vergunning van Onze Minister:

a. delfstoffen op te sporen;
b. delfstoffen te winnen; ..."
En in de definities in artikel 1k:
"winningsvergunning: een vergunning voor het winnen van delfstoffen, alsmede voor het opsporen van delfstoffen;"

Minister Wiebes van EZK schreef vorig jaar in zijn brief (nr. 469 dd. 30 mei 2018) aan de Tweede Kamer:
"Het kabinet heeft nieuwe opsporingsvergunningen voor gaswinning op land uitgesloten, ..."
In de vergunningsaanvraag van Vermilion wordt niet specifiek gevraagd om een proefboring, maar er staat wel:
"Vergroting van de hoeveelheid productie: ten behoeve van het boren en in productie nemen van een nieuwe put in het voorkomen. Het aan te boren deelvoorkomen is tot op heden nog niet aangeboord." En:
"Deze onzekerheden zullen afnemen door monitoring van reservoir gedrag naarmate er meer geproduceerd wordt, en door gegevens uit de boring van de aftakking en eventuele toekomstige boringen of hercompleteringen, mochten die nodig zijn." En:
De vigerende winningsplannen van De Blesse en Blesdijke hebben als einddatum 31-12-2016;
De ontwerp-instemming van EZK vermeldt vervolgens:
"De minister onderschrijft het standpunt van de Provincie Fryslân dat zij tegen nieuwe gaswinningen is. De minister is dan ook niet voornemens om nieuwe opsporingsvergunningen op grond van artikel 6 Mbw te verlenen. De minister stelt echter vast dat aardgas de komende decennia nog een essentiële rol in de Nederlandse energievoorziening speelt en dat gasvoorziening uit de Nederlandse bodem daar nog onmisbaar bij is. De minister zal dan ook verzoeken om instemming te verkrijgen op winningsplannen die zijn gebaseerd op onherroepelijke winningsvergunningen, ook als daarvoor nieuwe aanvragen worden ingediend, op grond van de Mbw in behandeling te nemen."

➔ De wet laat zonder vergunning geen opsporing van delfstoffen toe. Dat de opsporing blijkbaar niet op zichzelf staat, maar een onderdeel is van de onderliggende winningsaanvraag, doet niet ter zake. Dat Vermilion proefondervindelijk onzekerheden over de mogelijke winning van gas uit de boring van de nieuwe put, dan wel aftakking BLD-01-S1 wil vaststellen, doet wel ter zake: hier is overduidelijk sprake van een opsporingsactiviteit. Het kabinet heeft nieuwe opsporingsvergunningen voor gaswinning op land uitgesloten. Bovendien kan het recht op de nieuwe put, deelvoorkomen, dan wel aftakking, niet gebaseerd zijn op een onherroepelijke winningsvergunnning, omdat de vigerende winningsvergunning deze nieuwe put of aftakking niet omvat. Ook al zou deze nieuwe activiteit eventueel wel in de vigerende vergunning hebben gestaan, dan is alsnog de 'vigerende' winningsvergunning per 31 december 2016 verlopen, en hoeft dit eventuele historisch recht niet meer te worden herroepen. Het vigerende winningsplan is al niet meer vigerend, want het bestaat en geldt inmiddels niet meer.
Voor de betreffende aanvraag kan EZK derhalve geen vergunning (meer) verlenen voor de activiteiten gerelateerd aan de nieuwe put, of aftakking BLD-01-S1 in de Blesdijke-East structuur.

(2) Omgevingsvergunning

Op de website - https://hoewerktgaswinnen.nl/info/wet-en-regelgeving/opsporingsvergunning - van Energie Beheer Nederland B.V. (100 procent eigendom van de Nederlandse staat) wordt vermeld:

"Opsporingsvergunning

Voordat mijnbouwmaatschappijen een proefboring kunnen doen, moeten ze een aanvraag voor een opsporingsvergunning indienen bij de minister van Economische Zaken. ... De minister kan een vergunning weigeren op basis van de weigeringsgronden die in de Mijnbouwwet staan. De opsporingsvergunning is niet voldoende om een proefboring te mogen uitvoeren. Daar is een omgevingsvergunning met een MER voor nodig."

➔ Naast een opsporingsvergunning voor de nieuwe boring is dus ook een omgevingsvergunning met een milieu-effect-rapportage nodig. Voor zover bekend, heeft Vermilion deze niet voor de nieuwe perforaties en ook niet voor de geplande nieuwe put in Blesdijke-East structuur.

(3) Economische winbaarheid

Artikel 8 van de Mijnbouwwet stelt het volgende:

"Een winningsvergunning wordt slechts verleend, indien aannemelijk is dat de delfstoffen binnen het gebied waarvoor de vergunning zal gelden economisch winbaar zijn."

De aanvraag van Vermilion - die Vermilion bestempelt als zijnde voor een reeds bestaande winning (inclusief voorziene uitbreiding) -, stelt:

" Dit document betreft het winningsplan 'De Blesse - Blesdijke'. Vermilion Energy Netherlands B.V. produceert sinds 1999 uit het voorkomen door middel van put BLS-01. Daarnaast heeft er productie plaatsgevonden door middel van de putten BLS-02 en BLD-01, respectievelijk sinds 2008 en 2009. Sinds eind 2013 heeft er geen productie plaatsgevonden uit het voorkomen ten gevolge van beperkingen in de gastransportfaciliteiten. Deze beperkingen zijn eind 2017 verholpen. Vermilion is daarom van plan de productie voort te zetten door middel van de bestaande drie putte."

En in Tabel 5-2:

De toekomstige productie wordt geschat op 150-480 miljoen nm3. Voor het nieuwe gedeelte Blesdijke-East is dit 24-178 miljoen nm3.

En:

Ondanks het feit dat er lang gas geproduceerd is uit het voorkomen, zijn er nog steeds onzekerheden:

1. De gasproductie-snelheid waarmee de productie met de bestaande putten hervat kan worden.

2. De gasproductie-snelheid van de geplande nieuwe put in Blesdijke-East structuur

3. De mate waarin de Blesdijke-East structuur reeds gedepleteerd is ten gevolge van productie in de De Blesse structuur.

4. De hoeveelheid gas die met de putten verbonden is.

5. De mate waarin de aanpalende breukblokken ook gas-gevuld zijn.

6. De mate waarin waterproductie de gasproductie zal hinderen of uiteindelijk stoppen.

Deze onzekerheden zullen afnemen door monitoring van reservoir gedrag naarmate er meer geproduceerd wordt, en door gegevens uit de boring van de aftakking en eventuele toekomstige boringen of hercompleteringen, mochten die nodig zijn.

➔ Er is sprake van een aan te boren deelvoorkomen, dat tot op heden nog niet was aangeboord. Het gaat hierbij duidelijk om een nieuwe winning, en niet om een (uitbreiding van een) reeds bestaande winning - uit de betreffende nieuw aan te boren gedeelten is nog niet eerder gas gewonnen. Vermilion kan slechts op basis van nieuw te maken perforaties en/of boringen de onzekerheden wegnemen om nader de hoeveelheden en/of technische haalbaarheid van de nieuwe winningen te kunnen vaststellen. Vermilion maakt met de opsomming van onzekerheden en met de wijde grenzen voor de te verwachten hoeveelheden niet aannemelijk dat de delfstoffen economisch winbaar zijn, met name voor wat betreft het nieuwe gedeelte Blesdijke-East, maar maakt ondanks een veronderstelde communicatie tussen de breukblokken niet aannemelijk dat zich in het nieuwe gedeelte sowieso gas bevindt. Zonder enige (proef)boring of poging tot winning met geïntegreerde beproeving 'on-the-fly' kan niet worden vastgesteld of er wel delfstoffen aanwezig zijn en of de delfstoffen economisch winbaar zijn.
Concluderend kan worden gesteld dat niet wordt voldaan aan artikel 8 van de Mijnbouwwet, op zijn minst voor Blesdijke-East.

(4) Duur van de winningsaanvraag

Vermilion vraagt voor alle deelvoorkomens goedkeuring aan voor productie tot uiterlijk 2036 (2037 bij goedkeuring in 2019), hoewel er in het winningsplan ook alvast een voorschot genomen wordt op een mogelijke uitloop en eventuele latere start:
"De productie zal worden gestopt als de totale productiekosten de productieopbrengsten zullen overstijgen. Verwacht wordt dat dit voor De Blesse - Blesdijke uiterlijk in 2041 zal zijn, uitgaande van een productie-herstart in 2019 (BLS-01/-02 en BLD-01) en productiestart van de geplande put in 2020. Indien deze startdatum uitgesteld wordt, verlaat dit de uiterlijke productiedatum met eenzelfde duur."
Hierboven is al genoemd dat de 'vigerende' vergunning heeft gelopen tot en met 31-12-2016.
Het Ministerie geeft aan in haar ontwerp-instemmingsbesluit:
"Besluit:
Artikel 1
De minister van Economische Zaken en Klimaat stemt in met het winningsplan met bijbehorende bijlagen van 13 juli 2018 van Vermilion Energy Netherlands B.V., met een uiteindelijke bodemdaling van maximaal 5 cm, met dien verstande:
- dat Vermilion Energy Netherlands B.V. een termijn verkrijgt tot en met 31 december 2036 om het maximale cumulatieve productievolume aan aardgas van 1477 miljoen Nm3 voor het gasveld De Blesse te realiseren.
- dat Vermilion Energy Netherlands B.V. een termijn verkrijgt tot en met 31 december 2024 om het maximale cumulatieve productievolume aan aardgas van 62 miljoen Nm3 voor het gasveld Blesdijke te realiseren.
- dat Vermilion Energy Netherlands B.V. een termijn verkrijgt tot en met 31 december 2028 om het maximale productievolume aan aardgas van 178 miljoen Nm3 voor het gasveld Blesdijke - East te realiseren."
Het is onduidelijk waarom het Ministerie een onderverdeling in drie verschillende data maakt. Het winningsplan betreft twee verschillende concessies, te weten die van Gorredijk en die van Steenwijk. Pas in 2004 is aan Vermilion zowel de Gorredijk concessie als de Steenwijk concessie overgedragen (*Staatscourant 1 juni 2004, nr. 101 / pag. 12, besluit 18 mei 2004/nr. ME/EP/UM-4033203 - Vermilion suggereert dat dit al in 1999 zou hebben plaatsgevonden want zij schrijft de productie vanaf 1999 op eigen conto, maar dit is niet*

correct). Wat echter van belang is, is de duur van de onderhavige concessies. In een uitspraak van de raad van State (*Uitspraak 200406219/1, ECLI:NL:RVS:2005:AT6157*) wordt gekeken of de duur van de gaswinning die in het winningsplan is opgenomen binnen de periode ligt waarvoor concessie is verleend. In de onderliggende casus kreeg appellant ongelijk omdat de winningsperiode binnen de concessieperiode viel. Het omgekeerde is echter ook waar:
Bij Koninklijk Besluit van 10 juli 1989 (*Stcr. 1989, 145*) is een aardgas- en olieconcessie verleend voor het gebied "Gorredijk". In artikel 33 van dat Besluit is bepaald dat de concessie geldt, te rekenen vanaf de dag van haar van krachtwording, voor een periode van 35 jaar. Aldus valt de duur van de gaswinning die in het winningsplan is opgenomen buiten de periode waarvoor concessie is verleend (35 jaar na 1989, dus ~ 2024).
Bij Koninklijk Besluit van 5 september 1994 (nr. 94.006869) is concessie verleend voor het gebied "Steenwijk". Het is voor mij niet mogelijk gebleken om te checken of deze concessie ook een duur van 35 jaar heeft. Indien dit zo is, valt de duur van de gaswinning die in het winningsplan is opgenomen ook hier buiten de periode waarvoor concessie is verleend (35 jaar na 1994, dus ~ 2029).
Helaas ook, is voor ons niet te checken welk gedeelte van het winningsplan in de ene of de andere concessie valt, en lijkt de samenvoeging ook mogelijk een inventieve manier om de concessieduur tot buiten 2024 te verlengen.
In het winningsplan van Vermlion staat:
"Verlenging van de productieduur: De productie vanuit het voorkomen ligt sinds eind-2013 stil, doordat de reservoir-druk te laag was ten opzichte van de systeemdruk in het exportleidingnetwerk. Door middel van een aanpassing in de exportpijpleiding is de systeemdruk verlaagd, waardoor de productie hervat kan worden."

➔ Dit roept de vraag op of de druk in het veld laag was en het veld dus eigenlijk al leeg was - zie ook het advies van de provincie Fryslân. Blijkbaar is er een technische externe aanpassing gedaan die niet eerder voor andere velden nodig is geweest. Het lijkt erop dat er compensatie wordt gegeven voor het feit dat het drukverschil te klein was tussen de transportleiding en het veld. Mijns insziens is dit een typisch bedrijfsrisico en hoeft geen tijdscompensatie voor gemiste winningsmogelijkheden door de overheid aan Vermilion te worden toegekend. "Wie het onderste uit de kan wil, krijgt het deksel op zijn kop".
De winningsduur van de aanvraag - tot 2036/7 - valt voor het Gorredijk-gedeelte in ieder geval een periode van 13 jaar buiten de concessieperiode. Voor het Steenwijk-gedeelte is dit mogelijk een periode van 8 jaar, maar dit dient te worden gecheckt. De winningsaanvraag is hiermee niet valide in de zin dat in beide gevallen de concessieperiode fors wordt overschreden, zeker wanneer de 'uitloopdatum' van 2041 of verder van Vermilion zou worden gehanteerd. Waarom Vermilion een termijn verkrijgt tot en met 31 december 2036 om het maximale cumulatieve productievolume aan aardgas van 1477 miljoen Nm3 voor het gasveld De Blesse te realiseren is derhalve onduidelijk, want het Ministerie passeert met deze datum eveneens de concessieperiode.
Hierboven is al aangegeven dat De minister verzoeken om instemming te verkrijgen op winningsplannen die zijn gebaseerd op onherroepelijke winningsvergunningen, ook als daarvoor nieuwe aanvragen worden ingediend, op grond van de Mbw in behandeling zal nemen. De 'vigerende' winningsvergunning is reeds in 2016 verlopen, en van de periode die buiten de beide concessies valt kan ook niet worden gesteld dat een nieuwe winningsvergunning gebaseerd kan worden op al bestaande onherroepelijke winningsvergunningen omdat de concessies nu eenmaal niet zo ver in de toekomst reiken.

Zowel het Ministerie als Vermilion passeren dus hiermee de einddatum van de bestaande concessie(s). De aanvraag kan daarom niet worden gehonoreerd.
Enige verduidelijking omtrent de duur van met name de Steenwijk-concessie is daarnaast gewenst. Geen van beide concessies (Gorredijk en Steenwijk) is bovendien ondanks uitgebreid onderzoek in de mij beschikbare (overheids)databases en andere toepasselijke bronnen aangetroffen - ik vraag u hierbij vanuit het oogpunt van transparantie om een afschrift van de inhoud van beide concessies aan de belanghebbenden beschikbaar te stellen.

(5) Seismisch gevarenprofiel - aardbevingsgevoeligheid van het gebied

Op 26 november 2009 is bij het dorp De Hoeve op een diepte van 2 km een beving met een lokale sterkte van 2,8 op de schaal van Richter opgetreden. Het is vooralsnog onduidelijk of dit door waterinjectie of door andere aan gaswinning gerelateerde activiteiten komt (zie mijn eerdere Zienswijze gaswinningsplan Weststellingwerf dd. 7 mei 2019).
De aardbeving van Westerwijtwerd op 22 mei 2019 met een kracht van 3,4 op de schaal van Richter, werd 100 kilometer verderop tot in Kallenkote (vlakbij Steenwijk) gemeten op een kracht van nog steeds 3,11.
Het winningsgebied van de aanvraag - maar ook de andere aanpalende en omliggende gebieden binnen de Gorredijk en Steenwijk concessies - hebben een vergelijkbare geologie met verschillende breukvlakken en bevatten een zoutlaag.
Op meerdere plaatsen in het winningsplan van Vermilion staan referenties naar het mogelijk onderling contact tussen verschillende breukvlakken in het gaswinningsgebied, waaronder in paragraaf 4.2.3:
"Structuur van het voorkomen
De lagen zijn in het algemeen over grote afstanden aanwezig. Door bewegingen van en botsingen tussen de aardplaten in de geologische geschiedenis zijn er golvingen ontstaan in de lagen. Omdat gesteente niet zo buigzaam is leidt dit tot breuken. In dit gebied is het resultaat dat het gesteente uit licht schuin-liggende breukblokken bestaat. Het gas zal, omdat het lichter dan water is, zich verzamelen in de hoogste plaatsen; boringen zullen dan ook op zulke plaatsen gericht zijn. In het De Blesse-Blesdijke maken we onderscheid in drie gashoudende structuren: De Blesse, Blesdijke-East en Blesdijke. Het is mogelijk dat er druk-communicatie is tussen de verschillende breukblokken, en daarmee is er ook stroming van gas/water mogelijk van het ene breukblok naar het andere."
In paragraaf 5.4:
"Mogelijk omvat dit volume een gedeelte van het gasvolume in de Blesdijke-East structuur, doordat er communicatie is tussen de twee structuren (op Vlieland niveau)."
In paragraaf 5.5:
"Omdat er mogelijk gasstroming plaatsvindt tussen de structuren als gevolg van drukverschillen, kan het voorkomen dat gasproductie die is toegewezen aan een put in werkelijkheid door een andere put geproduceerd wordt."
In een artikel van twee wetenschappers van het USGS in de Verenigde Staten (US Geological Survey) staan een aantal interessante feiten *("Myths and Facts on Wastewater Injection, Hydraulic Fracturing, Enhanced Oil Recovery, and Induced Seismicity, Rubinstein and*

Mohani, Seismological Research Letters, July 2015). Het betreffende artikel is als bijlage I aan deze brief toegevoegd. Het artikel stelt:
"Misconception: All injection wells (hydraulic fracturing, wastewater disposal, and enhanced oil recovery) induce earthquakes.
Correction: Most injection wells do not cause felt earthquakes. There are approximately 35,000 active wastewater disposal wells, 80,000 active enhanced oil-recovery wells, and tens of thousands of wells are hydraulically fractured every year in the United States. Only a few dozen of these wells are known to have induced felt earthquakes. A combination of many factors is necessary for injection to induce felt earthquakes. These include faults that are large enough to produce felt earthquakes, stresses that are large enough to produce earthquakes, the presence of fluid pathways from the injection point to faults, and fluid pressure changes large enough to induce earthquakes."
In het gaswinningsplan staat:
"In de situatie van BLS-BLD wordt de 'overburden' gevormd door de Vlieland kleisteen (Figuur 4-2)." De figuur geeft een versimpelde weergave van één breuk, aan de hand waarvan modelberekeningen worden gedaan. Deze kans op beven wordt daarbij bepaald door de E-factor (relatieve stijfheid van reservoir t.o.v. de afsluitende laag) en de B-factor (maat voor breukdichtheid). Echter, wanneer er communicatie is tussen de verschillende bodemgedeelten, kan het vereenvoudigde model niet meer geldig zijn. Verschillende kortere breuklijnen kunnen bij uitwisseling van gas en vloeistof tussen verschillende gedeelten gezamenlijk daardoor effectief langere breuklijnen vormen. Dit betekent een heel andere basis voor de factoren B en E met langere breuklijnen, waardoor de berekeningen hoger zullen uitvallen.

➔ Het gebied heeft reeds seismische activiteit vertoond als gevolg van aan gaswinning verbonden activiteiten: hiermee is aangetoond dat het gebied de inherente eigenschappen heeft, waardoor als gevolg van menselijk handelen aardbevingen veroorzaakt kunnen worden. Er is blijkbaar uitwisseling mogelijk tussen de verschillende lagen, langs breuken en tussen de verschillende blokken, waardoor onverwachte bewegingen kunnen optreden.
Het gebied is in staat gebleken om een geïnduceerde aardbeving te produceren en ook om een in Groningen geïnduceerde aardbeving over langere afstand door te geven. Blijkbaar heeft het gebied de juiste karakteristieken en is voldaan aan de geologische factoren die door de Amerikaanse wetenschappers worden genoemd. Geïnduceerde aardbevingen komen dus in het algemeen niet vaak voor, maar wanneer een gebied heeft laten zien de geologische predispositie te hebben om door menselijk handelen te kunnen beven, is het gevaar groot en telt een gewaarschuwd mens voor twee.
De huidige seismische risico analyse (SRA) gaat voorbij aan de gevaren van geïnduceerde seismiciteit door de inherent geologische eigenschappen en activiteit van het gebied te negeren. De Hoeve en Noordwolde liggen in hetzelfde gebied met dezelfde eigenschappen: de aardbeving uit 2009 van 2,8 mag daarom in de SRA procedure niet worden overgeslagen in de screening voor het aardbevingspotentieel en er dient daarom tevens een analyse op niveau 2 te worden uitgevoerd. Vermilion heeft dit niet gedaan. Op basis van de huidige SRA mag het winningsplan niet worden goedgekeurd.

(6) Seismisch risico - kans en impact van beving - SRA methodiek
In de verdere stappen van de SRA-methodiek gaat het meer om de risico's. Echter, de risicoanalyse beperkt zich tot het berekenen van de risico's door gasproductie (depletie), en niet de risico's door andere aan gaswinning verbonden activiteiten. Ook is geen invulling

gegeven aan wat bepaalde uitkomsten uit de tamelijk arbitraire puntentelling of berekeningen eigenlijk betekenen in de zin van effecten en/of mogelijke schade:
"AFBAKENING
Deze leidraad geeft alleen invulling aan het in kaart brengen van het seismisch risico (=kans x effect) zoals vereist in het winningsplan (Mijnbouwbesluit artikel 24.1p). ***Het is niet de brede risicobeoordeling die is voorzien in het wetsvoorstel tot wijzing van de Mijnbouwwet (versterking veiligheidsbelang en regie).***
Ook de duiding van de risico's (wat betekend de uitkomst van de in deze leidraad opgenomen methodologie bv. in termen van o.a. te verwachten schade; Mbb. 24.1.q) is géén onderdeel van deze leidraad en dient door de mijnbouwmaatschappij in het winningsplan te worden opgenomen. *Ten aanzien van de maatregelen om bodembeweging (Mbb 24.1r) dan wel schade ten gevolge van bodembeweging (Mbb 24.1s) te voorkomen of te beperken worden in de leidraad* ***slechts randvoorwaarden voor de monitoring en risicobeheersing aangegeven****."*
Daarnaast is het SodM zeer kritisch op deze methodiek, getuige een wetenschappelijk artikel van drie medewerkers van SodM (*"From checking deterministic predictions to probabilities, scenarios and control loops for regulatory supervision", J.A. de Waal, A.G. Muntendam-Bos & J.P.A. Roest, Netherlands Journal of Geosciences — Geologie en Mijnbouw |96 – 5 | s17–s25 | 2017*). Het document is als bijlage II toegevoegd aan deze zienswijze.
De wetenschappers van SodM stellen onder andere:
"Prediction of gas-production-induced subsidence and seismicity is much more difficult and uncertain than generally recognised in the past. ***It is now widely accepted that uncertainties in predicted subsidence and seismicity are large prior to and during the initial stages of production.*** *At later stages, predictions remain highly uncertain for periods more than three to five years into the future. This requires a different regulatory framework to ensure that associated risks remain within accepted boundaries. Previously, single-scenario operator predictions were checked against field measurements. When subsidence or seismicity started to deviate beyond claimed uncertainties, the operator was asked to provide prediction updates. The practice was long considered acceptable, as structural damage to buildings and infrastructure or personal risk to people was not expected. This all changed following the 2012 Huizinge seismic event, necessitating better identification, assessment and ranking of risks, the use of scenarios, probabilistic forecasting and a much intensified field monitoring and control loop. It requires that the regulator becomes actively involved in assuring the integrated control loop of risk identification, predictions, monitoring, updating, mitigation measures and the closing of knowledge gaps, to ensure that subsidence (rate) and induced seismicity remain within acceptable limits. And it requires that this increased involvement of the regulator is supported in the mining law and by appropriate conditions in the Production Plan assent."*

➔ De huidige SRA methodiek is niet geschikt voor het doel waarvoor deze is bedoeld, of in ieder geval niet voor het doel waarvoor deze bedoeld zou moeten zijn. De oorzaak van bevingen ligt veelal juist in de andere aan gaswinning verbonden activiteiten, zoals vlak voor en tijdens de opstart, en niet zozeer in de depletie zelf. De geldende systematiek is pseudo-wetenschap en geeft slechts een gevoel van schijnveiligheid: en het allerergste is dat de overheid hiervan op de hoogte is en winningsaanvragen gewoon op basis van de verkeerde meetlat worden doorgelaten.

(7) Andere misconcepties

In het boven al genoemde stuk van USGS staan nog twee in dit kader interessante misconcepties:

"Misconception: Induced seismicity only occurs close to the injection well and at a similar depth as injection.
Correction: Seismicity can be induced at distances of 10 km or more away from the injection point and at significantly greater depths than injection. In the classic case of injection-induced seismicity at the Rocky Mountain Arsenal, seismicity was induced at distances of at least 10 km laterally from the well and at depths of at least 4 km greater than the depth of injection (Healy et al., 1968; Herrmann et al., 1981; Hsieh and Bredehoeft, 1981). More recent reports have argued that seismicity may be induced at 20 km or more from the injection point (Keranen et al., 2014)."

En:

"Misconception: Wells injecting at zero injection pressure at the wellhead (i.e., wells where the formation readily accepts fluid without requiring the fluid to be pushed into the formation) cannot induce earthquakes.
Correction: Wells injecting under gravity feed (i.e., wells where you can pour fluid down the well without added pressure) increase the fluid pressure within the injection formation and thus can induce earthquakes. For example, the vast majority of wells in the Raton Basin are injecting under gravity feed and have induced an earthquake sequence that is ongoing since 2001 and includes an M 5.3 earthquake and an M 5.0 earthquake (Barnhart et al., 2014; Rubinstein et al., 2014)."

Vermilion schrijft in haar winningsplan iets over putbehandeling:

"3.5 Putbehandelingen
Gedurende het leven van een put kan het voorkomen dat er aanslag (zgn. scaling, bijv. kalk of zout) optreedt aan de binnenkant van de verbuizing, en in de perforaties. Om deze scaling te verwijderen kan het voorkomen dat de put met zuur behandeld wordt. Dit is een routinehandeling, waarbij geen overdruk gebruikt wordt. Dit duurt ongeveer een dag, en wordt uitgevoerd door een kleine onderhoudsploeg (er is geen boortoren nodig)."

➔ Volgens het mijnbouwbedrijf valt een gebied van 5 km vanaf de randen van een gasveld binnen de invloedsfeer van gaswinning. Dit gebied is onderschat kijkend naar de eerstgenoemde misconceptie in het artikel van de Amerikaanse wetenschappers, en ook kijkend naar de lange afstand waarover de Westerwijtwerd aardbeving voelbaar was (100 km.)

Met betrekking tot de tweede misconceptie aangaande injectie van vloeistof: de injectie hoeft dus niet onder druk te worden uitgevoerd om een beving te kunnen veroorzaken. Vermilion geeft bovendien aan de installatie op routinebasis met zuur schoon te maken, hetgeen in de ondergrond een chemische vorm van fracking kan veroorzaken aan het einde van de puntverbuizing, aangezien we op die plek te maken hebben met kalk- en zandsteen. Deze methode wordt ook gebruikt voor het maken van de perforaties. De risico's en impact van dergelijke pre-productie activiteiten is niet in het winningsplan meegenomen. Gezien ook de visie van SodM - dat juist deze activiteiten voorafgaand en rondom de opstart het meest risicovol zijn - verwonder ik mij erover dat dit alles wordt weggecijferd. Wederom dekt de berekening van de risico's niet de lading en impact van alle activiteiten en op deze basis niet met het gaswinningsplan worden ingestemd.

(8) Cumulatieve/gecombineerde risicobeoordeling en effecten op bodemgedrag en huizen

Ik heb inmiddels vele stukken bestudeerd.

➔ Rond het gebied waarop de nieuwe winningsaanvraag betrekking heeft, zijn meerdere winningsputten, gasvelden en vergunningen, gekoppeld aan elkaar overlappende gebieden en met elkaar overlappende, en elkaar mogelijk versterkende effecten. De risicobeoordelingen zijn veelal uitgevoerd per veld, put of individueel winningsgebied waarop een vergunning van toepassing is. Ik verwonder mij erover dat ik weinig kan vinden over gecombineerde effecten van gaswinning uit verschillende velden, gestapelde effecten van verschillende soorten activiteiten zoals gaswinning, de landbouw, geothermie en andere activiteiten die mogelijk het gedrag van de bodem bij verzakking of bevingen beïnvloeden. Te denken valt ook aan effecten van de bodemgesteldheid bij droogte: de bodem in Friesland is ondanks veel regenval nog steeds niet hersteld van de lange droge zomer van vorig jaar. Bij trillingen in de bodem kunnen de effecten op de bovengrond dan groter zijn dan onder 'normale' omstandigheden omdat vochtige grond stabieler is dan droge. Dit is bij dijken ook het geval. Ik ben geen expert, maar ik maak me zorgen dat er geen totale, allesomvattende risicobeoordeling lijkt te bestaan die alle relevante vectoren op de bodem in combinatie met elkaar evalueert.
Aan de oostzijde van de gemeente Weststellingwerf is sprake van zandgronden met leem in de onderbodem, waar veel gebouwen direct op het zand zijn gebouwd en nog steeds worden gebouwd. Ook aan ons heeft de gemeente Weststellingwerf vorig jaar nog op basis van de constructie en sonderingmetingen in de bodem ter plaatse vergunning verleend om twee bijgebouwen op ons perceel direct op het zand te bouwen, dus zonder heipalen. Bij relatief zwakke trillingen kan de schade relatief groot zijn, zeker niet minder voor onze mooie boerderij met bintstructuur die op 12 mei aanstaande 100 jaar oud wordt, waarvan veel meer prachtige voorbeelden in de omgeving staan.
Gezien de uitwisseling en correspondentie tussen grondlagen en breukblokken dient er een passende cumulatieve risicobeoordeling te worden uitgevoerd die passend bescherming biedt.

(9) Voorzorgspincipe

Ik verwijs hierbij mede naar Het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens aan (EVRM). In Nederland heeft dit Verdrag een directe werking en de rechterlijke macht moet alle wetgeving en bestuur direct aan dit Verdrag toetsen (artikel 94 van de Nederlandse grondwet).
Het Verdrag stelt:
" Artikel 2– Recht op leven
1. Het recht van een ieder op leven wordt beschermd door de wet. Niemand mag opzettelijk van het leven worden beroofd, behoudens voor de tenuitvoerlegging van een gerechtelijk vonnis wegens een misdrijf waarvoor de wet in de doodstraf voorziet. 2. De beroving van het leven wordt niet geacht in strijd met dit artikel te zijn geschied ingeval zij het gevolg is van het gebruik van geweld, dat absoluut noodzakelijk is:
a. ter verdediging van wie dan ook tegen onrechtmatig
b. teneinde een rechtmatige arrestatie te bewerkstelligen of het ontsnappen van iemand die op rechtmatige wijze is gedetineerd, te voorkomen;
c. teneinde in overeenstemming met de wet een oproer of opstand te onderdrukken.

Artikel 8 – Recht op eerbiediging van privé familie- en gezinsleven
1. Een ieder heeft het recht op respect voor zijn privé leven, zijn familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie.

2. Geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan in de uitoefening van dit recht, dan voor zover bij wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen."

➔ Wanneer de risico's niet passend in kaart kunnen worden gebracht, dient gebruik te worden gemaakt van het voorzorgspincipe en dient geen instemming te volgen voor het winningsplan.

(10) Effecten van het hangende CETA Verdrag

Vermilion is een Canadese multinational. Nu Nederland het CETA verdrag nog niet heeft geratificeerd en zich nog niet heeft verbonden aan verschillende aangevraagde nieuwe winningsvergunningen, dient de impact van CETA op het toekennen van nieuwe vergunningen vooraf te worden geëvalueerd. Er bestaat een risico dat Nederland door Vermilion voor de rechtelijke ISDS commissie wordt gedaagd over rechtszekerheid in het geval dat de Nederlandse overheid gaande winningsvergunningen wil stoppen om redenen van veiligheid. Bescherming van Nederlandse inwoners moet altijd voorrang hebben op de enige vermeende rechtszekerheid van Vermilion.

II. (NADERE) VOORWAARDEN TE STELLEN AAN DE WINNING

(11) Condities bij bevingen na vergunningsverlening

De vergunning wordt verleend op basis van een risicobeoordeling waarvan het resultaat van het doorlopen van de SRA voor De Blesse - Blesdijke is dat de kans op een beving (met een magnitude groter dan 1.5) verwaarloosbaar is. Wanneer er op willekeurig welk moment tijdens de vergunningsperiode binnen het vergunningsgebied een geïnduceerde beving optreedt hoger dan 1,5, en daarmee de basis voor de vergunningverlening is overschreden, dient de vergunning te worden vernietigd en de winning per direct en zonder voorbehoud te worden gestaakt. In dat geval moet worden geconcludeerd dat de risicobeoordeling blijkbaar niet doelmatig was. De winning zou slechts opnieuw moeten kunnen worden opgestart wanneer onafhankelijk is vastgesteld dat hervatting buiten iedere redelijke twijfel veilig is en EZK hiervoor opnieuw goedkeuring heeft gegeven op basis van een geschikte risicomethodiek.

(12) Schade-afhandeling door Vermilion/EZK

In de al genoemde brief van 2018 van minister Wiebes aan de Tweede kamer staat:
"Het kabinet heeft nieuwe opsporingsvergunningen voor gaswinning op land uitgesloten, net zoals de mogelijkheid van schaliegaswinning. De verdere gaswinning uit de kleine velden, waar dit veilig kan, is naar de opvatting van het kabinet verstandig, maar vraagt in toenemende mate om waarborgen ten aanzien een adequate schadeafhandeling, eventueel gecombineerd met een bredere gebiedsaanpak of een extra impuls voor de energietransitie."
Op de website van Vermilion tref ik de volgende tekst als het gaat om het melden van een schade:
"Heeft u schade en vermoedt u dat deze is veroorzaakt door bodemdaling of bodemtrillingen als gevolg van aardgaswinning door Vermilion? Dan hangt de afhandeling daarvan af of de schade is veroorzaakt door bodemdaling door aardgaswinning in Friesland of niet. Hieronder geven wij stapsgewijs aan hoe u schade kunt melden en wat er gebeurt met uw schademelding. Als schade is veroorzaakt door Vermilion en het komt niet door bodemdaling door aardgaswinning in Friesland dan kunt u uw schade melden volgens onderstaande stappen."
Daarnaast is er een bodemdalingscommissie. Van de website www.bodemdalingfryslan.nl:
"Op 5 oktober 2016 is de Overeenkomst bodemdaling aardgaswinning Vermilion Fryslân ondertekend door Vermilion Energy Netherlands bv, de provincie Fryslân en Wetterskip

Fryslân met als doel een regeling te treffen voor de schade die ontstaat als gevolg van bodemdaling door aardgaswinning door Vermilion.
Doel - De Overeenkomsten hebben tot doel een regeling te treffen voor de vergoeding van schade die voortvloeit uit bodemdaling ten gevolge van aardgaswinning door de NAM, Tulip Oil en Vermilion in de provincie Fryslân.
Commissie - De Commissie bestaat volgens de beide overeenkomsten uit vier deskundigen, waarvan Gedeputeerde Staten van de provincie Fryslân en Wetterskip Fryslân er elk één benoemen en de NAM er twee benoemt. Tevens is in de plaatsvervanging voorzien. Voor de overeenkomst met Vermilion wordt gebruikt gemaakt van dezelfde Commissie."

➔ De hierboven genoemde bijgebouwen op ons perceel zijn inmiddels in aanbouw met oog voor het klimaat: passiefbouw (Passief Bouwblok) met zonnepanelen en andere klimaatvriendelijke voorzieningen. De extra impuls voor de energietransitie geven we zelf wel, deze investeringen staan op ons conto. Maar waarborgen voor de schadeafhandeling zijn natuurlijk absoluut essentieel. Niet alleen schade door trillingen of bodemverzakking, maar ook planschade vanwege het feit dat er nieuwe vergunningen worden afgegeven waarvoor niet met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid is aangetoond dat het veilig is. In onze buurt is bij de verkoop van huizen de gaswinning echt al onderwerp van gesprek en basis voor financiële onderhandeling en verkoopbaarheid.
Op de huidige schadeprocedures is nogal wat aan te merken:
In Friesland dien je kennelijk eerst zelf te weten wat de oorzaak is van je schade, voordat je terecht kunt bij een organisatie die daar verantwoordelijk voor is. Dit is ontransparant en onwerkbaar, en daarmee niet passend geregeld. Zeker gezien het feit dat er aan de westkant van Weststellingwerf sprake is van bodemdaling in de veengebieden, is het ondoenlijk om vooraf zelf vast te stellen waar de schade aan te wijten is.
Inmiddels is door de langdurige en voor veel mensen hoogst onaangename perikelen in Groningen vast komen te staan, dat de NAM geen rol meer moet spelen in de vaststelling en afhandeling van schades. Hier is een onafhankelijke commissie gekomen. Dat de NAM voor de helft zitting heeft in de bodemdalingscommissie in Friesland is achterhaald. Het is onbegrijpelijk dat er niet wordt geleerd van de ervaringen in Groningen. Het systeem van schadeafhandeling wordt daarom als onvoldoende gekenmerkt. Voordat een vergunning wordt afgegeven dient er een geschikte procedure te komen voor schades, met de mogelijkheid om zelf een onafhankelijke schade-expert aan te wijzen.

(13) (Aanvullende) verantwoordelijkheid/aansprakelijkheid EZK

Op de website van EBN (https://ebn.nl/wp-content/uploads/2018/07/EBN-Deelnemingenlijst-per-31-12-2017.pdf) - als boven genoemd - staat te lezen:
"Energie Beheer Nederland B.V. (EBN) is 100 procent eigendom van de Nederlandse staat. We voeren gedeeltes van het klimaat- en energiebeleid uit van het ministerie van Economische Zaken en Klimaat.
Tot 2016 richtten we ons hoofdzakelijk op het opsporen, winnen en opslaan van gas en olie. Nu zijn we een van de drijvende krachten achter de energietransitie in Nederland. EBN heeft diepgaande kennis van de Nederlandse ondergrond en vervult een sleutelrol bij het verbinden van private en publieke partijen in de energiesector. Samenwerking is van groot belang om de klimaatambities waar te maken.
EBN is als non-operating partner betrokken bij nagenoeg alle olie- en gasprojecten in Nederland. Ons belang in deze activiteiten varieert van 40 procent tot 50 procent. De

opbrengst hiervan komt ten goede aan de schatkist en dus aan de Nederlandse samenleving."

➔ De Nederlandse staat, in de hoedanigheid van EZK is dus mede begunstigde van de gelden die met de gaswinning worden verdiend: in het geval van het "Gorredijk-veld", waartoe de nieuwe winningen behoren, voor 50%. EZK geeft dus vergunningen af waar zij zelf - voor de helft - belang bij heeft.
Zoals hierboven te lezen is, is EZK voornemens om de vergunning te verlenen zonder dat vastgesteld kan worden of de winning wel veilig en economisch haalbaar is. Het maakt kennelijk niet uit of er een mechanisme is van controle en advies, zoals door Staatstoezicht op de Mijnen, want het is evident dat EZK haar eigen beslissing kan nemen zonder volwaardige overweging van de risico's en zonder verdere implicaties over beduidende onzekerheden heen kan stappen.
Tijdens de informatiebijeenkomst werd door een vertegenwoordiger van EZK naar Vermilion verwezen voor afhandeling van mogelijke schades. Dit is exact waar het in Groningen misgaat: de vergunningverlener voelt zich niet verantwoordelijk of aansprakelijk voor de gevolgen van een vergunning waarvan de gevolgen niet kunnen worden overzien.
Ik stel EZK a priori verantwoordelijk en aansprakelijk voor eventuele te lijden schade als gevolg van de vergunningverlening aan Vermilion.
I realiseer me dat dit nog niet bij wet is vastgelegd, maar het systeem van 'checks en balances' zou gebaat zijn bij een nieuwe, onafhankelijke organisatie, die de risicobeoordelingen uitvoert en aan de hand van vooraf bepaalde wettelijke criteria al dan niet de nieuwe winningsactiviteiten toelaat. Als chemicus die zich bezighoudt met aanvragen voor biocide producten stel ik me zo voor dat er voor de winning van delfstoffen een organisatie komt zoals het Ctgb er is voor de biociden en pesticiden. Het Ctgb is als zelfstandig bestuursorgaan (ZBO) verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden (Wgb) en mag toelatingen afgeven voor het op de markt plaatsen van nieuwe (vaak chemische) biocide of pesticide producten. Het Ctgb wordt aangestuurd door de ministeries van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en Infrastructuur en Waterstaat (biociden). Daarnaast zijn de ministeries van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en van Sociale Zaken en Werkgelegenheid betrokken bij onderwerpen op hun beleidsterreinen. Zo zou er ook een ZBO kunnen komen dat verantwoordelijk is voor de Mijnbouwwet en onder EZK werkt. Alleen dan kan een onafhankelijke beoordeling - zonder belang in het resultaat van de aanvraag - plaatsvinden.
Tenslotte dient rekening te worden gehouden met het feit dat de aanvrager Vermilion Energy Netherlands B.V. een besloten vennootschap is. Bij calamiteiten en/of faillissement is aansprakelijkheid niet altijd passend gewaarborgd. Er dient een waarborgstelling te komen van EZK bij default van Vermilion, of Vermilion dient te worden verzocht een meer geschikte juridische entiteit aan te nemen.
Bij de onderliggende constructie, waarbij belang is van EZK, dienen de aan dit belang gekoppelde co-verantwoordelijkheid en co-aansprakelijkheid op transparante wijze en risicodekkend voor de burger te worden ingevuld.

Natuurlijk komt, zoals EBN zegt, de opbrengst van de winning van delfstoffen ten goede aan de schatkist en dus aan de Nederlandse samenleving. Vergeet echter niet dat mensen bescherming verdienen tegen roofbouw: "*Protect the many from the few, and the few from the many.*" Niemand wil een tweede Groningen, ook de 'many' inmiddels niet meer. Het kabinet (uitsluiten van nieuwe

opsporingsvergunningen voor gaswinning op land), de provincies en de gemeenten hebben dit gezien hun adviezen al begrepen.

Ik hoop van harte dat mijn analyses en inzichten effect hebben op de stellingname van het Ministerie van EZK ten aanzien van de voorgenomen gaswinning door Vermilion.

Namens de familie en mijn bedrijf , met vriendelijke groeten,

Annex3 Consulting supports the Blue Energy project

via FossilFreeFriendsFryslan:

freonen fan FOSSYLFRIJ FRYSLÂN

ResearchGate

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: https://www.researchgate.net/publication/322569940

From checking deterministic predictions to probabilities , scenario's and control-loops for regulatory supervision

Article *in* Geologie en Mijnbouw · December 2017

DOI: 10.1017/njg.2017.15x

CITATIONS
0

READS
42

3 authors:

Hans De Waal
State Supervision of Mines, The Netherlands
36 PUBLICATIONS **373** CITATIONS

SEE PROFILE

Annemarie G. Muntendam-Bos
Delft University of Technology
44 PUBLICATIONS **303** CITATIONS

SEE PROFILE

J.P.A. Roest
18 PUBLICATIONS **133** CITATIONS

SEE PROFILE

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

Project Resistivity of porous rock View project

Project Gas extraction induced seismicity in the small Dutch gas fields View project

All content following this page was uploaded by Annemarie G. Muntendam-Bos on 26 January 2018.

The user has requested enhancement of the downloaded file.

Netherlands Journal of Geosciences — Geologie en Mijnbouw |96 – 5 | s17–s25 | 2017 doi:10.1017/njg.2017.15

From checking deterministic predictions to probabilities, scenarios and control loops for regulatory supervision

J.A. de Waal[1,*], A.G. Muntendam-Bos[1] & J.P.A. Roest[1]

[1] State Supervision of Mines, The Hague, the Netherlands

[*] Corresponding author: j.a.dewaal

Manuscript received: 26 February 2017, accepted: 30 June 2017

Abstract

Prediction of gas-production-induced subsidence and seismicity is much more difficult and uncertain than generally recognised in the past. It is now widely accepted that uncertainties in predicted subsidence and seismicity are large prior to and during the initial stages of production. At later stages, predictions remain highly uncertain for periods more than three to five years into the future. This requires a different regulatory framework to ensure that associated risks remain within accepted boundaries. Previously, single-scenario operator predictions were checked against field measurements. When subsidence or seismicity started to deviate beyond claimed uncertainties, the operator was asked to provide prediction updates. The practice was long considered acceptable, as structural damage to buildings and infrastructure or personal risk to people was not expected. This all changed following the 2012 Huizinge seismic event, necessitating better identification, assessment and ranking of risks, the use of scenarios, probabilistic forecasting and a much intensified field monitoring and control loop. It requires that the regulator becomes actively involved in assuring the integrated control loop of risk identification, predictions, monitoring, updating, mitigation measures and the closing of knowledge gaps, to ensure that subsidence (rate) and induced seismicity remain within acceptable limits. And it requires that this increased involvement of the regulator is supported in the mining law and by appropriate conditions in the Production Plan assent.

Keywords: control loop, induced seismicity, regulator, risk, subsidence

Introduction

Gas-production-induced subsidence and seismicity from the large Groningen field have a large impact on the overlaying near-sea-level, relatively densely populated, northern province of Groningen in the Netherlands. Even in the absence of gas production, large parts of the province would be flooded without the protection of dikes and active pumping, a challenge increased by gas-production-induced subsidence and sea level rise from global warming. Given the absence of natural earthquakes, the (partly very fragile) build environment was never designed to withstand earthquakes. Meanwhile reliable subsidence and seismicity predictions have proven notoriously difficult to make (De Waal et al., 2015). Against that background, subsidence, induced seismicity and the resulting damage have caused public debate on the acceptability of the gas production. An improved legal and regulatory framework is needed to ensure responsible and socially acceptable production. Key questions are: how much subsidence and seismic risk can be expected, what is acceptable and how can it reliably and transparently be ensured that subsidence and seismic risk will stay within these limits?

The legal framework

A mining company must comply with many laws before it can produce natural gas. The most important are the Dutch Mining Act, the Dutch Nature Protection and Environmental Laws and the Dutch Spatial Planning Law. Under the Mining Act, companies involved in mining activities must submit a Production Plan which considers potential land subsidence issues (e.g. water management issues) and the risks from induced seismicity (including e.g. losses from building damage, building collapse, falling objects, damage to industrial installations, damage to infrastructure and the risk of casualties from all these). Approval by the minister of economic affairs is required. By Dutch

● Netherlands Journal of Geosciences Foundation 2018. This is an Open Access article, distributed under the terms of the Creative Commons Attribution licence (http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/), which permits unrestricted re-use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

Downloaded from https://www.cambridge.org/core. IP address: 62.112.163.3, on 26 Jan 2018 at 09:12:52, subject to the Cambridge Core terms of use, available at https://www.cambridge.org/core/terms. https://doi.org/10.1017/njg.2017.15

law, operators are required to minimise all risks imposed by hydrocarbon extraction. The required risk management involves the identification, assessment and ranking of risks followed by coordinated and efficient application of resources to minimise and control the probability and/or impact of the undesired events (e.g. using the 'bow-tie' approach described later in this paper). The articles of the mining law correspond to the elements contained in this definition of risk management. From the regulator's perspective, the objective is to ensure the safety of people and the environment and to minimise damage. The regulator needs to establish that the operator is 'in control'. Minimising the risk due to hydrocarbon-extraction-induced subsidence and seismicity is an integral part of this overall approach.

For subsidence the mining decree stipulates that the plan must contain (1) the extent of the predicted subsidence as a function of location and time, and (2) measures to limit subsidence and to prevent damage from subsidence. For seismicity it must contain (1) a seismic-risk assessment, (2) a description of the possible consequences, (3) a description of the measures taken to prevent and/or limit the occurrence of seismic ground motions and (4) the measures taken to mitigate the consequences of seismic ground motions if they occur.

Monitoring of subsidence and seismicity must be carried out in accordance with a separate Measurement Plan. This must be updated and submitted for reapproval annually. The Production Plan, other plans and licence conditions are made public as part of a legal consultation process. The legal framework enables authorities or judiciary to reject a Production Plan or a proposed production profile when the risk of damage from subsidence or seismicity is considered too large.

The regulatory framework 'old style'

Subsidence

Already during the early stages of field development, it was realised that the gas production from Groningen could lead to a significant amount of reservoir compaction and surface subsidence. Detailed, well-documented rock-mechanical measurements and modelling studies were executed by the operator (NAM, 1973). In 1971 the application of these studies led to a deterministically predicted maximum subsidence of 100 cm at the end of field life, then foreseen at around 2020. At the time, it was tacitly assumed (see e.g. Teeuw, 1973; Mess, 1978) that real numbers could be lower. An extensive monitoring network was installed. It involved a significant extension of the existing local geodetic surface network, monitoring of near-surface layer compaction unrelated to gas production (discontinued at a later stage) and several dedicated down-hole reservoir compaction monitoring wells with radioactive bullets shot into the formation. In 1983 an agreement and a fund were

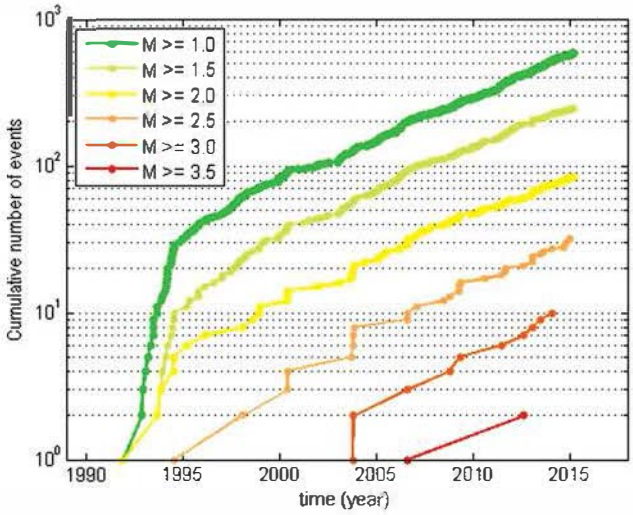

Fig. 1. Regulator analysis of the Groningen seismicity.

put in place to prevent, limit or remediate damage from gas-production-caused subsidence (for details see Commissie Bodemdaling, www.commissiebodemdaling.nl). Under the agreement, NAM must provide a reconciliation of subsidence measurements and predictions every five years. The latest of these was issued in 2015, based on measurements and modelling up to and including 2013. The maximum damage to be compensated under the agreement was increased to €855 million in 2015. Execution was put in the hands of an independent body, the Commissie Bodemdaling. As of 1 January 2016, €293 million of payments have been made, mostly related to water management issues (pumping stations, dykes etc.). Direct damage to individual buildings was not expected given the predicted gradual variation in subsidence over the field and its surroundings. Nevertheless, individuals can join the agreement. Citizens can also ask the Technical Committee on Soil Movement (Tcbb; www.tcbb.nl/) to advise on their damage claims.

Seismicity

Induced seismicity from gas production was initially not expected for Groningen. A study in 1990 estimated the chance of an induced event with a magnitude above 3.0 occurring in the Groningen field at less than 10% for the next 50 years (Toksöz & Walsh, 1990). If such an event were to occur at all, it was expected to happen on sealing faults at the field boundary, not in the centre of the field. Several seismic events had occurred near other fields, e.g. the Eleveld gas field. Then, a first earthquake with a magnitude of 2.4 was recorded in the Groningen field at Middelstum in 1991. It was followed by more events at a rate of some five to ten per year (Fig. 1). Initially doubts remained as to whether the observed seismicity was related to gas production (OVV, 2015). An official investigation in 1993 concluded that

Downloaded from https://www.cambridge.org/core. IP address: 62.112.163.3, on 26 Jan 2018 at 09:12:52, subject to the Cambridge Core terms of use, available at https://www.cambridge.org/core/terms. https://doi.org/10.1017/njg.2017.15

the two were linked for Eleveld while for other fields, including Groningen, it was considered a possibility (BOA, 1993).

An important feature of induced seismicity is that, as for natural earthquakes, most damage and fatalities are associated with the rare large events, rather than the many small events (Taig, 2012). The anticipated likely maximum magnitude in Groningen was, however, predicted not to exceed a magnitude above 3.3–3.5 (BOA, 1993; De Crook et al., 1995). The probability of its occurring was considered negligible. At those levels, studies concluded, structural damage to buildings and personal risks would not occur (BOA, 1993; De Lange et al., 2011). Based on these outcomes induced seismicity was long considered a nuisance, causing damage without posing a safety risk.

Production

During the early 1970s the Groningen field produced at high rates as it was anticipated that the value of the gas would soon be eroded by cheap nuclear power. When it was realised that this would not happen, the government changed the production philosophy drastically and Groningen became the regional swing producer. In addition, preference was given to production from smaller onshore and offshore fields, the development of which was stimulated by an offtake guarantee at market prices and caps on the maximum Groningen production (EZ, 2004; Mulder & Zwart, 2006). This 'small fields' policy was so successful that the annual Groningen production dropped from values above 90 billion Nm^3 in 1976 to as low as 21 billion Nm^3 by 2000. Thereafter production from the 'small fields' started to decline, leading to increases in Groningen production, which reached a new annual high of 54 billion Nm^3 in 2013. The technical capabilities of the installed infrastructure (wells, processing facilities, pipelines, storage facilities etc.) played a limited role given the very large gas production capacity initially installed. Risks from gas-production-induced subsidence and seismicity also did not play a role in setting Groningen production levels as their impact was deemed limited and manageable (OVV, 2015). Hence, production was considered a given by the regulator, with the amount and rate dictated by government policy and market conditions.

The regulatory approach for Groningen was therefore mainly to check production against government policy and to check measured subsidence and seismicity against their latest predictions. Support for such checks was (and is) provided by a dedicated advisory group at TNO (Geological Survey of the Netherlands) working exclusively for the government (TNO-AGE). Subsidence and seismicity were predicted by the operator using a single scenario with limited attention to uncertainties. Each time measurements started to deviate from the predictions, the operator was asked to provide an update. After the introduction of a new mining law in 2003 this automatically implied submitting an update of the Production Plan for approval. Independent of this, such an update had to be submitted for the Groningen field at least every five years.

Things not working as expected

Since the 1973 prediction of 100 cm, the predicted maximum subsidence at the end of field life has fluctuated, with (sometimes large) changes each time new measurements or models became available (De Waal et al., 2015). The NAM-predicted maximum subsidence at the end of field life went to 77 cm in 1973 and then to 30 cm in 1977. In 1984 the prediction went up again to 65 cm, down to 36 cm in 1990 and then via 38 cm (1995) and 42 cm (2005) to 47 cm in 2010, 49 cm in 2013 and to 50–65 cm in 2016 (NAM, https://www.sodm.nl/documenten).

For induced seismicity also, what happened was very different from the original expectations (Dost et al., 2017). It took many years before the causal relationship between seismicity and the gas production was widely accepted, illustrating the strength of paradigms. The first seismic event in the Groningen field was officially registered in 1991. Thereafter the number of observed events rose from 5 to 10 per year during the 1990s to well over 100 in 2013. The maximum observed magnitude also increased (Fig. 1). The figure suggests that smaller events probably started earlier without being detected, given the limitations of the seismic network (Dost et al., 2017) at the time.

The anticipated likely maximum magnitude gradually increased over time as new data became available. The 1993 BOA (Advisory Committee on Earthquake Investigation) study came to an initial estimated value of 2.9–3.3. KNMI (Royal Netherlands Meteorological Institute) later increased this estimate to 3.3–3.5 in 1995 (De Crook et al., 1995), to 3.7 in 1998 (De Crook et al., 1998) and then to 3.9 in 2006 (Van Eck et al., 2006). This corresponds to an almost 30-fold increase in released energy at the anticipated likely maximum magnitude. Since the initial seismic event in 1991, almost 1,000 events have been registered. Most events have been of a small magnitude ($M_L < 1.5$), while by mid-2016 some 270 earthquakes with magnitudes $M_L \geq 1.5$ had been recorded. Of these, 10 events had a magnitude equal to or above 3.0, with 2 events equal to or above 3.5. Due to the soft Dutch soils (Kruiver et al., 2017), events with magnitudes as low as 1.8 have reportedly been felt. Events with magnitude 2.0 and higher have caused minor to severe non-structural damage. Contrary to early expectations (Toksöz and Walsh, 1990), the tremors do not occur on the sealing faults at the field boundaries. They occur mainly in more central areas where cumulative compaction and the density of faults with unfavourable offsets are highest (Bourne et al., 2014).

The mechanism behind the earthquakes is now generally considered to be stress increases from depletion and (differential) compaction at reservoir level reactivating offset faults (Orlic & Wassing, 2012; Bourne et al., 2014; NAM, https://www.sodm.nl/documenten) as originally proposed by Roest & Kuilman (1994).

Downloaded from https://www.cambridge.org/core. IP address: 62.112.163.3, on 26 Jan 2018 at 09:12:52, subject to the Cambridge Core terms of use, available at https://www.cambridge.org/core/terms. https://doi.org/10.1017/njg.2017.15

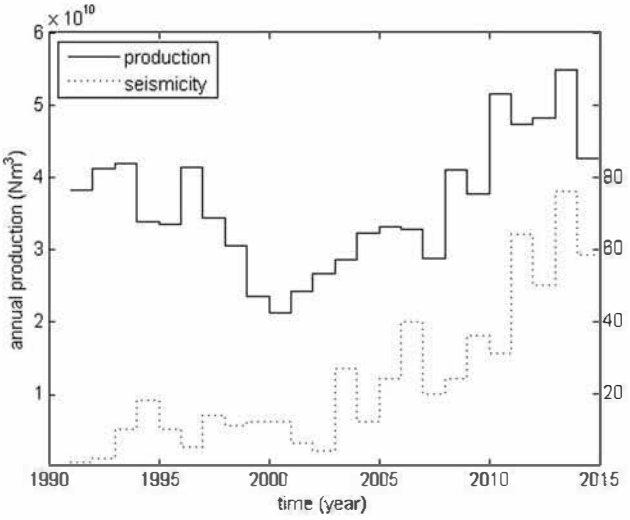

Fig. 2. Groningen annual production and seismicity ($M \geq 1.0$).

Hence, the occurrence of induced seismicity depends significantly on the geological characteristics of the subsurface: the stress regime in the region; the presence of faults; the orientation of the faults; the size of the faults; and on the development of the stresses with depletion and depletion rate. In hindsight, a trend break occurred in 2003 after which seismicity occurred at a much higher rate. It is now recognised that the effects of the induced seismicity in Groningen are enhanced by its shallow source, a partly very fragile build environment never designed to sustain seismic ground motions and soft near-surface layers locally leading to upswing of the ground motions (Kruiver et al., 2017).

The magnitude 3.6 Huizinge event in August 2012 (Dost & Kraaijpoel, 2012) led to an unprecedented number of damage claims, involving thousands of homes. It was followed by an independent investigation by the regulator which showed that significantly stronger earthquakes, potentially with magnitudes up to 5.0, could not be excluded and that seismic risk levels in Groningen could be considerable (Muntendam-Bos & De Waal, 2013). The results were later confirmed in studies carried out by the operator (Bourne et al., 2014). The regulator analysis also suggested that increases and decreases in the annual number of seismic events could be linked to increases and decreases in the annual gas production rates, with a delay of 6–12 months (Fig. 2).

By that time the induced seismicity had caused increasing public concern related to, initially poorly recognised, non-structural building damage. This changed into anxiety after it became clear that higher-magnitude events, potentially causing building collapse and harm to people, could not be ruled out. Based on the results of its own independent investigation, the regulator judged the seismic risk in Groningen as 'high' from a safety point of view and in January 2013 advised that gas production be reduced by as much and as fast as realistically possible. The minister, taking a broader perspective, awaited the outcomes from a year of intense further studies, after which the first production measures were announced in January 2014 (De Waal et al., 2015).

Lessons learned

Important lessons can be learnt from the history of subsidence and induced seismicity in Groningen. It shows that uncertainties were largely underestimated at the start of production and for a long period thereafter. It is now realised that different models and parameters can be used to describe the subsidence and seismicity observed and that the choice of compaction and seismicity models and their parameters has a large impact on the calculated future subsidence (rates), seismic activity (rates) and on the predicted response to changes in gas production. The large changes over time in the predicted maximum subsidence suggest an initial uncertainty, prior to the start of production, of at least a factor of two (up or down). This has been confirmed for several other fields in the Netherlands (De Waal et al., 2012). It can be caused by knowledge gaps, uncertainties in subsurface models, unknown influx of bottom and lateral aquifers, core damage, nonlinear rock compressibility, the difference in loading rate between laboratory and field, the very large change in loading rate at the start of production, the *in situ* stress state, reservoir burial history, salt flow, uncertainties in the relation between subsidence and compaction, etc. Meanwhile for Groningen, as for most Dutch gas fields, reservoir compaction and reservoir pressures are effectively only one-way coupled. There is usually limited influx from bottom and adjacent aquifers which further reduces uncertainties and allows for model simplifications. Reservoir pressures are well constrained, and extensive high-quality geodetic monitoring data are available. Predictions nevertheless remain uncertain as proven by history. This is quite sobering.

Studies carried out since 2013 (Bourne et al., 2014; NAM, https://www.sodm.nl/documenten) show that even larger uncertainties exist for predictions of induced seismicity. In addition, there are considerable uncertainties in the ground motions resulting from an earthquake of a given magnitude and in the expected response of buildings and infrastructure to those ground motions (NAM, 2016).

The regulatory framework 'new style'

The now recognised large uncertainties have consequences for the regulatory framework. The traditional approach of only checking single-scenario operator-generated predictions against field measurements is too undemanding. The basis of regulatory control 'new style' is better risk identification and the development and execution of a well-organised risk management plan in interaction with a critical society and with clear objectives,

Downloaded from https://www.cambridge.org/core. IP address: 62.112.163.3, on 26 Jan 2018 at 09:12:52, subject to the Cambridge Core terms of use, available at https://www.cambridge.org/core/terms. https://doi.org/10.1017/njg.2017.15

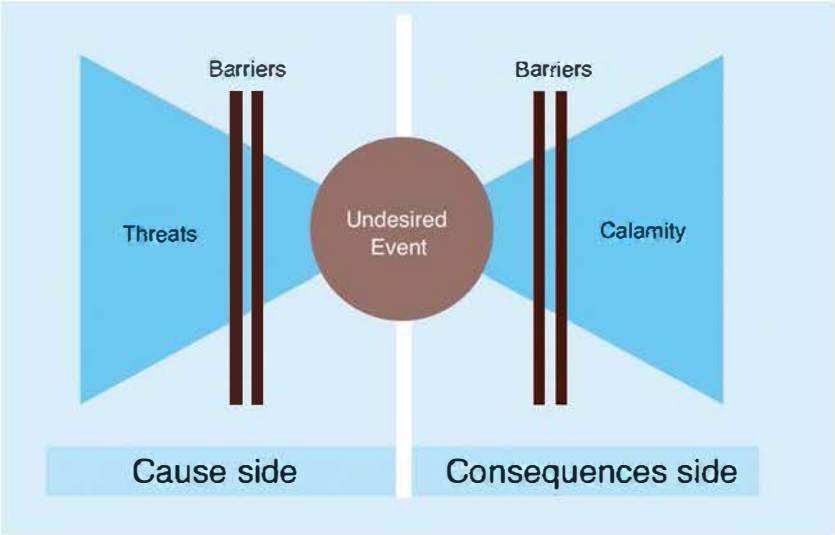

Fig. 3. Bow-tie analysis.

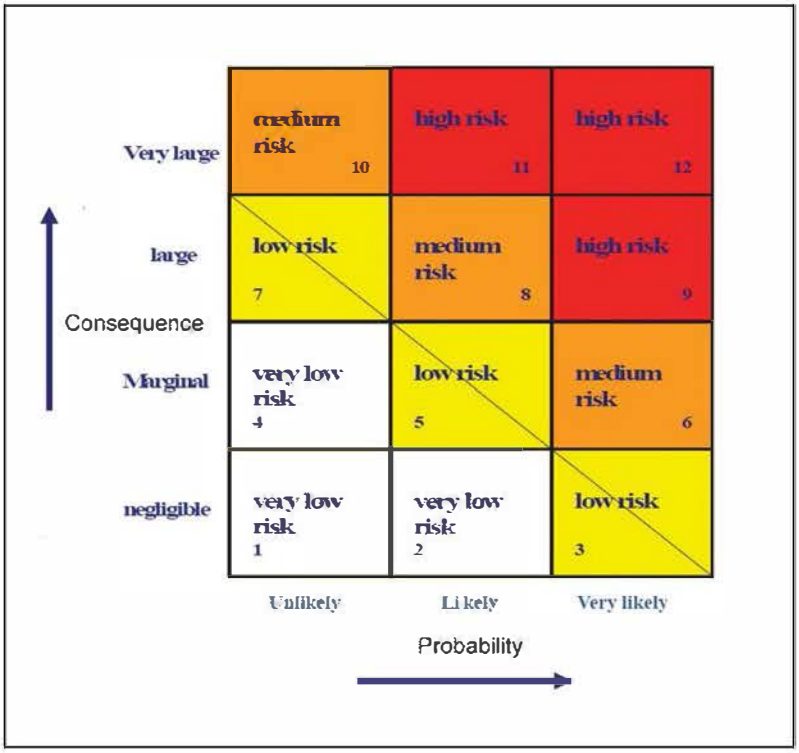

Fig. 4. Risk matrix.

well-defined risk norms and control measures with proven, or at least plausible, effectiveness.

A qualitative method to implement better identification, assessment and prioritisation of risks is the bow-tie methodology (Fig. 3, from SodM 2013). This methodology finds its origin in the petrochemical industry and in aviation. The method systematically and efficiently maps the risk of a possible incident by assessing the possible threats and consequences of an undesired event. In a risk matrix, the assessed risk to people, assets, environment and reputation can be classified (Fig. 4). In addition, it allows for the identification of feasible measures to minimise, monitor and control the risk. The first set of measures (in the bow-tie method called barriers) is always of a preventive nature, with the objective of preventing or stopping a potentially hazardous sequence of events. An example is a reduction in the rate of gas production in an effort to reduce the rate of subsidence and seismicity. The second set of barriers is there to mitigate the growth of a certain event into a major calamity. Examples are earthquake-prone building and the strengthening of existing dykes, buildings and infrastructure to minimise the

Downloaded from https://www.cambridge.org/core. IP address: 62.112.163.3, on 26 Jan 2018 at 09:12:52, subject to the Cambridge Core terms of use, available at https://www.cambridge.org/core/terms. https://doi.org/10.1017/njg.2017.15

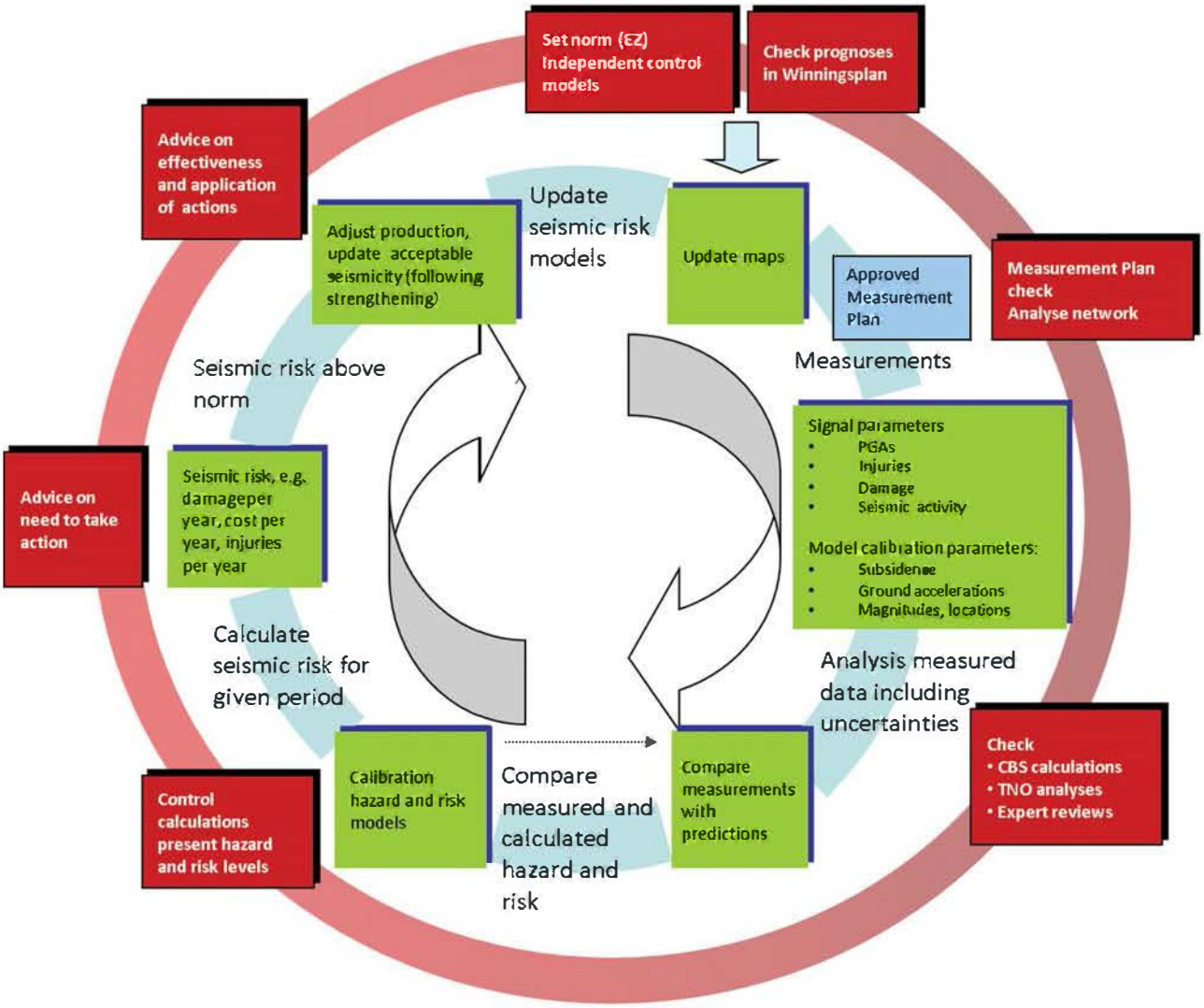

Fig. 5. Measurement and control loop.

potential consequences of an earthquake. Monitoring can provide early warnings enabling timely preventive action to be taken to limit the scale of the undesired effects. These elements constitute the foundation of the monitoring programme, as well as of the control system (Fig. 5, modified from De Waal et al, 2012). This requires the installation of an adequate field-monitoring network to feed a control loop of interactive modelling, measurements and repeated recalibration, or even revision, of models. As soon as (one out of) a set of threshold monitoring values is reached, the measurement and control loop system triggers actions (e.g. further investigations and/or the implementation of production measures). In addition, notifications are issued in accordance with a communication protocol.

In support of such a measurement and control loop, the operator needs to provide a range of scenarios covering possible outcomes for subsidence, seismicity, damage, personal risk etc. In the scenarios, all combinations of credible models and parameter ranges need to be considered. The relative likelihood of each scenario can be determined e.g. using a Monte Carlo approach and by comparing the resulting predictions against the available (field) data. The uncertainty range can only be reduced when certain scenarios become too unlikely given new insights (closing knowledge gaps) or new field measurements (Nepveu et al., 2010; De Waal et al., 2012). It must be ensured that the range of possible outcomes, as it changes over time, remains in line with what the area concerned can sustain. This includes taking timely and appropriate mitigation measures when the probability of unacceptable scenarios becomes too large. Examples are adjustments in production (level and/or temporal and spatial distribution), water management measures (pumping stations, bridges and dykes) and the strengthening of existing buildings and infrastructure. The new approach requires that the regulator actively assures the integrated control loop of risk identification, prediction, monitoring, updating, mitigation measures and the closing of knowledge gaps, to ensure that subsidence (rate) and the frequency and ground motions of the induced

Downloaded from https://www.cambridge.org/core. IP address: 62.112.163.3, on 26 Jan 2018 at 09:12:52, subject to the Cambridge Core terms of use, available at https://www.cambridge.org/core/terms. https://doi.org/10.1017/njg.2017.15

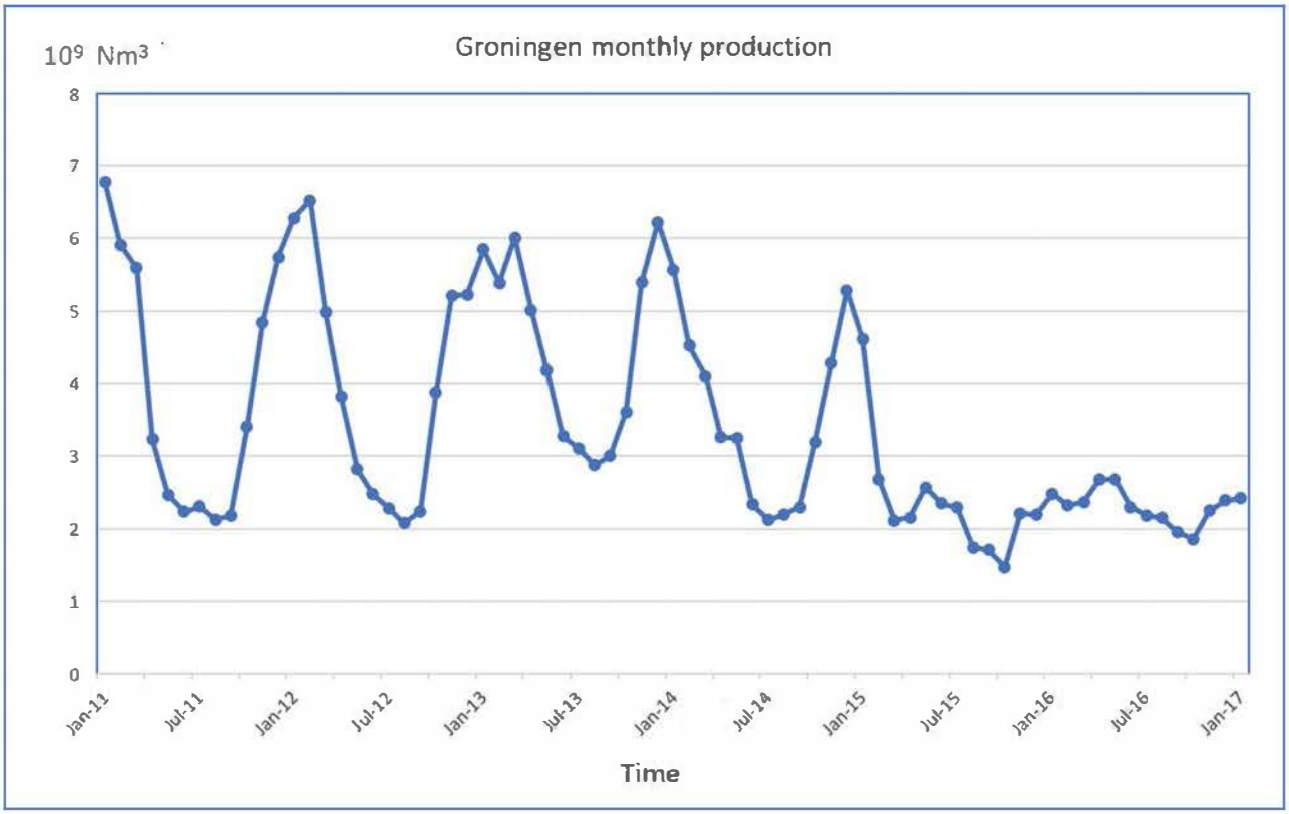

Fig. 6. Monthly production in the Groningen field.

seismicity remain within acceptable limits. The new approach is supported by changes in the mining law and requires appropriate conditions in the Production Plan assent.

Such a 'new style' regulatory approach, involving the concepts of 'effective subsidence capacity' and 'hand on the tap' production, was applied for the first time for the Wadden Sea (EZ, 2006; De Waal et al, 2012) to keep subsidence (rate) within accepted limits. It can be extended to include induced seismicity. For Groningen, the regulator has requested the operator to develop a customised methodology for risk identification and quantification, a measurement and control loop, a risk management protocol and a communication protocol. Generalised versions can be used to improve the present industry guideline (TPB (Soil Movement Technology Platform), www.tcbb.nl/pdf/Leidraad%20Document_V1.pdf). The use of scenarios, probabilistic prediction methods and better methods to confront predictions against observations should also be considered in such an update. From each confrontation step, one will learn and improve models and thereby forecasting. This learning process is an essential part of the measuring and control loop, which is too often neglected.

The new approach is supported by significant changes in the Dutch mining law that became effective on 1 January 2017. Following the advice of the Dutch Safety Board in its report on the investigation of the Huizinge event (OVV, 2015), the new law places much more emphasis on safety and provides better assurance of regulator independence. This includes independent reporting, legal, communication and budget responsibilities for the regulator. It also includes budget to fund independent scientific research to address knowledge gaps on the short- and long-term effects of mining activities (KEM: Kennisprogramma Effecten Mijnbouw, or Knowledge Development Programme on the Effects of Mining). The new mining law gives the minister of economic affairs more grounds to refuse or withdraw licences and/or Production Plans. For the Groningen field the burden of proof for damage claims has been reversed. For new applications for gas extraction and for the modification of existing plans, public and other interested parties can respond to draft decisions. The ministry involves these reactions in the final decision and indicates what has been done with the responses. Under the new law, local authorities such as municipalities, provinces and water boards must be asked for advice on the submitted production plans. Mining companies must identify all safety risks for the environment and indicate how they will reduce their potential impact. Independent authorities, including experts working for the regulator, review this information.

Recent developments

From a physics point of view (Roest & Kuilman, 1994; Zoback, 2007; Van Wees et al., 2014) production reduction measures should result in a reduction in the subsidence and seismicity rates. Implementing operational control measures is also the

Downloaded from https://www.cambridge.org/core. IP address: 62.112.163.3, on 26 Jan 2018 at 09:12:52, subject to the Cambridge Core terms of use, available at https://www.cambridge.org/core/terms. https://doi.org/10.1017/njg.2017.15

least invasive measure to minimise seismic risk (Häring et al., 2008; I. Wong et al., unpublished report, 2015). Based on these considerations and supported by early positive indications in the field, the Dutch minister of economic affairs has, on the advice of the regulator, gradually limited production offtake in the Groningen gas field in recent years.

Starting in January 2014, gas production was gradually reduced in five discrete steps until a reduction by more than 50% was achieved in 2016. Since 2015 virtually no gas is produced anymore from the production clusters in the centre of the field. At a later stage, studies initiated by the regulator (Pijpers, 2014b, 2016) suggested that production rate changes in themselves play a role in triggering the seismicity. This led to a production philosophy in which large summer–winter fluctuations in production rate are avoided as much as possible. As a result, these fluctuations have been much smaller since March 2015 (Fig. 6). The production measures taken have resulted in a clear change in the observed spatial pattern of the seismic events, with seismicity reducing significantly in the central area of the field after April 2014 (Muntendam-Bos et al., 2017).

To determine the resulting subsidence rate changes over relatively short periods from noisy GPS data, a novel method was developed by Statistics Netherlands (Pijpers, 2014a). To study the effect on the seismicity, another novel method was developed to better address the statistical noise and the non-Poissonian character of the relatively short Groningen seismicity time series. It incorporates the modelling of the propagating pressure waves from production fluctuations at the wells into the reservoir, enabling the study of causal mechanisms (Pijpers, 2014b, 2016; TNO, 2015a,b).

Results demonstrate that the reduction in depletion rate since 2014 (due to production redistribution and caps) and the minimisation of seasonal swing in the annual production since March 2015 have significantly reduced subsidence and seismicity rates in the field. Early indications are that the reduction in the number of higher-magnitude events is larger than a linear relation to production predicts (Muntendam-Bos et al., 2017). Response time seems to be in the order of several months to a year. For the induced seismicity, a plausible causal mechanism linking it to the pressure fluctuations in the reservoir could be identified (Pijpers, 2016). Support for the reduction in seismicity is also provided by the statistical analysis reported by Nepveu et al (2016). To our knowledge this is the first time that operational controllability of gas-production-induced seismicity (at least in the short term) has been corroborated. This suggests that the system can be influenced with time constants in the order of several months to a year.

Acknowledgements

We thank the management of Staatstoezicht op de Mijnen permission to publish this paper. We also thank staff at TNO, KNMI, CBS (Statistics Netherlands) and NAM for stimulating discussions and support, although they may not agree with all the interpretations and conclusions of this paper. We are particularly grateful for the contributions and support provided by Karin van Thienen-Visser and Jaap Breunese at TNO and by Frank Pijpers at CBS.

References

BOA (Begeleidingscommissie Onderzoek Aardbevingen), 1993. Eindrapport multidisciplinair onderzoek naar de relatie tussen gaswinning en aardbevingen in Noord-Nederland. Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut, Afdeling Seismologie (De Bilt).

Bourne, S.J., Oates, S.J., Van Elk, J. & Doornhof, D., 2014. A seismological model for earthquakes induced by fluid extraction from a subsurface reservoir. Journal of Geophysical Research: Solid Earth 119: 8991–9015.

De Crook, Th., Dost, B. & Haak, H.W., 1995. Analyse van het seismische risico in Noord-Nederland. KNMI TR-168. KNMI (De Bilt): 30 pp.

De Crook, Th., Dost, B. & Haak, H.W., 1998. Seismisch risico in Noord-Nederland. KNMI (De Bilt).

De Lange, G., Van Oostrom, N.G.C., Dortland, S., Borsje, H. & De Richemont, S.A.J., 2011. Gebouwschade Loppersum, Deltares 1202097-000: 84 pp.

De Waal, J.A., Roest, J.P.A., Fokker, P.A., Kroon, I.C., Breunese, J.N., Muntendam-Bos, A.G., Oost, A.P. & Van Wirdum, G., 2012. The effective subsidence capacity concept: how to assure that subsidence in the Wadden Sea remains within defined limits. Netherlands Journal of Geosciences / Geologie en Mijnbouw 91(3): 385–399.

De Waal, J.A., Muntendam-Bos, A.G. & Roest, J.P.A., 2015. Production induced subsidence and seismicity in the Groningen gas field – can it be managed? IAHS Publication 372: 129–139.

Dost, B. & Kraaijpoel, D., 2012. The August 16, 2012 earthquake near Huizinge (Groningen). TR 16/1/2013. KNMI (De Bilt): 26 pp.

Dost, B., Ruigrok, E. & Spetzler, J., 2017. Development of probabilistic seismic hazard assessment for the Groningen gas field. Netherlands Journal of Geosciences / Geologie en Mijnbouw, this issue.

EZ (Ministry of Economic Affairs), 2004. Gas production in the Netherlands: importance and policy. Publication code 04ME18. Ministry of Economic Affairs (The Hague).

EZ, 2006. Gaswinning binnen randvoorwaarden – Passende beoordeling van het rijksprojectbesluit gaswinning onder de Waddenzee vanaf de locaties Moddergat, Lauwersoog en Vierhuizen, Bijlage 3, 20 januari 2006. Ministry of Economic Affairs (The Hague).

Häring, M.O., Schanz, U., Ladner, F. & Dyer, B.C., 2008. Characterization of the Basel 1 enhanced geothermal system. Geothermics 37(5): 469–495.

Kruiver, P. et al., 2017. Characterisation of the Groningen subsurface for seismic hazard and risk modelling. Netherlands Journal of Geosciences / Geologie en Mijnbouw, this issue.

Mess, K.W., 1978. On the interpretation of core compaction behaviour. Proceedings of the International Conference on Evaluation and Prediction of Subsidence, January 1978, Pensacola Beach, FL, USA: 76–79. Conference proceedings.

Mulder, M. & Zwart, G., (2006). Government involvement in liberalised gas markets: a welfare-economic analysis of Dutch gas-depletion

Downloaded from https://www.cambridge.org/core. IP address: 62.112.163.3, on 26 Jan 2018 at 09:12:52, subject to the Cambridge Core terms of use, available at https://www.cambridge.org/core/terms. https://doi.org/10.1017/njg.2017.15

policy. CPB Document 110. Available at http://hdl.handle.net/11370/81955a88-7305-49ae-9f5f-153aad0ef286, last accessed on 9 June 2017.

Mulders, F.M.M., 2003. Modelling of stress development and fault slip in and around a producing gas reservoir. PhD Thesis, Technical University of Delft (Delft).

Muntendam-Bos, A.G. & De Waal, J.A., 2013. Reassessment of the probability of higher magnitude earthquakes in the Groningen gas field: technical report. Available at www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2013/01/16/reassessment-of-the-probability-of-higher-magnitude-earthquakes-in-the-groningen-gas-field, last accessed on 19 February 2017.

Muntendam-Bos, A.G., Roest, J.P.A. & de Waal, J.A., 2015. A guideline for assessing seismic risk induced by gas extraction in The Netherlands. The Leading Edge 34: 672–674.

Muntendam-Bos, A.G., Roest, J.P.A. & de Waal, J.A., 2017. The effect of imposed production measures on gas extraction induced seismic risk. Netherlands Journal of Geosciences / Geologie en Mijnbouw, this issue.

NAM, 1973. The analysis of surface subsidence resulting from gas production in the Groningen area, the Netherlands. Transactions of the Royal Dutch Society of Geological and Mining Engineering, ed. Nederlandse Aardolie Maatschappij BV, 28.

Nepveu, M., Kroon, I.C. & Fokker, P.A., 2010. Hoisting a red flag: an earlywarning system for exceeding subsidence limits. Mathematical Geosciences 42: 187–198.

Nepveu, M., Van Thienen-Visser, K. & Sijacic, D., 2016. Statistics of seismic events at the Groningen field. Bulletin of Earthquake Engineering 2016: 1–20.

Orlic, B. & Wassing, B.B.T., 2012. Modeling stress development and fault slip in producing hydrocarbon reservoirs overlain by rock salt caprocks. ARMA 12–145, 46th US Rock Mechanics/Geomechanics Symposium, 24–27 June 2012, Chicago, USA. Conference proceedings.

OVV (Dutch Safety Board), 2015. Aardbevingsrisico's in Groningen – Onderzoek naar de rol van veiligheid van burgers in de besluitvorming over de gaswinning (1959–2014). Available at https://www.onderzoeksraad.nl, last accessed on 17 February 2017.

Pijpers, F., 2014a. Trend changes in ground subsidence in Groningen. Statistics Netherlands(CBS) (The Hague). Scientific paper.

Pijpers, F., 2014b. Trend changes in tremor rates in Groningen. Statistics Netherlands (CBS) (The Hague). Scientific paper.

Pijpers, F., 2016. Trend changes in tremor rates in Groningen, update November 2016. Statistics Netherlands (CBS) (The Hague). Scientific paper.

Roest, J.P.A. & Kuilman, W., 1994. Geomechanical analysis of small earthquakes at the Eleveld gas reservoir. In: Proceedings Eurock '94. Balkema (Rotterdam): 573–580.

SodM (State Supervision of Mines), 2013. Jaarverslag 2013. Available at https://www.sodm.nl/documenten/jaarverslagen/2013/07/14/jaarverslag-2013, last accessed 24 June 2017.

Taig, T. 2012. A risk framework for earthquake prone building policy; a report produced for the New Zealand Ministry of Business, Innovation and Employment. TTAC Limited and GNS Science (Wellington).

Teeuw, D., 1973. Laboratory measurements of Groningen reservoir rock. Transactions of the Royal Dutch Society of Geologists and Mining Engineers 28: 19–22.

TNO (Geological Survey of the Netherlands), 2015a. Recent developments on the seismicity of the Groningen field in 2015. TNO 2015 R10755, 29 May. TNO (Utrecht).

TNO, 2015b. Response of induced seismicity to production changes in the Groningen field. TNO 2015 R11367, 10 November. TNO (Utrecht).

Toksöz, M.N. & Walsh, J.B., 1990. An evaluation of the subsidence program directed by Nederlandse Aardolie Maatschappij. NAM EP90-20043. Nederlandse Aardolie Maatschappij (Assen).

Van Eck, T., Goutbeek, F.H., Haak, H.W. & Dost, B., 2006. Seismic hazard due to small-magnitude, shallow-source, induced earthquakes in the Netherlands. Engineering Geology 87: 105–121.

Van Wees, J.D., Buijze, L., Van Thienen-Visser, K. & Fokker, P.A., 2014. Geomechanics response and induced seismicity during gas field depletion in The Netherlands. Geothermics 52: 206–219.

Zoback, M., 2007. Reservoir geomechanics. Cambridge University Press (Cambridge).

Downloaded from https://www.cambridge.org/core. IP address: 62.112.163.3, on 26 Jan 2018 at 09:12:52, subject to the Cambridge Core terms of use, available at https://www.cambridge.org/core/terms. https://doi.org/10.1017/njg.2017.15
View publication stats

ResearchGate

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: https://www.researchgate.net/publication/281229321

Myths and Facts on Wastewater Injection, Hydraulic Fracturing, Enhanced Oil Recovery, and Induced Seismicity

Article *in* Seismological Research Letters · July 2015

DOI: 10.1785/0220150067

CITATIONS
124

READS
1,240

2 authors:

Justin Rubinstein
United States Geological Survey
72 PUBLICATIONS **2,124** CITATIONS

SEE PROFILE

Alireza Babaie Mahani
Mahan Geophysical Consulting Inc.
54 PUBLICATIONS **239** CITATIONS

SEE PROFILE

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

Project Induced Seismicity Monitoring Project View project

Project Seismic Hazard Assessment for Underground Infrastructure View project

All content following this page was uploaded by Alireza Babaie Mahani on 05 August 2016.

The user has requested enhancement of the downloaded file.

SRL Early Edition

Myths and Facts on Wastewater Injection, Hydraulic Fracturing, Enhanced Oil Recovery, and Induced Seismicity

by Justin L. Rubinstein and Alireza Babaie Mahani

INTRODUCTION

The central United States has undergone a dramatic increase in seismicity over the past 6 years (Fig. 1), rising from an average of 24 M ≥ 3 earthquakes per year in the years 1973–2008 to an average of 193 M ≥ 3 earthquakes in 2009–2014, with 688 occurring in 2014 alone. Multiple damaging earthquakes have occurred during this increase including the 2011 **M** 5.6 Prague, Oklahoma, earthquake; the 2011 **M** 5.3 Trinidad, Colorado, earthquake; and the 2011 **M** 4.7 Guy-Greenbrier, Arkansas, earthquake. The increased seismicity is limited to a few areas and the evidence is mounting that the seismicity in many of these locations is induced by the deep injection of fluids from nearby oil and gas operations. Earthquakes that are caused by human activities are known as induced earthquakes. Most injection operations, though, do not appear to induce earthquakes. Although the message that these earthquakes are induced by fluid injection related to oil and gas production has been communicated clearly, there remains confusion in the popular press beyond this basic level of understanding.

In this article, we attempt to dispel the confusion for a nonspecialist audience. First, we highlight six common misun-

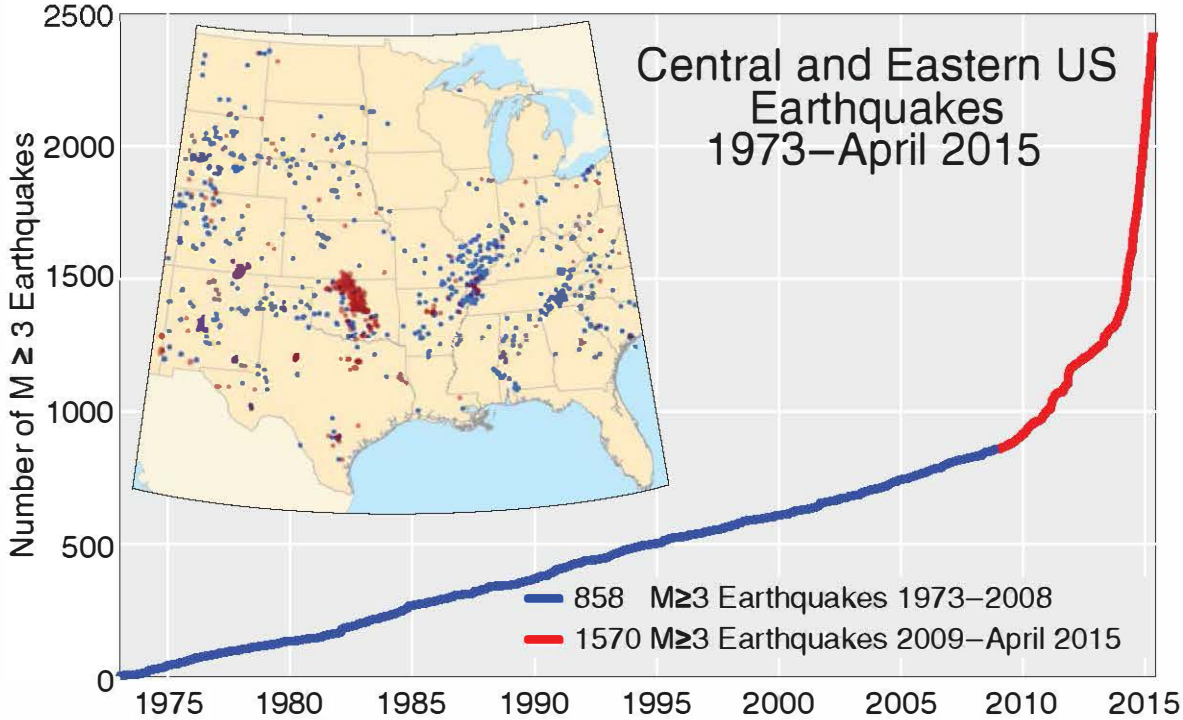

▲ **Figure 1.** Count of M ≥3 earthquakes in the central and eastern United States from 1973 to April 2015. Two abrupt increases in the earthquake rate occurred in 2009 and 2013. (Inset) Spatial distribution of earthquakes. Red dots represent earthquakes that occurred between 2009 and April 2015, and blue dots represent earthquakes that occurred between 1973 and 2008. Red color becomes brighter when there are more earthquakes in the area. The earthquake rate and distribution of earthquakes changed in 2009. Prior to 2009, earthquakes were spread across the United States. Beginning in 2009 the earthquakes are tightly clustered in a few areas (central Oklahoma, southern Kansas, central Arkansas, southeastern Colorado and northeastern New Mexico, and multiple parts of Texas).

doi: 10.1785/0220150067

derstandings and correct them. Subsequently, we describe the three main types of fluid injection used by the oil industry: (1) hydraulic fracturing (commonly referred to as fracking), (2) wastewater disposal, and (3) enhanced oil recovery. We then explain how each of these processes can induce earthquakes. Next, we review the evidence that shows that wastewater injection is the primary cause of the large change in seismicity observed in the United States and demonstrate that this meets our expectations of how seismicity should behave. Finally, we discuss the possibility of mitigating this hazard. This article focuses on the recent seismicity induced by fluid injection; we are not aiming to provide a broad review of induced seismicity. Many articles in this vein have already been written (Nicholson and Wesson, 1990, 1992; McGarr *et al.*, 2002; Ellsworth, 2013).

COMMON MISCONCEPTIONS ABOUT FLUID INJECTION AND EARTHQUAKES

The media commonly report on induced earthquakes incorrectly, and consequently policy makers and the public have an incorrect or incomplete understanding of how and why they occur. Here, we list common misconceptions about induced earthquakes and then correct them.

1. *Misconception:* Hydraulic fracturing is causing all of the induced earthquakes.
   Correction: Hydraulic fracturing is directly causing a small percentage of the felt-induced earthquakes observed in the United States. In contrast, felt earthquakes induced during hydraulic fracturing operations are more common in western Canada. Most induced earthquakes in the United States are a result of the deep disposal of fluids (wastewater) related to oil and gas production.
2. *Misconception:* The wastewater injected in disposal wells is spent hydraulic fracture fluid.
   Correction: The amount of spent hydraulic fracturing fluid injected into wastewater disposal wells is highly variable. The fluids disposed of near earthquake sequences in Youngstown, Ohio, and Guy, Arkansas, are believed to consist largely of spent hydraulic fracturing fluid (Horton, 2012; Kim, 2013). In contrast, in Oklahoma spent hydraulic fracturing fluid represents 10% or less of the fluids disposed of in salt-water disposal wells in Oklahoma (Murray, 2013). The vast majority of the fluid that is disposed of in disposal wells in Oklahoma is produced water. Produced water is the salty brine from ancient oceans that was entrapped in the rocks when the sediments were deposited. This water is trapped in the same pore space as oil and gas, and as oil and gas is extracted, the produced water is extracted with it. Produced water often must be disposed in injection wells because it is frequently laden with dissolved salts, minerals, and occasionally other materials that make it unsuitable for other uses.
3. *Misconception:* There would be no need for wastewater disposal if hydraulic fracturing was not used.
   Correction: Salt water is produced at virtually all oil wells, whether the wells were hydraulically fractured or not. In fact, hydraulic fracturing is not used in the Hunton Dewatering Play in central Oklahoma, yet it is one of the largest producers of salt water in the United States (Walsh and Zoback, 2015).
4. *Misconception:* Induced seismicity only occurs close to the injection well and at a similar depth as injection.
   Correction: Seismicity can be induced at distances of 10 km or more away from the injection point and at significantly greater depths than injection. In the classic case of injection-induced seismicity at the Rocky Mountain Arsenal, seismicity was induced at distances of at least 10 km laterally from the well and at depths of at least 4 km greater than the depth of injection (Healy *et al.*, 1968; Herrmann *et al.*, 1981; Hsieh and Bredehoeft, 1981). More recent reports have argued that seismicity may be induced at 20 km or more from the injection point (Keranen *et al.*, 2014).
5. *Misconception:* All injection wells (hydraulic fracturing, wastewater disposal, and enhanced oil recovery) induce earthquakes.
   Correction: Most injection wells do not cause felt earthquakes. There are approximately 35,000 active wastewater disposal wells, 80,000 active enhanced oil-recovery wells, and tens of thousands of wells are hydraulically fractured every year in the United States. Only a few dozen of these wells are known to have induced felt earthquakes. A combination of many factors is necessary for injection to induce felt earthquakes. These include faults that are large enough to produce felt earthquakes, stresses that are large enough to produce earthquakes, the presence of fluid pathways from the injection point to faults, and fluid pressure changes large enough to induce earthquakes. It is likely that some of these criteria are not met in areas that have very few or no earthquakes that may be induced by wastewater injection, such as the Williston Basin in North Dakota (Frohlich *et al.*, 2015), the Michigan Basin, and the Gulf Coast of Texas and Louisiana (Weingarten *et al.*, 2015).
   More injection wells may be inducing earthquakes, but current studies are limited to the largest earthquakes and those with the best seismological and industrial data available. Further study of other earthquake sequences may reveal that additional felt earthquakes are induced. It is likely that smaller induced earthquakes are occurring and are too small to detect.
   In some sense, all hydraulic fracturing induces earthquakes, although typically microearthquakes. When production engineers hydraulically fracture, they are intentionally cracking the rock, causing microearthquakes that are typically smaller than M 0.
6. *Misconception:* Wells injecting at zero injection pressure at the wellhead (i.e., wells where the formation readily accepts fluid without requiring the fluid to be pushed into the formation) cannot induce earthquakes.
   Correction: Wells injecting under gravity feed (i.e., wells where you can pour fluid down the well without added pressure) increase the fluid pressure within the injection formation and thus can induce earthquakes. For example,

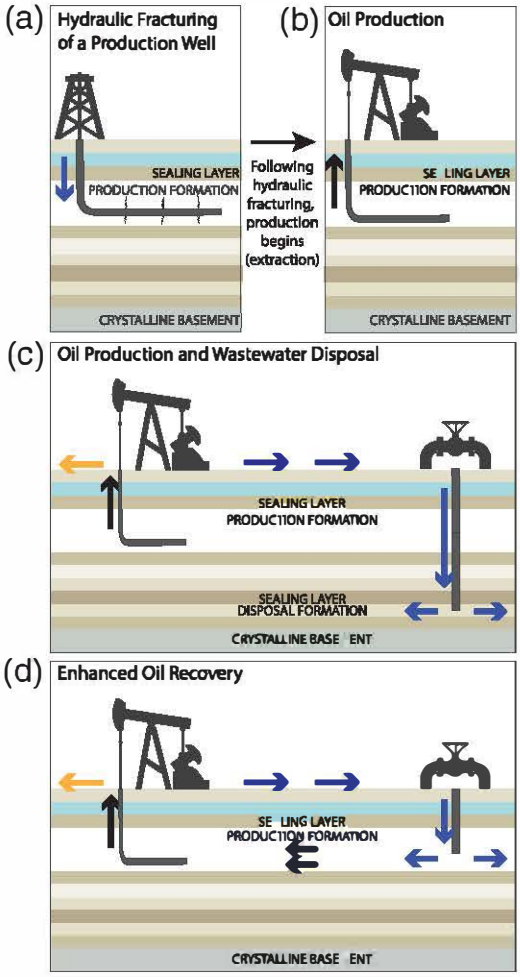

▲ **Figure 2.** Simplified diagrams of oil-field operations. The geology in these diagrams is simplified from natural situations in which there are many more rock layers. Arrows show the directions of fluid being injected or withdrawn. Arrow color indicates the contents of the fluid: black (oil, gas, and wastewater), yellow (oil and gas), and blue (wastewater). (a) For a period of hours to days, fluids are injected at high pressure into a production well. The pressures are high so that the rock surrounding the well fractures and the permeability is increased. Increased permeability allows the extraction of oil or gas from a larger region. This technique of high-pressure injection is known as hydraulic fracturing. Following the hydraulic fracturing of a well, the well goes into production. (b) Production wells extract oil and gas from the ground. Some, but not all, production wells are hydraulically fractured. (c) Production wells extract oil and gas, and as a byproduct, salt water. The salt water is found in the same formation as the oil and gas and is commonly termed "produced water." The oil and gas are separated from the produced water, and the produced water is injected into a deeper formation with the disposal well. In practice, the wastewater from many production wells is injected into a single injection well. (d) An alternative to wastewater disposal is enhanced oil recovery. In enhanced oil recovery, produced water is injected into the formation holding the oil and gas. The injection of produced water is intended to sweep oil and gas that is close to the injector toward the production wells to enhance oil recovery.

the vast majority of wells in the Raton Basin are injecting under gravity feed and have induced an earthquake sequence that is ongoing since 2001 and includes an **M** 5.3 earthquake and an **M** 5.0 earthquake (Barnhart *et al.*, 2014; Rubinstein *et al.*, 2014).

INDUCED VERSUS TRIGGERED

Earthquakes stimulated by human activities are commonly referred to as being either induced or triggered. As originally proposed by McGarr *et al.* (2002), induced should be used for earthquakes where human-introduced stresses are similar in amplitude to the ambient stress state, and triggered should be used for earthquakes where human-introduced stresses are only a "small fraction of the ambient level." In the seismology community, triggered has an additional meaning: earthquakes caused by earlier earthquakes are triggered by the previous earthquake (Freed, 2005). This process applies to natural and man-made earthquakes alike. To avoid any confusion between the two kinds of triggered earthquakes, we suggest using induced exclusively to describe all anthropogenic earthquakes, and we have done so in this article. Accordingly, triggered refers to the physical interaction between parent and daughter events, whether natural or anthropogenic in origin.

HYDRAULIC FRACTURING

Invented in 1947 (Hubbert and Willis, 1957), hydraulic fracturing (often colloquially referred to as fracking), is a technique that has been used for decades in the oil and gas industry. Approximately one million wells were hydraulically fractured in the United States between 1947 and 2010 (Gallegos and Varela, 2014). Hydraulic fracturing is a technique that aims to improve the production of wells by increasing the number of and extending the reach of fluid pathways (i.e., fractures) between the formation and the well. Hydraulic fracturing achieves this by injecting fluid, typically water, at high pressure into low-permeability rocks, such that the fluid pressure fractures the rocks or stimulates slip across pre-existing faults or fractures (Fig. 2a). Increasing the fracture density and extent of the fracture network enhances fluid flow and allows for more distant fluids to be accessed by a well. In addition to fluid, a propping agent (e.g., sand) is injected to keep the newly formed fractures open. Following hydraulic fracturing, which takes a few hours to a few days, there is a period where the hydraulic fracturing fluid is allowed to flow back to the surface where it is collected for disposal, treatment, or reuse. Subsequent to flow back, the wells begin production (i.e., the extraction of oil or gas begins) (Fig. 2b).

At first, vertical oil wells were hydraulically fractured to increase production. Then, in the 1990s, extended reach horizontal drilling technology was developed. This allowed drillers to steer wells more precisely such that they could remain within narrow horizontal and subhorizontal oil and gas reservoirs over great distances. This enabled production along the length of the well within the production formation. This technology,

combined with hydraulic fracturing, unlocked gas and oil resources in tight formations (e.g., shales) and is largely responsible for the recent boom in gas and oil production in the United States.

In some sense, hydraulic fracturing is intended to cause earthquakes, albeit very small, in that the intent is to fracture the rock. These intentionally produced earthquakes, often termed microseismic events, are typically on the order of $-3.0 \leq M \leq 0$ (Warpinski *et al.*, 2012). In cases when hydraulic fracturing induces earthquakes of larger magnitudes, the earthquakes are likely the result of the reactivation of nearby pre-existing faults (Maxwell *et al.*, 2010). Despite being invented in 1947, the first report of a felt hydraulic fracturing-induced earthquake was in 1991 (Kanamori and Hauksson, 1992). Since 2011, a number of other earthquake sequences with felt earthquakes induced by hydraulic fracturing have been reported (Green *et al.*, 2012; Holland, 2013; Friberg *et al.*, 2014; Skoumal *et al.*, 2015). The largest hydraulic fracturing-induced earthquakes to date are two M_L 4.4 earthquakes in central west Alberta and northeast British Columbia (BC Oil and Gas Commission, 2014). In these cases, the total injected volumes were remarkably high for hydraulic fracturing (e.g., 630,000 barrels or 100,000 m^3 for both M_L 4.4 earthquakes; H. Kao, personal comm., 2015).

WASTEWATER DISPOSAL

Waste fluids are often a byproduct of many oil and gas extraction operations. At times these fluids can be cleaned and reused or applied for other purposes. In other instances they are unsuitable for other uses and must be disposed. When waste fluids must be disposed, they are often injected deep underground into high-permeability formations, usually deeper than the production reservoirs, for permanent sequestration and isolation from oil/gas reservoirs and drinking-water aquifers (Fig. 2c). The wells in which these fluids are disposed are known as wastewater wells or salt-water disposal wells. Underground disposal of wastewater has a lengthy history because it is typically considered an economic and safe option (Ferguson, 2015).

The contents of wastewater can be highly variable. In some places, it is primarily spent hydraulic-fracturing fluid (e.g., Ohio and Arkansas), whereas in other locations wastewater often consists mostly of formation brines that come to the surface at the same time as the oil and gas that is extracted. For instance, in Oklahoma, only 10% of the fluid injected into disposal wells is spent fluid that was initially used in hydraulic fracturing and cannot be reused (Murray, 2013). These formation brines (also termed produced water or wastewater) are typically salt water that is trapped in the same pore space as the oil and gas and comes up with the oil and gas. This salt water is often laden with dissolved salts, minerals, and occasionally other materials that make it unsuitable for other uses.

Injection rates of disposal wells range widely, with some wells injecting 100 barrels (16 m^3)/month and other wells with rates exceeding one million barrels (160,000 m^3)/month.

The Denver earthquakes of the 1960s, caused by injection of chemical waste at the Rocky Mountain Arsenal, were the first earthquakes to be identified as related to deep, underground injection (Evans, 1966; Healy *et al.*, 1968). The largest earthquake in the sequence was **M** 4.9 (Herrmann *et al.*, 1981). Many more injection-induced earthquakes have been identified since this sequence, the largest being the August 2011 **M** 5.3 Trinidad, Colorado, earthquake (Rubinstein *et al.*, 2014) and the November 2011 **M** 5.6 Prague, Oklahoma, earthquake (Keranen *et al.*, 2013).

ENHANCED OIL RECOVERY

Enhanced oil recovery is a suite of injection techniques used by the oil and gas industry to allow or encourage more oil and gas to be produced from a reservoir than would come out on its own (Murray, 2013) (Fig. 2d). The techniques typically involve the injection of water, steam, or carbon dioxide into the production formation. Water flooding (the injection large amounts of water) improves production by sweeping the oil and gas toward the production wells. The injection of steam and carbon dioxide is undertaken to improve production by reducing the viscosity of oil. Enhanced oil-recovery operations typically aim to keep the fluid pressure in the reservoir at or below its original level.

Many cases of enhanced oil recovery-induced earthquakes have been identified (see Nicholson and Wesson, 1992 and references therein). In fact, one of the best documented cases of injection-induced earthquakes was from water flooding near Rangely, Colorado (Gibbs *et al.*, 1973; Raleigh *et al.*, 1976). Because this field had an extensive history of induced earthquakes from enhanced oil recovery, it was selected for an experiment in earthquake control by the U.S. Geological Survey. Raleigh *et al.* (1976) demonstrated that by varying the fluid pressure at depth, they could control whether or not earthquakes were induced. The largest earthquake known to be induced by enhanced oil recovery is an **M** 4.6 earthquake in the Cogdell field near Snyder, Texas (Gan and Frohlich, 2013).

MECHANISM OF INDUCED SEISMICITY

There are many ways in which human activities induce earthquakes (e.g., reservoir impoundment, fluid injection, fluid extraction, and mining). Each of these actions fundamentally causes earthquakes in the same way: they change the stress conditions on faults, which can facilitate failure. Fluid injection can induce earthquakes in four different ways: (1) the injection of fluids raises pore-fluid pressure within a fault, (2) the injection of fluids fills and compresses fluids within pore spaces causing deformation (poro-elastic effects), (3) the injection of fluid that is colder than the rock into which it is being injected into causes thermoelastic deformation, and (4) fluid

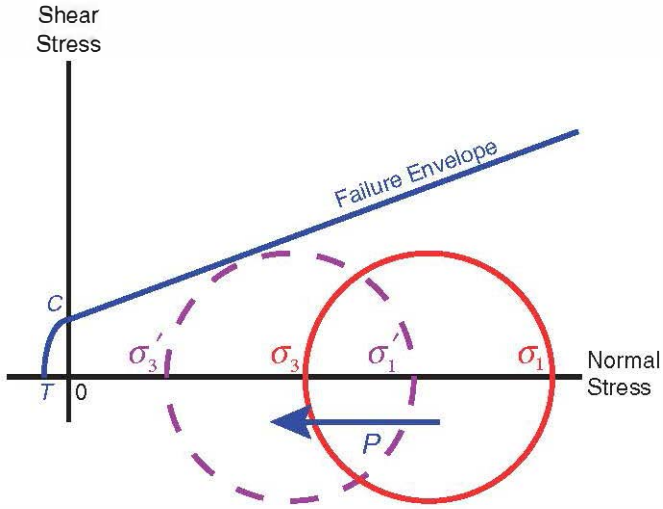

▲ **Figure 3.** Mohr circle diagram showing the effect of increased fluid pressure on a fault. Normal stress on the horizontal axis (compression when positive and tension when negative) and shear stress on the vertical axis. The maximum and minimum normal stresses acting in any given location are plotted as σ_1 and σ_3, and a Mohr circle (shown in red) is drawn to represent the range of stresses acting on a plane at one location, showing both the shear and normal stress at a given location. When fluid pressure (P) is increased, normal stresses are reduced by P, resulting in new normal stresses σ_1' and σ_3', moving the Mohr circle to the left by P (purple). This also means that the Mohr circle is closer to the failure envelope and makes shear or tensile failure more likely. The blue line represents the failure envelope with the slope being equal to the frictional resistance at that point on the plane. When the stress conditions exceed the shear strength of the fault, slip on that fault may occur. The failure envelope is computed as the sum of the cohesion C (an intrinsic property of an individual rock) and frictional resistance (resistance to slip on a fault). When the minimum principal normal stress σ_3 is less than T, the tensile strength of the rock, the rock will fail in tension, that is, cracks will open. Figure after figure 7 in Maxwell (2013).

injected adds mass to the injection formation. Observations and numerical modeling indicate that increased fluid pressure within faults most strongly influences whether an injection well will induce earthquakes (Raleigh *et al.*, 1976; Shapiro and Dinske, 2009; McClure and Horne, 2011).

It is critical to note that the injected fluids need not travel the entire distance from the injection well to a fault for the injection to affect the fault's behavior. Injection can affect a fault's behavior via the change in fluid pressure, which can be transmitted greater distances than fluids themselves. Like stepping on the brakes in a car, the increase in the fluid pressure that is initiated at the well (or brake pedal) is transmitted to the fault (brakes) without the fluid traveling the full distance between the well and fault.

As fluid is injected into a reservoir, the fluid pressure within that reservoir rises. If this fluid pressure increase is transmitted to a fault, the increase in pore pressure counteracts the stresses holding the fault closed (the normal stress), resulting in a lower effective stress. With lower effective normal stress clamping a fault, the frictional resistance to slip is lower and the fault is more prone to slip. The effect of fluid injection on fault failure is illustrated with a Mohr-Coulomb diagram, which shows a failure envelope for a typical compressive medium (Fig. 3). As pore pressure increases, the Mohr circles shift to the left and closer to the failure envelope. If the faults are suitably oriented with respect to the local stress field, they may slip and cause earthquakes.

In addition to the fluid pressure in candidate faults, there are many other factors that influence whether or not injection will induce earthquakes. These include injection parameters (e.g., cumulative injected volume, injection rate, injection pressure, fluid temperature, and injection depth) and reservoir conditions (e.g., pore pressure, temperature, rock strength, the presence of pre-existing faults and their orientation relative to the local stress field, and reservoir permeability; Shapiro and Dinske, 2009; Zoback, 2012). Many of these parameters are not easily constrained or are unknown, which makes it difficult to determine the wells that will induce earthquakes and those that will not. Most often, faults reactivated by injection activities were unmapped before the earthquakes illuminated them.

WHICH METHOD OF FLUID INJECTION HAS THE HIGHEST LIKELIHOOD OF INDUCING DAMAGING EARTHQUAKES?

Hydraulic fracturing, long-term wastewater injection, and enhanced oil recovery have all induced earthquakes in the United States and Canada in the past few years (Horton, 2012; Gan and Frohlich, 2013; Holland, 2013). As discussed above, wastewater disposal is responsible for the vast majority of the increase, including the largest and most-damaging induced earthquakes (Horton, 2012; Keranen *et al.*, 2013; Frohlich *et al.*, 2014; Rubinstein *et al.*, 2014). Here, we explore why wastewater disposal is responsible for this change.

It is probable that the duration of injection, the magnitude of the fluid pressure increase, and the size of the region affected by injection will strongly influence whether earthquakes will be induced and how large they will be. Larger fluid pressure changes are more likely to induce earthquakes than smaller pressure changes, larger volumes of injected fluid increase the probability of a large fault being affected by the fluid pressure change, and a longer duration of injection gives earthquakes a longer time window during which they can nucleate.

A quick examination of the above factors suggests that wastewater injection into previously undisturbed formations is more likely to induce felt earthquakes than hydraulic fracturing. Although the higher injection pressures suggest that hydraulic fracturing would be more likely to induce earthquakes than wastewater disposal, the duration of injection and the total volume of injection of hydraulic fracturing is much smaller than wastewater disposal. Wastewater disposal wells typically operate for years or decades, whereas hydraulic fracturing lasts

for days. Wastewater disposal wells also inject far more fluid than hydraulic fracturing, so they affect a much larger region. The largest hydraulic fracturing treatments inject approximately 250,000 barrels (Gallegos and Varela, 2014) over the course of a few days; in the United States there are well over 1000 disposal wells that inject 100,000 barrels/month or more (Weingarten *et al.*, 2015). Within a matter of months, all of these wastewater disposal wells will greatly exceed the volumes injected by even the largest hydraulic-fracturing operations, which implies that they are more likely to induce earthquakes. By virtue of its longer duration and larger injection volumes, wastewater injection is more likely to induce earthquakes at a greater distance and over a longer time span than hydraulic fracturing and thus, is a much more important source of induced earthquakes than hydraulic fracturing.

Wastewater injection into undisturbed formations is also more likely to induce earthquakes than injection for enhanced oil recovery. The durations and volumes for both kinds of wells are similar. The difference between these wells is that enhanced oil recovery injects large volumes of fluid into depleted reservoirs where oil and gas have already been extracted and recycles produced water such that the pressure within the injection reservoir rarely exceeds the preproduction level. In contrast, wastewater injection is injected into virgin formations and thus raises the pore pressure from their initial levels. Avoiding pore-pressure increases within reservoirs reduces the likelihood of enhanced oil-recovery operations inducing earthquakes.

These considerations are in accord with observations. Wastewater injection is associated with all of the largest injection-induced earthquakes (Horton, 2012; Frohlich *et al.*, 2014; Keranen *et al.*, 2014; Rubinstein *et al.*, 2014), and there are many more reported cases of wastewater injection-induced earthquakes in the past five years in the United States alone (Frohlich *et al.*, 2011, 2014; Frohlich, 2012; Justinic *et al.*, 2013; Kim, 2013; Block *et al.*, 2014; Keranen *et al.*, 2014), and yet there are only approximately 35,000 wastewater disposal wells that are active in the United States. This is in contrast to hydraulic fracturing, which is far more common (~1.8 million treatments over ~1 million wells, 1947–2010 in the United States; Gallegos and Varela, 2014) than wastewater disposal wells, and yet there are only three reported cases of hydraulic fracturing-induced earthquakes in the United States (Holland, 2013; Friberg *et al.*, 2014; Skoumal *et al.*, 2015) and only a few more worldwide (BC Oil and Gas Commission, 2012, 2014; Green *et al.*, 2012; Farahbod *et al.*, 2015). Likewise, enhanced oil recovery is quite common (~80,000 active wells United States; Weingarten *et al.*, 2015), yet there are few recent earthquakes associated with it (Gan and Frohlich, 2013).

Results from modeling analyses also support the notion that wastewater injection is more likely to induce large earthquakes. The injection pressure, pressure within the field, duration of injection, and volume of rock affected by injection all influence the likelihood of inducing earthquakes (Langenbruch and Shapiro, 2010; Bachmann *et al.*, 2011; McClure and Horne, 2011).

WHY NOW?

The recent increase in injection-induced seismicity is caused by a corresponding increase in wastewater disposal in the central United States. The earthquake rate increase in Oklahoma, where the vast majority of the increase has occurred (585 of 688 $M \geq 3$ earthquakes in the central United States in 2014), corresponds to a doubling of the wastewater disposal rate in the state from 1999 to 2013 (Walsh and Zoback, 2015). Focusing on the areas of increased seismicity within Oklahoma, we find that injection increased by factors of 5–10 (Walsh and Zoback, 2015). Other areas of increased rates of induced earthquakes also experienced sudden increases in wastewater disposal (Frohlich, 2012; Horton, 2012; Frohlich *et al.*, 2014; Keranen *et al.*, 2014; Rubinstein *et al.*, 2014).

SUMMARY AND OUTLOOK

Although enhanced oil recovery and hydraulic fracturing have been implicated in some recent seismicity, studies indicate that the majority of the increase in seismicity is induced by the deep disposal of fluids produced by oil and gas production (wastewater disposal). Hydraulic fracturing does not play a key role in the increase in that (1) hydraulic fracturing does not typically induce felt earthquakes; (2) in Oklahoma, the location of the largest increase in seismicity, spent hydraulic fracturing fluid does not represent a large percentage of the fluids comprising disposed wastewater; and (3) oil produced from many fields with large volumes of produced water did not involve any hydraulic fracturing. Similarly, enhanced oil recovery does not play a major role in the increase in seismicity, likely because operators attempt to keep fluid pressures in the reservoir balanced with the fluid pressure prior to production. Accordingly, wastewater disposal is responsible for inducing the majority of the earthquakes. Increased fluid pressure is the probable driving mechanism to induce earthquakes, and of the three aforementioned processes, wastewater disposal wells can raise fluid pressures more, over longer periods of time and over larger areas, than either of the other injection methods.

Although seismicity associated with salt-water disposal has caused damaging earthquakes, we have not yet seen a catastrophic event or fatalities. Preliminary results in a number of areas of induced seismicity indicate that the earthquake hazard in these areas is comparable to the hazard in areas more traditionally known for earthquakes, such as California (Petersen *et al.*, 2015). The increase in hazard is undoubtedly of concern and efforts to assess the hazard from induced earthquakes are ongoing. Fortunately, some authors have suggested that there is hope for mitigating the likelihood of damaging earthquakes through detailed seismic monitoring, careful selection of injection locations, variation of injection rates and pressures in response to ongoing seismicity, and a clear management plan (Zoback, 2012; McGarr *et al.*, 2015; Walters *et al.*, 2015). Mitigation of hazard from future-induced events, however, requires a detailed understanding of the physical

processes involved in inducing large magnitude events and a detailed understanding of the geology and hydrology at the site of the earthquakes. To reach this goal, three kinds of data will be necessary: (1) seismic data: high-quality, real-time earthquake locations, which require dense seismic instrumentation; (2) geologic data: hydrological parameters, orientation and magnitude of the stress field, and the location and orientation of known faults; and (3) industrial data: injection rates and downhole pressures sampled and reported frequently. Managing the likelihood of induced earthquakes is an ambitious, but possible task that will require collaboration between scientists, industry, and regulators. ■

ACKNOWLEDGMENTS

The authors thank C. Frohlich, J. Kaven, W. Ellsworth, A. McGarr, H. Collela, R. Gertson, M. Agard, J. Brandon, F. Terra, and Editor Z. Peng for their thoughtful comments on the manuscript. We thank A. Barbour, F. Terra, C. Potter, and M. Weingarten for their help in developing Figure 1. We also thank M. Szczepanik, who created Figure 2.

REFERENCES

Bachmann, C. E., S. Wiemer, J. Woessner, and S. Hainzl (2011). Statistical analysis of the induced Basel 2006 earthquake sequence: Introducing a probability-based monitoring approach for Enhanced Geothermal Systems, *Geophys. J. Int.* **186,** no. 2, 793–807, doi: 10.1111/j.1365-246X.2011.05068.x.

Barnhart, W., H. Benz, G. P. Hayes, J. L. Rubinstein, and E. Bergman (2014). Seismological and geodetic constraints on the 2011 M_w 5.3 Trinidad, Colorado earthquake and induced deformation in the Raton Basin, *J. Geophys. Res.* **119,** doi: 10.1002/2014JB011227.

BC Oil and Gas Commission (2012). *Investigation of Observed Seismicity in the Horn River Basin.*

BC Oil and Gas Commission (2014). *Investigation of Observed Seismicity in the Montney Trend.*

Block, L. V., C. K. Wood, W. L. Yeck, and V. M. King (2014). The 24 January 2013 M_L 4.4 earthquake near Paradox, Colorado, and its relation to deep well injection, *Seismol. Res. Lett.* **85,** no. 3, 609–624, doi: 10.1785/0220130188.

Ellsworth, W. L. (2013). Injection-induced earthquakes, *Science* **341,** doi: 10.1126/science.1225942.

Evans, D. (1966). The Denver area earthquakes and the rocky mountain arsenal disposal well, *The Mountain Geologist* **1,** no. 1, 23–36.

Farahbod, A. M., H. Kao, D. M. Walker, and J. F. Cassidy (2015). Investigation of regional seismicity before and after hydraulic fracturing in the Horn River Basin, northeast British Columbia, *Can. J. Earth Sci.* **11,** 1–11.

Ferguson, G. (2015). Deep injection of waste water in the western Canada sedimentary basin, *Groundwater* **53,** no. 2, 187–194, doi: 10.1111/gwat.12198.

Freed, A. M. (2005). Earthquake triggering by static, dynamic, and postseismic stress transfer, *Annu. Rev. Earth Planet. Sci.* **33,** no. 1, 335–367, doi: 10.1146/annurev.earth.33.092203.122505.

Friberg, P. A., G. M. Besana-Ostman, and I. Dricker (2014). Characterization of an earthquake sequence triggered by hydraulic fracturing in Harrison County, Ohio, *Seismol. Res. Lett.* **85,** no. 6, doi: 10.1785/0220140127.

Frohlich, C. (2012). Two-year survey comparing earthquake activity and injection-well locations in the Barnett Shale, Texas, *Proc. Natl. Acad. Sci. Unit. States Am.* **109,** no. 35, 13934–13938, doi: 10.1073/pnas.1207728109.

Frohlich, C., W. Ellsworth, W. A. Brown, M. Brunt, J. Luetgert, T. MacDonald, and S. Walter (2014). The 17 May 2012 M 4.8 earthquake near Timpson, East Texas: An event possibly triggered by fluid injection, *J. Geophys. Res.* **119,** no. 1, 581–593, doi: 10.1002/2013JB010755.

Frohlich, C., C. Hayward, B. Stump, and E. Potter (2011). The Dallas-Fort Worth earthquake sequence: October 2008 through May 2009, *Bull. Seismol. Soc. Am.* **101,** no. 1, 327–340, doi: 10.1785/0120100131.

Frohlich, C., J. I. Walter, and J. F. W. Gale (2015). Analysis of transportable array (USArray) data shows earthquakes are scarce near injection wells in the Williston Basin, 2008–2011, *Seismol. Res. Lett.* **86,** no. 2A, 1–8, doi: 10.1785/0220140180.

Gallegos, T. J., and B. A. Varela (2014). Trends in hydraulic fracturing distributions and treatment fluids, additives, proppants, and water volumes applied to wells drilled in the United States from 1947 through 2010: Data analysis and comparison to the literature, *U.S. Geol. Surv. Sci. Investig. Rep. 2014-5131.*

Gan, W., and C. Frohlich (2013). Gas injection may have triggered earthquakes in the Cogdell oil field, Texas, *Proc. Natl. Acad. Sci. Unit. States Am.* 1–6, doi: 10.1073/pnas.1311316110.

Gibbs, J., J. Healy, C. Raleigh, and J. Coakley (1973). Seismicity in the Rangely, Colorado, area: 1962–1970, *Bull. Seismol. Soc. Am.* **63,** no. 5, 1557–1570.

Green, C. A., P. Styles, and B. J. Baptie (2012). *Preese Hall Shale Gas Fracturing Review and Recommendations for Induced Seismic Mitigation*, Department of Energy and Climate Change, London, United Kingdom.

Healy, J., W. Rubey, D. Griggs, and C. Raleigh (1968). The Denver earthquakes, *Science* **161,** no. 3848, 1301–1310.

Herrmann, R. B., S. Park, and C. Wang (1981). The Denver earthquakes of 1967–1968, *Bull. Seismol. Soc. Am.* **71,** no. 3, 731–745.

Holland, A. A. (2013). Earthquakes triggered by hydraulic fracturing in south-central Oklahoma, *Bull. Seismol. Soc. Am.* **103,** no. 3, 1784–1792, doi: 10.1785/0120120109.

Horton, S. (2012). Disposal of hydrofracking waste fluid by injection into subsurface aquifers triggers earthquake swarm in central Arkansas with potential for damaging earthquake, *Seismol. Res. Lett.* **83,** no. 2, 250–260, doi: 10.1785/gssrl.83.2.250.

Hsieh, P. A., and J. D. Bredehoeft (1981). A reservoir analysis of the Denver earthquakes: A case of induced seismicity, *J. Geophys. Res.* **86,** no. B2, 903–920, doi: 10.1029/JB086iB02p00903.

Hubbert, M., and D. Willis (1957). Mechanics of hydraulic fracturing, *AIME Pet. Trans.* **210,** 153–168, doi: 10.1016/S0376-7361(07)53011-6.

Justinic, A. H., B. Stump, C. Hayward, and C. Frohlich (2013). Analysis of the Cleburne, Texas, earthquake sequence from June 2009 to June 2010, *Bull. Seismol. Soc. Am.* **103,** no. 6, 3083–3093, doi: 10.1785/0120120336.

Kanamori, H., and E. Hauksson (1992). A slow earthquake in the Santa Maria Basin, *Bull. Seismol. Soc. Am.* **82,** no. 5, 2087–2096.

Keranen, K. M., H. M. Savage, G. A. Abers, and E. S. Cochran (2013). Potentially induced earthquakes in Oklahoma, USA: Links between wastewater injection and the 2011 M_w 5.7 earthquake sequence, *Geology* 2011–2014, doi: 10.1130/G34045.1.

Keranen, K. M., M. Weingarten, G. A. Abers, B. A. Bekins, and S. Ge (2014). Sharp increase in central Oklahoma seismicity since 2008 induced by massive wastewater injection, *Science* **345,** no. 6195, 448–451, doi: 10.1126/science.1255802.

Kim, W.-Y. (2013). Induced seismicity associated with fluid injection into a deep well in Youngstown, Ohio, *J. Geophys. Res.* **118,** no. 7, 3506–3518, doi: 10.1002/jgrb.50247.

Langenbruch, C., and S. Shapiro (2010). Decay rate of fluid-induced seismicity afrer termination of reservoir stimulations, *Geophysics* **75,** no. 6, MA53–MA62.

Maxwell, S. (2013). Unintentional seismicity induced by hydraulic fracturing, *CSEG Rec.* **38,** 40–49.

Maxwell, S. C., M. B. Jones, R. L. Parker, W. S. Leaney, M. Mack, D. Dorvall, D. D'Amico, J. Logel, E. Anderson, and K. Hammermaster (2010). Fault activation during hydraulic fracturing, *AAPG Search Discov.* **90172,** 1–4, doi: 10.1190/1.3255145.

McClure, M., and R. Horne (2011). Investigation of injection-induced seismicity using a coupled fluid flow and rate/state friction model, *Geophysics* **76,** no. 6, WC181–WC198, doi: 10.1190/GEO2011-0064.1.

McGarr, A., B. Bekins, N. Burkardt, J. Dewey, P. Earle, W. Ellsworth, S. Ge, S. Hickman, A. Holland, E. Majer, J. Rubinstein, and A. Sheehan (2015). Coping with earthquakes induced by fluid injection, *Science* **347,** no. 6224, 830–831, doi: 10.1126/science.aaa0494.

McGarr, A., D. Simpson, and L. Seeber (2002). 40 Case histories of induced and triggered seismicity, *Int. Geophys.* **81A,** 647–661.

Murray, K. E. (2013). State-scale perspective on water use and production associated with oil and gas operations, Oklahoma, U.S., *Environ. Sci. Technol.* **47,** no. 9, 4918–4925, doi: 10.1021/es4000593.

Nicholson, C., and R. Wesson (1992). Triggered earthquakes and deep well activities, *Pure Appl. Geophys.* **139,** no. 3, 561–578.

Nicholson, C., and R. L. Wesson (1990). Earthquake hazard associated with deep well injection: A report to the U.S. Environmental Protection Agency, *U.S. Geol. Surv. Bull. 1951*, 74 pp.

Petersen, M. D., C. S. Mueller, M. P. Moschetti, S. Hoover, J. L. Rubinstein, A. L. Llenos, A. J. Michael, W. L. Ellsworth, A. F. McGarr, A. A. Holland, and J. G. Anderson (2015). Incorporating induced seismicity in the 2014 United States National Seismic Hazard Model—Results of 2014 Workshop and sensitivity studies, *U.S. Geol. Surv. Open-File Rept. 2015-1070*, doi: 10.3133/ofr20151070.

Raleigh, C. B., J. H. Healy, and J. D. Bredehoeft (1976). An experiment in earthquake control at Rangely, Colorado, *Science* **191,** no. 4233, 1230–1237, doi: 10.1126/science.191.4233.1230.

Rubinstein, J. L., W. L. Ellsworth, A. McGarr, and H. M. Benz (2014). The 2001-present induced earthquake sequence in the Raton Basin of northern New Mexico and southern Colorado, *Bull. Seismol. Soc. Am.* **104,** no. 5, 2162–2181, doi: 10.1785/0120140009.

Shapiro, S. a., and C. Dinske (2009). Fluid-induced seismicity: Pressure diffusion and hydraulic fracturing, *Geophys. Prospect.* **57,** no. 2007, 301–310, doi: 10.1111/j.1365-2478.2008.00770.x.

Skoumal, R. J., M. R. Brudzinski, and B. S. Currie (2015). Earthquakes induced by hydraulic fracturing in Poland Township, Ohio, *Bull. Seismol. Soc. Am.* **105,** no. 1, 189–197, doi: 10.1785/0120140168.

Walsh, F. R. I., and M. D. Zoback (2015). Oklahoma's recent earthquakes and saltwater disposal, *Sci. Adv.* (in press).

Walters, R., M. Zoback, J. Baker, and G. Beroza (2015). Characterizing and responding to seismic risk associated with earthquakes potentially triggered by saltwater disposal and hydraulic fracturing, *Seismol. Res. Lett.* **86,** no. 4, doi: 10.1785/0220150048.

Warpinski, N. R., J. Du, and U. Zimmer (2012). Measurements of hydraulic-fracture-induced seismicity in gas shales, *SPE Hydraul. Fract. Technol. Conf., SPE 151597*, The Woodlands, Texas, 6–8 February 2012, 1–8, doi: 10.2118/151597-PA.

Weingarten, M., S. Ge, J. W. Godt, B. A. Bekins, and J. L. Rubinstein (2015). High-rate injection is associated with the increase in U.S. mid-continent seismicity, *Science* (in press).

Zoback, M. (2012). Managing the seismic risk posed by wastewater disposal, *Earth*, 38–43.

Justin L. Rubinstein
U.S. Geological Survey
Menlo Park, California 94025 U.S.A.
jrubinstein@usgs.gov

Alireza Babaie Mahani
Pacific Geoscience Center
Geological Survey of Canada
Sidney, British Colombia
Canada V8L 5T5

Published Online 10 June 2015

View publication stats

Aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat
De heer ir. E.D. Wiebes
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Inspraakpunt winningsplan De Blesse-Blesdijke
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

23 JUL 2019

Paasloo, 20 juli 2019

Zienswijze gaswinningsplan De Blesse-Blesdijke

Geachte heer Wiebes,

Langs deze weg wil ik bezwaar aantekenen tegen de voorgenomen gaswinning conform het gaswinningsbesluit De Blesse-Blesdijke.

In het Ontwerp-instemmingsbesluit De Blesse-Blesdijke wordt onvoldoende onderbouwing gegeven dat de voorgenomen winning niet leidt tot een verdere zakking van de bodem, als gevolg waarvan:
- Opstallen zoals woningen, bedrijven en ander vastgoed beschadigd kunnen raken;
- Verdere daling van het grondwaterpeil noodzakelijk wordt in verband met het drooghouden van de agrarische gronden op last van het waterschap.

Daarnaast is verdere gaswinning in Nederland niet noodzakelijk in verband met de import uit bronnen buiten Nederland. De hoeveelheid gas die dan in Nederland nog wordt gewonnen is qua hoeveelheid verwaarloosbaar ten opzichte van de groeiende import en dat staat dan niet in verhouding tot de schade. Bovendien is in het kader van het Klimaatakkoord (waar u en uw Ministerie nauw bent betrokken) ook een verdere reductie van de vraag naar fossiele brandstoffen (waaronder aardgas) voorzien.

De bodemdalingsprognose zoals die door Vermillion is opgegeven, namelijk 1,2 cm, is door TNO geverifieerd volgens SodM, zo schrijft u. De historische bodemdaling is 3,8 cm blijkt uit metingen van SodM. Hoe kan dan SodM dan beweren dat de bodemdaling niet meer dan 5 cm zal bedragen. Immers is de som van 1,2 cm en 3,8 cm al 5 cm. Dan is dus de feitelijk te verwachten al 5 cm en niet minder dan 5 cm zoals u schrijft.
Er is dus feitelijk sprake van onjuiste informatie, zeker als ook de Tccb onderschrijft dat de te verwachten bodemdaling maximaal 2 cm zal bedragen als gevolg van deze nieuwe winning. Immers: ook hier is de optelling van de historische waarde van bodemdaling van 3,8 en de 2 cm als gevolg van de nieuwe voorgenomen winning 5,8 cm, dat mer is dan de genoemde 5 cm.
Zolang er geen echte helderheid over de zakking: 1,2 cm of 2 cm als gevolg van deze winning is instemming met dit winningsplan niet gerechtvaardigd: de informatie is te dubbelzinnig.

Evenals vorige ontwerp-instemmingsbesluiten is onvoldoende rekening gehouden met bodemdalingen en trillingen als gevolg van dit winningsplan in combinatie met andere winningen. Uit de studies die gedaan zijn door de Stichting GasDrOvF blijkt dat deze winning niet op zich staat. De andere winningen zullen in combinatie met deze een behoorlijke, niet te veronachtzamen zakking van de bodem tot gevolg hebben. In het Ontwerp-instemmingsbesluit wordt onvoldoende ingegaan op dit meekoppeleffect van de andere winningen. Het betreft hier de gasvelden: Weststellingwerf, De Hoeve, Eesveen/Wapserveen, Nijensleek, Noordwolde, Sonnega/Blesdijke, Vinkega, Wapse/Diever, Oldelamer. In uw Ontwerp-Instemmingsbesluit wordt voor dit cumulatieve effect verwezen naar figuur 6.6 uit het Winningsplan van Vermillion, maar hier worden slechts de velden De Blesse-Blesdijke-East in kaart gebracht. Bovendien is dit een beeld van de aanvrager en is nergens door een onafhankelijke partij bevestigd of aantoonbaar onderzocht.

U schrijft dat indien blijkt dat de gemeten bodemdaling door de gaswinning groter is of sneller tot stand komt dan de huidige voorspelling door Vermillion een actualisatie moet worden opgesteld. Mijn standpunt is dat Vermillion met onmiddellijke ingang dient te stoppen met de winning indien dit blijkt. Immers als er al blijkt dat de waarden worden overschreden die onderdeel zijn van de instemming, voldoet de winning niet meer aan het instemmingsbesluit. Bovendien kan er dan ook schade al ontstaan of zijn ontstaan.

Daarnaast is het ook van belang aan te geven hoe de inwoners betrokken worden, u schrijft dat ze worden betrokken, vraag is dan wel hoe. Als dat op dezelfde wijze geschiedt als de inwoners nu zijn betrokken geweest, is dat ruim onvoldoende.

Indien er sprake is van bevingen dient de gaswinning per direct te worden stilgelegd. Beter nog is het advies te volgen van de gemeente Weststellingwerf om het winningsplan af te wijzen vanwege de te grote kans op bevingen.

Met betrekking tot de afwikkeling van eventuele schade is er onvoldoende geregeld. Het schadeprotocol op grond waarvan ik als bewoner van de regio en inwoner van Nederland mij beschermd voel jegens ondergrondse activiteiten is nog niet formeel en voldoende vastgelegd. Hierdoor voel ik mij bedreigd door de overheid in plaats van beschermd. Zoals ik het nu zie, zal Vermillion gaan bepalen hoe de afwikkeling van de schade gaat plaatsvinden en pas in tweede instantie kan ik bij een rechter in beroep. Ik verwacht na "Groningen" een betere regeling voorafgaand aan een instemmingsbesluit.

De zakking die zonder meer gaat optreden, zal ook gevolgen hebben voor de waterstand, die relatief zal stijgen (ten opzichte van het maaiveld). Dit zal leiden tot een verder verlenging van de waterstand als het Waterschap de agrarische gebieden voldoende berijdbaar en begaanbaar wil houden voor de boeren. Verdere verlaging van de waterstand leidt ten eerste tot verdere CO_2 uitstoot door vervening in de omliggende gebieden en tot verdroging van de bovenlaag van die gebieden die buiten het zakkingsgebied liggen, maar binnen het de invloedssfeer van het waterbeheer vallen. Verdere verdroging betekent dan ook een verdere verstoring en verarming van flora en fauna.

De informatievoorziening rond dit instemmingsbesluit is als slecht te kwalificeren. Ik ben niet als bewoner in de directe omgeving op de hoogte gesteld van de informatiemarkt op 27 juni 2019. Mijn buren die feitelijk verder weg wonen van de beoogde winning, zijn per brief geïnformeerd. Het "Huis-aan-Huis" krantje had weliswaar een advertentie, maar die wordt pas op woensdagen bezorgd. Te elfder ure werd ik dus geïnformeerd en bij toeval door mijn buren.
Tijdens de informatiemarkt bleek het aanwezig kaartmateriaal achterhaald en onvolledig. Op de kaarten met gasvelden in productie en in planning, stonden niet de gasvelden die al in procedure zijn of zijn geweest en dus in productie gaan. De aanwezige voorlichters konden ook geen verdere informatie hier over geven.
Een poster/kaart met meetgegevens van het KNMI bleek niet beschikbaar. Hoewel er werd aangegeven dat de gegevens op internet zouden moeten staan ("als het goed is"), bleek dat naderhand niet het geval.

Tijdens de informatiemarkt werd op geen enkele wijze gerefereerd aan Klimaat of broeikasgassen en het voorkomen van de uitstoot daarvan. Zeker als het gaat over gaswinning en het publiek wordt uitgenodigd kennis te nemen van de mogelijke winning, is het van belang dit in een groter geheel te plaatsen. Uw Ministerie heeft sinds kort (deze kabinetsperiode) ook de verantwoording voor het klimaatbeleid en is een van de meest prominente partijen in het Klimaatakkoord. Het is teleurstellend te vernemen dat er geen van de voorlichters van uw ministerie op dit onderwerp vragen kon beantwoorden of iets meer achtergrond omtrent de relatie tussen gaswinning en klimaatbeleid kon geven. Hiermee wordt m.i. het gevoel versterkt dat uw ministerie in dergelijke gevallen sterk verzuild opereert met deelbelangen die intern wellicht relevant zijn, maar geen homogeen beeld geven van één overheid voor de bewoners.

Een en ander leidt ertoe dat ik bezwaar aanteken tegen het uitvoeren van dit bestemmingsplan.

Hoog cht ,

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Inspraakpunt winningsplan De Blesse-Blesdijke
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

23 JUL 2019

Naam:

Adres:

Plaats en datum:

Betreft: zienswijze inzake ontwerp instemmingsbesluit dd. 13 juni 2019 over 'winningsplan De Blesse-Blesdijke ' door Vermilion Energy Netherlands B.V. (hierna: Vermilion)

Geachte heer, mevrouw,

Als belanghebbende wil ik onderstaand mijn zienswijze kenbaar maken:

Ter beoordeling of met een winningsplan kan worden ingestemd, wordt het winningsplan getoetst aan artikel 36, eerste lid, van de Mbw. De minister kan slechts geheel of gedeeltelijk instemming weigeren of daaraan voorschriften of beperkingen verbinden:

a. indien het in het winningsplan aangeduide gebied door onze minister niet geschikt wordt geacht voor de in het winningsplan vermelde activiteit om reden van het belang van de veiligheid voor omwonenden of het voorkomen van schade aan gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit daarvan;
b. in het belang van het planmatig gebruik of beheer van delfstoffen, aardwarmte, andere natuurlijke rijkdommen, waaronder grondwater met het oog op de winning van drinkwater, of mogelijkheden tot het opslaan van stoffen;
c. indien nadelige gevolgen voor het milieu ontstaan;
d. indien nadelige gevolgen voor de natuur worden veroorzaakt.

Ten aanzien van lid a:
Voorkomen van schade aan gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit ervan.
Voor mij als belanghebbende is het belangrijk dat mijn woning beschermd wordt tegen de gevolgen van gaswinning in mijn omgeving. Een huis is allereerst een thuis, biedt geborgenheid en veiligheid.

Daarnaast vertegenwoordigt het bezit, kent een economische waarde. De minister heeft in mijn regio met winning uit diverse velden ingestemd (Diever, Eesveen, Nijensleek, Vinkega, Weststellingwerf, De Hoeve, Oldelamer) maar het geheel en de onderlinge invloed hierop is niet/onvoldoende meegenomen in de risicobeoordeling. Het veld Blesdijke/De Blesse is eerder in productie geweest (1999(BLD) en 2009 (BLS) tot 2013 daarna is de put "tijdelijk verlaten". Er staat in het winningsplan op blz. 57 dat er druk-communicatie mogelijk is tussen de ***Zechstein*** blokken. In het dorp Willemsoord is reeds melding gemaakt van mijnbouwschade aan 2 woningen. Mijnbouwschade is een lastig te bewijzen vorm van schade. De Tcbb zegt hierover dat het causale verband lastig is aan te tonen en dat een bouwkundige opname nuttig kan zijn. Zeker in gebieden die ingrepen in de waterhuishouding kennen. (brief Tcbb 6 september 2019) Omdat mijn woning andere gebouw kenmerken heeft dan dat van mijn buren en ook de ondergrond varieert (diepte van keileem lagen, zandlagen en veenpakketten) is voor mijn huis niet specifiek te zeggen aan welke risico's het blootgesteld wordt. Het gegeven dat de Seismische Risico Analyse (SRA) uitkomt op een verwaarloosbaar risico is slechts een inschatting van het economisch risico op omvang van schade maar zegt niets over mijn individuele kans op schade. Een kans van 1% betekent nog steeds dat 1 huis op de 100 huizen schade kan oplopen . Dat inmiddels aan 2 woningen in mijn omgeving schade gemeld is, stemt mij niet gerust. Dat genoemd wordt dat er 'slechts' cosmetische schade optreed stelt mij evenmin gerust. Mijnbouwschade gaat langzaam. Dat gesteld wordt dat er tot nu toe geen schade toegewezen is sterkt mij in de overtuiging dat het erg lastig om het causale verband aan te tonen en ik vraag u dan ook dringend om activiteiten mbt het opstarten van nieuwe boringen in veld Blesdijke /De Blesse te annuleren en het ontwerp instemmingsbesluit in te trekken zodat (eventueel verdere) schade aan mijn woning voorkomen kan worden.

T.a.v. d: Nadelige gevolgen voor de natuur
De gaswinlocatie Blesdijke/De Blesse ligt nabij de natuurgebieden van het 'It Fryske Gea' en specifiek nabij het natuurgebied van de 'Lindevallei'. Gaswinning heeft o.a. effect op de waterhuishouding en de stikstofbelasting op natuurgebieden. In een gebied waarin veel geld geïnvesteerd is om de zgn. 'natte as' te creëren met de natuurgebieden van de Weerribben/Wieden en de Rottige Meente' kan dit niet buiten beschouwing van het ontwerp instemmingsbesluit vallen. Daarnaast kenmerkt het gebied zich met stuwwallen en veenweidegebieden en ook dit heeft effect op risico's en doorwerking. Kennis van dit specifieke gebied zie ik niet opgenomen in de risicobeoordeling van de betreffende organisaties. Ook het winningsplan besteed hier slechts heel summier aandacht aan. De beoordeling van risico's in dit ontwerp-instemmingsbesluit zijn te beperkt genomen en de inzichten en kennis over effecten zijn inmiddels toegenomen. In het kader van verantwoorde mijnbouw vraag ik mij af of dit niet beter berekend en beoordeeld dient te worden. Dit plan lijkt niet beoordeeld te zijn m.b.t. de recente uitspraken van de Raad van State inzake Programma Aanpak Stikstof (PAS). Ik vraag mij af of dit niet had gemoeten en of dit consequenties heeft voor dit plan.

Het ontwerp instemmingsbesluit is strijdig met artikel 2 en in het bijzonder artikel 8 van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM)
Dit artikel betreft

> Lid 1: "recht op eerbiediging van privé familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie."

Lid 2: "geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan in de uitoefening van dit recht door voor zover bij wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen"

Dit verdrag is direct van toepassing bij het ontwerp instemmingsbesluit zolang het ministerie onzorgvuldig omgaat met de instemming voor gaswinning activiteiten.

De onzorgvuldigheid is gelegen in het feit:

T.a.v. bodemdaling: In het winningsplan wordt ten aanzien van de berekening van de bodemdaling gebruik gemaakt van de bodemdaling gegevens uit 2009 en 2015 (blz. 56 winningsplan) en is mede gebaseerd op gegevens van Deltares m.b.t. de autonome bodemdaling uit 2011 (blz. 46 winningsplan). Dit zijn sterk gedateerde gegevens die in het berekeningsmodel opgenomen zijn. Ten tijde van het schrijven van het winningsplan (2018) waren er meer recente cijfers beschikbaar over de autonome bodemdaling (2017 www.dinoloket.nl). Op blz. 26 van het document Bodemdaling Statusrapport 2018 van Vermilion staat dat er voor 2019 een waterpassing gepland staat. Bij navraag bij Vermilion blijkt echter dat deze "waterpassing" pas later dit jaar gepland staat. Gezien de grafieken mbt bodemdaling op blz. 58 en 59 van het winningsplan rondom De Blesse en de conclusie dat de totale aantal verwachte bodemdaling max. 5 cm is, vraag ik mij af of de gehanteerde berekeningsmethode niet aan te merken is als 'window dressing' . 5 cm is immers de kritische grens die waterschappen hanteren. Daarnaast wordt opgemerkt dat de bodemdaling deels veroorzaakt wordt door de velden Vinkega en Nijensleek. Uit de metingen die verricht zijn in 2017 blijkt dat tussen deze 2 velden onverklaarbare bodemdaling is opgetreden. Inmiddels blijkt zelfs de productie uit het veld Vinkega voorlopig te zijn stilgelegd. Deze gegevens zijn niet verwerkt in het huidige winningsplan en is dan ook nalatig in mijn optiek. Tevens staat in het winningsplan dat bij overschrijding van de genoemde maximale bodemdaling van 5 cm een nieuw winningsplan ingediend moet worden. In principe wordt dus Vermilion op basis van het besluit van de Minister al toestemming verleend voor productie (blz 11 ontwerp instemmingsbesluit) **vóórdat** de actuele gegevens bekend zijn. Veilig en verantwoord is dat bodemdaling berekend wordt naar de meest recente inzichten en dat de adviserende organisaties hieraan voorbijgaan maakt mij ongerust. Aangezien het huidige ontwerp instemmingsbesluit genomen is in 2019 verwacht ik dat de meest recente gegevens omtrent bodemdaling hierin alsnog verwerkt worden en opnieuw beoordeeld worden door de adviserende organisaties. (SodM en TNO) zodat de lokale adviserende organisaties (gemeenten, provincies en waterschappen) hierop hun advies kunnen geven. De huidige adviezen van deze organisaties zijn gebaseerd op verouderd cijfer materiaal. Ook is niet duidelijk waar de afkapwaardes liggen voor bodemdaling in dit specifieke gebied. Is het een open einde en mag iedere keer opnieuw bij overschrijding een nieuw winningsplan aangevraagd worden of is er een grenswaarde. Gezien bovenstaande dient het ontwerp-

instemmingsbesluit ingetrokken te worden. Mocht dit niet zo zijn dan zou ik graag opgenomen willen zien bij welke bodemdaling de winning stopt. Daarnaast is de laatste opmerking op blz 11 van het ontwerp instemmingsbesluit denigrerend gezien bovenstaande.

In het ontwerp instemmingsbesluit op blz. 8 staat dat de putten op ***Vlieland*** niveau met elkaar zijn verbonden ten gevolge van breukblokken en hierdoor stroming mogelijk is van gas/water. Echter in het winningsplan op blz. 57 staat "Mogelijk is er druk-communicatie tussen de ***Zechstein*** blokken." Wellicht is het beide het geval maar ik concludeer dat de teksten niet consistent zijn en vraag u hier duidelijk in te zijn. Deze onzorgvuldigheid past niet binnen de Algemene wet Bestuursrecht en dus vraag ik u het ontwerp-instemmingsbesluit te vernietigen.

In het winningsplan wordt gesproken over een nieuwe boring (blz 22 winningsplan}. Echter deze plannen zijn weinig concreet gemaakt. Ik zie in de adviezen hierover ook weinig terug. Ik vraag mij af op er op basis van de huidige gegevens een adequate risicobeoordeling mogelijk is. Ik zie dit gegeven in ieder geval onvoldoende terug in de risicobeoordelingen tav bodemdaling en bodemtrilling.

De uitspraak van de rechtbank van Den Haag dd. 9 april 2019 (inzake veld Diever zaaknummers SGR 17/6077 en SGR 17/6101 en SGR 17/1602) is niet verwerkt in dit ontwerp instemmingsbesluit. Hierdoor is het voor mij als belanghebbende niet duidelijk of er een zorgvuldige risico afweging is gedaan door de betreffende instanties op de manier die de rechtbank benoemd en bedoeld. Wel is duidelijk de het ministerie van Economische Zaken en Klimaat nog een reparatie moet uitvoeren ten aanzien van het instemmingsbesluit veld Diever d.d. 21 juli 2017. Tevens is niet duidelijk of de risicobeoordeling door de betreffende instanties waarop het ontwerp instemmingsbesluit is gebaseerd zijn gewijzigd of gewijzigd hadden moeten worden door deze uitspraak. Hierdoor is niet duidelijk op welke gegevens ik mijn zienswijze kan baseren.

Sinds 25 juni 2018 is het seismische station in Kallenkote (geofoon en versnellingsmeter) geplaatst en overgenomen door het KNMI. Dit winningsplan is gedateerd op 13 juli 2018. Dit gegeven is niet verwerkt. De bijlage op blz. 71 is dan ook niet correct.

Het meetstation in Kallenkote geeft op meerdere momenten uitslag (bijvoorbeeld 13 juni 2019). De registratie hiervan gebeurt echter niet systematisch en wordt niet beoordeeld omdat de registratie niet opgevangen wordt door het dichtstbijzijnde meetstation (te weten station Eleveld). Bij navraag bij het KNMI kan niet bepaald worden of het hier om bodemtrilling gaat omdat dit meetstation te ver afstaat van de het volgende meetstation (in Eleveld) waardoor de nauwkeurigheid pas vanaf bodemtrillingen vanaf 1.5 M geregistreerd kunnen worden. Dit is bevestigd door zowel Vermilion in een schrijven aan de gemeente Weststellingwerf als uitgelegd door het KNMI. Tevens geeft zowel Vermilion als het KNMI aan dat voor een goede registratie een veel beter dekkend netwerk benodigd is in deze regio. Ervan uitgaande dat bodemtrillingen van 0.5 M belangrijk zijn om te registreren en te

documenteren gezien de exponentiële opbouw, om een uitspraak te kunnen doen over de seismiciteit van de put, wordt genoemd dat om de 5 tot 10 km een geofoon i.c.m. versnellingsmeter zou moeten staan. Dit is niet het geval. Ik stel dan ook dat het niet verantwoord is om eerst de winning te hervatten in veld Blesdijke/De Blesse zonder een dekkend netwerk en derhalve verzoek ik u het ontwerp instemmingsbesluit te vernietigen.

Vermilion heeft voor het veld Blesdijke/De Blesse een bodemtrilling kans van 19% berekent maar de Tcbb komt tot een kans van 42% (+/- 8%). Dit vind ik opmerkelijk. Dat hierbij ervan uitgegaan wordt van slechts 'cosmetische schade' stelt mij niet gerust. In het Groningerveld maar ook in andere kleine velden is het voor burgers bijzonder lastig om 'cosmetische schade' aan hun bezit vergoed te krijgen. cosmetische schade is weldegelijk schade in de economische zin van het woord: het leidt tot onkosten voor de eigenaar van het pand en tot waardedaling. Ik stel dat ook de mogelijkheid tot het ontstaan van cosmetische schade nadrukkelijk wordt erkend als grond voor de afweging of gaswinning in mijn woonomgeving verantwoord is. Dit geeft geen vertrouwen.

Bebouwing in dorpen en wijken binnen een straal van 5 km vanaf de randen van het veld variëren sterk in bouwkundige eigenschappen, bijna geen huis is gelijk. In een groot deel van het gebied staan woningen gefundeerd op staal. De omgeving wordt gekenmerkt door oa veenweidegebied. Afgelopen jaar heeft dit al geleid tot problemen bij (oude) panden. (Steggerda). De regio wordt oa gekenmerkt door een keileemlaag die op verschillende dieptes voorkomt. Scheuring in deze laag geeft onherstelbare veranderingen geven in het landschap, in de waterhuishouding en aan de (historische) bebouwing. Deze schade is niet alleen aan panden maar ook aan het landschap. Als belanghebbende zie ik dit aspect niet terug in de beoordeling van de risico's. In Groningen heb ik gezien dat hele dorpen hun historische kenmerken verliezen ten gunste van economisch belangen. Het ontwerp instemmingsbesluit zou dan ook op bedreiging risico van deze cultuurhistorische waarden beoordeeld moeten worden. Dit lees ik niet terug.

Omdat gebouwen in mijn omgeving zo divers zijn stel ik dan ook dat 100% van alle panden in het gebied een bouwkundige meting van opstal en fundamenten krijgen inclusief agrarische bedrijfsobjecten zoals stallen, schuren en mestkelders. (Bij voorkeur NIVRE gecertificeerd). Dit om in een later stadium beter vast te kunnen stellen of er sprake is van schade door mijnbouw. De in het winningsplan gestelde verwaarloosbare kans op schade door toepassing van de SRA-beslisboom is slechts een schematische beoordeling op de omvangrijkheid van de economische schade in het algemeen en is voor mij als belanghebbende niet relevant. Iedere kans op schade dient serieus genomen te worden en alles in het werk gesteld om dit zo klein mogelijk te laten zijn en vaststelling van de schade zo eenvoudig mogelijk. Daarnaast stelt de Technische commissie bodembeweging (Tcbb) in haar advies aan de Minister dat voor het aantonen van causaal verband tussen mijnbouw en schade een bouwkundige opname nuttig is.

"De Tcbb acht een dergelijke (bouwkundige) opname nuttig voor het geval nadien in de betreffende woning schade ontstaat tijdens of na de uitvoering van mijnbouwactiviteit. In dat geval zal de burger eenvoudiger een mogelijk causaal verband met de mijnbouwactiviteit kunnen aantonen." Bron: advies Tcbb dd 6 september 2018

https://www.tcbb.nl/file/download/57087387/DOMUS-18236399-v5-22082018_Nulmeting_EZK.pdf

Een *representatieve* bouwkundige opname wordt echter afgeraden in dit advies.

De 'spelregels' over hoe er met schade door mij als belanghebbende wordt omgegaan zijn niet duidelijk en aan verandering onderhevig. Momenteel moet ik mij als belanghebbende nog wenden tot Vermilion. Dat er tot nu toe nog geen schade is toegekend door het bedrijf stelt allerminst gerust. Blijkbaar is het lastig om schade door gaswinning erkend te krijgen. Er is een advies schadeprotocol kleine velden maar dit is nog niet operationeel en gezien de opvattingen hierover onder deskundigen lijkt deze schaderegeling eerder een bureaucratische drempel op te werpen dan een vertrouwenwekkende hulp voor mij als belanghebbende. Daarnaast is het meetnetwerk in mijn omgeving volstrekt nog niet op orde. Omdat tijdens de winning de spelregels veranderd worden verzoek ik het ontwerp instemmingsbesluit pas te nemen minimaal totdat hier duidelijkheid over is.

Vooraf aan de winning moet duidelijk zijn voor mij als belanghebbende of er een waarborgfonds is en hoeveel procent van de omzet in dit schadefonds voor eventueel toekomstige schade wordt gereserveerd. Hierin dient ook verwerkt te worden het aspect van 'waardevermindering van woningen'. Ik lees hier in het ontwerp instemmingsbesluit niets over terug. Vanuit het 'zorgvuldigheidsprincipe' uit de Algemene wet bestuursrecht zou dit eerst duidelijk moeten zijn alvorens mij als belanghebbende wordt gevraagd naar mijn mening in de vorm van een zienswijze.

Lekkage van delfstoffen: conform de Mijnbouwwet artikel 34 en 36 wordt een ontwerp instemmingsbesluit begeleid door een paragraaf ter voorkoming van risico's voor veiligheid en milieu. Gezien de vele incidenten, die in de mijnbouwindustrie de laatste jaren bekend zijn geworden, is het noodzakelijk dat de afwerking en de afdichting van het reservoir wordt verbeterd, waardoor de risico's worden geëlimineerd. De effecten van deze risico's laten zich samenvatten in de vorm van zinkgaten (ernstige lokale bodemdaling), explosies, brand en milieuverontreinigingen. De milieuverontreinigingen laten zich samenvatten in verontreinigingen van de bodem, drinkwater, grondwater en de atmosfeer. Methaanemissies in de atmosfeer hebben een 26 keer groter broeikaseffect dan eenzelfde emissie van het verbrandingsproduct C02. De verontreinigingen hebben hun oorsprong tijdens het boorproces van de put. Grote spoeling verliezen tijdens de boring zijn een indicatie van lekkage paden langs de buitenkant van de put, die niet direct zichtbaar worden. In het winningsplan en het ontwerp instemmingsbesluit wordt niet ingegaan op de beoordeling van deze specifieke putten. Hierbij verzoek ik

de minister om in zijn instemmingsbesluit in te gaan op de risico's als boven beschreven.

Conform de 'gedragscode gaswinning kleine velden' behoort Vermilion een project afstemming programma te hebben en zich hiernaar te gedragen. Tot op heden is er niet gecommuniceerd of uitgevoerd volgens deze gedragscode ondanks de paragraaf communicatie in de het ontwerp instemmingsbesluit winningsplan Blesdijke/De Blesse en het advies van de gemeenten Weststellingwerf en Steenwijkerland en de Provincie Overijssel. In het ontwerp instemmingsbesluit op blz. 23 van het ontwerp-instemmingsbesluit staat dat de communicatie aan burgers 'publieksvriendelijk, gedegen, consistent en transparant' moet zijn. Ik moet concluderen dat hieraan niet is voldaan. Het ministerie van Economische Zaken is in gebreke gebleven bij de publicatie van het ontwerp instemmingsbesluit in de gemeente Steenwijkerland waarin ook de uitnodiging staat voor de informatiemarkt dd. 27 juni 2019. Dit is niet op tijd gepubliceerd in het huis-aan-huis blad zoals vermeld in het ontwerp instemmingsbesluit (uiteindelijk 2 dagen van tevoren in het huis aan huis blad). Slechts vanwege melding van bewoners aan de gemeente is dit opgemerkt en alsnog uitgevoerd. Dit is dan ook niet in lijn met de intentie en maatschappelijke waarden die het ministerie benoemd. Hiermee wordt wantrouwen en onzekerheid bewerkstelligd. In dit licht zou een nieuwe en zorgvuldiger uitgevoerde procedure op zijn plaats zijn.

Op geringe afstand liggen meerdere kleine gaswinning velden: hetzij reeds in productie genomen hetzij nog plannen voor in productie name (o.a. Diever, De Hoeve, Vinkega, Noordwolde, Weststellingwerf, Oldelamer, Eesveen, Nijensleek). Ik stel dat het inschatten van risico's in zijn geheel beoordeeld dient te worden door het SodM en TNO. Dit is tot op heden niet gebeurd, terwijl er wel gewezen wordt op effect/invloed van de nabijgelegen velden Vinkega en Nijensleek. Gezien de optimistische prognoses van de producties in deze velden door Vermilion is de druk op deze specifieke regio groot. https://www.vermilionenergy.com/our-operations/europe/netherlands.cfm . Ik zie onvoldoende terug in hoeverre hiermee rekening is gehouden en in hoeverre geleerd is van de ervaringen in het Groninger veld om herhaling te voorkomen.

De overheid heeft het klimaatakkoord van Parijs ondertekend, en maakt plannen voor het uitfaseren van aardgas. Ook in het ontwerp instemmingsbesluit winningsplan De Blesse/Blesdijke wordt benadrukt dat gaswinning uit kleine velden zich in een afbouwfase bevindt. De intensivering en het aanboren van nieuwe gas voerende lagen is in dit opzicht strijdig. Ik vraag u derhalve nogmaals dit ontwerp instemmingsbesluit winningsplan De Blesse/Blesdijke te vernietigen.

Ik heb de laatste 15 jaar reeds scheuren in mijn huis gekregen waardoor????

Handtekening:

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Inspraakpunt winningsplan De Blesse-Blesdijke
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

24 JUL 2019

Zandhuizen, 23 juli 2019

Betreft: zienswijze inzake ontwerp instemmingsbesluit dd. 13 juni 2019 over 'winningsplan De Blesse-Blesdijke' door Vermilion Energy Netherlands B.V.

Geachte heer, mevrouw,

Als belanghebbende wil ik onderstaand mijn zienswijze kenbaar maken:

Als huiseigenaar ben ik namelijk wettelijk verplicht er alles aan te doen om schade aan mijn woning te voorkomen. Door het indienen van deze zienswijze laat ik u formeel weten dat ik het niet eens ben met de gaswinningplannen omdat die schade kunnen veroorzaken.

Ik ben slechts één burger die al haar zuur verdiende euro's en haar hele ziel en zaligheid in haar huis heeft gestopt (en ook al heel veel heeft geïnvesteerd in alternatieven voor gas).

Met deze zienswijze hoop ik dat zuurverdiende geld (= mijn pensioenpotje), mijn woon- en leefgenot en een goede nachtrust te kunnen blijven behouden.

En daarnaast:

1) Minister Wiebes heeft afbouw van gaswinning uit de kleinere velden beloofd en er is toegezegd dat afbouw van gaswinning uit het Groninger gasveld niet hoeft te worden gecompenseerd door de kleine gasvelden.

2) Het huidige systeem van risicoanalyse wordt door SodM zelf sterk bekritiseerd in een wetenschappelijk artikel in 2017.

3) Het college van de gemeente Weststellingwerf, waarin het gasveld voornamelijk ligt, had het ministerie geadviseerd niet in te stemmen met het winningsplan. Geografisch gezien liggen de gasvelden in de provincies Fryslân en Overijssel, in de gemeenten Weststellingwerf en Steenwijkerland en in het verzorgingsgebied van het Wetterskip Fryslân en het Waterschap Drents Overijsselse Delta. Ook de gemeente Steenwijkerland, de provincie Fryslân en provincie Overijssel hebben eveneens negatief geadviseerd over de winning.

3) Gaswinning in dit gebied is niet zonder risico:

a) In de loop der jaren zijn er wel degelijk aardbevingen geweest rond kleine gasvelden. Een voorbeeld daarvan is die bij het Drentse Roswinkel in 1997. Die had een kracht van 3.4 op de Schaal van Richter. Dat is dezelfde sterkte als de twee zwaardere aardbevingen van de laatste tijd in Groningen, die Wiebes deed besluiten de gaskraan daar versneld dicht te draaien.

De zwaarste aardbeving in Friesland tot nu toe was tien jaar geleden bij De Hoeve in de omgeving van Noordwolde. Die beving van 2.8 op de Schaal van Richter wordt overigens toegeschreven aan waterinjectie in gasvelden daar. Nu wil gasconcern Vermilion in dit gebied na veertien jaar weer gas gaan winnen.
Ik maak me hierover ernstige zorgen: wat zullen de financiële, maar vooral emotionele gevolgen van een nieuwe beving zijn?

b) Het opvoeren van de productiesnelheid leidt tot grotere risico's op het gebied van bodemdaling en tot milieuschade. Ook kan het meer seismische activiteit in de bodem tot gevolg hebben.

c) De risico's zijn groter als kleine gasvelden vlak bij elkaar liggen. Dat is het geval in het grensgebied van Overijssel met Drenthe en Friesland. De risico's zijn ook groter als ze voor een deel in lagen onder elkaar liggen. Daar moet je echt geen gas meer winnen. Dat is vragen om problemen.

d) Het oppompen van gas veroorzaakt aardbevingen en schade aan gebouwen. Groningers in het aardbevingsgebied wonen soms al jaren in noodwoningen. Schoolgebouwen in hun dorpen zijn onveilig. En hun huizen staan in de stutten of worden zelfs gesloopt.
Bewoners lijden niet alleen financiële, maar ook emotionele schade.

e) Gaswinning leidt tot allerlei vormen van schade. Onder inwoners leidt dit tot grote zorgen. Daarom is dit een onwenselijke ontwikkeling. Door gebruik van chemicaliën brengt gaswinning risico's tot vervuiling van het grondwater en verstoring van de waterhuishouding met zich. Dat is onwenselijk omdat veiligheid van drinkwater voorop dient te staan. Bodemdaling is tevens een ongewenst effect.

4) In de meeste gevallen gaat het om het winnen van meer gas dan waar bij eerdere vergunningen sprake van was. Ook worden bij meerdere locaties de winperiodes ingekort en zo wordt het tempo opgevoerd.

5) Nieuwe, meer of langere gaswinning hoort niet thuis in een tijd van energietransitie. Het past niet bij de ambities van schoon water, het voorkomen van bodemdaling en het bijdragen aan verduurzaming.

Daarbij past nieuwe gaswinning niet binnen onze duurzame ambities. Er zijn voldoende alternatieven beschikbaar om de vraag naar gas terug te brengen en om over te schakelen op duurzame alternatieven.

Wij hebben zelf al flink geïnvesteerd in zonnepanelen en een elektrische kookplaat, we zijn zuinig met warm water en trekken eerder een warme trui aan dan dat we de verwarming hoger zetten. Allemaal acties om ons gasverbruik aanzienlijk te verlagen.

Erop vertrouwend dat u alle zienswijzen, zorgen van omwonenden en negatieve adviezen zwaar laat wegen verblijf ik,

Hoogachtend,

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Inspraakpunt winningsplan De Blesse-Blesdijke
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

24 JUL 2019

Zandhuizen, 23 juli 2019

Betreft: zienswijze inzake ontwerp instemmingsbesluit dd. 13 juni 2019 over 'winningsplan De Blesse-Blesdijke' door Vermilion Energy Netherlands B.V.

Geachte heer, mevrouw,

Als belanghebbende wil ik onderstaand mijn zienswijze kenbaar maken:

Ik maak me ernstige zorgen over de nadelige gevolgen voor de natuur, het milieu, de gebouwen en huizen in mijn leefomgeving. En mede daardoor ook voor de nadelige gevolgen voor de leefbaarheid van inwoners.

Ter beoordeling of met een winningsplan kan worden ingestemd, wordt het winningsplan getoetst aan artikel 36, eerste lid, van de Mbw. De minister kan slechts geheel of gedeeltelijk instemming weigeren of daaraan voorschriften of beperkingen verbinden:

a. indien het in het winningsplan aangeduide gebied door onze minister niet geschikt wordt geacht voor de in het winningsplan vermelde activiteit om reden van het belang van de veiligheid voor omwonenden of het voorkomen van schade aan gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit daarvan;
b. in het belang van het planmatig gebruik of beheer van delfstoffen, aardwarmte, andere natuurlijke rijkdommen, waaronder grondwater met het oog op de winning van drinkwater, of mogelijkheden tot het opslaan van stoffen;
c. indien nadelige gevolgen voor het milieu ontstaan;
d. indien nadelige gevolgen voor de natuur worden veroorzaakt.

Ten aanzien van lid a:
Voorkomen van schade aan gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit ervan.
Voor mij als belanghebbende is het belangrijk dat mijn woning beschermd wordt tegen de gevolgen van gaswinning in mijn omgeving. Een huis is allereerst een thuis, biedt geborgenheid en veiligheid. Daarnaast vertegenwoordigt het bezit, kent een economische waarde. De minister heeft in mijn regio met winning uit diverse velden ingestemd (Diever, Eesveen, Nijensleek, Vinkega, Weststellingwerf, De Hoeve, Oldelamer) maar het geheel en de onderlinge invloed hierop is niet/onvoldoende meegenomen in de risicobeoordeling. Het veld Blesdijke/De Blesse is eerder in productie geweest (1999(BLD) en 2009 (BLS) tot 2013 daarna is de put "tijdelijk verlaten". Er staat in het winningsplan op blz. 57 dat er druk-communicatie mogelijk is tussen de ***Zechstein*** blokken. In het dorp Willemsoord is reeds melding gemaakt van mijnbouwschade aan 2 woningen.

Mijnbouwschade is een lastig te bewijzen vorm van schade. De Tcbb zegt hierover dat het causale verband lastig is aan te tonen en dat een bouwkundige opname nuttig kan zijn. Zeker in gebieden die ingrepen in de waterhuishouding kennen. (brief Tcbb 6 september 2019) Omdat mijn woning andere gebouw kenmerken heeft dan dat van mijn buren en ook de ondergrond varieert (diepte van keileem lagen, zandlagen en veenpakketten) is voor mijn huis niet specifiek te zeggen aan welke risico's het blootgesteld wordt. Het gegeven dat de Seismische Risico Analyse (SRA) uitkomt op een verwaarloosbaar risico is slechts een inschatting van het economisch risico op omvang van schade maar zegt niets over mijn individuele kans op schade. Een kans van 1% betekent nog steeds dat 1 huis op de 100 huizen schade kan oplopen . Dat inmiddels aan 2 woningen in mijn omgeving schade gemeld is, stemt mij niet gerust. Dat genoemd wordt dat er 'slechts' cosmetische schade optreed stelt mij evenmin gerust. Mijnbouwschade gaat langzaam. Dat gesteld wordt dat er tot nu toe geen schade toegewezen is sterkt mij in de overtuiging dat het erg lastig om het causale verband aan te tonen en ik vraag u dan ook dringend om activiteiten mbt het opstarten van nieuwe boringen in veld Blesdijke /De Blesse te annuleren en het ontwerp instemmingsbesluit in te trekken zodat (eventueel verdere) schade aan mijn woning voorkomen kan worden.

T.a.v. d: Nadelige gevolgen voor de natuur
De gaswinlocatie Blesdijke/De Blesse ligt nabij de natuurgebieden van het 'It Fryske Gea' en specifiek nabij het natuurgebied van de 'Lindevallei'. Gaswinning heeft o.a. effect op de waterhuishouding en de stikstofbelasting op natuurgebieden. In een gebied waarin veel geld geïnvesteerd is om de zgn. 'natte as' te creëren met de natuurgebieden van de Weerribben/Wieden en de Rottige Meente' kan dit niet buiten beschouwing van het ontwerp instemmingsbesluit vallen. Daarnaast kenmerkt het gebied zich met stuwwallen en veenweidegebieden en ook dit heeft effect op risico's en doorwerking. Kennis van dit specifieke gebied zie ik niet opgenomen in de risicobeoordeling van de betreffende organisaties. Ook het winningsplan besteed hier slechts heel summier aandacht aan. De beoordeling van risico's in dit ontwerp-instemmingsbesluit zijn te beperkt genomen en de inzichten en kennis over effecten zijn inmiddels toegenomen. In het kader van verantwoorde mijnbouw vraag ik mij af of dit niet beter berekend en beoordeeld dient te worden. Dit plan lijkt niet beoordeeld te zijn m.b.t. de recente uitspraken van de Raad van State inzake Programma Aanpak Stikstof (PAS). Ik vraag mij af of dit niet had gemoeten en of dit consequenties heeft voor dit plan.

Het ontwerp instemmingsbesluit is strijdig met artikel 2 en in het bijzonder artikel 8 van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM)
Dit artikel betreft

Lid 1: "recht op eerbiediging van privé familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie."

Lid 2: "geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan in de uitoefening van dit recht door voor zover bij wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen"

Dit verdrag is direct van toepassing bij het ontwerp instemmingsbesluit zolang het ministerie onzorgvuldig omgaat met de instemming voor gaswinning activiteiten.

De onzorgvuldigheid is gelegen in het feit:

T.a.v. bodemdaling: In het winningsplan wordt ten aanzien van de berekening van de bodemdaling gebruik gemaakt van de bodemdaling gegevens uit 2009 en 2015 (blz. 56 winningsplan) en is mede gebaseerd op gegevens van Deltares m.b.t. de autonome bodemdaling uit 2011 (blz. 46 winningsplan).

Dit zijn sterk gedateerde gegevens die in het berekeningsmodel opgenomen zijn. Ten tijde van het schrijven van het winningsplan (2018) waren er meer recente cijfers beschikbaar over de autonome bodemdaling (2017 www.dinoloket.nl).

Op blz. 26 van het document Bodemdaling Statusrapport 2018 van Vermilion staat dat er voor 2019 een waterpassing gepland staat. Bij navraag bij Vermilion blijkt echter dat deze "waterpassing" pas later dit jaar gepland staat. Gezien de grafieken m.b.t. bodemdaling op blz. 58 en 59 van het winningsplan rondom De Blesse en de conclusie dat de totale aantal verwachte bodemdaling max. 5 cm is, vraag ik mij af of de gehanteerde berekeningsmethode niet aan te merken is als 'window dressing' . 5 cm is immers de kritische grens die waterschappen hanteren. Daarnaast wordt opgemerkt dat de bodemdaling deels veroorzaakt wordt door de velden Vinkega en Nijensleek. Uit de metingen die verricht zijn in 2017 blijkt dat tussen deze 2 velden onverklaarbare bodemdaling is opgetreden. Inmiddels blijkt zelfs de productie uit het veld Vinkega voorlopig te zijn stilgelegd. Deze gegevens zijn niet verwerkt in het huidige winningsplan en is dan ook nalatig in mijn optiek. Tevens staat in het winningsplan dat bij overschrijding van de genoemde maximale bodemdaling van 5 cm een nieuw winningsplan ingediend moet worden. In principe wordt dus Vermilion op basis van het besluit van de Minister al toestemming verleend voor productie (blz 11 ontwerp instemmingsbesluit) **vóórdat** de actuele gegevens bekend zijn. Veilig en verantwoord is dat bodemdaling berekend wordt naar de meest recente inzichten en dat de adviserende organisaties hieraan voorbijgaan maakt mij ongerust. Aangezien het huidige ontwerp instemmingsbesluit genomen is in 2019 verwacht ik dat de meest recente gegevens omtrent bodemdaling hierin alsnog verwerkt worden en opnieuw beoordeeld worden door de adviserende organisaties. (SodM en TNO) zodat de lokale adviserende organisaties (gemeenten, provincies en waterschappen) hierop hun advies kunnen geven. De huidige adviezen van deze organisaties zijn gebaseerd op verouderd cijfer materiaal. Ook is niet duidelijk waar de afkapwaardes liggen voor bodemdaling in dit specifieke gebied. Is het een open einde en mag iedere keer opnieuw bij overschrijding een nieuw winningsplan aangevraagd worden of is er een grenswaarde.

Gezien bovenstaande dient het ontwerp-instemmingsbesluit ingetrokken te worden. Mocht dit niet zo zijn dan zou ik graag opgenomen willen zien bij welke bodemdaling de winning stopt. Daarnaast is de laatste opmerking op blz 11 van het ontwerp instemmingsbesluit denigrerend gezien bovenstaande.
In het ontwerp instemmingsbesluit op blz. 8 staat dat de putten op ***Vlieland*** niveau met elkaar zijn verbonden ten gevolge van breukblokken en hierdoor stroming mogelijk is van gas/water. Echter in het winningsplan op blz. 57 staat "Mogelijk is er druk-communicatie tussen de ***Zechstein*** blokken." Wellicht is het beide het geval maar ik concludeer dat de teksten niet consistent zijn en vraag u hier duidelijk in te zijn. Deze onzorgvuldigheid past niet binnen de Algemene wet Bestuursrecht en dus vraag ik u het ontwerp-instemmingsbesluit te vernietigen.
In het winningsplan wordt gesproken over een nieuwe boring (blz 22 winningsplan}. Echter deze plannen zijn weinig concreet gemaakt. Ik zie in de adviezen hierover ook weinig terug. Ik vraag mij af op er op basis van de huidige gegevens een adequate risicobeoordeling mogelijk is. Ik zie dit gegeven in ieder geval onvoldoende terug in de risicobeoordelingen tav bodemdaling en bodemtrilling.

De uitspraak van de rechtbank van Den Haag dd. 9 april 2019 (inzake veld Diever zaaknummers SGR 17/6077 en SGR 17/6101 en SGR 17/1602) is niet verwerkt in dit ontwerp instemmingsbesluit. Hierdoor is het voor mij als belanghebbende niet duidelijk of er een zorgvuldige risico afweging is gedaan door de betreffende instanties op de manier die de rechtbank benoemd en bedoeld. Wel is duidelijk de het ministerie van Economische Zaken en Klimaat nog een reparatie moet uitvoeren ten aanzien van het instemmingsbesluit veld Diever d.d. 21 juli 2017. Tevens is niet duidelijk of de risicobeoordeling door de betreffende instanties waarop het ontwerp instemmingsbesluit is gebaseerd zijn gewijzigd of gewijzigd hadden moeten worden door deze uitspraak. Hierdoor is niet duidelijk op welke gegevens ik mijn zienswijze kan baseren.

Sinds 25 juni 2018 is het seismische station in Kallenkote (geofoon en versnellingsmeter) geplaatst en overgenomen door het KNMI. Dit winningsplan is gedateerd op 13 juli 2018. Dit gegeven is niet verwerkt. De bijlage op blz. 71 is dan ook niet correct.
Het meetstation in Kallenkote geeft op meerdere momenten uitslag (bijvoorbeeld 13 juni 2019). De registratie hiervan gebeurt echter niet systematisch en wordt niet beoordeeld omdat de registratie niet opgevangen wordt door het dichtstbijzijnde meetstation (te weten station Eleveld). Bij navraag bij het KNMI kan niet bepaald worden of het hier om bodemtrilling gaat omdat dit meetstation te ver afstaat van de het volgende meetstation (in Eleveld) waardoor de nauwkeurigheid pas vanaf bodemtrillingen vanaf 1.5 M geregistreerd kunnen worden. Dit is bevestigd door zowel Vermilion in een schrijven aan de gemeente Weststellingwerf als uitgelegd door het KNMI. Tevens geeft zowel Vermilion als het KNMI aan dat voor een goede registratie een veel beter dekkend netwerk benodigd is in deze regio. Ervan uitgaande dat bodemtrillingen van 0.5 M belangrijk zijn om te registreren en te documenteren gezien de exponentiële opbouw, om een uitspraak te kunnen doen over de seismiciteit van de put, wordt genoemd dat om de 5 tot 10 km een geofoon i.c.m. versnellingsmeter zou moeten staan. Dit is niet het geval.

Ik stel dan ook dat het niet verantwoord is om eerst de winning te hervatten in veld Blesdijke/De Blesse zonder een dekkend netwerk en derhalve verzoek ik u het ontwerp instemmingsbesluit te vernietigen.
Vermilion heeft voor het veld Blesdijke/De Blesse een bodemtrilling kans van 19% berekent maar de Tcbb komt tot een kans van 42% (+/- 8%). Dit vind ik opmerkelijk. Dat hierbij ervan uitgegaan wordt van slechts 'cosmetische schade' stelt mij niet gerust. In het Groningerveld maar ook in andere kleine velden is het voor burgers bijzonder lastig om 'cosmetische schade' aan hun bezit vergoed te krijgen. cosmetische schade is weldegelijk schade in de economische zin van het woord: het leidt tot onkosten voor de eigenaar van het pand en tot waardedaling. Ik stel dat ook de mogelijkheid tot het ontstaan van cosmetische schade nadrukkelijk wordt erkend als grond voor de afweging of gaswinning in mijn woonomgeving verantwoord is. Dit geeft geen vertrouwen.

Bebouwing in dorpen en wijken binnen een straal van 5 km vanaf de randen van het veld variëren sterk in bouwkundige eigenschappen, bijna geen huis is gelijk. In een groot deel van het gebied staan woningen gefundeerd op staal. De omgeving wordt gekenmerkt door oa veenweidegebied. Afgelopen jaar heeft dit al geleid tot problemen bij (oude) panden. (Steggerda). De regio wordt oa gekenmerkt door een keileemlaag die op verschillende dieptes voorkomt. Scheuring in deze laag geeft onherstelbare veranderingen geven in het landschap, in de

waterhuishouding en aan de (historische) bebouwing. Deze schade is niet alleen aan panden maar ook aan het landschap. Als belanghebbende zie ik dit aspect niet terug in de beoordeling van de risico's. In Groningen heb ik gezien dat hele dorpen hun historische kenmerken verliezen ten gunste van economisch belangen. Het ontwerp instemmingsbesluit zou dan ook op bedreiging risico van deze cultuurhistorische waarden beoordeeld moeten worden. Dit lees ik niet terug.

Omdat gebouwen in mijn omgeving zo divers zijn stel ik dan ook dat 100% van alle panden in het gebied een bouwkundige meting van opstal en fundamenten krijgen inclusief agrarische bedrijfsobjecten zoals stallen, schuren en mestkelders. (Bij voorkeur NIVRE gecertificeerd). Dit om in een later stadium beter vast te kunnen stellen of er sprake is van schade door mijnbouw. De in het winningsplan gestelde verwaarloosbare kans op schade door toepassing van de SRA-beslisboom is slechts een schematische beoordeling op de omvangrijkheid van de economische schade in het algemeen en is voor mij als belanghebbende niet relevant. Iedere kans op schade dient serieus genomen te worden en alles in het werk gesteld om dit zo klein mogelijk te laten zijn en vaststelling van de schade zo eenvoudig mogelijk. Daarnaast stelt de Technische commissie bodembeweging (Tcbb) in haar advies aan de Minister dat voor het aantonen van causaal verband tussen mijnbouw en schade een bouwkundige opname nuttig is.

"De Tcbb acht een dergelijke (bouwkundige) opname nuttig voor het geval nadien in de betreffende woning schade ontstaat tijdens of na de uitvoering van mijnbouwactiviteit. In dat geval zal de burger eenvoudiger een mogelijk causaal verband met de mijnbouwactiviteit kunnen aantonen." Bron: advies Tcbb dd 6 september 2018
https://www.tcbb.nl/file/download/57087387/DOMUS-18236399-v5-22082018_Nulmeting_EZK.pdf
Een *representatieve* bouwkundige opname wordt echter afgeraden in dit advies.
De 'spelregels' over hoe er met schade door mij als belanghebbende wordt omgegaan zijn niet duidelijk en aan verandering onderhevig. Momenteel moet ik mij als belanghebbende nog wenden tot Vermilion. Dat er tot nu toe nog geen schade is toegekend door het bedrijf stelt allerminst gerust. Blijkbaar is het lastig om schade door gaswinning erkend te krijgen. Er is een advies schadeprotocol kleine velden maar dit is nog niet operationeel en gezien de opvattingen hierover onder deskundigen lijkt deze schaderegeling eerder een bureaucratische drempel op te werpen dan een vertrouwenwekkende hulp voor mij als belanghebbende. Daarnaast is het meetnetwerk in mijn omgeving volstrekt nog niet op orde. Omdat tijdens de winning de spelregels veranderd worden verzoek ik het ontwerp instemmingsbesluit pas te nemen minimaal totdat hier duidelijkheid over is.

Vooraf aan de winning moet duidelijk zijn voor mij als belanghebbende of er een waarborgfonds is en hoeveel procent van de omzet in dit schadefonds voor eventueel toekomstige schade wordt gereserveerd. Hierin dient ook verwerkt te worden het aspect van 'waardevermindering van woningen'. Ik lees hier in het ontwerp instemmingsbesluit niets over terug. Vanuit het 'zorgvuldigheidsprincipe' uit de Algemene wet bestuursrecht zou dit eerst duidelijk moeten zijn alvorens mij als belanghebbende wordt gevraagd naar mijn mening in de vorm van een zienswijze.

Lekkage van delfstoffen: conform de Mijnbouwwet artikel 34 en 36 wordt een ontwerp instemmingsbesluit begeleid door een paragraaf ter voorkoming van risico's voor veiligheid en milieu. Gezien de vele incidenten, die in de mijnbouwindustrie de laatste jaren bekend zijn geworden, is het noodzakelijk dat de afwerking en de afdichting van het reservoir wordt verbeterd, waardoor de risico's worden geëlimineerd. De effecten van deze risico's laten zich samenvatten in de vorm van zinkgaten (ernstige lokale bodemdaling), explosies, brand en milieuverontreinigingen. De milieuverontreinigingen laten zich samenvatten in verontreinigingen van de bodem, drinkwater, grondwater en de atmosfeer. Methaanemissies in de atmosfeer hebben een 26 keer groter broeikaseffect dan eenzelfde emissie van het verbrandingsproduct C02. De verontreinigingen hebben hun oorsprong tijdens het boorproces van de put. Grote spoeling verliezen tijdens de boring zijn een indicatie van lekkage paden langs de buitenkant van de put, die niet direct zichtbaar worden. In het winningsplan en het ontwerp instemmingsbesluit wordt niet ingegaan op de beoordeling van deze specifieke putten. Hierbij verzoek ik de minister om in zijn instemmingsbesluit in te gaan op de risico's als boven beschreven.

Conform de 'gedragscode gaswinning kleine velden' behoort Vermilion een project afstemming programma te hebben en zich hiernaar te gedragen. Tot op heden is er niet gecommuniceerd of uitgevoerd volgens deze gedragscode ondanks de paragraaf communicatie in de het ontwerp instemmingsbesluit winningsplan Blesdijke/De Blesse en het advies van de gemeenten Weststellingwerf en Steenwijkerland en de Provincie Overijssel. In het ontwerp instemmingsbesluit op blz. 23 van het ontwerp-instemmingsbesluit staat dat de communicatie aan burgers 'publieksvriendelijk, gedegen, consistent en transparant' moet zijn. Ik moet concluderen dat hieraan niet is voldaan. Het ministerie van Economische Zaken is in gebreke gebleven bij de publicatie van het ontwerp instemmingsbesluit in de gemeente Steenwijkerland waarin ook de uitnodiging staat voor de informatiemarkt dd. 27 juni 2019. Dit is niet op tijd gepubliceerd in het huis-aan-huis blad zoals vermeld in het ontwerp instemmingsbesluit (uiteindelijk 2 dagen van tevoren in het huis aan huis blad). Slechts vanwege melding van bewoners aan de gemeente is dit opgemerkt en alsnog uitgevoerd. Dit is dan ook niet in lijn met de intentie en maatschappelijke waarden die het ministerie benoemd. Hiermee wordt wantrouwen en onzekerheid bewerkstelligd. In dit licht zou een nieuwe en zorgvuldiger uitgevoerde procedure op zijn plaats zijn.

Op geringe afstand liggen meerdere kleine gaswinning velden: hetzij reeds in productie genomen hetzij nog plannen voor in productie name (o.a. Diever, De Hoeve, Vinkega, Noordwolde, Weststellingwerf, Oldelamer, Eesveen, Nijensleek). Ik stel dat het inschatten van risico's in zijn geheel beoordeeld dient te worden door het SodM en TNO. Dit is tot op heden niet gebeurd, terwijl er wel gewezen wordt op effect/invloed van de nabijgelegen velden Vinkega en Nijensleek. Gezien de optimistische prognoses van de producties in deze velden door Vermilion is de druk op deze specifieke regio groot. https://www.vermilionenergy.com/our-operations/europe/netherlands.cfm . Ik zie onvoldoende terug in hoeverre hiermee rekening is gehouden en in hoeverre geleerd is van de ervaringen in het Groninger veld om herhaling te voorkomen.

De overheid heeft het klimaatakkoord van Parijs ondertekend, en maakt plannen voor het uitfaseren van aardgas. Ook in het ontwerp instemmingsbesluit winningsplan De Blesse/Blesdijke wordt benadrukt dat gaswinning uit kleine velden zich in een afbouwfase bevindt. De intensivering en het aanboren van nieuwe gas voerende lagen is in dit opzicht strijdig. Ik vraag u derhalve nogmaals dit ontwerp instemmingsbesluit winningsplan De Blesse/Blesdijke te vernietigen.

Hoogachtend,

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Inspraakpunt winningsplan De Blesse-Blesdijke
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

24 JUL 2019

Zandhuizen, 22 juli 2019

Betreft: zienswijze inzake ontwerp instemmingsbesluit dd. 13 juni 2019 over 'winningsplan De Blesse-Blesdijke ' door Vermilion Energy Netherlands B.V.

Geachte heer, mevrouw,

Ik ben geboren en getogen in het mooie Zandhuizen, als klein meisje kreeg ik de spanning al mee die het in het dorp teweegbracht dat er bij het Rode Dorp (Noordwolde) een boorlocatie kwam. Een asfaltweg erheen waar je fijn op kon rolschaatsen met je vriendinnetjes en een groot hek met allemaal borden er op, wat was het een spannende plek!
Inmiddels ben ik de 40 gepasseerd en ben ik ook wat jaren weg geweest uit Zandhuizen, maar nu wonen mijn man en ik al weer ruim 10 jaar in ons huisje in Zandhuizen. Druk aan het opknappen, metselen, renoveren en de tuin zo vogel- en insectvriendelijk mogelijk ingericht. Dagelijks zijn we bezig met onderhoud en stukje bij beetje zien we ons paradijsje mooier en beter worden. Er zijn al plannen voor zonnepanelen en straks als we een nieuwe keuken instaleren, stoppen we ook met koken op gas. En zo wordt ons huis meer en meer ons appeltje voor de dorst. Iets wat we achter de hand hebben voor ons pensioen. Want is er straks voor ons nog een pensioen?

Echter wat ik vroeger als klein meisje een 'spannende plek' vond, wordt nu steeds meer iets wat mij ongerust maakt. De gaswinning in mijn gemeente (Weststellingwerf) en de daarom heen liggende gemeenten, zorgen er voor dat ik mij zorgen maak over de toekomst.

Ik kan mij niet aan de indruk onttrekken dat er nog even snel al het gas uit onze bodem gehaald wordt, nu de gaskraan in Groningen (terecht) dichter gaat. Wat een ellende hebben onze Groningers, en wat duurt het allemaal lang! En ook zij hebben geïnvesteerd in hun woning, maar moeten nu wachten op schadevergoeding, rapportages en compensatie.
Naar mijn idee, doet Vermillion nu hetzelfde in Friesland, Drenthe en Overijssel, als wat er de afgelopen jaren in Groningen gedaan is en zoals gezegd, ik heb juist het gevoel dat het 'nu allemaal nog even snel' in dit gebied uit de bodem gehaald moet worden. Met alle mogelijke gevolgen voor de bewoners en hun huizen, blijven we hier straks ook met de brokstukken zitten?

Graag zou ik dan ook als belanghebbende in het gebeid mijn zienswijze kenbaar maken:

Ter beoordeling of met een winningsplan kan worden ingestemd, wordt het winningsplan getoetst aan artikel 36, eerste lid, van de Mbw. De minister kan slechts geheel of gedeeltelijk instemming weigeren of daaraan voorschriften of beperkingen verbinden:

a. indien het in het winningsplan aangeduide gebied door onze minister niet geschikt wordt geacht voor de in het winningsplan vermelde activiteit om reden van het belang van de

veiligheid voor omwonenden of het voorkomen van schade aan gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit daarvan;

b. in het belang van het planmatig gebruik of beheer van delfstoffen, aardwarmte, andere natuurlijke rijkdommen, waaronder grondwater met het oog op de winning van drinkwater, of mogelijkheden tot het opslaan van stoffen;
c. indien nadelige gevolgen voor het milieu ontstaan;
d. indien nadelige gevolgen voor de natuur worden veroorzaakt.

Ten aanzien van lid a:
Voorkomen van schade aan gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit ervan.
Voor mij als belanghebbende is het belangrijk dat mijn woning beschermd wordt tegen de gevolgen van gaswinning in mijn omgeving. Een huis is allereerst een thuis, biedt geborgenheid en veiligheid. Daarnaast vertegenwoordigt het bezit, kent een economische waarde. De minister heeft in mijn regio met winning uit diverse velden ingestemd (Diever, Eesveen, Nijensleek, Vinkega, Weststellingwerf, De Hoeve, Oldelamer) maar het geheel en de onderlinge invloed hierop is niet/onvoldoende meegenomen in de risicobeoordeling. Het veld Blesdijke/De Blesse is eerder in productie geweest (1999(BLD) en 2009 (BLS) tot 2013 daarna is de put "tijdelijk verlaten". Er staat in het winningsplan op blz. 57 dat er druk-communicatie mogelijk is tussen de ***Zechstein*** blokken. In het dorp Willemsoord is reeds melding gemaakt van mijnbouwschade aan 2 woningen. Mijnbouwschade is een lastig te bewijzen vorm van schade. De Tcbb zegt hierover dat het causale verband lastig is aan te tonen en dat een bouwkundige opname nuttig kan zijn. Zeker in gebieden die ingrepen in de waterhuishouding kennen. (brief Tcbb 6 september 2019) Omdat mijn woning andere gebouw kenmerken heeft dan dat van mijn buren en ook de ondergrond varieert (diepte van keileem lagen, zandlagen en veenpakketten) is voor mijn huis niet specifiek te zeggen aan welke risico's het blootgesteld wordt. Het gegeven dat de Seismische Risico Analyse (SRA) uitkomt op een verwaarloosbaar risico is slechts een inschatting van het economisch risico op omvang van schade maar zegt niets over mijn individuele kans op schade. Een kans van 1% betekent nog steeds dat 1 huis op de 100 huizen schade kan oplopen . Dat inmiddels aan 2 woningen in mijn omgeving schade gemeld is, stemt mij niet gerust. Dat genoemd wordt dat er 'slechts' cosmetische schade optreed stelt mij evenmin gerust. Mijnbouwschade gaat langzaam. Dat gesteld wordt dat er tot nu toe geen schade toegewezen is sterkt mij in de overtuiging dat het erg lastig om het causale verband aan te tonen en ik vraag u dan ook dringend om activiteiten m.b.t. het opstarten van nieuwe boringen in veld Blesdijke /De Blesse te annuleren en het ontwerp instemmingsbesluit in te trekken zodat (eventueel verdere) schade aan mijn woning voorkomen kan worden.

T.a.v. d: Nadelige gevolgen voor de natuur
De gaswinlocatie Blesdijke/De Blesse ligt nabij de natuurgebieden van het 'It Fryske Gea' en specifiek nabij het natuurgebied van de 'Lindevallei'. Gaswinning heeft o.a. effect op de waterhuishouding en de stikstofbelasting op natuurgebieden. In een gebied waarin veel geld geïnvesteerd is om de zgn. 'natte as' te creëren met de natuurgebieden van de Weerribben/Wieden en de Rottige Meente' kan dit niet buiten beschouwing van het ontwerp instemmingsbesluit vallen. Daarnaast kenmerkt het gebied zich met stuwwallen en veenweidegebieden en ook dit heeft effect op risico's en doorwerking. Kennis van dit specifieke gebied zie ik niet opgenomen in de risicobeoordeling van de betreffende organisaties. Ook het winningsplan besteed hier slechts heel summier aandacht aan. De

beoordeling van risico's in dit ontwerp-instemmingsbesluit zijn te beperkt genomen en de inzichten en kennis over effecten zijn inmiddels toegenomen.
In het kader van verantwoorde mijnbouw vraag ik mij af of dit niet beter berekend en beoordeeld dient te worden. Dit plan lijkt niet beoordeeld te zijn m.b.t. de recente uitspraken van de Raad van State inzake Programma Aanpak Stikstof (PAS). Ik vraag mij af of dit niet had gemoeten en of dit consequenties heeft voor dit plan.

Het ontwerp instemmingsbesluit is strijdig met artikel 2 en in het bijzonder artikel 8 van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM)
Dit artikel betreft

> Lid 1: "recht op eerbiediging van privé familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie."
>
> Lid 2: "geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan in de uitoefening van dit recht door voor zover bij wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen"
>
> Dit verdrag is direct van toepassing bij het ontwerp instemmingsbesluit zolang het ministerie onzorgvuldig omgaat met de instemming voor gaswinning activiteiten.

De onzorgvuldigheid is gelegen in het feit:

T.a.v. bodemdaling: In het winningsplan wordt ten aanzien van de berekening van de bodemdaling gebruik gemaakt van de bodemdaling gegevens uit 2009 en 2015 (blz. 56 winningsplan) en is mede gebaseerd op gegevens van Deltares m.b.t. de autonome bodemdaling uit 2011 (blz. 46 winningsplan). Dit zijn sterk gedateerde gegevens die in het berekeningsmodel opgenomen zijn. Ten tijde van het schrijven van het winningsplan (2018) waren er meer recente cijfers beschikbaar over de autonome bodemdaling (2017 www.dinoloket.nl). Op blz. 26 van het document Bodemdaling Statusrapport 2018 van Vermilion staat dat er voor 2019 een waterpassing gepland staat. Bij navraag bij Vermilion blijkt echter dat deze "waterpassing" pas later dit jaar gepland staat. Gezien de grafieken mbt bodemdaling op blz. 58 en 59 van het winningsplan rondom De Blesse en de conclusie dat de totale aantal verwachte bodemdaling max. 5 cm is, vraag ik mij af of de gehanteerde berekeningsmethode niet aan te merken is als 'window dressing' . 5 cm is immers de kritische grens die waterschappen hanteren.

Daarnaast wordt opgemerkt dat de bodemdaling deels veroorzaakt wordt door de velden Vinkega en Nijensleek. Uit de metingen die verricht zijn in 2017 blijkt dat tussen deze 2 velden onverklaarbare bodemdaling is opgetreden. Inmiddels blijkt zelfs de productie uit het veld Vinkega voorlopig te zijn stilgelegd. Deze gegevens zijn niet verwerkt in het huidige winningsplan en is dan ook nalatig in mijn optiek. Tevens staat in het winningsplan dat bij overschrijding van de genoemde maximale bodemdaling van 5 cm een nieuw winningsplan ingediend moet worden. In principe wordt dus Vermilion op basis van het besluit van de Minister al toestemming verleend voor productie (blz 11 ontwerp instemmingsbesluit) **vóórdat** de actuele gegevens bekend zijn. Veilig en verantwoord is dat bodemdaling berekend wordt naar de meest recente inzichten en dat de adviserende organisaties

hieraan voorbijgaan maakt mij ongerust. Aangezien het huidige ontwerp instemmingsbesluit genomen is in 2019 verwacht ik dat de meest recente gegevens omtrent bodemdaling hierin alsnog verwerkt worden en opnieuw beoordeeld worden door de adviserende organisaties. (SodM en TNO) zodat de lokale adviserende organisaties (gemeenten, provincies en waterschappen) hierop hun advies kunnen geven. De huidige adviezen van deze organisaties zijn gebaseerd op verouderd cijfer materiaal. Ook is niet duidelijk waar de afkapwaardes liggen voor bodemdaling in dit specifieke gebied. Is het een open einde en mag iedere keer opnieuw bij overschrijding een nieuw winningsplan aangevraagd worden of is er een grenswaarde.

Gezien bovenstaande dient het ontwerp-instemmingsbesluit ingetrokken te worden. Mocht dit niet zo zijn dan zou ik graag opgenomen willen zien bij welke bodemdaling de winning stopt. Daarnaast is de laatste opmerking op blz 11 van het ontwerp instemmingsbesluit denigrerend gezien bovenstaande.

In het ontwerp instemmingsbesluit op blz. 8 staat dat de putten op ***Vlieland*** niveau met elkaar zijn verbonden ten gevolge van breukblokken en hierdoor stroming mogelijk is van gas/water. Echter in het winningsplan op blz. 57 staat "Mogelijk is er druk-communicatie tussen de ***Zechstein*** blokken." Wellicht is het beide het geval maar ik concludeer dat de teksten niet consistent zijn en vraag u hier duidelijk in te zijn. Deze onzorgvuldigheid past niet binnen de Algemene wet Bestuursrecht en dus vraag ik u het ontwerp-instemmingsbesluit te vernietigen.

In het winningsplan wordt gesproken over een nieuwe boring (blz 22 winningsplan}. Echter deze plannen zijn weinig concreet gemaakt. Ik zie in de adviezen hierover ook weinig terug. Ik vraag mij af op er op basis van de huidige gegevens een adequate risicobeoordeling mogelijk is. Ik zie dit gegeven in ieder geval onvoldoende terug in de risicobeoordelingen tav bodemdaling en bodemtrilling.

De uitspraak van de rechtbank van Den Haag dd. 9 april 2019 (inzake veld Diever zaaknummers SGR 17/6077 en SGR 17/6101 en SGR 17/1602) is niet verwerkt in dit ontwerp instemmingsbesluit. Hierdoor is het voor mij als belanghebbende niet duidelijk of er een zorgvuldige risico afweging is gedaan door de betreffende instanties op de manier die de rechtbank benoemd en bedoeld. Wel is duidelijk de het ministerie van Economische Zaken en Klimaat nog een reparatie moet uitvoeren ten aanzien van het instemmingsbesluit veld Diever d.d. 21 juli 2017. Tevens is niet duidelijk of de risicobeoordeling door de betreffende instanties waarop het ontwerp instemmingsbesluit is gebaseerd zijn gewijzigd of gewijzigd hadden moeten worden door deze uitspraak. Hierdoor is niet duidelijk op welke gegevens ik mijn zienswijze kan baseren.

Sinds 25 juni 2018 is het seismische station in Kallenkote (geofoon en versnellingsmeter) geplaatst en overgenomen door het KNMI. Dit winningsplan is gedateerd op 13 juli 2018. Dit gegeven is niet verwerkt. De bijlage op blz. 71 is dan ook niet correct.

Het meetstation in Kallenkote geeft op meerdere momenten uitslag (bijvoorbeeld 13 juni 2019). De registratie hiervan gebeurt echter niet systematisch en wordt niet beoordeeld omdat de registratie niet opgevangen wordt door het dichtstbijzijnde meetstation (te weten station Eleveld). Bij navraag bij het KNMI kan niet bepaald worden of het hier om bodemtrilling gaat omdat dit meetstation te ver afstaat van de het volgende meetstation (in Eleveld) waardoor de nauwkeurigheid pas vanaf bodemtrillingen vanaf 1.5 M geregistreerd kunnen worden. Dit is bevestigd door zowel Vermilion in een schrijven aan de gemeente Weststellingwerf als uitgelegd door het KNMI. Tevens geeft zowel

Vermilion als het KNMI aan dat voor een goede registratie een veel beter dekkend netwerk benodigd is in deze regio. Ervan uitgaande dat bodemtrillingen van 0.5 M belangrijk zijn om te registreren en te documenteren gezien de exponentiële opbouw, om een uitspraak te kunnen doen over de seismiciteit van de put, wordt genoemd dat om de 5 tot 10 km een geofoon i.c.m. versnellingsmeter zou moeten staan. Dit is niet het geval. Ik stel dan ook dat het niet verantwoord is om eerst de winning te hervatten in veld Blesdijke/De Blesse zonder een dekkend netwerk en derhalve verzoek ik u het ontwerp instemmingsbesluit te vernietigen.

Vermilion heeft voor het veld Blesdijke/De Blesse een bodemtrilling kans van 19% berekent maar de Tcbb komt tot een kans van 42% (+/- 8%). Dit vind ik opmerkelijk. Dat hierbij ervan uitgegaan wordt van slechts 'cosmetische schade' stelt mij niet gerust. In het Groningerveld maar ook in andere kleine velden is het voor burgers bijzonder lastig om 'cosmetische schade' aan hun bezit vergoed te krijgen. cosmetische schade is weldegelijk schade in de economische zin van het woord: het leidt tot onkosten voor de eigenaar van het pand en tot waardedaling. Ik stel dat ook de mogelijkheid tot het ontstaan van cosmetische schade nadrukkelijk wordt erkend als grond voor de afweging of gaswinning in mijn woonomgeving verantwoord is. Dit geeft geen vertrouwen.

Bebouwing in dorpen en wijken binnen een straal van 5 km vanaf de randen van het veld variëren sterk in bouwkundige eigenschappen, bijna geen huis is gelijk. In een groot deel van het gebied staan woningen gefundeerd op staal. De omgeving wordt gekenmerkt door oa veenweidegebied. Afgelopen jaar heeft dit al geleid tot problemen bij (oude) panden. (Steggerda). De regio wordt oa gekenmerkt door een keileemlaag die op verschillende dieptes voorkomt. Scheuring in deze laag geeft onherstelbare veranderingen geven in het landschap, in de waterhuishouding en aan de (historische) bebouwing. Deze schade is niet alleen aan panden maar ook aan het landschap. Als belanghebbende zie ik dit aspect niet terug in de beoordeling van de risico's. In Groningen heb ik gezien dat hele dorpen hun historische kenmerken verliezen ten gunste van economisch belangen. Het ontwerp instemmingsbesluit zou dan ook op bedreiging risico van deze cultuurhistorische waarden beoordeeld moeten worden. Dit lees ik niet terug.

Omdat gebouwen in mijn omgeving zo divers zijn stel ik dan ook dat 100% van alle panden in het gebied een bouwkundige meting van opstal en fundamenten krijgen inclusief agrarische bedrijfsobjecten zoals stallen, schuren en mestkelders. (Bij voorkeur NIVRE gecertificeerd). Dit om in een later stadium beter vast te kunnen stellen of er sprake is van schade door mijnbouw. De in het winningsplan gestelde verwaarloosbare kans op schade door toepassing van de SRA-beslisboom is slechts een schematische beoordeling op de omvangrijkheid van de economische schade in het algemeen en is voor mij als belanghebbende niet relevant. Iedere kans op schade dient serieus genomen te worden en alles in het werk gesteld om dit zo klein mogelijk te laten zijn en vaststelling van de schade zo eenvoudig mogelijk. Daarnaast stelt de Technische commissie bodembeweging (Tcbb) in haar advies aan de Minister dat voor het aantonen van causaal verband tussen mijnbouw en schade een bouwkundige opname nuttig is.

"De Tcbb acht een dergelijke (bouwkundige) opname nuttig voor het geval nadien in de betreffende woning schade ontstaat tijdens of na de uitvoering van mijnbouwactiviteit. In dat geval zal de burger eenvoudiger een mogelijk causaal verband met de mijnbouwactiviteit kunnen aantonen." Bron: advies Tcbb dd 6 september 2018

https://www.tcbb.nl/file/download/57087387/DOMUS-18236399-v5-22082018_Nulmeting_EZK.pdf

Een *representatieve* bouwkundige opname wordt echter afgeraden in dit advies.

De 'spelregels' over hoe er met schade door mij als belanghebbende wordt omgegaan zijn niet duidelijk en aan verandering onderhevig. Momenteel moet ik mij als belanghebbende nog wenden tot Vermilion. Dat er tot nu toe nog geen schade is toegekend door het bedrijf stelt allerminst gerust. Blijkbaar is het lastig om schade door gaswinning erkend te krijgen. Er is een advies schadeprotocol kleine velden maar dit is nog niet operationeel en gezien de opvattingen hierover onder deskundigen lijkt deze schaderegeling eerder een bureaucratische drempel op te werpen dan een vertrouwenwekkende hulp voor mij als belanghebbende. Daarnaast is het meetnetwerk in mijn omgeving volstrekt nog niet op orde. Omdat tijdens de winning de spelregels veranderd worden verzoek ik het ontwerp instemmingsbesluit pas te nemen minimaal totdat hier duidelijkheid over is.

Vooraf aan de winning moet duidelijk zijn voor mij als belanghebbende of er een waarborgfonds is en hoeveel procent van de omzet in dit schadefonds voor eventueel toekomstige schade wordt gereserveerd. Hierin dient ook verwerkt te worden het aspect van 'waardevermindering van woningen'. Ik lees hier in het ontwerp instemmingsbesluit niets over terug. Vanuit het 'zorgvuldigheidsprincipe' uit de Algemene wet bestuursrecht zou dit eerst duidelijk moeten zijn alvorens mij als belanghebbende wordt gevraagd naar mijn mening in de vorm van een zienswijze.

Lekkage van delfstoffen: conform de Mijnbouwwet artikel 34 en 36 wordt een ontwerp instemmingsbesluit begeleid door een paragraaf ter voorkoming van risico's voor veiligheid en milieu. Gezien de vele incidenten, die in de mijnbouwindustrie de laatste jaren bekend zijn geworden, is het noodzakelijk dat de afwerking en de afdichting van het reservoir wordt verbeterd, waardoor de risico's worden geëlimineerd. De effecten van deze risico's laten zich samenvatten in de vorm van zinkgaten (ernstige lokale bodemdaling), explosies, brand en milieuverontreinigingen. De milieuverontreinigingen laten zich samenvatten in verontreinigingen van de bodem, drinkwater, grondwater en de atmosfeer. Methaanemissies in de atmosfeer hebben een 26 keer groter broeikaseffect dan eenzelfde emissie van het verbrandingsproduct C02. De verontreinigingen hebben hun oorsprong tijdens het boorproces van de put. Grote spoeling verliezen tijdens de boring zijn een indicatie van lekkage paden langs de buitenkant van de put, die niet direct zichtbaar worden. In het winningsplan en het ontwerp instemmingsbesluit wordt niet ingegaan op de beoordeling van deze specifieke putten. Hierbij verzoek ik de minister om in zijn instemmingsbesluit in te gaan op de risico's als boven beschreven.

Conform de 'gedragscode gaswinning kleine velden' behoort Vermilion een project afstemming programma te hebben en zich hiernaar te gedragen. Tot op heden is er niet gecommuniceerd of uitgevoerd volgens deze gedragscode ondanks de paragraaf communicatie in de het ontwerp instemmingsbesluit winningsplan Blesdijke/De Blesse en het advies van de gemeenten Weststellingwerf en Steenwijkerland en de Provincie Overijssel. In het ontwerp instemmingsbesluit op blz. 23 van het ontwerp-instemmingsbesluit staat dat de communicatie aan burgers 'publieksvriendelijk, gedegen, consistent en transparant' moet zijn. Ik moet concluderen dat hieraan niet is voldaan. Het ministerie van Economische Zaken is in gebreke gebleven bij de publicatie van het ontwerp instemmingsbesluit in de gemeente Steenwijkerland waarin ook de uitnodiging staat voor de informatiemarkt dd. 27 juni 2019. Dit is niet op tijd gepubliceerd in het huis-aan-huis blad

zoals vermeld in het ontwerp instemmingsbesluit (uiteindelijk 2 dagen van tevoren in het huis aan huis blad). Slechts vanwege melding van bewoners aan de gemeente is dit opgemerkt en alsnog uitgevoerd. Dit is dan ook niet in lijn met de intentie en maatschappelijke waarden die het ministerie benoemd. Hiermee wordt wantrouwen en onzekerheid bewerkstelligd. In dit licht zou een nieuwe en zorgvuldiger uitgevoerde procedure op zijn plaats zijn.

Op geringe afstand liggen meerdere kleine gaswinning velden: hetzij reeds in productie genomen hetzij nog plannen voor in productie name (o.a. Diever, De Hoeve, Vinkega, Noordwolde, Weststellingwerf, Oldelamer, Eesveen, Nijensleek). Ik stel dat het inschatten van risico's in zijn geheel beoordeeld dient te worden door het SodM en TNO. Dit is tot op heden niet gebeurd, terwijl er wel gewezen wordt op effect/invloed van de nabijgelegen velden Vinkega en Nijensleek. Gezien de optimistische prognoses van de producties in deze velden door Vermilion is de druk op deze specifieke regio groot. https://www.vermilionenergy.com/our-operations/europe/netherlands.cfm . Ik zie onvoldoende terug in hoeverre hiermee rekening is gehouden en in hoeverre geleerd is van de ervaringen in het Groninger veld om herhaling te voorkomen.

De overheid heeft het klimaatakkoord van Parijs ondertekend, en maakt plannen voor het uitfaseren van aardgas. Ook in het ontwerp instemmingsbesluit winningsplan De Blesse/Blesdijke wordt benadrukt dat gaswinning uit kleine velden zich in een afbouwfase bevindt. De intensivering en het aanboren van nieuwe gas voerende lagen is in dit opzicht strijdig. Ik vraag u derhalve nogmaals dit ontwerp instemmingsbesluit winningsplan De Blesse/Blesdijke te vernietigen.

Ik geniet van het wonen in deze prachtige omgeving. Een omgeving waar ik mijn dorpsgenoten ook steeds meer moeite zie doen om op duurzame wijze te voorzien in hun energiebehoefte, wij investeren dagelijks in ons huis en dit gebied. Tegelijkertijd wordt de bodem onder ons bestaan aan het wankelen gebracht, dit kan toch niet de bedoeling zijn? Ik doe een dringend beroep op u, leer van de gemaakte fouten en laat niet de volgende provincies ook zakken ten gunste van financieel gewin.

Met vriendelijke groet,

Ministerie van EKZ
Inspraakpunt winningsplan De Blesse-Blesdijke
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

24 JUI 2019

Betreft: zienswijze inzake ontwerp instemmingsbesluit dd. 13 juni 2019 inzake 'winningsplan De Blesse-Blesdijke ' door Vermilion Energy Netherlands B.V.

Zandhuizen, 22 juli 2019

Geachte heer, mevrouw,

Graag dien ik een zienswijze in ten aanzien van het winningsplan De Blesse-Blesdijke. Echter, gezien de gestelde termijn ben ik op dit moment niet in staat om mijn zienswijze inhoudelijk te onderbouwen. Ik verzoek u mij daarom op grond van artikel 6:6 van de AWB een redelijke termijn te stellen waarbinnen ik de zienswijze alsnog van gronden kan voorzien.

Met vriendelijke groet.

25 JUL 2019

19 juli 2019

Beste heer, mevrouw,

Gezien de gestelde termijn ben ik op dit moment niet in staat om mijn zienswijze inhoudelijk te onderbouwen. Ik verzoek u mij daarom op grond van artikel 6:6 van de Awb een redelijke termijn te stellen waarbinnen ik de zienswijze alsnog van gronden kan voorzien.

Tel: 06-51215225

25 JUL 2019

Aan:
Het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Inspraakpunt winningsplan De Blesse-Blesdijke
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

Zandhuizen, 24 juli 2019 **Aangetekend verzonden** d.d. 24 juli 2019

Betreft: zienswijze inzake ontwerp instemmingsbesluit dd. 13 juni 2019 over 'winningsplan De Blesse-Blesdijke ' door Vermilion Energy Netherlands B.V. (hierna: Vermilion)

Geachte dame / heer,

In vervolg op onze brief van vrijdag 19 juli jl., waarbij wij bij uw Ministerie een zienswijze hebben ingediend aangaande het onderwerpelijke ontwerp instemmingsbesluit, het winningsplan en de onderliggende stukken vullen wij onze zienswijze hierbij - in eerste aanleg - aan.

Ons huis in gelegen in de directe omgeving van het gebied waarop uw ontwerp besluit zich richt. Wij maken ons grote zorgen over de nadelige consequenties die de voorgenomen winning van aardgas vanuit het voorliggende winningsplan met zich mee kan brengen. Dit, zowel voor onze woning en andere opstallen op ons erf, maar ook voor de omgeving qua natuur als er bodemdaling plaats heeft of zelf aardbevingen zullen ontstaan als gevolg van deze voorgenomen gaswinning.

In formele zin willen wij u wijzen op het volgende:

Ter beoordeling of met een winningsplan kan worden ingestemd, moet het winningsplan getoetst worden aan artikel 36, eerste lid, van de Mbw. De minister kan slechts geheel of gedeeltelijk instemming weigeren of daaraan voorschriften of beperkingen verbinden:

a. indien het in het winningsplan aangeduide gebied door onze minister niet geschikt wordt geacht voor de in het winningsplan vermelde activiteit om reden van het belang van de veiligheid voor omwonenden of het voorkomen van schade aan gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit daarvan;
b. in het belang van het planmatig gebruik of beheer van delfstoffen, aardwarmte, andere natuurlijke rijkdommen, waaronder grondwater met het oog op de winning van drinkwater, of mogelijkheden tot het opslaan van stoffen;
c. indien nadelige gevolgen voor het milieu ontstaan;
d. indien nadelige gevolgen voor de natuur worden veroorzaakt.

Ten aanzien van **lid** a merken wij het volgende op en brengen het volgende onder uw aandacht:

Voorkomen van schade aan gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit ervan.
Voor ons als belanghebbenden is het belangrijk dat onze woning beschermd wordt tegen de gevolgen van gaswinning in de directe omgeving van onze woning. Een huis is allereerst een thuis, biedt geborgenheid en veiligheid. Daarnaast vertegenwoordigt het bezit, kent een economische waarde. De minister heeft in onze regio met winning uit diverse velden ingestemd (Diever, Eesveen, Nijensleek, Vinkega, Weststellingwerf, De Hoeve, Oldelamer) maar het geheel en de onderlinge invloed hierop is niet/onvoldoende meegenomen in de risicobeoordeling. Het veld Blesdijke/De Blesse is eerder in productie geweest (1999(BLD) en 2009 (BLS) tot 2013 daarna is de put "tijdelijk verlaten". Er staat in het winningsplan op blz. 57 dat er druk-communicatie mogelijk is tussen de ***Zechstein*** blokken. In het dorp Willemsoord is reeds melding gemaakt van mijnbouwschade aan 2 woningen. Mijnbouwschade is een lastig te bewijzen vorm van schade. De Tcbb zegt hierover dat het causale verband lastig is aan te tonen en dat een bouwkundige opname nuttig kan zijn. Zeker in gebieden die ingrepen in de waterhuishouding kennen. (brief Tcbb 6 september 2019) Omdat onze woning andere kenmerken heeft dan dat van onze buren, andere objecten in de omgeving én ook de ondergrond varieert (diepte van keileem lagen, zandlagen en veenpakketten) is voor ons huis niet specifiek te zeggen aan welke risico's het blootgesteld wordt. Het gegeven dat de Seismische Risico Analyse (SRA) uitkomt op een verwaarloosbaar risico is slechts een inschatting van het economisch risico op omvang van schade maar zegt niets over onze individuele kans op schade. Een kans van 1% betekent nog steeds dat 1 huis op de 100 huizen schade kan oplopen. Dat inmiddels aan 2 woningen in onze omgeving schade gemeld is, stemt ons niet gerust. Dat genoemd wordt dat er 'slechts' cosmetische schade optreed stelt ons evenmin gerust. Mijnbouwschade gaat langzaam. Dat gesteld wordt dat er tot nu toe geen schade toegewezen is sterkt ons in de overtuiging dat het erg lastig om het causale verband aan te tonen en wij vragen u dan ook dringend om activiteiten m.b.t. het opstarten van nieuwe boringen in veld Blesdijke /De Blesse **te annuleren en het ontwerp instemmingsbesluit in te trekken** zodat (eventueel verdere) schade aan mijn woning voorkomen wordt.

Ten aanzien van **lid d.** merken wij het volgende op en brengen het volgende onder uw aandacht:

De gaswinlocatie Blesdijke/De Blesse ligt nabij de natuurgebieden van het 'It Fryske Gea' en specifiek nabij het natuurgebied van de 'Lindevallei'. Gaswinning heeft o.a. effect op de waterhuishouding en de stikstofbelasting op natuurgebieden. In een gebied waarin veel geld geïnvesteerd is om de zgn. 'natte as' te creëren met de natuurgebieden van de Weerribben/Wieden en de Rottige Meente' kan dit niet buiten beschouwing van het ontwerp instemmingsbesluit vallen. Daarnaast kenmerkt het gebied zich met stuwwallen en veenweidegebieden en ook dit heeft effect op risico's en doorwerking. Kennis van dit specifieke gebied zien wij niet opgenomen in de risicobeoordeling van de betreffende organisaties. Ook het winningsplan besteed hier slechts heel summier aandacht aan. De beoordeling van risico's in dit ontwerp-instemmingsbesluit zijn te beperkt genomen en de inzichten en kennis over effecten zijn inmiddels toegenomen. In het kader van verantwoorde mijnbouw vragen wij ons af of dit niet beter berekend en beoordeeld dient te worden.

Dit plan lijkt niet beoordeeld te zijn m.b.t. de recente uitspraken van de Raad van State inzake Programma Aanpak Stikstof (PAS). Wij zijn van mening dat dit had gemoeten en de vraag daarbij is of deze uitspraak consequenties heeft voor dit plan.

Ook achten wij het ontwerp instemmingsbesluit strijdig met artikel 2 en in het bijzonder artikel 8 van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM).

Dit artikel betreft

Lid 1: "recht op eerbiediging van privé familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie."

Lid 2: "geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan in de uitoefening van dit recht door voor zover bij wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen"

Dit verdrag is direct van toepassing bij het ontwerp instemmingsbesluit zolang het ministerie onzorgvuldig omgaat met de instemming voor gaswinning activiteiten.

De onzorgvuldigheid zien wij als volgt aanwezig:

T.a.v. bodemdaling: In het winningsplan wordt ten aanzien van de berekening van de bodemdaling gebruik gemaakt van de bodemdaling gegevens uit 2009 en 2015 (blz. 56 winningsplan) en is mede gebaseerd op gegevens van Deltares m.b.t. de autonome bodemdaling uit 2011 (blz. 46 winningsplan). Dit zijn sterk gedateerde gegevens die in het berekeningsmodel opgenomen zijn. Ten tijde van het schrijven van het winningsplan (2018) waren er meer recente cijfers beschikbaar over de autonome bodemdaling (2017 www.dinoloket.nl). Op blz. 26 van het document Bodemdaling Statusrapport 2018 van Vermilion staat dat er voor 2019 een waterpassing gepland staat. Bij navraag bij Vermilion blijkt echter dat deze "waterpassing" pas later dit jaar gepland staat. Gezien de grafieken m.b.t. bodemdaling op blz. 58 en 59 van het winningsplan rondom De Blesse en de conclusie dat de totale aantal verwachte bodemdaling max. 5 cm is, vragen wij ons af of de gehanteerde berekeningsmethode niet aan te merken is als 'window dressing'; 5 cm is immers de kritische grens die waterschappen hanteren. Daarnaast wordt opgemerkt dat de bodemdaling deels veroorzaakt wordt door de velden Vinkega en Nijensleek. Uit de metingen die verricht zijn in 2017 blijkt dat tussen deze 2 velden onverklaarbare bodemdaling is opgetreden. Inmiddels blijkt zelfs de productie uit het veld Vinkega voorlopig te zijn stilgelegd. Deze gegevens zijn niet verwerkt in het huidige winningsplan en is dan ook nalatig in mijn optiek. Tevens staat in het winningsplan dat bij overschrijding van de genoemde maximale bodemdaling van 5 cm een nieuw winningsplan ingediend moet worden.

In principe wordt dus Vermilion op basis van het besluit van de Minister al toestemming verleend voor productie (blz 11 ontwerp instemmingsbesluit) **vóórdat** de actuele gegevens bekend zijn. Veilig en verantwoord is dat bodemdaling berekend wordt naar de meest recente inzichten en dat de adviserende organisaties hieraan voorbijgaan maakt ons ongerust. Aangezien het huidige ontwerp instemmingsbesluit genomen is in 2019 verwachten wij dat de meest recente gegevens omtrent bodemdaling hierin alsnog verwerkt worden en opnieuw beoordeeld worden door de adviserende organisaties. (SodM en TNO) zodat de lokale adviserende organisaties (gemeenten, provincies en waterschappen) hierop hun advies kunnen geven. De huidige adviezen van deze organisaties zijn gebaseerd op verouderd cijfer materiaal. Ook is niet duidelijk waar de afkapwaardes liggen voor bodemdaling in dit specifieke gebied. Is het een open einde en mag iedere keer opnieuw bij overschrijding een nieuw winningsplan aangevraagd worden of is er een grenswaarde. **Gezien bovenstaande dient het ontwerp-instemmingsbesluit naar ons oordeel ingetrokken te worden**. Mocht dit niet zo zijn dan zouden wij graag opgenomen willen zien bij welke bodemdaling de winning stopt. Daarnaast vinden wij de laatste opmerking op blz 11 van het ontwerp instemmingsbesluit denigrerend gezien bovenstaande.

In het ontwerp instemmingsbesluit op blz. 8 staat dat de putten op ***Vlieland*** niveau met elkaar zijn verbonden ten gevolge van breukblokken en hierdoor stroming mogelijk is van gas/water. Echter in het winningsplan op blz. 57 staat "Mogelijk is er druk-communicatie tussen de ***Zechstein*** blokken." Wellicht is het beide het geval maar wij concluderen dat de teksten niet consistent zijn en wij vragen u hier duidelijk in te zijn. Deze onzorgvuldigheid is in strijd met de Algemene wet Bestuursrecht en dus vragen wij u het ontwerp-instemmingsbesluit **ook op deze grond in te trekken**.

In het winningsplan wordt gesproken over een nieuwe boring (blz 22 winningsplan). Echter deze plannen zijn weinig concreet gemaakt. Wij zien in de adviezen hierover ook weinig terug. Wij vragen ons dan ook af of er op basis van de huidige gegevens een adequate risicobeoordeling mogelijk is. Wij zien dit gegeven in ieder geval onvoldoende terug in de risicobeoordelingen t.a.v. bodemdaling en bodemtrilling.

De uitspraak van de rechtbank van Den Haag dd. 9 april 2019 (inzake veld Diever zaaknummers SGR 17/6077 en SGR 17/6101 en SGR 17/1602) is niet verwerkt in dit ontwerp instemmingsbesluit. Hierdoor is het voor ons als belanghebbenden niet duidelijk of er een zorgvuldige risico afweging is gedaan door de betreffende instanties op de manier die de rechtbank benoemd en bedoeld. Wel is duidelijk de het ministerie van Economische Zaken en Klimaat nog een reparatie moet uitvoeren ten aanzien van het instemmingsbesluit veld Diever d.d. 21 juli 2017. Tevens is niet duidelijk of de risicobeoordeling door de betreffende instanties waarop het ontwerp instemmingsbesluit is gebaseerd zijn gewijzigd of gewijzigd hadden moeten worden door deze uitspraak. Hierdoor is niet duidelijk op welke gegevens wij deze zienswijze kunnen en moeten baseren.

Sinds 25 juni 2018 is het seismische station in Kallenkote (geofoon en versnellingsmeter) geplaatst en overgenomen door het KNMI. Dit winningsplan is gedateerd op 13 juli 2018. Dit gegeven is niet verwerkt. De bijlage op blz. 71 is dan ook niet correct.

Het meetstation in Kallenkote geeft op meerdere momenten uitslag (bijvoorbeeld 13 juni 2019). De registratie hiervan gebeurt echter niet systematisch en wordt niet beoordeeld omdat de registratie niet opgevangen wordt door het dichtstbijzijnde meetstation (te weten station Eleveld). Bij navraag bij het KNMI kan niet bepaald worden of het hier om bodemtrilling gaat omdat dit meetstation te ver afstaat van de het volgende meetstation (in Eleveld) waardoor de nauwkeurigheid pas vanaf bodemtrillingen vanaf 1.5 M geregistreerd kunnen worden. Dit is bevestigd door zowel Vermilion in een schrijven aan de gemeente Weststellingwerf als uitgelegd door het KNMI. Tevens geeft zowel Vermilion als het KNMI aan dat voor een goede registratie een veel beter dekkend netwerk benodigd is in deze regio. Ervan uitgaande dat bodemtrillingen van 0.5 M belangrijk zijn om te registreren en te documenteren gezien de exponentiële opbouw, om een uitspraak te kunnen doen over de seismiciteit van de put, wordt genoemd dat om de 5 tot 10 km een geofoon i.c.m. versnellingsmeter zou moeten staan. Dit is niet het geval. Wij stellen op basis daarvan dan ook **dat het niet verantwoord is om eerst de winning te hervatten in veld Blesdijke/De Blesse zonder een dekkend netwerk** en derhalve verzoeken wij u het ontwerp instemmingsbesluit ook op deze grond in te trekken.

Vermilion heeft voor het veld Blesdijke/De Blesse een bodemtrilling kans van 19% berekent maar de Tcbb komt tot een kans van 42% (+/- 8%). Dit vinden wij opmerkelijk. Dat hierbij ervan uitgegaan wordt van slechts 'cosmetische schade' stelt ons alleminst gerust. In het Groningerveld maar ook in andere kleine velden is het voor burgers bijzonder lastig om 'cosmetische schade' aan hun bezit vergoed te krijgen. Cosmetische schade is wel degelijk schade in de economische zin van het woord: het leidt tot onkosten voor de eigenaar van het pand en tot waardedaling. Wij stellen dat ook de mogelijkheid tot het ontstaan van cosmetische schade nadrukkelijk wordt erkend als grond voor de afweging of gaswinning in onze woonomgeving verantwoord is. Dit geeft geen vertrouwen.

Bebouwing in dorpen en wijken binnen een straal van 5 km vanaf de randen van het veld variëren sterk in bouwkundige eigenschappen; bijna geen huis is gelijk. In een groot deel van het gebied staan woningen gefundeerd op staal. De omgeving wordt gekenmerkt door o.a. veenweidegebied. Afgelopen jaar heeft dit al geleid tot problemen bij (oude) panden. (Steggerda). De regio wordt o.a. gekenmerkt door een keileemlaag die op verschillende dieptes voorkomt. Scheuring in deze laag geeft onherstelbare veranderingen in het landschap, in de waterhuishouding en aan de (historische) bebouwing. Deze schade is niet alleen aan panden maar ook aan het landschap. Als belanghebbenden zien wij dit aspect niet terug in de beoordeling van de risico's. In Groningen zien wij dat hele dorpen hun historische kenmerken verliezen ten gunste van economisch belangen.

Het ontwerp instemmingsbesluit zou dan ook op bedreiging risico van deze cultuurhistorische waarden beoordeeld moeten worden. Dit lezen wij niet terug.

Omdat gebouwen in onze omgeving zo divers zijn stelen wij dan ook dat 100% van alle panden in het gebied een bouwkundige meting van opstal en fundamenten dienen te krijgen, inclusief schuren en andere bouwwerken (Bij voorkeur NIVRE gecertificeerd). Dit om in een later stadium (beter) vast te kunnen stellen of er sprake is van schade door mijnbouw. De in het winningsplan gestelde verwaarloosbare kans op schade door toepassing van de SRA-beslisboom is slechts een schematische beoordeling op de omvangrijkheid van de economische schade in het algemeen en is voor ons als belanghebbenden niet relevant. Iedere kans op schade dient serieus genomen te worden en alles dient in het werk gesteld tte worden om dit zo klein mogelijk te laten zijn en vaststelling van schade zo eenvoudig mogelijk te laten zijn. Daarnaast stelt de Technische commissie bodembeweging (Tcbb) in haar advies aan de Minister dat voor het aantonen van causaal verband tussen mijnbouw en schade een bouwkundige opname nuttig is.

"De Tcbb acht een dergelijke (bouwkundige) opname nuttig voor het geval nadien in de betreffende woning schade ontstaat tijdens of na de uitvoering van mijnbouwactiviteit. In dat geval zal de burger eenvoudiger een mogelijk causaal verband met de mijnbouwactiviteit kunnen aantonen." Bron: advies Tcbb dd 6 september 2018

https://www.tcbb.nl/file/download/57087387/DOMUS-18236399-v5-22082018_Nulmeting_EZK.pdf

Een *representatieve* bouwkundige opname wordt echter afgeraden in dit advies.

De 'spelregels' over hoe er met schade door ons als belanghebbenden wordt omgegaan zijn niet duidelijk en aan verandering onderhevig. Momenteel moeten wij ons als belanghebbende nog wenden tot Vermilion. Dat er tot nu toe nog geen schade is toegekend door het bedrijf stelt allerminst gerust. Blijkbaar is het lastig om schade door gaswinning erkend te krijgen. Er is een advies schadeprotocol kleine velden maar dit is nog niet operationeel en gezien de opvattingen hierover onder deskundigen lijkt deze schaderegeling eerder een bureaucratische drempel op te werpen dan een vertrouwenwekkende hulp voor ons als belanghebbenden. Daarnaast is het meetnetwerk in onze omgeving volstrekt nog niet op orde. Omdat tijdens de winning de spelregels veranderd worden verzoeken wij om het ontwerp instemmingsbesluit - als u in het afgeven daarvan zou willen volharden - pas te nemen totdat hier duidelijkheid over is.

Vooraf aan de winning moet voor ons als belanghebbenden duidelijk zijn of er een waarborgfonds is en hoeveel procent van de omzet in dit schadefonds voor eventueel toekomstige schade wordt gereserveerd. Hierin dient ook verwerkt te worden het aspect van 'waardevermindering van woningen'. wij lezen hier in het ontwerp instemmingsbesluit niets over terug.

Vanuit het 'zorgvuldigheidsbeginsel' uit de Algemene wet bestuursrecht zou dit eerst duidelijk moeten zijn alvorens ons als belanghebbenden kan wordt gevraagd naar onze mening in de vorm van een zienswijze.

Lekkage van delfstoffen: conform de Mijnbouwwet artikel 34 en 36 wordt een ontwerp instemmingsbesluit begeleid door een paragraaf ter voorkoming van risico's voor veiligheid en milieu. Gezien de vele incidenten, die in de mijnbouwindustrie de laatste jaren bekend zijn geworden, is het noodzakelijk dat de afwerking en de afdichting van het reservoir wordt verbeterd, waardoor de risico's worden geëlimineerd. De effecten van deze risico's laten zich samenvatten in de vorm van zinkgaten (ernstige lokale bodemdaling), explosies, brand en milieuverontreinigingen. De milieuverontreinigingen laten zich samenvatten in verontreinigingen van de bodem, drinkwater, grondwater en de atmosfeer. Methaanemissies in de atmosfeer hebben een 26 keer groter broeikaseffect dan eenzelfde emissie van het verbrandingsproduct C02. De verontreinigingen hebben hun oorsprong tijdens het boorproces van de put. Grote spoeling verliezen tijdens de boring zijn een indicatie van lekkage paden langs de buitenkant van de put, die niet direct zichtbaar worden. In het winningsplan en het ontwerp instemmingsbesluit wordt niet ingegaan op de beoordeling van deze specifieke putten. Hierbij verzoek ik u als minister om in uw voorliggende besluitvorming in te gaan op de risico's als boven beschreven.

Conform de 'gedragscode gaswinning kleine velden' behoort Vermilion een project afstemming programma te hebben en zich hiernaar te gedragen. Tot op heden is er niet gecommuniceerd of uitgevoerd volgens deze gedragscode ondanks de paragraaf communicatie in de het ontwerp instemmingsbesluit winningsplan Blesdijke/De Blesse en het advies van de gemeenten Weststellingwerf en Steenwijkerland en de Provincie Overijssel. In het ontwerp instemmingsbesluit op blz. 23 van het ontwerp-instemmingsbesluit staat dat de communicatie aan burgers 'publieksvriendelijk, gedegen, consistent en transparant' moet zijn. Wij stellen vast dat hieraan niet is voldaan. Het ministerie van Economische Zaken is in gebreke gebleven bij de publicatie van het ontwerp instemmingsbesluit in de gemeente Steenwijkerland waarin ook de uitnodiging staat voor de informatiemarkt dd. 27 juni 2019. Dit is niet op tijd gepubliceerd in het huis-aan-huis blad zoals vermeld in het ontwerp instemmingsbesluit (uiteindelijk 2 dagen van tevoren in het huis aan huis blad). Slechts vanwege melding van bewoners aan de gemeente is dit opgemerkt en alsnog uitgevoerd. Dit is dan ook niet in lijn met de intentie en maatschappelijke waarden die het ministerie benoemd. Hiermee wordt wantrouwen en onzekerheid bewerkstelligd. In dit licht zou een nieuwe en zorgvuldiger uitgevoerde procedure op zijn plaats zijn.

Op geringe afstand liggen meerdere kleine gaswinning velden: hetzij reeds in productie genomen hetzij nog plannen voor in productie name (o.a. Diever, De Hoeve, Vinkega, Noordwolde, Weststellingwerf, Oldelamer, Eesveen, Nijensleek). Wij vinden dat het inschatten van risico's in zijn geheel beoordeeld dient te worden door het SodM en TNO.

Dit is tot op heden niet gebeurd, terwijl er wel gewezen wordt op effect/invloed van de nabijgelegen velden Vinkega en Nijensleek. Gezien de optimistische prognoses van de producties in deze velden door Vermilion is de druk op deze specifieke regio groot. https://www.vermilionenergy.com/our-operations/europe/netherlands.cfm . Wij zien onvoldoende terug in hoeverre hiermee rekening is gehouden bij het ontwerp instemmingsbesluit en in hoeverre geleerd is van de ervaringen in het Groninger veld om herhaling te voorkomen.

De overheid heeft het klimaatakkoord van Parijs ondertekend, en maakt plannen voor het uitfaseren van aardgas. Ook in het ontwerp instemmingsbesluit winningsplan De Blesse/Blesdijke wordt benadrukt dat gaswinning uit kleine velden zich in een afbouwfase bevindt. De intensivering en het aanboren van nieuwe gas voerende lagen is in dit opzicht strijdig. Wij verzoeken u op grond van hetgeen wij in deze zienswijze gemotiveerd onder uw aandacht hebben gebracht om dit ontwerp instemmingsbesluit winningsplan De Blesse/Blesdijke in te trekken.

Wij zijn graag bereid om onze zienswijze mondeling toe te lichten en behouden ons het recht voor om deze zienswijze waar nodig aan te vullen

Naam:

Handtekening:

Naam:

Handtekening:

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Inspraakpunt winningsplan De Blesse-Blesdijke
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

25 JUL 2019

Naam:	Stichting GAS DrOvF
Adres:	Krekensingel 24, 8332 ME
Plaats:	Steenwijk
Datum:	24 juli 2019

Betreft: Proforma zienswijze inzake ontwerp instemmingsbesluit dd. 13 juni 2019 over 'winningsplan De Blesse-Blesdijke ' door Vermilion Energy Netherlands B.V.

Geachte heer, mevrouw,

Gezien de gestelde termijn ben ik op dit moment niet in staat om mijn zienswijze inhoudelijk te onderbouwen.
Ik verzoek u mij daarom op grond van artikel 6:6 van de AWB een redelijke termijn te stellen waarbinnen ik de zienswijze alsnog van gronden kan voorzien.

Namens Stichting GAS DrOvF

Naam:

Handtekening:

GAS DrOvF

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Bureau Energieprojecten
Inspraakpunt winningsplan De Blesse-Blesdijke
Postbus 91344
2509 AC DEN HAAG

15 AUG 2019

Naam: Stichting GAS DrOvF
Adres: Krekensingel 24, 8332 ME Steenwijk
Plaats en datum: Steenwijk, 5 augustus 2019

Betreft: onderbouwing zienswijze n.a.v. proforma inzake ontwerp instemmingsbesluit dd. 13 juni 2019 over 'winningsplan De Blesse-Blesdijke ' door Vermilion Energy Netherlands B.V. (hierna: Vermilion)

Referentie: registratie nummer GW73-OIB-0027

Geachte heer, mevrouw,

Als belanghebbende wil ik namens de Stichting GAS DrOvF onderstaand in deze zienswijze een onderbouwing geven tegen het ontwerp instemmingsbesluit dd. 13 juni 'Winningplan De Blesse-Blesdijke"

Ter beoordeling of met een winningsplan kan worden ingestemd, wordt het winningsplan getoetst aan artikel 36, eerste lid, van de Mbw. De minister kan slechts geheel of gedeeltelijk instemming weigeren of daaraan voorschriften of beperkingen verbinden:

a. indien het in het winningsplan aangeduide gebied door onze minister niet geschikt wordt geacht voor de in het winningsplan vermelde activiteit om reden van het belang van de veiligheid voor omwonenden of het voorkomen van schade aan gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit daarvan;
b. in het belang van het planmatig gebruik of beheer van delfstoffen, aardwarmte, andere natuurlijke rijkdommen, waaronder grondwater met het oog op de winning van drinkwater, of mogelijkheden tot het opslaan van stoffen;
c. indien nadelige gevolgen voor het milieu ontstaan;
d. indien nadelige gevolgen voor de natuur worden veroorzaakt.

Ten aanzien van lid a:
Voorkomen van schade aan gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit ervan.
Als belanghebbende is het belangrijk dat woningen beschermd wordt tegen de gevolgen van gaswinning in deze omgeving. Een huis is allereerst een thuis, biedt geborgenheid en veiligheid. Daarnaast vertegenwoordigt het bezit, kent een economische waarde. De minister heeft in deze

regio met winning uit diverse velden ingestemd (Diever, Eesveen, Nijensleek, Vinkega, Weststellingwerf, De Hoeve, Sonnega, Oldelamer) maar het geheel en de onderlinge invloed hierop is niet/onvoldoende meegenomen in de risicobeoordeling. Het veld Blesdijke/De Blesse is eerder in productie geweest (1999(BLD) en 2009 (BLS) tot 2013 daarna is de put "tijdelijk verlaten". Er staat in het winningsplan op blz. 57 dat er druk-communicatie mogelijk is tussen de ***Zechstein*** blokken. In het dorp Willemsoord is reeds melding gemaakt van mijnbouwschade aan 2 woningen. Mijnbouwschade is een lastig te bewijzen vorm van schade. De Tcbb zegt hierover dat het causale verband lastig is aan te tonen en dat een bouwkundige opname nuttig kan zijn. Zeker in gebieden die ingrepen in de waterhuishouding kennen. (brief Tcbb 6 september 2019) Omdat woningen onderling andere gebouw kenmerken hebben en de ondergrond varieert (diepte van keileem lagen, zandlagen en veenpakketten) is voor ieder huis in deze regio niet specifiek te zeggen aan welke risico's het blootgesteld wordt. Het gegeven dat de Seismische Risico Analyse (SRA) uitkomt op een verwaarloosbaar risico is slechts een inschatting van de letaliteit (kans op een dodelijk slachtoffer) en het economisch risico op omvang van schade maar zegt niets over individuele kans op schade. Een kans van 1% betekent nog steeds dat 1 huis op de 100 huizen schade kan oplopen . Dat inmiddels aan 2 woningen in de naaste omgeving van de boorlocatie De Blesse-Blesdijk schade gemeld is, stemt mij niet gerust. Dat genoemd wordt dat er 'slechts' cosmetische schade optreed stelt mij evenmin gerust. Mijnbouwschade gaat langzaam. Dat gesteld wordt dat er tot nu toe geen schade toegewezen is sterkt mij in de overtuiging dat het erg lastig om het causale verband aan te tonen en ik vraag u dan ook dringend om activiteiten mbt het opstarten van nieuwe boringen in veld Blesdijke /De Blesse te annuleren en het ontwerp instemmingsbesluit in te trekken zodat (eventueel verdere) schade aan woningen in de regio voorkomen kan worden.

T.a.v. d: Nadelige gevolgen voor de natuur

De gaswin locatie Blesdijke/De Blesse ligt nabij de natuurgebieden van het 'It Fryske Gea' en specifiek nabij het natuurgebied van de 'Lindevallei'. Gaswinning heeft o.a. effect op de waterhuishouding en de stikstofbelasting op natuurgebieden. In een gebied waarin veel geld geïnvesteerd is om de zgn. 'natte as' te creëren met de natuurgebieden van de Weerribben/Wieden en de Rottige Meente' kan dit niet buiten beschouwing van het ontwerp instemmingsbesluit vallen. Daarnaast kenmerkt het gebied zich met stuwwallen en veenweidegebieden en ook dit heeft effect op risico's en doorwerking. Kennis van dit specifieke gebied zie ik niet opgenomen in de risicobeoordeling van de betreffende organisaties. Ook het winningsplan besteed hier slechts heel summier aandacht aan. De beoordeling van risico's in dit ontwerp-instemmingsbesluit zijn te beperkt genomen en de inzichten en kennis over effecten zijn inmiddels toegenomen. In het kader van verantwoorde mijnbouw vraag ik mij af of dit niet beter berekend en beoordeeld dient te worden. Dit plan lijkt niet beoordeeld te zijn m.b.t. de recente uitspraken van de Raad van State inzake Programma Aanpak Stikstof (PAS). Ik vraag mij af of dit niet had gemoeten en of dit consequenties heeft voor dit plan.

Het ontwerp instemmingsbesluit is strijdig met artikel 2 en in het bijzonder artikel 8 van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM)

Dit artikel betreft:

Lid 1: "recht op eerbiediging van privé familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie."

Lid 2: "geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan in de uitoefening van dit recht door voor zover bij wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen"

Dit verdrag is direct van toepassing bij het ontwerp instemmingsbesluit zolang het ministerie onzorgvuldig omgaat met de instemming voor gaswinning activiteiten.

De onzorgvuldigheid is gelegen in het feit:

T.a.v. bodemdaling: In het winningsplan wordt ten aanzien van de berekening van de bodemdaling gebruik gemaakt van de bodemdaling gegevens uit 2009 en 2015 (blz. 56 winningsplan) en is mede gebaseerd op gegevens van Deltares m.b.t. de autonome bodemdaling uit 2011 (blz. 46 winningsplan). Dit zijn sterk gedateerde gegevens die in het berekeningsmodel opgenomen zijn. Ten tijde van het schrijven van het winningsplan (2018) waren er meer recente cijfers beschikbaar over de autonome bodemdaling (2017 www.dinoloket.nl). Op blz. 26 van het document Bodemdaling Statusrapport 2018 van Vermilion staat dat er voor 2019 een waterpassing gepland staat. Bij navraag bij Vermilion blijkt echter dat deze "waterpassing" pas later dit jaar gepland staat. Gezien de grafieken mbt bodemdaling op blz. 58 en 59 van het winningsplan rondom De Blesse en de conclusie dat de totale aantal verwachte bodemdaling max. 5 cm is, vraag ik mij af of de gehanteerde berekeningsmethode niet aan te merken is als 'window dressing' . 5 cm is immer de grens die waterschappen hanteren. Daarnaast wordt opgemerkt in het winningsplan dat de bodemdaling deels veroorzaakt wordt door de velden Vinkega en Nijensleek. Uit de metingen die verricht zijn in 2017 blijkt dat tussen deze 2 velden onverklaarbare bodemdaling is opgetreden. Inmiddels blijkt zelfs de productie uit het veld Vinkega voorlopig te zijn stilgelegd omdat er geen zgn. 'bodemdalingskom' is aangegeven door Vermilion aan het SodM. Deze gegevens zijn niet verwerkt in het huidige winningsplan en is dan ook nalatig in mijn optiek. Tevens staat in het winningsplan dat bij overschrijding van de genoemde maximale bodemdaling van 5 cm een nieuw winningsplan ingediend moet worden. In principe wordt dus Vermilion op basis van het besluit van de Minister al toestemming verleend voor productie (blz 11 ontwerp instemmingsbesluit) **vóórdat** de actuele gegevens bekend zijn. Veilig en verantwoord is dat bodemdaling berekend wordt naar de meest recente inzichten en dat de adviserende organisaties hieraan voorbijgaan maakt mij ongerust. Aangezien het huidige ontwerp instemmingsbesluit genomen is in 2019 verwacht ik dat de meest recente gegevens omtrent bodemdaling hierin alsnog verwerkt worden en opnieuw beoordeeld worden door de adviserende organisaties. (SodM en TNO) zodat de lokale adviserende organisaties (gemeenten, provincies en waterschappen) hierop hun advies kunnen geven. De huidige adviezen van deze organisaties zijn gebaseerd op verouderd cijfermateriaal. Ook is niet duidelijk waar de afkapwaardes liggen voor bodemdaling in dit specifieke gebied. Is het een open einde en mag iedere keer opnieuw bij

overschrijding een nieuw winningsplan aangevraagd worden of is er een grenswaarde. Gezien bovenstaande dient het ontwerp-instemmingsbesluit ingetrokken te worden. Mocht dit niet zo zijn dan zou ik graag opgenomen willen zien bij welke bodemdaling de winning stopt. Daarnaast is de laatste opmerking op blz 11 van het ontwerp instemmingsbesluit denigrerend gezien bovenstaande.

In het ontwerp instemmingsbesluit op blz. 8 staat dat de putten op ***Vlieland*** niveau met elkaar zijn verbonden ten gevolge van breukblokken en hierdoor stroming mogelijk is van gas/water. Echter in het winningsplan op blz. 57 staat "Mogelijk is er druk-communicatie tussen de ***Zechstein*** blokken." Wellicht is beide het geval maar ik concludeer dat de teksten niet consistent zijn en vraag u hier duidelijk in te zijn. Deze onzorgvuldigheid past niet binnen de Algemene wet Bestuursrecht en dus vraag ik u het ontwerp-instemmingsbesluit te vernietigen.

Bij een eerder winningsplan Blesdijke (bron: www.nlog.nl aanvraag instemming winningsplan Blesdijke dd. 22 juli 2008) wordt melding gemaakt van zwavelhoudend gas. Dit gegeven ontbreekt bij de huidige aanvraag. Aangezien gemeld wordt in het huidige winningsplan dat productie uit de bestaande velden plaatsvind verbaas ik mij over het ontbreken van dit gegeven in het huidige winningsplan. Graag zie ik uw antwoord/verklaring hiervan tegemoet.

In het winningsplan wordt gesproken over een nieuwe boring (blz 22 winningsplan}. Echter deze plannen zijn weinig concreet gemaakt. Ik zie in de adviezen hierover ook weinig terug. Ik vraag mij af op er op basis van de huidige gegevens een adequate risicobeoordeling mogelijk is. Ik zie dit gegeven in ieder geval onvoldoende terug in de risicobeoordelingen tav bodemdaling en bodemtrilling.

De uitspraak van de rechtbank van Den Haag dd. 9 april 2019 (inzake veld Diever zaaknummers SGR 17/6077 en SGR 17/6101 en SGR 17/1602) is niet verwerkt in dit ontwerp instemmingsbesluit. Hierdoor is het voor mij als belanghebbende niet duidelijk of er een zorgvuldige risico afweging is gedaan door de betreffende instanties op de manier die de rechtbank benoemd en bedoeld. Wel is duidelijk de het ministerie van Economische Zaken en Klimaat nog een reparatie moet uitvoeren ten aanzien van het instemmingsbesluit veld Diever d.d. 21 juli 2017. Tevens is niet duidelijk of de risicobeoordeling door de betreffende instanties waarop het ontwerp instemmingsbesluit is gebaseerd zijn gewijzigd of gewijzigd hadden moeten worden door deze uitspraak. Hierdoor is niet duidelijk op welke gegevens ik mijn zienswijze kan baseren.

Sinds 25 juni 2018 is het seismische station in Kallenkote (geofoon en versnellingsmeter) geplaatst en overgenomen door het KNMI. Dit winningsplan is gedateerd op 13 juli 2018. Dit gegeven is niet verwerkt. De bijlage op blz. 71 is dan ook niet correct.

Het meetstation in Kallenkote geeft op meerdere momenten uitslag (bijvoorbeeld 13 juni 2019). De registratie hiervan gebeurt echter niet systematisch en wordt niet beoordeeld omdat de registratie niet opgevangen wordt door het dichtstbijzijnde

meetstation (te weten station Eleveld). Bij navraag bij het KNMI kan niet bepaald worden of het hier om bodemtrilling gaat omdat dit meetstation te ver afstaat van de het volgende meetstation (in Eleveld) waardoor de nauwkeurigheid pas vanaf bodemtrillingen vanaf 1.5 M geregistreerd kunnen worden. Dit is bevestigd door zowel Vermilion in een schrijven aan de gemeente Weststellingwerf als uitgelegd door het KNMI. Tevens geeft zowel Vermilion als het KNMI aan dat voor een goede registratie een veel beter dekkend netwerk benodigd is in deze regio. In het onderzoek: "*From checking deterministic predictions to probabilities, scenarios and control loops for regulatory supervision*" gepubliceerd in Geologie en Mijnbouw |96 – 5 | s17–s25 | 2017 is te lezen dat **"Important lessons can be learnt from the history of subsidence and induced seismicity in Groningen. It shows that uncertainties were largely underestimated at the start of production and for a long period thereafter."** (blz. S20)

Ervan uitgaande dat bodemtrillingen van 0.5 M belangrijk zijn om te registreren en te documenteren gezien de exponentiële opbouw, om een uitspraak te kunnen doen over de seismiciteit van de put en de risico's, wordt genoemd door deskundigen dat om de 5 tot 10 km een geofoon i.c.m. versnellingsmeter zou moeten staan. Dit is niet het geval. Ik stel dan ook dat het niet verantwoord is om eerst de winning te hervatten in veld Blesdijke/De Blesse en in bredere zin in deze regio (Zuidwest Drenth, Noordwest Overijssel en Zuidoost Friesland) zonder een dergelijk dekkend netwerk en derhalve verzoek ik eerst op te dragen aan de mijnbouwer (Vermilion) om een dekkend meetnetwerk functioneel te hebben met om de 5 – 10 km een geofoon incl. versnellingsmeter voor u tot instemming overgaat.

Vermilion heeft voor het veld Blesdijke/De Blesse een bodemtrilling kans van 19% berekent maar de Tcbb komt tot een kans van 42% (+/- 8%). Dit vind ik opmerkelijk. Dat hierbij ervan uitgegaan wordt van slechts 'cosmetische schade' stelt mij niet gerust. In het Groningerveld maar ook in andere kleine velden is het voor burgers bijzonder lastig om 'cosmetische schade' aan hun bezit vergoed te krijgen. Cosmetische schade is wel degelijk schade in de economische zin van het woord: het leidt tot onkosten voor de eigenaar van het pand en tot waardedaling. Ik stel dat ook de mogelijkheid tot het ontstaan van cosmetische schade nadrukkelijk wordt erkend als grond voor de afweging of gaswinning in deze omgeving verantwoord is. Ik verzoek u hier in uw antwoord op terug te komen.

Bebouwing in dorpen en wijken binnen een straal van 5 km vanaf de randen van het veld variëren sterk in bouwkundige eigenschappen, bijna geen huis is gelijk. In een groot deel van het gebied staan woningen gefundeerd op staal. De omgeving wordt gekenmerkt door o.a. veenweidegebied. Afgelopen jaar heeft dit al geleid tot problemen bij (oude) panden. (Steggerda). De regio wordt o.a. gekenmerkt door een keileem laag die op verschillende dieptes voorkomt. Scheuring in deze laag geeft onherstelbare veranderingen in het landschap, in de waterhuishouding en aan de (historische) bebouwing. Deze schade is niet alleen aan panden maar ook aan het landschap. Als belanghebbende zie ik dit aspect niet terug in de beoordeling van de risico's. In Groningen heb ik gezien dat hele dorpen hun historische kenmerken

verliezen ten gunste van economisch belangen. Het ontwerp instemmingsbesluit zou dan ook op bedreigingsrisico van deze cultuurhistorische waarden beoordeeld moeten worden omdat dit nergens anders in de mijnbouwwetgeving beoordeeld wordt.. Dit lees ik niet terug.

Omdat gebouwen in mijn omgeving zo divers zijn stel ik dan ook dat 100% van alle panden in het gebied een bouwkundige meting van opstal en fundamenten krijgen inclusief agrarische bedrijfsobjecten zoals stallen, schuren en mestkelders. (Bij voorkeur NIVRE gecertificeerd). Dit om in een later stadium beter vast te kunnen stellen of er sprake is van schade door mijnbouw. De in het winningsplan gestelde verwaarloosbare kans op schade door toepassing van de SRA-beslisboom is slechts een schematische beoordeling van de kans op letaliteit (kans op dodelijk slachtoffer) en op de omvangrijkheid van de economische schade in het algemeen en is voor mij als belanghebbende niet relevant. Iedere kans op schade dient serieus genomen te worden en alles in het werk gesteld om dit zo klein mogelijk te laten zijn en vaststelling van de schade zo eenvoudig mogelijk. Daarnaast stelt de Technische commissie bodembeweging (Tcbb) in haar advies aan de Minister dat voor het aantonen van causaal verband tussen mijnbouw en schade een bouwkundige opname nuttig is.

"De Tcbb acht een dergelijke (bouwkundige) opname nuttig voor het geval nadien in de betreffende woning schade ontstaat tijdens of na de uitvoering van mijnbouwactiviteit. In dat geval zal de burger eenvoudiger een mogelijk causaal verband met de mijnbouwactiviteit kunnen aantonen." Bron: advies Tcbb dd 6 september 2018

https://www.tcbb.nl/file/download/57087387/DOMUS-18236399-v5-22082018_Nulmeting_EZK.pdf

Een *representatieve* bouwkundige opname wordt echter afgeraden in dit advies.

De 'spelregels' over hoe er met schade door mij als belanghebbende wordt omgegaan zijn niet duidelijk en aan verandering onderhevig. Momenteel moet ik mij als belanghebbende nog wenden tot Vermilion. Dat er tot nu toe nog geen schade is toegekend door het bedrijf stelt allerminst gerust. Blijkbaar is het lastig om schade door gaswinning erkend te krijgen. Er is een advies schadeprotocol kleine velden maar dit is nog niet operationeel en gezien de opvattingen hierover onder deskundigen lijkt deze schaderegeling eerder een bureaucratische drempel op te werpen dan een vertrouwenwekkende hulp voor mij als belanghebbende. Daarnaast is het meetnetwerk in mijn omgeving volstrekt nog niet op orde. Omdat tijdens de winning de spelregels veranderd worden verzoek ik het ontwerp instemmingsbesluit pas te nemen minimaal totdat hier duidelijkheid over is.

Vooraf aan de winning moet duidelijk zijn voor mij als belanghebbende of er een waarborgfonds is en hoeveel procent van de omzet in dit schadefonds voor eventueel toekomstige schade wordt gereserveerd. Hierin dient ook verwerkt te worden het aspect van 'waardevermindering van woningen'. Ik lees hier in het

ontwerp instemmingsbesluit niets over terug. Vanuit het 'zorgvuldigheidsprincipe' uit de Algemene wet bestuursrecht zou dit eerst duidelijk moeten zijn alvorens mij als belanghebbende wordt gevraagd naar mijn mening in de vorm van een zienswijze.

Lekkage van delfstoffen: conform de Mijnbouwwet artikel 34 en 36 wordt een ontwerp instemmingsbesluit begeleid door een paragraaf ter voorkoming van risico's voor veiligheid en milieu. Gezien de vele incidenten, die in de mijnbouwindustrie de laatste jaren bekend zijn geworden, is het noodzakelijk dat de afwerking en de afdichting van het reservoir wordt verbeterd, waardoor de risico's worden geëlimineerd. De effecten van deze risico's laten zich samenvatten in de vorm van zinkgaten (ernstige lokale bodemdaling), explosies, brand en milieuverontreinigingen. De milieuverontreinigingen laten zich samenvatten in verontreinigingen van de bodem, drinkwater, grondwater en de atmosfeer. Methaanemissies in de atmosfeer hebben een 26 keer groter broeikaseffect dan eenzelfde emissie van het verbrandingsproduct C02. De verontreinigingen hebben hun oorsprong tijdens het boorproces van de put. Grote spoeling verliezen tijdens de boring zijn een indicatie van lekkage paden langs de buitenkant van de put, die niet direct zichtbaar worden. In het winningsplan en het ontwerp instemmingsbesluit wordt niet ingegaan op de beoordeling van deze specifieke putten. Wel wordt duidelijk uit de bestudering van gegevens op www.nlog.nl dat de putten 'De Blesse' en 'Blesdijke' aanzienlijke hoeveelheden water geproduceerd hebben. Dit zegt iets over de mate van integriteit van deze putten en de verwachte levensduur. Hierbij verzoek ik de minister om in zijn antwoord in te gaan op de risico's als boven beschreven.

In de aanvraag blz 43 wordt melding gemaakt van de overige vergunningen waarin de gevolgen voor natuur en omgeving worden beoordeeld. (o.a M.E.R., omgevingsvergunning milieu en de wet natuurbescherming). De huidige vergunningen en ontheffingen per veld zijn aangevraagd en verleend en ik vraag mij af in het kader van zorgvuldigheid maar ook in het kader van de algemene wet bestuursrecht of het niet ongepast is om deze vergunningen per veld te bepalen daar 'opknippen' van vergunningen niet onder zorgvuldig bestuur valt.

Conform de 'gedragscode gaswinning kleine velden' behoort Vermilion een project afstemming programma te hebben en zich hiernaar te gedragen. Tot op heden is er niet gecommuniceerd of uitgevoerd volgens deze gedragscode ondanks de paragraaf communicatie in de het ontwerp instemmingsbesluit winningsplan Blesdijke/De Blesse en het advies van de gemeenten Weststellingwerf en Steenwijkerland en de Provincie Overijssel. In het ontwerp instemmingsbesluit op blz. 23 van het ontwerp-instemmingsbesluit staat dat de communicatie aan burgers 'publieksvriendelijk, gedegen, consistent en transparant' moet zijn. Ik moet concluderen dat hieraan niet is voldaan. Het ministerie van Economische Zaken is in gebreke gebleven bij de publicatie van het ontwerp instemmingsbesluit in de gemeente Steenwijkerland waarin ook de uitnodiging staat voor de informatiemarkt dd. 27 juni 2019. Dit is niet op tijd gepubliceerd in het huis-aan-huis blad zoals vermeld in het ontwerp

instemmingsbesluit (uiteindelijk 2 dagen van tevoren in het huis aan huis blad). Slechts vanwege melding van bewoners aan de gemeente is dit opgemerkt en alsnog uitgevoerd. Dit is dan ook niet in lijn met de intentie en maatschappelijke waarden die het ministerie benoemd. Hiermee wordt wantrouwen en onzekerheid bewerkstelligd. In dit licht zou een nieuwe en zorgvuldiger uitgevoerde procedure op zijn plaats zijn. Ik verzoek u om in uw antwoord hierop in te gaan.

Op geringe afstand liggen meerdere kleine gaswinning velden: hetzij reeds in productie genomen hetzij nog plannen voor in productie name (o.a. Diever, De Hoeve, Vinkega, Noordwolde, Weststellingwerf, Oldelamer, Eesveen, Nijensleek). Ik stel dat het inschatten van risico's in zijn geheel beoordeeld dient te worden door het SodM en TNO. Dit is tot op heden niet gebeurd, terwijl er wel gewezen wordt op effect/invloed van de nabijgelegen velden Vinkega en Nijensleek. Gezien de optimistische prognoses van de producties in deze velden door Vermilion is de druk op deze specifieke regio groot. https://www.vermilionenergy.com/our-operations/europe/netherlands.cfm . Ik zie onvoldoende terug in hoeverre hiermee rekening is gehouden en in hoeverre geleerd is van de ervaringen in het Groninger veld om herhaling te voorkomen.

De overheid heeft het klimaatakkoord van Parijs ondertekend, en maakt plannen voor het uitfaseren van aardgas. Ook in het ontwerp instemmingsbesluit winningsplan De Blesse/Blesdijke wordt benadrukt dat gaswinning uit kleine velden zich in een afbouwfase bevindt. De intensivering en het aanboren van nieuwe gas voerende lagen in deze regio is in dit opzicht strijdig. Daarnaast mis ik een plan mbt het uitfaseren van aardgas, kortom in hoeverre is het aardgas uit De Blesse/Blesdijke nodig voor de leveringszekerheid en de betaalbaarheid zoals dit wordt gesteld tijdens de informatie bijeenkomsten. Dit is onmogelijk om te beoordelen voor een burger en zou ik graag beantwoord zien. Ik vraag u derhalve nogmaals dit ontwerp instemmingsbesluit winningsplan De Blesse/Blesdijke te vernietigen .

Handtekening:

Naam:

Namens Stichting GAS DrOvF

, secretaris

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Inspraakpunt winningsplan De Blesse-Blesdijke
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

25 JUL 2019

Zandhuizen, 23 juli 2019

Betreft: zienswijze inzake ontwerp instemmingsbesluit dd. 13 juni 2019 over 'winningsplan De Blesse-Blesdijke' door Vermilion Energy Netherlands B.V.

Geachte heer, mevrouw,

Als belanghebbende wil ik onderstaand mijn zienswijze kenbaar maken:

Ik ben zeer bezorgd over de nadelige gevolgen voor de natuur, het milieu, de gebouwen en huizen in mijn directe leefomgeving. En mede daardoor ook voor de nadelige gevolgen voor de leefbaarheid voor inwoners.

Ter beoordeling of met een winningsplan kan worden ingestemd, wordt het winningsplan getoetst aan artikel 36, eerste lid, van de Mbw. De minister kan slechts geheel of gedeeltelijk instemming weigeren of daaraan voorschriften of beperkingen verbinden:

a. indien het in het winningsplan aangeduide gebied door onze minister niet geschikt wordt geacht voor de in het winningsplan vermelde activiteit om reden van het belang van de veiligheid voor omwonenden of het voorkomen van schade aan gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit daarvan;
b. in het belang van het planmatig gebruik of beheer van delfstoffen, aardwarmte, andere natuurlijke rijkdommen, waaronder grondwater met het oog op de winning van drinkwater, of mogelijkheden tot het opslaan van stoffen;
c. indien nadelige gevolgen voor het milieu ontstaan;
d. indien nadelige gevolgen voor de natuur worden veroorzaakt.

Ten aanzien van lid a:
Voorkomen van schade aan gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit ervan.
Voor mij als belanghebbende is het belangrijk dat mijn woning beschermd wordt tegen de gevolgen van gaswinning in mijn omgeving. Een huis is allereerst een thuis, biedt geborgenheid en veiligheid. Daarnaast vertegenwoordigt het bezit, kent een economische waarde. De minister heeft in mijn regio met winning uit diverse velden ingestemd (Diever, Eesveen, Nijensleek, Vinkega, Weststellingwerf, De Hoeve, Oldelamer) maar het geheel en de onderlinge invloed hierop is niet/onvoldoende meegenomen in de risicobeoordeling. Het veld Blesdijke/De Blesse is eerder in productie geweest (1999(BLD) en 2009 (BLS) tot 2013 daarna is de put "tijdelijk verlaten". Er staat in het winningsplan op blz. 57 dat er druk-communicatie mogelijk is tussen de ***Zechstein*** blokken. In het dorp Willemsoord is reeds melding gemaakt van mijnbouwschade aan 2 woningen.

Mijnbouwschade is een lastig te bewijzen vorm van schade. De Tcbb zegt hierover dat het causale verband lastig is aan te tonen en dat een bouwkundige opname nuttig kan zijn. Zeker in gebieden die ingrepen in de waterhuishouding kennen. (brief Tcbb 6 september 2019) Omdat mijn woning andere gebouw kenmerken heeft dan dat van mijn buren en ook de ondergrond varieert (diepte van keileem lagen, zandlagen en veenpakketten) is voor mijn huis niet specifiek te zeggen aan welke risico's het blootgesteld wordt. Het gegeven dat de Seismische Risico Analyse (SRA) uitkomt op een verwaarloosbaar risico is slechts een inschatting van het economisch risico op omvang van schade maar zegt niets over mijn individuele kans op schade. Een kans van 1% betekent nog steeds dat 1 huis op de 100 huizen schade kan oplopen . Dat inmiddels aan 2 woningen in mijn omgeving schade gemeld is, stemt mij niet gerust. Dat genoemd wordt dat er 'slechts' cosmetische schade optreed stelt mij evenmin gerust. Mijnbouwschade gaat langzaam. Dat gesteld wordt dat er tot nu toe geen schade toegewezen is sterkt mij in de overtuiging dat het erg lastig om het causale verband aan te tonen en ik vraag u dan ook dringend om activiteiten mbt het opstarten van nieuwe boringen in veld Blesdijke /De Blesse te annuleren en het ontwerp instemmingsbesluit in te trekken zodat (eventueel verdere) schade aan mijn woning voorkomen kan worden.

T.a.v. d: Nadelige gevolgen voor de natuur
De gaswinlocatie Blesdijke/De Blesse ligt nabij de natuurgebieden van het 'It Fryske Gea' en specifiek nabij het natuurgebied van de 'Lindevallei'. Gaswinning heeft o.a. effect op de waterhuishouding en de stikstofbelasting op natuurgebieden. In een gebied waarin veel geld geïnvesteerd is om de zgn. 'natte as' te creëren met de natuurgebieden van de Weerribben/Wieden en de Rottige Meente' kan dit niet buiten beschouwing van het ontwerp instemmingsbesluit vallen. Daarnaast kenmerkt het gebied zich met stuwwallen en veenweidegebieden en ook dit heeft effect op risico's en doorwerking. Kennis van dit specifieke gebied zie ik niet opgenomen in de risicobeoordeling van de betreffende organisaties. Ook het winningsplan besteed hier slechts heel summier aandacht aan. De beoordeling van risico's in dit ontwerp-instemmingsbesluit zijn te beperkt genomen en de inzichten en kennis over effecten zijn inmiddels toegenomen. In het kader van verantwoorde mijnbouw vraag ik mij af of dit niet beter berekend en beoordeeld dient te worden. Dit plan lijkt niet beoordeeld te zijn m.b.t. de recente uitspraken van de Raad van State inzake Programma Aanpak Stikstof (PAS). Ik vraag mij af of dit niet had gemoeten en of dit consequenties heeft voor dit plan.

Het ontwerp instemmingsbesluit is strijdig met artikel 2 en in het bijzonder artikel 8 van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM)
Dit artikel betreft
Lid 1: "recht op eerbiediging van privé familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie."
Lid 2: "geen inmenging van enig openbaar gezag is toegestaan in de uitoefening van dit recht door voor zover bij wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is in het belang van de nationale veiligheid, de openbare veiligheid of het economisch welzijn van het land, het voorkomen van wanordelijkheden en strafbare feiten, de bescherming van de gezondheid of de goede zeden of voor de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen"
Dit verdrag is direct van toepassing bij het ontwerp instemmingsbesluit zolang het ministerie onzorgvuldig omgaat met de instemming voor gaswinning activiteiten.
De onzorgvuldigheid is gelegen in het feit:
T.a.v. bodemdaling: In het winningsplan wordt ten aanzien van de berekening van de bodemdaling gebruik gemaakt van de bodemdaling gegevens uit 2009 en 2015 (blz. 56 winningsplan) en is mede gebaseerd op gegevens van Deltares m.b.t. de autonome bodemdaling uit 2011 (blz. 46 winningsplan).

Dit zijn sterk gedateerde gegevens die in het berekeningsmodel opgenomen zijn. Ten tijde van het schrijven van het winningsplan (2018) waren er meer recente cijfers beschikbaar over de autonome bodemdaling (2017 www.dinoloket.nl).

Op blz. 26 van het document Bodemdaling Statusrapport 2018 van Vermilion staat dat er voor 2019 een waterpassing gepland staat. Bij navraag bij Vermilion blijkt echter dat deze "waterpassing" pas later dit jaar gepland staat. Gezien de grafieken m.b.t. bodemdaling op blz. 58 en 59 van het winningsplan rondom De Blesse en de conclusie dat de totale aantal verwachte bodemdaling max. 5 cm is, vraag ik mij af of de gehanteerde berekeningsmethode niet aan te merken is als 'window dressing' . 5 cm is immers de kritische grens die waterschappen hanteren. Daarnaast wordt opgemerkt dat de bodemdaling deels veroorzaakt wordt door de velden Vinkega en Nijensleek. Uit de metingen die verricht zijn in 2017 blijkt dat tussen deze 2 velden onverklaarbare bodemdaling is opgetreden. Inmiddels blijkt zelfs de productie uit het veld Vinkega voorlopig te zijn stilgelegd. Deze gegevens zijn niet verwerkt in het huidige winningsplan en is dan ook nalatig in mijn optiek. Tevens staat in het winningsplan dat bij overschrijding van de genoemde maximale bodemdaling van 5 cm een nieuw winningsplan ingediend moet worden. In principe wordt dus Vermilion op basis van het besluit van de Minister al toestemming verleend voor productie (blz 11 ontwerp instemmingsbesluit) **vóórdat** de actuele gegevens bekend zijn. Veilig en verantwoord is dat bodemdaling berekend wordt naar de meest recente inzichten en dat de adviserende organisaties hieraan voorbijgaan maakt mij ongerust. Aangezien het huidige ontwerp instemmingsbesluit genomen is in 2019 verwacht ik dat de meest recente gegevens omtrent bodemdaling hierin alsnog verwerkt worden en opnieuw beoordeeld worden door de adviserende organisaties. (SodM en TNO) zodat de lokale adviserende organisaties (gemeenten, provincies en waterschappen) hierop hun advies kunnen geven. De huidige adviezen van deze organisaties zijn gebaseerd op verouderd cijfer materiaal. Ook is niet duidelijk waar de afkapwaardes liggen voor bodemdaling in dit specifieke gebied. Is het een open einde en mag iedere keer opnieuw bij overschrijding een nieuw winningsplan aangevraagd worden of is er een grenswaarde.

Gezien bovenstaande dient het ontwerp-instemmingsbesluit ingetrokken te worden. Mocht dit niet zo zijn dan zou ik graag opgenomen willen zien bij welke bodemdaling de winning stopt. Daarnaast is de laatste opmerking op blz 11 van het ontwerp instemmingsbesluit denigrerend gezien bovenstaande.
In het ontwerp instemmingsbesluit op blz. 8 staat dat de putten op ***Vlieland*** niveau met elkaar zijn verbonden ten gevolge van breukblokken en hierdoor stroming mogelijk is van gas/water. Echter in het winningsplan op blz. 57 staat "Mogelijk is er druk-communicatie tussen de ***Zechstein*** blokken." Wellicht is het beide het geval maar ik concludeer dat de teksten niet consistent zijn en vraag u hier duidelijk in te zijn. Deze onzorgvuldigheid past niet binnen de Algemene wet Bestuursrecht en dus vraag ik u het ontwerp-instemmingsbesluit te vernietigen.
In het winningsplan wordt gesproken over een nieuwe boring (blz 22 winningsplan}. Echter deze plannen zijn weinig concreet gemaakt. Ik zie in de adviezen hierover ook weinig terug. Ik vraag mij af op er op basis van de huidige gegevens een adequate risicobeoordeling mogelijk is. Ik zie dit gegeven in ieder geval onvoldoende terug in de risicobeoordelingen tav bodemdaling en bodemtrilling.

De uitspraak van de rechtbank van Den Haag dd. 9 april 2019 (inzake veld Diever zaaknummers SGR 17/6077 en SGR 17/6101 en SGR 17/1602) is niet verwerkt in dit ontwerp instemmingsbesluit. Hierdoor is het voor mij als belanghebbende niet duidelijk of er een zorgvuldige risico afweging is gedaan door de betreffende instanties op de manier die de rechtbank benoemd en bedoeld. Wel is duidelijk de het ministerie van Economische Zaken en Klimaat nog een reparatie moet uitvoeren ten aanzien van het instemmingsbesluit veld Diever d.d. 21 juli 2017. Tevens is niet duidelijk of de risicobeoordeling door de betreffende instanties waarop het ontwerp instemmingsbesluit is gebaseerd zijn gewijzigd of gewijzigd hadden moeten worden door deze uitspraak. Hierdoor is niet duidelijk op welke gegevens ik mijn zienswijze kan baseren.

Sinds 25 juni 2018 is het seismische station in Kallenkote (geofoon en versnellingsmeter) geplaatst en overgenomen door het KNMI. Dit winningsplan is gedateerd op 13 juli 2018. Dit gegeven is niet verwerkt. De bijlage op blz. 71 is dan ook niet correct.
Het meetstation in Kallenkote geeft op meerdere momenten uitslag (bijvoorbeeld 13 juni 2019). De registratie hiervan gebeurt echter niet systematisch en wordt niet beoordeeld omdat de registratie niet opgevangen wordt door het dichtstbijzijnde meetstation (te weten station Eleveld). Bij navraag bij het KNMI kan niet bepaald worden of het hier om bodemtrilling gaat omdat dit meetstation te ver afstaat van de het volgende meetstation (in Eleveld) waardoor de nauwkeurigheid pas vanaf bodemtrillingen vanaf 1.5 M geregistreerd kunnen worden. Dit is bevestigd door zowel Vermilion in een schrijven aan de gemeente Weststellingwerf als uitgelegd door het KNMI. Tevens geeft zowel Vermilion als het KNMI aan dat voor een goede registratie een veel beter dekkend netwerk benodigd is in deze regio. Ervan uitgaande dat bodemtrillingen van 0.5 M belangrijk zijn om te registreren en te documenteren gezien de exponentiële opbouw, om een uitspraak te kunnen doen over de seismiciteit van de put, wordt genoemd dat om de 5 tot 10 km een geofoon i.c.m. versnellingsmeter zou moeten staan. Dit is niet het geval.

Ik stel dan ook dat het niet verantwoord is om eerst de winning te hervatten in veld Blesdijke/De Blesse zonder een dekkend netwerk en derhalve verzoek ik u het ontwerp instemmingsbesluit te vernietigen.
Vermilion heeft voor het veld Blesdijke/De Blesse een bodemtrilling kans van 19% berekent maar de Tcbb komt tot een kans van 42% (+/- 8%). Dit vind ik opmerkelijk. Dat hierbij ervan uitgegaan wordt van slechts 'cosmetische schade' stelt mij niet gerust. In het Groningerveld maar ook in andere kleine velden is het voor burgers bijzonder lastig om 'cosmetische schade' aan hun bezit vergoed te krijgen. cosmetische schade is weldegelijk schade in de economische zin van het woord: het leidt tot onkosten voor de eigenaar van het pand en tot waardedaling. Ik stel dat ook de mogelijkheid tot het ontstaan van cosmetische schade nadrukkelijk wordt erkend als grond voor de afweging of gaswinning in mijn woonomgeving verantwoord is. Dit geeft geen vertrouwen.

Bebouwing in dorpen en wijken binnen een straal van 5 km vanaf de randen van het veld variëren sterk in bouwkundige eigenschappen, bijna geen huis is gelijk. In een groot deel van het gebied staan woningen gefundeerd op staal. De omgeving wordt gekenmerkt door oa veenweidegebied. Afgelopen jaar heeft dit al geleid tot problemen bij (oude) panden. (Steggerda). De regio wordt oa gekenmerkt door een keileemlaag die op verschillende dieptes voorkomt. Scheuring in deze laag geeft onherstelbare veranderingen geven in het landschap, in de waterhuishouding en aan de (historische) bebouwing. Deze schade is niet alleen aan panden maar ook aan het landschap. Als belanghebbende zie ik dit aspect niet terug in de beoordeling van de risico's. In Groningen heb ik gezien dat hele dorpen hun historische kenmerken verliezen ten gunste van economisch belangen. Het ontwerp instemmingsbesluit zou dan ook op bedreiging risico van deze cultuurhistorische waarden beoordeeld moeten worden. Dit lees ik niet terug.

Omdat gebouwen in mijn omgeving zo divers zijn stel ik dan ook dat 100% van alle panden in het gebied een bouwkundige meting van opstal en fundamenten krijgen

inclusief agrarische bedrijfsobjecten zoals stallen, schuren en mestkelders. (Bij voorkeur NIVRE gecertificeerd). Dit om in een later stadium beter vast te kunnen stellen of er sprake is van schade door mijnbouw. De in het winningsplan gestelde verwaarloosbare kans op schade door toepassing van de SRA-beslisboom is slechts een schematische beoordeling op de omvangrijkheid van de economische schade in het algemeen en is voor mij als belanghebbende niet relevant. Iedere kans op schade dient serieus genomen te worden en alles in het werk gesteld om dit zo klein mogelijk te laten zijn en vaststelling van de schade zo eenvoudig mogelijk. Daarnaast stelt de Technische commissie bodembeweging (Tcbb) in haar advies aan de Minister dat voor het aantonen van causaal verband tussen mijnbouw en schade een bouwkundige opname nuttig is.

"De Tcbb acht een dergelijke (bouwkundige) opname nuttig voor het geval nadien in de betreffende woning schade ontstaat tijdens of na de uitvoering van mijnbouwactiviteit. In dat geval zal de burger eenvoudiger een mogelijk causaal verband met de mijnbouwactiviteit kunnen aantonen." Bron: advies Tcbb dd 6 september 2018
https://www.tcbb.nl/file/download/57087387/DOMUS-18236399-v5-22082018_Nulmeting_EZK.pdf
Een *representatieve* bouwkundige opname wordt echter afgeraden in dit advies.
De 'spelregels' over hoe er met schade door mij als belanghebbende wordt omgegaan zijn niet duidelijk en aan verandering onderhevig. Momenteel moet ik mij als belanghebbende nog wenden tot Vermilion. Dat er tot nu toe nog geen schade is toegekend door het bedrijf stelt allerminst gerust. Blijkbaar is het lastig om schade door gaswinning erkend te krijgen. Er is een advies schadeprotocol kleine velden maar dit is nog niet operationeel en gezien de opvattingen hierover onder deskundigen lijkt deze schaderegeling eerder een bureaucratische drempel op te werpen dan een vertrouwenwekkende hulp voor mij als belanghebbende. Daarnaast is het meetnetwerk in mijn omgeving volstrekt nog niet op orde. Omdat tijdens de winning de spelregels veranderd worden verzoek ik het ontwerp instemmingsbesluit pas te nemen minimaal totdat hier duidelijkheid over is.

Vooraf aan de winning moet duidelijk zijn voor mij als belanghebbende of er een waarborgfonds is en hoeveel procent van de omzet in dit schadefonds voor eventueel toekomstige schade wordt gereserveerd. Hierin dient ook verwerkt te worden het aspect van 'waardevermindering van woningen'. Ik lees hier in het ontwerp instemmingsbesluit niets over terug. Vanuit het 'zorgvuldigheidsprincipe' uit de Algemene wet bestuursrecht zou dit eerst duidelijk moeten zijn alvorens mij als belanghebbende wordt gevraagd naar mijn mening in de vorm van een zienswijze.
Lekkage van delfstoffen: conform de Mijnbouwwet artikel 34 en 36 wordt een ontwerp instemmingsbesluit begeleid door een paragraaf ter voorkoming van risico's voor veiligheid en milieu. Gezien de vele incidenten, die in de mijnbouwindustrie de laatste jaren bekend zijn geworden, is het noodzakelijk dat de afwerking en de afdichting van het reservoir wordt verbeterd, waardoor de risico's worden geëlimineerd. De effecten van deze risico's laten zich samenvatten in de vorm van zinkgaten (ernstige lokale bodemdaling), explosies, brand en milieuverontreinigingen. De milieuverontreinigingen laten zich samenvatten in verontreinigingen van de bodem, drinkwater, grondwater en de atmosfeer. Methaanemissies in de atmosfeer hebben een 26 keer groter broeikaseffect dan eenzelfde emissie van het verbrandingsproduct C02. De verontreinigingen hebben hun oorsprong tijdens het boorproces van de put. Grote spoeling verliezen tijdens de boring zijn een indicatie van lekkage paden langs de buitenkant van de put, die niet direct zichtbaar worden. In het winningsplan en het ontwerp instemmingsbesluit wordt niet ingegaan op de beoordeling van deze specifieke putten. Hierbij verzoek ik de minister om in zijn instemmingsbesluit in te gaan op de risico's als boven beschreven.

Conform de 'gedragscode gaswinning kleine velden' behoort Vermilion een project afstemming programma te hebben en zich hiernaar te gedragen. Tot op heden is er niet gecommuniceerd of uitgevoerd volgens deze gedragscode ondanks de paragraaf

communicatie in de het ontwerp instemmingsbesluit winningsplan Blesdijke/De Blesse en het advies van de gemeenten Weststellingwerf en Steenwijkerland en de Provincie Overijssel. In het ontwerp instemmingsbesluit op blz. 23 van het ontwerp-instemmingsbesluit staat dat de communicatie aan burgers 'publieksvriendelijk, gedegen, consistent en transparant' moet zijn. Ik moet concluderen dat hieraan niet is voldaan. Het ministerie van Economische Zaken is in gebreke gebleven bij de publicatie van het ontwerp instemmingsbesluit in de gemeente Steenwijkerland waarin ook de uitnodiging staat voor de informatiemarkt dd. 27 juni 2019. Dit is niet op tijd gepubliceerd in het huis-aan-huis blad zoals vermeld in het ontwerp instemmingsbesluit (uiteindelijk 2 dagen van tevoren in het huis aan huis blad). Slechts vanwege melding van bewoners aan de gemeente is dit opgemerkt en alsnog uitgevoerd. Dit is dan ook niet in lijn met de intentie en maatschappelijke waarden die het ministerie benoemd. Hiermee wordt wantrouwen en onzekerheid bewerkstelligd. In dit licht zou een nieuwe en zorgvuldiger uitgevoerde procedure op zijn plaats zijn.

Op geringe afstand liggen meerdere kleine gaswinning velden: hetzij reeds in productie genomen hetzij nog plannen voor in productie name (o.a. Diever, De Hoeve, Vinkega, Noordwolde, Weststellingwerf, Oldelamer, Eesveen, Nijensleek). Ik stel dat het inschatten van risico's in zijn geheel beoordeeld dient te worden door het SodM en TNO. Dit is tot op heden niet gebeurd, terwijl er wel gewezen wordt op effect/invloed van de nabijgelegen velden Vinkega en Nijensleek. Gezien de optimistische prognoses van de producties in deze velden door Vermilion is de druk op deze specifieke regio groot. https://www.vermilionenergy.com/our-operations/europe/netherlands.cfm . Ik zie onvoldoende terug in hoeverre hiermee rekening is gehouden en in hoeverre geleerd is van de ervaringen in het Groninger veld om herhaling te voorkomen.

De overheid heeft het klimaatakkoord van Parijs ondertekend, en maakt plannen voor het uitfaseren van aardgas. Ook in het ontwerp instemmingsbesluit winningsplan De Blesse/Blesdijke wordt benadrukt dat gaswinning uit kleine velden zich in een afbouwfase bevindt. De intensivering en het aanboren van nieuwe gas voerende lagen is in dit opzicht strijdig. Ik vraag u derhalve nogmaals dit ontwerp instemmingsbesluit winningsplan De Blesse/Blesdijke te vernietigen.

Erop vertrouwend dat u alle zienswijzen, risico's op schade, zorgen van omwonenden en negatieve adviezen zwaar laat wegen verblijf ik,

Niemand zit te wachten op een 2e Groningen !

Hoogachtend,

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Inspraakpunt winningsplan De Blesse-Blesdijke
Postbus 248
2250 AE Voorschoten

25 JUL 2019

Naam:

Adres:

Plaats en datum: Paasloo 22-07-2019

Betreft: zienswijze inzake ontwerp instemmingsbesluit dd. 13 juni 2019 over 'winningsplan De Blesse-Blesdijke ' door Vermilion Energy Netherlands B.V. (hierna: Vermilion)

Geachte heer, mevrouw,

Als belanghebbende wil ik onderstaand mijn zienswijze kenbaar maken:

Ter beoordeling of met een winningsplan kan worden ingestemd, wordt het winningsplan getoetst aan artikel 36, eerste lid, van de Mbw. De minister kan slechts geheel of gedeeltelijk instemming weigeren of daaraan voorschriften of beperkingen verbinden:

a. indien het in het winningsplan aangeduide gebied door onze minister niet geschikt wordt geacht voor de in het winningsplan vermelde activiteit om reden van het belang van de veiligheid voor omwonenden of het voorkomen van schade aan gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit daarvan;
b. in het belang van het planmatig gebruik of beheer van delfstoffen, aardwarmte, andere natuurlijke rijkdommen, waaronder grondwater met het oog op de winning van drinkwater, of mogelijkheden tot het opslaan van stoffen;
c. indien nadelige gevolgen voor het milieu ontstaan;
d. indien nadelige gevolgen voor de natuur worden veroorzaakt.

Ten aanzien van lid a: Voorkomen van schade aan gebouwen of infrastructurele werken of de functionaliteit ervan.
Een huis biedt geborgenheid en veiligheid. Daarnaast vertegenwoordigd het een economische waarde. Voor mij als belanghebbende is het belangrijk dat mijn woningen aan de en beschermd wordt tegen de nadelige gevolgen van gaswinning in mijn omgeving.
De minister heeft in mijn regio met winning uit diverse velden ingestemd (Diever, Eesveen, Nijensleek, Vinkega, Weststellingwerf, De Hoeve, Oldelamer) maar het geheel en de onderlinge invloed hierop is onvoldoende meegenomen in de risicobeoordeling. Het veld Blesdijke/De Blesse is eerder in productie geweest (1999(BLD) en 2009 (BLS) tot 2013 daarna is de put "tijdelijk verlaten".

Er staat in het winningsplan op blz. 57 dat er druk-communicatie mogelijk is tussen de ***Zechstein*** blokken. Maar wat dat precies betekent wordt niet helder uiteengezet. Kortom op geringe afstand liggen meerdere kleine gaswinning velden: hetzij reeds in productie genomen hetzij nog plannen voor in productie name (o.a. Diever, De Hoeve, Vinkega, Noordwolde, Weststellingwerf, Oldelamer, Eesveen, Nijensleek). Als burger sta ik op het standpunt dat het inschatten van risico's in zijn geheel beoordeeld dient te worden door het SodM en TNO. Dit is tot op heden niet gebeurd, terwijl er wel gewezen wordt op effect/invloed van de nabijgelegen velden Vinkega en Nijensleek. Gezien de optimistische prognoses van de producties in deze velden door Vermilion is de druk op de regio groot. https://www.vermilionenergy.com/our-operations/europe/netherlands.cfm . Ik zie onvoldoende terug in hoeverre hiermee rekening is gehouden en wat dit betekent voor ons als inwoners.

Mijnbouwschade is een lastig te bewijzen vorm van schade. De Tcbb zegt hierover dat het causale verband lastig is aan te tonen en dat een bouwkundige opname nuttig kan zijn. Zeker in gebieden die ingrepen in de waterhuishouding kennen (brief Tcbb 6 september 2019). De vraag die bij mij opkomt is voor wie en voor welke doeleinden en op wiens kosten?
Duidelijk is dat de bebouwing in dorpen en wijken binnen een straal van 5 km vanaf de randen van het veld sterk variëren in bouwkundige eigenschappen, bijna geen huis is gelijk. Mede door de grote verschillen in ondergrond zijn er ook grote verschillen in fundering. In veenweidegebieden staan huizen op palen en recenter op funderingen van staal. De fundering van mijn woningen staan met een stenenfundering van amper een halve meter in het zand. Daaronder ligt een keileemlaag, die in de omgeving van diepte en dikte kan verschillen. Daarnaast spelen zaken als bouwjaar en aanbouw een rol. Omdat mijn woningen andere gebouwkenmerken hebben dan dat van mijn buren is voor mijn woningen niet specifiek te zeggen welke risico's optreden als versnelde en verhoogde gaswinning tegelijkertijd uit meerdere kleinere velden in de omgeving plaatsvinden.

Het gegeven dat de Seismische Risico Analyse (SRA) uitkomt op een verwaarloosbaar risico is een inschatting van het economisch risico op omvang van schade maar zegt niets over mijn individuele kans op schade en is voor mij als belanghebbende mede hierdoor niet relevant. Iedere kans op schade dient serieus genomen te worden en alles dient in het werk te worden gesteld om die zo klein mogelijk te laten zijn. Waarbij het ook van belang is om de vaststelling van de schade zo eenvoudig mogelijk te maken voor alle betrokkenen. Zeker als uit eerdere correspondentie blijkt dat experts het onderling niet altijd eens zijn. Vermilion heeft voor het veld Blesdijke/De Blesse een bodemtrilling kans van 19% berekent maar de Tcbb komt tot een kans van 42% (+/- 8%).Voor de gemeente Wesstellingwerf was dit zelfs een van de redenen om in haar advies aan de minister niet in te stemming met de winningsaanvraag (zie adviesstuk van de gemeente Weststellingwerf aan de minister (Referentienummer: 2018-065081/u).

Gezien bovenstaande is helder dat het voor mij als inwoner (leek) erg lastig is om het causale verband tussen schade aan gebouwen als gevolg van gaswinning aan te tonen. In het Groningerveld maar ook in andere kleine velden is het voor burgers naast basale veiligheid nog lastiger om 'cosmetische schade' aan hun bezit vergoed te krijgen. Cosmetische schade is echter ook schade in de economische zin van het woord: het leidt tot onkosten voor de eigenaar van het pand en tot waardedaling en dient in mijn ogen dan ook te worden erkend als grond voor de afweging of gaswinning in mijn woonomgeving verantwoord is.

De 'spelregels' over hoe er met schade door mij als belanghebbende wordt omgegaan zijn niet duidelijk. Momenteel moet ik mij als belanghebbende wenden tot Vermilion, maar dat bedrijf heeft

2

tot nu toe nog geen schade toegekend. Blijkbaar is het lastig als burger (leek) om schade door gaswinning van Vermillion (deskundige) erkend te krijgen. Er is een advies schadeprotocol kleine velden maar zoals het woord advies al zegt, dit is nog niet operationeel. Ook zijn over dit advies de meningen van deskundigen verdeeld en biedt het mij als belanghebbende vooralsnog geen enkele houvast.

Mede omdat er geen nul-meeting wordt gemaakt van gebouwen en mij onduidelijk is in hoeverre er een goed werkend meetnetwerk is die ondergrondse trillingen en schokken registreert is het voor mij als burger (leek) überhaupt niet mogelijk om een causale relatie te kunnen leggen.
Vooraf aan de winning moet duidelijk zijn voor mij als belanghebbende of er een waarborgfonds is en hoeveel procent van de omzet in dit schadefonds voor eventueel toekomstige schade wordt gereserveerd. Hierin dient ook verwerkt te worden het aspect van 'waardevermindering van woningen'. Ik lees hier in het ontwerp instemmingsbesluit niets over terug. Vanuit het 'zorgvuldigheidsprincipe' uit de Algemene wet bestuursrecht zou dit eerst duidelijk moeten zijn alvorens mij als belanghebbende wordt gevraagd naar mijn mening in de vorm van een zienswijze.

Kortom: Door de bewijslast van schade als gevolg van gaswinning bij mij als inwoner neer te leggen en niet bij Vermillion die duidelijk een ander belang heeft, vraagt u feitelijk het onmogelijke van mij als inwoner, hetgeen ik als zeer ontluisterend ervaar en niet anders kan interpreteren als een zwaktebod van onze rechtstaat.

Ik vraag u dan ook dringend om activiteiten met betrekking tot het opstarten van nieuwe boringen in veld Blesdijke /De Blesse te annuleren en het ontwerp instemmingsbesluit in te trekken zolang de bewijslast bij (leken) inwoners ligt om aan te tonen dat ontstane schade aan de woning het gevolg is van gaswinningsactiviteiten van Vermilion en er geen goede schaderegeling procedure is vastgesteld voor inwoners rond "kleine" gasvelden.

In het verlengde van bovenstaande standpunt stel ik voor om met oog op de diversiteit van de gebouwen in het gebied, van alle panden een bouwkundige meting van opstal en fundamenten op te stellen, inclusief agrarische bedrijfsobjecten zoals stallen, schuren en mestkelders (Bij voorkeur NIVRE gecertificeerd). Dit om in een later stadium beter vast te kunnen stellen of er sprake is van schade door mijnbouw. De Technische commissie bodembeweging (Tcbb) stelt in haar advies aan de Minister dat, voor het aantonen van causaal verband tussen mijnbouw en schade aan vastgoed, een bouwkundige opname nuttig is. Tevens is het verstandig om aanbevelingen te doen hoe woningen meer aardbevingsbestendig (trillingsbestendig) gebouwd kunnen worden om schade te voorkomen in die gebieden waar seismologische activiteiten in de ondergrond zijn te verwachten als gevolg van gaswinning.

Ten aanzien van ad B: In het belang van het planmatig gebruik of beheer van delfstoffen, aardwarmte, andere natuurlijke rijkdommen, waaronder grondwater met het oog op de winning van drinkwater, of mogelijkheden tot het opslaan van stoffen; Wat de toekomst ons brengt weten we niet. Maar als de gaswinningsputten en onderliggende gaswinningsvelden voor andere functies worden aangewend moet dit heel duidelijk met de omwonenden te worden gecommuniceerd waarbij de veiligheid voor de inwoners op geen enkele manier in het geding mag komen.

Ten aanzien van ad C: Nadelige gevolgen voor het milieu.
Lekkage van delfstoffen: conform de Mijnbouwwet artikel 34 en 36 wordt een ontwerp instemmingsbesluit begeleid door een paragraaf ter voorkoming van risico's voor veiligheid en milieu. Gezien de vele incidenten, die in de mijnbouwindustrie de laatste jaren bekend zijn geworden, is het noodzakelijk dat de afwerking en de afdichting van het reservoir wordt verbeterd, waardoor de risico's worden geëlimineerd. De effecten van deze risico's laten zich samenvatten in de vorm van zinkgaten (ernstige lokale bodemdaling), explosies, brand en milieuverontreinigingen. De milieuverontreinigingen laten zich samenvatten in verontreinigingen van de bodem, drinkwater, grondwater en de atmosfeer. Methaanemissies in de atmosfeer hebben een 26 keer groter broeikaseffect dan eenzelfde emissie van het verbrandingsproduct C02. De verontreinigingen hebben hun oorsprong tijdens het boorproces van de put. Grote spoeling verliezen tijdens de boring zijn een indicatie van lekkage paden langs de buitenkant van de put, die niet direct zichtbaar worden. In het winningsplan en het ontwerp instemmingsbesluit wordt niet ingegaan op de beoordeling van deze specifieke putten. Hierbij verzoek ik de minister om in zijn instemmingsbesluit in te gaan op de risico's als boven beschreven.

De overheid heeft het klimaatakkoord van Parijs ondertekend, en maakt plannen voor het uitfaseren van aardgas. Ze vraagt hierin ook nadrukkelijk offers van inwoners en bedrijven. Ook in het ontwerp instemmingsbesluit winningsplan De Blesse/Blesdijke wordt benadrukt dat gaswinning uit kleine velden zich in een afbouwfase bevindt. De intensivering en het aanboren van nieuwe gas voerende lagen is in dit opzicht volslagen strijdig. Ook vanuit deze milieukundige invalshoek vraag ik u derhalve dit ontwerp instemmingsbesluit winningsplan De Blesse/Blesdijke te vernietigen totdat helder is hoe Vermilion milieuverontreinigingen netjes oplost en ondertekent op haar kosten de putten na sluiting van de winingsactiviteiten schoon achter te laten.

Ten aanzien van lid d: Nadelige gevolgen voor de natuur
De gaswinlocatie Blesdijke/De Blesse ligt nabij de natuurgebieden van het 'It Fryske Gea' en specifiek nabij het natuurgebied van de 'Lindevallei'. De in het gebied liggende stuwwallen en keileemlagen die zich in de ondergrond bevinden hebben grote invloed op de waterhuishouding in het gebied en vormt een natuurlijke scheidslijn met het nationaalpark de Weeribben/Wieden gelegen in de gemeente Steenwijkerland. Gaswinning heeft o.a. effect op de waterhuishouding en de stikstofbelasting op natuurgebieden. In een gebied waarin veel geld geïnvesteerd is om de zgn. 'natte as' te creëren met de natuurgebieden van de Weerribben/Wieden en de Rottige Meente' kan dit niet buiten beschouwing van het ontwerp instemmingsbesluit vallen. Kennis van dit specifieke gebied zie ik niet opgenomen in de risicobeoordeling van de betreffende organisaties. Ook het winningsplan besteed hier slechts heel summier aandacht aan. De beoordeling van risico's in dit ontwerp-instemmingsbesluit zijn te beperkt genomen en de inzichten en kennis over effecten zijn inmiddels toegenomen.
In het kader van verantwoorde mijnbouw vraag ik mij af of dit niet beter berekend en beoordeeld dient te worden. Dit plan lijkt niet beoordeeld te zijn m.b.t. de recente uitspraken van de Raad van State inzake Programma Aanpak Stikstof (PAS). Ik vraag mij af of dit niet had gemoeten en of dit consequenties heeft voor dit plan.

4

Tot slot

Tot op heden is er niet gecommuniceerd of uitgevoerd volgens de 'gedragscode gaswinning kleine velden' ondanks de paragraaf communicatie in de het ontwerp instemmingsbesluit winningsplan Blesdijke/De Blesse en het advies van de gemeenten Weststellingwerf en Steenwijkerland en de Provincie Overijssel.

In het ontwerp instemmingsbesluit op blz. 23 van het ontwerp-instemmingsbesluit staat dat de communicatie aan burgers 'publieksvriendelijk, gedegen, consistent en transparant' moet zijn. Ik moet concluderen dat hieraan niet is voldaan. Het ministerie van Economische Zaken is in gebreke gebleven bij de publicatie van het ontwerp instemmingsbesluit in de gemeente Steenwijkerland waarin ook de uitnodiging staat voor de informatiemarkt dd. 27 juni 2019. Dit is niet op tijd gepubliceerd in het huis-aan-huis blad zoals vermeld in het ontwerp instemmingsbesluit (uiteindelijk 2 dagen van tevoren in het huis aan huis blad). Slechts vanwege melding van bewoners aan de gemeente is dit opgemerkt en alsnog uitgevoerd. Dit is dan ook niet in lijn met de intentie en maatschappelijke waarden die het ministerie benoemd.

Handtekening:

Naam:

5